

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

C 246

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

60ό έτος
28 Ιουλίου 2017

Περιεχόμενα

I Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

525η σύνοδος ολομέλειας της ΕΟΚΕ της 26ης και 27ης Απριλίου 2017

2017/C 246/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Γυναίκες και μεταφορές — Πλατφόρμα αλλαγής» (διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής)	1
2017/C 246/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ψηφιοποίηση και καινοτόμα επιχειρηματικά μοντέλα στον ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό τομέα και η επίδρασή τους στην απασχόληση και τους πελάτες» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	8

III Προπαρασκευαστικές πράξεις

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

525η σύνοδος ολομέλειας της ΕΟΚΕ της 26ης και 27ης Απριλίου 2017

2017/C 246/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 560/2014 του Συμβουλίου, της 6ης Μαΐου 2014, σχετικά με την κοινή επιχείρηση βιομηχανιών βιοπροϊόντων» [COM(2017) 68 final — 2017/0024 (NLE)]	18
2017/C 246/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τους ελέγχους ρευστών διαθεσίμων που εισέρχονται ή εξέρχονται από την Ένωση και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1889/2005» [COM (2016)825 final — 2016/0413 (COD)]	22
2017/C 246/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση ενός ευρωπαϊκού συστήματος πληροφοριών και άδειας ταξιδιού (ETIAS), καθώς και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 515/2014, (ΕΕ) 2016/399, (ΕΕ) 2016/794 και (ΕΕ) 2016/1624» [COM(2016) 731 final — 2016/0357(COD)]	28

EL

2017/C 246/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη διακυβέρνηση της ενεργειακής ένωσης, και για την τροποποίηση της οδηγίας 94/22/ΕΚ, της οδηγίας 98/70/ΕΚ, της οδηγίας 2009/31/ΕΚ, του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 663/2009, του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 715/2009, της οδηγίας 2009/73/ΕΚ, της οδηγίας 2009/119/ΕΚ του Συμβουλίου, της οδηγίας 2010/31/ΕΕ, της οδηγίας 2012/27/ΕΕ, της οδηγίας 2013/30/ΕΕ και της οδηγίας (ΕΕ) 2015/652 του Συμβουλίου και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 525/2013» [COM(2016) 759 <i>final</i> — 2016/0375/(COD)]	34
2017/C 246/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση της οδηγίας 2012/27/ΕΕ για την ενεργειακή απόδοση» [COM(2016) 761 <i>final</i> — 2016/0376/(COD)]	42
2017/C 246/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2010/31/ΕΕ για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων» [COM(2016) 765 <i>final</i> — 2016/0381 (COD)]	48
2017/C 246/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (αναδιατύπωση)» [COM(2016) 767 <i>final</i> — 2016/0382 (COD)]	55
2017/C 246/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, την Επιτροπή των Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων — Καθαρή ενέργεια για όλους τους Ευρωπαίους» [COM(2016) 860 <i>final</i>]	64
2017/C 246/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση για μια νέα ευρωπαϊκή κοινή αντίληψη για την ανάπτυξη — ο κόσμος μας, η αξιοπρέπεια μας, το μέλλον μας» [COM(2016) 740 <i>final</i>]	71

I

(Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις)

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

525η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΕ ΤΗΣ 26ης ΚΑΙ 27ης ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2017

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Γυναίκες και μεταφορές — Πλατφόρμα αλλαγής»

(διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής)

(2017/C 246/01)

Εισηγήτρια: η κ. **Madī SHARMA**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 13.10.2016
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθέτηθηκε τησ η από το ειδικευμένο τμήμα	11.4.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	26.4.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	525
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	148/0/2
(υπέρ/κατά/αποχές)	

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) έχει σημαντική πείρα σε θέματα πολιτικής στον τομέα των μεταφορών και πιο πρόσφατα εξέτασε τη διάσταση του φύλου σε αυτόν τον παραδοσιακά ανδροκρατούμενο τομέα (βλέπε γνωμοδότηση TEN/573 με τίτλο «Γυναίκες και μεταφορές») ⁽¹⁾. Ως το θεσμικό όργανο της ΕΕ που εκπροσωπεί την κοινωνία των πολιτών, διαθέτει εμπειρογνώσια όσον αφορά τον διάλογο με τα ενδιαφερόμενα μέρη και τη διαβούλευση σχετικά με νομοθετικές ενέργειες.

1.2. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τις πλατφόρμες των ενδιαφερομένων μερών ως αποτελεσματικά φόρουμ αλλαγής εφόσον:

- επιτρέπουν την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ διαφορετικών ιδρυμάτων, επιχειρήσεων και οργανώσεων που αντιμετωπίζουν παρόμοιες προκλήσεις·
- ενθαρρύνουν τα ενδιαφερόμενα μέρη να αναλαμβάνουν ευθύνες και να αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις·
- εξετάζουν τις βασικές αιτίες των προκλήσεων·

⁽¹⁾ ΕΕ C 383, της 17.11.2015, σ. 1.

- ακολουθούν τους στόχους «ΣΜΕΡΧΠ» (SMART — Specific, Measurable, Achievable, Realistic, Time-bound ή συγκεκριμένοι, μετρήσιμοι, εφικτοί, ρεαλιστικοί και χρονικά προσδιορισμένοι)·
- παράγουν δραστηριότητες βάσει στοιχείων με σκοπό τη διάδοση·
- αναπτύσσουν εργαλεία και πόρους προς υιοθέτηση από άλλους·
- αναπαράγουν πλατφόρμες ευρωπαϊκού επιπέδου σε εθνικό, και ακόμη και σε περιφερειακό επίπεδο, για την αντιμετώπιση παρόμοιων προκλήσεων σε όλα τα κράτη μέλη·
- ενημερώνονται από πρωτοβουλίες άλλων τομέων που αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα.

1.3. Η ΕΟΚΕ προτείνει τη συγκρότηση Πλατφόρμας αλλαγής της ΕΕ (εφεξής «πλατφόρμα») για την αντιμετώπιση του ζητήματος της **ισότητας των φύλων στις μεταφορές**, δίνοντας αρχικά προτεραιότητα στην **αύξηση της απασχολησιμότητας των γυναικών στον τομέα**. Αυτός ο αρχικός στόχος θα μπορούσε αργότερα να συμπληρωθεί με τη συμπερίληψη των «γυναικών ως χρηστών». Οι μεταφορές περιλαμβάνουν αεροπορικές, θαλάσσιες, οδικές, σιδηροδρομικές, εσωτερικές πλωτές μεταφορές, και εφοδιαστική. Μέλη της πλατφόρμας θα μπορούσαν να είναι, μεταξύ άλλων, όργανα εκπροσώπησης πολιτικών ιδυνόντων σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο, οι κλάδοι των μεταφορών, οι συνδικαλιστικές τους οργανώσεις, τα ΜΜΕ, οργανώσεις επιβατών και ΜΚΟ που προτίθενται να δεσμευθούν για συγκεκριμένες δράσεις για την αντιμετώπιση της ανισότητας των φύλων στις μεταφορές.

1.4. Η ΕΟΚΕ θα προωθήσει τους στόχους της υλοποίησης ευαίσθητων ως προς το φύλο πολιτικών μέσω του καθορισμού σαφών στόχων: σημεία αναφοράς και προσδιορισμένο πεδίο εφαρμογής, συμπεριλαμβανομένων δεικτών, που αναπτύσσονται από τα μέλη κατά τη συγκρότηση της πλατφόρμας. Αυτό θα παρέχει ένα πρότυπο εργασίας σε σύμπραξη και συντονισμένης δράσης από τους φορείς του κλάδου για τη διάδοση νέων πρωτοβουλιών σε όλη την Ευρώπη.

1.5. Η ΕΟΚΕ συνιστά η πλατφόρμα να διατηρεί την ικανότητα να είναι ευέλικτη και προσαρμόσιμη μεταξύ όλων των διαστάσεων του τομέα και σε επίπεδο πολιτικής. Πρέπει επίσης να εμμένει στη διαφάνεια και τη λογοδοσία των μελών της και της λειτουργίας της. Η παρακολούθηση, η αξιολόγηση και οι ετήσιες επανεξετάσεις είναι ουσιαστικής σημασίας εργαλεία για την αξιοπιστία και την επιτυχία της πλατφόρμας.

1.6. Η πλατφόρμα δεν μπορεί να επιτύχει παρά μόνο εφόσον τα μέλη αναλάβουν πλήρως την ευθύνη για αυτήν. Για αυτό, η ΕΟΚΕ προτείνει διαδικτυακή παρουσία που θα απαρτίζεται από μέλη, τις δραστηριότητές τους και θα φιλοξενεί βάση δεδομένων για τις δράσεις, τις συστάσεις, την παρακολούθηση και τις αξιολογήσεις, ώστε τρίτα μέρη να μπορούν να αναπαραγάγουν ή να αναζητήσουν πληροφορίες.

2. Ιστορικό

2.1. Η απασχόληση των γυναικών στον τομέα των μεταφορών είναι ιδιαίτερα χαμηλή. Το 2013, 78 % των εργαζομένων στις μεταφορές της ΕΕ ήταν άνδρες. Η προσέλκυση περισσότερων γυναικών είναι απαραίτητη ώστε να επιέλθει μεγαλύτερη ισορροπία φύλων στον τομέα, να καταστεί φιλικότερος προς τη χρήστη και να αντισταθμιστούν οι ελλείψεις και οι προκλήσεις εργατικού δυναμικού (το ένα τρίτο του συνόλου των εργαζομένων στις μεταφορές είναι άνω των 50 ετών).

2.2. Την 1η Ιουλίου 2015, η ΕΟΚΕ υιοθέτησε διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα «Γυναίκες και μεταφορές» και συμμετείχε σε εκδήλωση παρακολούθησης που διοργανώθηκε από τις Επιτροπές Buic και Jougon τον Απρίλιο του 2016. Στη συνέχεια, η ΓΔ MOVE πραγματοποίησε διάφορες διαβουλεύσεις ομάδων εμπειρογνομόνων όπου συζητήθηκαν οι τρέχουσες προκλήσεις και συστάσεις. Ο εκπρόσωπος της ΕΟΚΕ πρότεινε την ιδέα υλοποίησης της «πλατφόρμας αλλαγής», η οποία εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως κατάλληλο μέσο για την προώθηση συγκεκριμένων και χειροπιαστών δράσεων υπέρ της ισότητας των φύλων στον τομέα των μεταφορών. Σε επιστολή του στις 13 Οκτωβρίου 2016, ο αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Frans Timmermans ανέφερε ότι «η εν λόγω πλατφόρμα θα μπορούσε να ξεκινήσει κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2017 σε κοινή εκδήλωση ΕΟΚΕ/Επιτροπής».

3. Πλατφόρμα αλλαγής

3.1. Η Επιτροπή έχει πολλά εργαλεία και δραστηριότητες διαβούλευσης με τους ενδιαφερομένους. Η πλατφόρμα θα μπορούσε να είναι περιστρέφεται γύρω από εθελοντικές, συγκεκριμένες μετρήσιμες δράσεις που υπηρετούν τους στόχους της σύστασής της. Μια τέτοια πλατφόρμα αναφοράς είναι η «Πλατφόρμα δράσης για τη διατροφή, τη σωματική άσκηση και την υγεία» της ΓΔ SANTE.

3.2. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ προτείνει στη ΓΔ MOVE μια πλατφόρμα ενδιαφερομένων μερών σε επίπεδο ΕΕ που θα είναι σε θέση να εφαρμόσει τις δεσμεύσεις υπέρ της **αύξησης των ευκαιριών απασχόλησης για τις γυναίκες και της ισότητας των φύλων στον τομέα των μεταφορών**, να συμπεριλάβει καλύτερα τις γυναίκες και να παραγάγει περισσότερη οικονομική, κοινωνική και βιώσιμη ανάπτυξη, και στην οποία:

- τα μέλη της θα πληρούν καθορισμένα κριτήρια ως προς τον ορισμό και τη συμπεριφορά τους·
- οι δράσεις της θα ορίζονται σύμφωνα με τους στόχους και το πεδίο εφαρμογής που ορίζουν τα μέλη της πλατφόρμας κατά τη συγκρότησή της·
- οι δεσμεύσεις της παρακολουθούνται, αξιολογούνται και δημοσιοποιούνται, διαδίδοντας έτσι ορθές πρακτικές.

3.3. Κατά τη συγκρότηση της πλατφόρμας, η ΕΟΚΕ συνιστά στη ΓΔ MOVE να εξετάσει αρχικά τα ακόλουθα βήματα και στοιχεία (που περιγράφονται λεπτομερέστερα παρακάτω):

- I. Στάδιο I — Προετοιμασία — Καθορισμός σχετικών ενδιαφερόμενων φορέων που θα συμμετάσχουν στην πλατφόρμα και έναρξη διαλόγου για τον προσδιορισμό των ενδιαφερόντων, των κύριων στόχων, των όρων αναφοράς και του πεδίου εφαρμογής.
- II. Στάδιο II — Ανάπτυξη — Καθορισμός μαζί με τους φορείς των σχεδίων προς έγκριση: Χάρτης συμμετοχής, Όροι αναφοράς, Πεδίο εφαρμογής και Στόχοι. Επίσης, καθορισμός χρονοδιαγραμμάτων, δυνητικών πόρων, γραμματείας και εργαλείων υποστήριξης ΤΠΕ.
- III. Στάδιο III — Υλοποίηση — Διοργάνωση εναρκτήριας εκδήλωσης με τη συμμετοχή του αρμόδιου για την πλατφόρμα επιτρόπου όπου τα μέλη θα συμφωνήσουν επί των ορισμών, των όρων και του πεδίου εφαρμογής και θα υποβάλουν συγκεκριμένες συστάσεις για ανάληψη δράσης. Συζήτηση στόχων «ΣΜΕΡΧΠ», δεικτών, ευαισθητοποιημένης ως προς το φύλο επικοινωνίας, παρακολούθησης, αξιολόγησης, δημοσίευσης και διάδοσης.
- IV. Στάδιο IV — Βιωσιμότητα — Καθορισμός δεικτών, στόχων, τρεχόντων πόρων, μηχανισμών ετήσιας επανεξέτασης και ανατροφοδότησης. Προσδιορισμός τρόπων επίτευξης συνέχειας στις δεσμεύσεις και συμμετοχής επιπρόσθετων εταίρων.

4. Ο ρόλος των θεσμικών οργάνων της ΕΕ

4.1. Παράλληλα με τις σύντονες προσπάθειες του προέδρου της Επιτροπής Juncker για την ανάπτυξη και την απασχόληση, η μαλτέζικη Προεδρία έχει θέσει την ισότητα των φύλων ως μία από τις προτεραιότητές της. Η πλατφόρμα θα παρέχει μηχανισμό «ευρωπαϊκής προστιθέμενης αξίας» για την παραδοσιακή χάραξη πολιτικής η οποία επικεντρώνεται ειδικά σε μια ενιαία πρόκληση για την ΕΕ που αφορά τις **«ευκαιρίες μέσω της ισότητας των φύλων στον ευρωπαϊκό τομέα των μεταφορών»**. Αυτή η στοχευμένη εστίαση επιτρέπει τη συμμετοχή ενδιαφερόμενων φορέων που διαφορετικά ενδεχομένως δεν θα ασχολούνταν με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η πλατφόρμα θα συμπληρώνει συνεπώς το έργο των θεσμικών οργάνων της ΕΕ.

4.2. Είναι σημαντικό να εξασφαλιστεί ηγεσία από την κορυφή της ΓΔ MOVE και στήριξη της λειτουργίας της πλατφόρμας από τον αρμόδιο Επίτροπο, π.χ. μέσω της φυσικής παρουσίας στα εγκαίνιά της και στις συνεδριάσεις της εν γένει. Τα μέλη της πλατφόρμας, παρότι θα αναλαμβάνουν οικειοθελώς δεσμεύσεις, θα αναγνωρίζουν έτσι ότι είναι προνόμιο να τους ζητείται να αναλάβουν αυτό το ρόλο. Κατά συνέπεια, η διαθεσιμότητα και οι επαφές με τα ανώτερα κλιμάκια της ΓΔ MOVE είναι ζωτικής σημασίας. Ομοίως, είναι σημαντικό τα θεσμικά όργανα της ΕΕ που επιδιώκουν να γίνουν μέλη της πλατφόρμας να δεσμεύονται να προτείνουν στοχευμένες δράσεις.

4.3. Τα όργανα της ΕΕ και οι εκπρόσωποι των υπουργείων μεταφορών των κρατών μελών συμβάλλουν αποφασιστικά στη διάδοση των κυριότερων ευρημάτων σε επίπεδο κράτους μέλους. Για αυτό, η ΕΟΚΕ συνιστά τη θέσπιση Ομάδας Υψηλού Επιπέδου (ΟΥΕ) που θα παρέχει επισκόπηση στις κυβερνήσεις και τους πολιτικούς τους ιθύνοντες, θα δημιουργήσει μηχανισμό για τη διάδοση των βέλτιστων πρακτικών, θα ενισχύσει τις συμπράξεις και θα βελτιώσει τη διασύνδεση μεταξύ των φορέων χάραξης πολιτικής και της πλατφόρμας. Όταν αυτοί οι φορείς επιλέγουν να εγγραφούν ως μέλη στην πλατφόρμα, πρέπει να δεσμεύονται επίσης στην ανάληψη συγκεκριμένων δράσεων.

4.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ΓΔ MOVE πρέπει να είναι υπεύθυνη για τη λειτουργία της πλατφόρμας. Η ΓΔ MOVE θα διαθέτει τον προϋπολογισμό, τη γραμματεία και κάποιους πόρους. Τα άλλα όργανα της ΕΕ θα μπορούσαν να παρέχουν συστάσεις εμπειρογνομόνων από τα δικτυά τους, καθώς και αιθύσες συνεδριάσεων και υπηρεσίες μετάφρασης και διερμηνείας. Δυνητικές εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης θα μπορούσαν να αποτελούν οι πόροι των μελών της πλατφόρμας.

4.5. Σημαντικό κόστος αφορά το κεντρικό εργαλείο επικοινωνίας, την ιστοσελίδα και τη βάση δεδομένων, συμπεριλαμβανομένης της συντήρησης. Διάφοροι οργανισμοί της ΕΕ έχουν αναπτύξει ανάλογους δικτυακούς πόρους και υπάρχει η αίσθηση ότι η ΓΔ MOVE μπορεί να είναι σε θέση να προσαρμόσει υφιστάμενο πρότυπο.

5. Συμμετοχή

5.1. Η πλατφόρμα δεν πρέπει να αποτελεί μια «λέσχη φιλολογικών συζητήσεων»· πρόκειται για μια διαδικασία σχεδιασμένη ώστε οι ενδιαφερόμενοι φορείς να συναντώνται και να συζητούν για τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες για τις γυναίκες στον τομέα των μεταφορών, και στη συνέχεια να δεσμεύονται για την ανάληψη ελέγχιμων ενεργειών. Η κατανόηση του τύπου ενδιαφερόμενου φορέα στον οποίο ανήκουν τα μέλη θα συμβάλει στον εντοπισμό του δυνητικού επιπέδου ενδιαφέροντος και επιρροής τους. Όσοι επιδεικνύουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον θα είναι εκείνοι που θα αντιμετωπίσουν άμεσα τις τρέχουσες προκλήσεις του κλάδου.

5.2. Τα μέλη της πλατφόρμας θα μπορούσαν, μεταξύ άλλων, να περιλαμβάνουν τους ακόλουθους φορείς ευρωπαϊκού και εθνικού επιπέδου: βιομηχανία, ενώσεις μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, συνδικαλιστικές οργανώσεις (κοινωνικοί εταίροι — συμπεριλαμβανομένων εξειδικευμένων οργανώσεων εκπροσώπησης γυναικών), δημόσιες αρχές (συμπεριλαμβανομένων όσων επηρεάζουν τις αγορές και τους διαγωνισμούς, δηλαδή η ΕΤΑΑ), ΜΚΟ συμπεριλαμβανομένων κεντρικών οργανώσεων για την προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών και της ισότητας, μέσα μαζικής ενημέρωσης, ομάδες προβληματισμού, πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα.

5.3. Θα μπορούσε επίσης να εξεταστεί η περιστασιακή συμμετοχή 1) ατόμων που συμμετέχουν στο σχεδιασμό των δεσμεύσεων και ενδέχεται να μην είναι ορισθέντα μέλη της πλατφόρμας, 2) πολιτικών ιδυνόντων και φορέων επιρροής, συμπεριλαμβανομένων εκπροσώπων των οργάνων της ΕΕ και των κρατών μελών/δημοσίων αρχών.

5.4. Η ιδιότητα μέλους της πλατφόρμας πρέπει να είναι ατελής, με κριτήρια και Όρους αναφοράς για τα μέλη. Δεν προβλέπονται αρχικά επιστροφές χρημάτων για τις δραστηριότητες που διεξάγονται από τα μέλη, ούτε έξοδα για τη συμμετοχή στην πλατφόρμα.

5.5. Η ιδιότητα του μέλους πρέπει να βασίζεται στα ακόλουθα:

- συμμετοχή χωρίς αποκλεισμούς·
- διαφάνεια, ανοιχτός χαρακτήρας και λογοδοσία·
- αποδοχή των διαφορών και σεβασμός της αναλογικότητας·
- χρήση στόχων «ΣΜΕΡΧΠ» για την εξασφάλιση αρτιότητας.

6. Περιγραφή του στόχου και του πεδίου εφαρμογής της πλατφόρμας

6.1. Ο γενικός στόχος της πλατφόρμας θα μπορούσε να είναι η ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών και η βελτίωση της ισότητας των φύλων στον τομέα των μεταφορών μέσω της ενίσχυσης των ευκαιριών για τις γυναίκες, τις επιχειρήσεις ιδιοκτησίας γυναικών και τις γυναίκες σε διευθυντικές θέσεις, και της βελτίωσης των συνθηκών εργασίας για όλους τους εργαζομένους του κλάδου και του απώτερου αντικτύπου τους στις θέσεις εργασίας, την άρση των αποκλεισμών, την καινοτομία, τη βιωσιμότητα και την ανάπτυξη. Έμφαση θα πρέπει να δίνεται στην ισότητα των φύλων, με την προαγωγή της απασχόλησης και τη διόρθωση των ελλείψεων του κλάδου. Αυτός ο στόχος μπορεί να επιτευχθεί, μεταξύ άλλων, με τη βελτίωση της ποιότητας των θέσεων εργασίας και των συνθηκών εργασίας για όλους, την αντιμετώπιση της παρενόχλησης και της βίας λόγω φύλου, τη βελτίωση της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής, οικογενειακής και προσωπικής ζωής, την αύξηση του αριθμού των γυναικών σε θέσεις λήψης αποφάσεων και τη βελτίωση της εικόνας του κλάδου ώστε να προσελκύονται περισσότερες γυναίκες ως εργαζόμενοι, ως επιχειρηματίες, ως μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας και ως φορείς καινοτομίας. Το πεδίο εφαρμογής της πλατφόρμας θα μπορούσε στο μέλλον να επεκταθεί ώστε να καλύπτει συναφή ζητήματα όπως η βελτίωση της εμπειρίας του χρήστη και η έμφαση σε δράσεις που απευθύνονται στις γυναίκες ως χρήστες.

6.2. Η ΕΟΚΕ συνιστά την υλοποίηση ευαίσθητων ως προς το φύλο πολιτικών και προϋπολογισμών ως βασικό εργαλείο για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων. Αυτή η νέα έννοια συχνά παρεξηγείται: δεν σημαίνει αύξηση των συνολικών δαπανών, αλλά μάλλον τον καθορισμό νέων προτεραιοτήτων, τον αναπροσανατολισμό των δαπανών στο πλαίσιο προγραμμάτων, τμημάτων και υπηρεσιών. Ο σχεδιασμός του προϋπολογισμού με βάση το φύλο προσθέτει σαφήνεια και δημιουργεί μηχανισμούς που επιτρέπουν μια σφαιρική και εγκάρσια προσέγγιση για την ενίσχυση της ισότητας των φύλων.

6.3. Η ΕΟΚΕ συνιστά το πεδίο εφαρμογής και οι προτεραιότητες που θα αντιμετωπιστούν να συνάδουν με τις πολιτικές και τη νομοθεσία της ΕΕ, με ταυτόχρονο σεβασμό του διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταίρων. Η πλατφόρμα θα πρέπει να συνδυάζει προσεγγίσεις από πάνω προς τα κάτω και από τη βάση προς την κορυφή για τη στήριξη του ιδιωτικού τομέα και των δημόσιων πολιτικών, αποφεύγοντας την ανάγκη για αλλαγή της νομοθεσίας. Η πλατφόρμα θα πρέπει να θεωρείται από όλους μια θετική και αναγκαία επένδυση.

6.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι στόχοι και τα οφέλη της συμμετοχής των ενδιαφερομένων μερών είναι:

- η παροχή ευκαιριών στους ενδιαφερόμενους να μοιραστούν απόψεις, ανάγκες και γνώσεις·
- η εξεύρεση κοινών στόχων για την επίτευξη κοινών σκοπών·
- η δυνατότητα που δίδεται στους συμμετέχοντες να επηρεάσουν τα αποτελέσματα με τη συμμετοχή τους στις διαδικασίες διαμόρφωσης, ανάπτυξης, προσδιορισμού και υλοποίησης δράσεων·
- η ενίσχυση της κατανόησης μεταξύ ομάδων ενδιαφερομένων, μειώνοντας έτσι πιθανές συγκρούσεις ή αποκλίσεις απόψεων και προωθώντας την αποτελεσματική συνεργασία·
- η ενίσχυση της προσήλωσης των ενδιαφερομένων και του αισθήματος ευθύνης και οικείωσης·
- η διασφάλιση της βιωσιμότητας των σχεδίων και των συναφών αποφάσεων·
- η εγγύηση αυτονομίας και ευελιξίας στη λήψη αποφάσεων και την εφαρμογή.

6.5. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι το πεδίο εφαρμογής της πλατφόρμας θα μπορούσε να προσδιορίσει βασικές δράσεις με σκοπό:

- τη συλλογή δεδομένων και τον καθορισμό βασικών δεικτών προκειμένου να προσδιοριστούν και να εξαλειφθούν τα εμπόδια και τα στερεότυπα·
- τη διασφάλιση ότι οι γυναίκες είναι ορατές και ενεργές στην πολιτική, τη λήψη αποφάσεων και τον σχεδιασμό — πέρα και πάνω από διοικητικά καθήκοντα·
- την ενδυνάμωση της ενεργού συμμετοχής αμφότερων των φύλων για τη δημιουργία ενός καλύτερου εργασιακού περιβάλλοντος στον τομέα των μεταφορών: υποδομές, ίση αμοιβή για ίση εργασία, κατάρτιση, ισορροπία επαγγελματικής, οικογενειακής και προσωπικής ζωής κ.λπ·
- την ανάληψη δράσης για την προσέλκυση γυναικών σε ευκαιρίες απασχόλησης με μέτρα για τη βελτίωση της ποιότητας και της ποσότητας της απασχόλησης, ιδίως με την επανεξέταση των διαδικασιών πρόσληψης·
- την επανεξέταση των νομικών φραγμών που ενδεχομένως εμποδίζουν τις γυναίκες να έχουν πρόσβαση σε όλα τα είδη θέσεων εργασίας·
- την ενθάρρυνση της συμμετοχής των πανεπιστημίων και των υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού, προκειμένου να προωθηθεί το ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων του τομέα, συμπεριλαμβανομένης της τεχνολογίας, της E & A και της μηχανολογίας, και την ενθάρρυνση αυτών με λιγότερα προσόντα να βελτιώσουν τις επιλογές κατάρτισής τους·
- την ενεργό προώθηση του ρόλου της γυναικείας επιχειρηματικότητας·
- τη χειραφέτηση τόσο των γυναικών όσο και του κλάδου προκειμένου να αρθούν οι αποκλεισμοί σε αυτόν·
- μεγαλύτερη έμφαση στην εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση των γυναικών καθ' όλη τους τη ζωή·
- την αποτροπή της βίας, της παρενόχλησης και των διακρίσεων στον χώρο εργασίας.

6.6. Καθώς η πλατφόρμα επεκτείνεται, μπορεί να επιδιώξει να επικεντρωθεί σε βασικούς τομείς οι οποίοι ενδέχεται να μην αφορούν όλα τα μέλη. Η πολυμορφία του κλάδου των μεταφορών ενδέχεται να οδηγήσει σε κάτι τέτοιο. Για αυτό, θα μπορούσαν να συσταθούν υποεπιτροπές που θα εστιάζουν σε βασικούς τομείς ενδιαφέροντος.

7. Κατευθυντήριες γραμμές για τον καθορισμό προτεραιοτήτων και μέριμνα ώστε οι δράσεις να ενδείκνυνται για τις επιλεχθείσες προτεραιότητες

7.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι ο καθορισμός των προτεραιοτήτων της πλατφόρμας δεν μπορεί να ολοκληρωθεί παρά από τα ίδια τα μέλη της πλατφόρμας. Οι συμμετέχοντες φορείς ενδέχεται να έχουν τα δικά τους συμφέροντα, για αυτό η επίτευξη της συλλογικής τους συμμετοχής για την αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων πρέπει να παραμείνει κορυφαίο μέλημα για όλους. Η δέσμευση σε δράσεις για τη στήριξη και την ώθηση της αλλαγής είναι μια ευθύνη που θα ενθαρρύνει τους ενδιαφερόμενους να αναλάβουν πρωτοβουλίες για τις οργανώσεις τους και την πλατφόρμα.

7.2. Η ΕΟΚΕ συνιστά οι δεσμεύσεις να είναι φιλόδοξες και να θέτουν υπό αμφισβήτηση την τάξη πραγμάτων, καθώς και να απαιτούν επενδύσεις των ιδίων πόρων των μελών. Η σαφής επικοινωνία και διαφάνεια των δράσεων στην ιστοσελίδα θα επιφέρει όχι μόνο αναγνώριση των δεσμεύσεων, αλλά και έλεγχο από τα ενδιαφερόμενα μέρη. Συνεπώς, η καλή επικοινωνία και ο διάλογος μεταξύ των μελών της πλατφόρμας είναι υψίστης σημασίας ώστε να διασφαλιστεί συνεχής δέσμευση και να αποφευχθεί η αναντιστοιχία των προσδοκιών. Πρέπει επίσης να ενθαρρυνθούν οι κοινές δραστηριότητες.

7.3. Η ΕΟΚΕ συνιστά να τεθούν πρόσθετοι στόχοι και δείκτες για την υποστήριξη των δράσεων της πλατφόρμας. Αυτοί οι στόχοι και δείκτες θα συμβάλουν στην πραγματοποίηση και την αξιολόγηση των βημάτων προς την επίτευξη ευκαιριών απασχόλησης, ισότητας και χειραφέτησης των γυναικών, συμπεριλαμβανομένων των ίσων όρων για άνδρες και γυναίκες ανεξαρτήτως των τεχνολογιών που χρησιμοποιούνται. Οι δείκτες ανάπτυξης σε ρόλο εργαλείων αξιολόγησης, ενισχύοντας τον αντίκτυπο και την ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων σε μια έκθεση προόδου, επηρεάζουν τον πολιτικό και στρατηγικό σχεδιασμό με τη χαρτογράφηση της προόδου.

7.4. Γενικά στατιστικά στοιχεία είναι διαθέσιμα από τη Eurostat. Η ΓΔ MOVE θα μπορούσε να συνεργαστεί με τη Eurostat και τα μέλη της πλατφόρμας για τη βελτίωση της συλλογής δεδομένων ανά φύλο που θα παρέχουν πληρέστερη εικόνα.

7.5. Τα δεδομένα, οι στόχοι και οι δείκτες θα συμβάλουν στον προβληματισμό περί ισότητας των φύλων και περί στερεοτύπων και διακρίσεων. Χωρίς κανονιστικό χαρακτήρα, σκοπός τους είναι να ενθαρρυνθούν οι οργανώσεις να μετουσιώσουν τα ζητήματα φύλου σε διαφανή και κατανοητή επικοινωνία για τις οργανώσεις τους και για το κοινό και να επιτραπεί η εσωτερική ανάλυση των δικών τους πολιτικών και πρακτικών.

7.6. Δείκτες αναφοράς θα μπορούσαν να δημιουργηθούν στους ακόλουθους τομείς:

- μπορούν να θεσπιστούν στοχοθετημένες δράσεις από την πλατφόρμα ώστε να υλοποιηθούν εφικτοί στόχοι·
- ποσοστά γυναικών ανά επαγγελματική ειδικότητα, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών σε διοικητικά συμβούλια, ιδιοκτητριών, διευθυντριών, μελών συνδικαλιστικών οργανώσεων, διοίκησης, τεχνικών κ.λπ·
- περιοδική επανεξέταση και υποβολή εκθέσεων σχετικά με τα μέτρα που έχουν ληφθεί ώστε να διασφαλιστεί η ισορροπία μεταξύ των φύλων στα επίπεδα λήψης αποφάσεων·
- αποτελεσματικές πολιτικές που αποσκοπούν στην ίση αμοιβή και την προοδευτική μείωση του χάσματος στους μισθούς και τις συντάξεις μεταξύ ανδρών και γυναικών·
- πολιτικές/μέτρα που υιοθετούνται προκειμένου να αρθούν όλα τα εμπόδια για την ισότητα των ευκαιριών και την προώθηση της εργασίας των γυναικών (παροχή παιδικής φροντίδας, ισορροπία επαγγελματικής, οικογενειακής και προσωπικής ζωής, διαφανές πλαίσιο κ.λπ.)·
- προϋπολογισμός που διατίθεται ειδικά για τη στήριξη των ίσων ευκαιριών·
- περιοδική επανεξέταση των προσλήψεων — όροι, συμπεριλαμβανομένων των όρων των γραφείων πρόσληψης ή των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, διαφάνεια, προσβασιμότητα, ευαισθητή ως προς το φύλο επικοινωνία·
- ανάπτυξη δεικτών σχετικά με την έκταση, την εξάπλωση και τον αριθμό περιστατικών βίας, παρενόχλησης και διακρίσεων στον χώρο εργασίας·
- ετήσια επισκόπηση των στόχων που έχουν τεθεί στους προϋπολογισμούς οι οποίοι έχουν καταρτιστεί με βάση τη διάσταση του φύλου.

8. Παρακολούθηση και αξιολόγηση

8.1. Η ΕΟΚΕ προτείνει, με στόχο την ενίσχυση της εργασίας σε σύμπραξη, τα μέλη να σχεδιάζουν δεσμεύσεις και δράσεις που θα συζητούν με άλλα μέλη της πλατφόρμας πριν από την υλοποίησή τους. Στο τέλος κάθε δράσης, θα παράγεται Έκθεση παρακολούθησης που θα απαριθμεί τις δραστηριότητες, τα χρονοδιαγράμματα, τα στοιχεία που συλλέχθηκαν και τα κύρια ευρήματα, ώστε αυτά να αναλυθούν και να αξιολογηθούν από την πλατφόρμα. Οι αξιολογήσεις αυτές θα πρέπει να παρουσιάζονται με αντικειμενικό και αμερόληπτο τρόπο, με στοιχεία και ποιοτικές αξιολογήσεις, αντιστακώντας τη σχέση τους με τους στόχους της πλατφόρμας. Για το σκοπό αυτό, θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν εξωτερικοί σύμβουλοι, εφόσον το επιτρέπουν τα οικονομικά, όπως συμβαίνει με την αξιολόγηση της πλατφόρμας της ΓΔ SANTE (βλέπε «Ετήσια έκθεση παρακολούθησης 2016»).

8.2. Η ΕΟΚΕ συνιστά οι δεσμεύσεις να είναι καλά σχεδιασμένες εξ αρχής και να σχετίζονται με τους καθορισθέντες στόχους. Τα μέλη πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο ανάληψης δεσμεύσεων «ΣΠΕΡΧΠ», οι οποίες απαιτούν προετοιμασία σε βάθος: χρονοδιαγράμματα, στόχους και σκοπούς για αποτελεσματική υποβολή εκθέσεων, εύκολη παρακολούθηση και έκδοση ανακοίνωσης μετά την ολοκλήρωση.

8.3. Οι δεσμεύσεις απαιτούν εργασία και αφοσίωση από τα μέλη, πέρα και πάνω από τα κανονικά καθήκοντά τους. Αυτή η επένδυση πρέπει να θεωρείται προστιθέμενη αξία στην εσωτερική τους εργασία, πέρα από την Εταιρική κοινωνική ευθύνη, και μπορεί να παρουσιαστεί σε τρίτους ως ένδειξη της προθυμίας τους να στηρίξουν τη βελτίωση της ισορροπίας των φύλων στον χώρο εργασίας. Οι δράσεις τους πρέπει να είναι διαθέσιμες προς αναπαραγωγή από άλλους φορείς.

8.4. Η επανεξέταση των δραστηριοτήτων της πλατφόρμας θα δημιουργήσει αυξημένη δικτύωση μεταξύ των μελών της και ώθηση να εργαστούν από κοινού για την επίτευξη των στόχων. Με τον τρόπο αυτό αυξάνεται ο αριθμός των κοινών δεσμεύσεων μέσω:

- της αυξημένης συνεργασίας μεταξύ των φορέων χάραξης πολιτικής, της ΟΥΕ και των μελών της πλατφόρμας και των ενώσεών τους, που καλλιεργεί συνέργειες για μακροχρόνιες σχέσεις και δράσεις, ενδεχομένως αναπτύσσοντας και συμβάλλοντας σε νέες πολιτικές, εάν απαιτείται·
- της αύξησης των δραστηριοτήτων που μπορούν να αναπτυχθούν λιγότερο επίσημα έξω από τη δομή της πλατφόρμας, μεταξύ άλλων με τη συμμετοχή όσων ενδεχομένως δεν ανταποκρίνονται στα κριτήρια για την ένταξη·
- της βελτίωσης της ορατότητας του τομέα και των προσπαθειών του για την επίτευξη μεγαλύτερης ισότητας στο εσωτερικό του, με βελτιωμένες συνθήκες για όλους·
- της δημιουργίας εξωτερικών εκδηλώσεων για την προώθηση δράσεων και την προσέλκυση νέων εργαζομένων, καινοτομιών ή συνεισφορών για τις μεταφορές·
- της μάθησης από τη συνεχή βελτίωση ως συλλογικού επιτεύγματος και της εφαρμογής νέων τρόπων εργασίας και προώθησης του τομέα.

Βρυξέλλες, 26 Απριλίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ψηφιοποίηση και καινοτόμα επιχειρηματικά μοντέλα στον ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό τομέα και η επίδρασή τους στην απασχόληση και τους πελάτες»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2017/C 246/02)

Εισηγητής: **Carlos TRIAS PINTÓ**

Συνεισηγητής: **Pierre GENDRE**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	22.9.2016
Νομική βάση	Άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού
	Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλωγών (CCMI)
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	7.4.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	26.4.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	525
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	150/1/3
(υπέρ/κατά/αποχές)	

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, ο τραπεζικός και ο ασφαλιστικός τομέας δεν σταματούν να επαναπροσδιορίζονται με γνώμονα την τεχνολογία, τις κανονιστικές ρυθμίσεις, καθώς και τις μεταβαλλόμενες ανάγκες και προσδοκίες των πελατών. Νέα μοντέλα επενδύσεων, αποταμιεύσεων, ασφάλισης και μεταφοράς κεφαλαίων παρέχουν στην πλειονότητα των πολιτών τη δυνατότητα συμμετοχής σε έργα διάφορων μεγεθών.

1.2. Οι εταιρείες χρηματοοικονομικής τεχνολογίας αιχμής (FinTechs/EXTA) και ασφαλιστικής τεχνολογίας αιχμής (InsurTechs/EATA) αποτελούν **καταλυτικούς παράγοντες** και συχνά τους **εταίρους** ιδρυμάτων παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στον εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών τους, στον συγκερασμό των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων τους, καθώς και στη δημιουργία συνεργειών μεταξύ τους. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες δημιουργίας προστιθέμενης αξίας μέσω της προώθησης ενός καινοτόμου περιβάλλοντος συναγω-νισμού⁽¹⁾.

1.3. Υπάρχει σαφής ανάγκη να αποκατασταθούν η εμπιστοσύνη στον χρηματοπιστωτικό τομέα και η σταθερότητα του με τη διαχείριση της μετάβασης από το παλαιό (παραδοσιακό τραπεζικό σύστημα) στο νέο σύστημα να έχει καίρια σημασία. Υπό αυτή την έννοια, η ΕΟΚΕ ζητεί να θεσπιστεί η κατάλληλη νομοθεσία στο ενωσιακό πλαίσιο μιας διαδικασίας ολοκλήρωσης της **τραπεζικής ένωσης** και της **ψηφιακής ενιαίας αγοράς**, ευνοϊκής για την ανάπτυξη και την καινοτομία, ενώ θα διασφαλίζει παράλληλα την προστασία των καταναλωτών και των εργαζομένων στον χρηματοοικονομικό τομέα.

1.4. Για να επιτευχθεί μια πραγματικά ενιαία ευρωπαϊκή χρηματοπιστωτική αγορά, πρέπει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την πολιτική της να στηρίζει την καινοτομία επί ίσους όρους. Κατ' αρχήν, διαπιστώνεται η ανάγκη διαμόρφωσης ευρέως ανάλογων συνθηκών όσον αφορά τις κανονιστικές ρυθμίσεις, τα δικαιώματα των καταναλωτών, τις συνθήκες εργασίας και τις υποχρεώσεις εποπτείας, τόσο για τον παραδοσιακό χρηματοοικονομικό τομέα όσο και για τις EXTA, τηρουμένου του κανόνα που ορίζει ότι η ίδια δραστηριότητα πρέπει να υπόκειται στις ίδιες κανονιστικές ρυθμίσεις και στην ίδια εποπτεία. Ειδικότερα:

1.4.1. Η προσέγγιση βάσει κινδύνου θα πρέπει να είναι συνεπής σε όλα τα στάδια της καινοτομίας, και να συνοδεύεται από ένα αναλογικό και απλουστευμένο ρυθμιστικό πλαίσιο, τόσο για τους εδραιωμένους όσο και για τους νέους παράγοντες, έτσι ώστε αυτοί να μπορούν να πειραματίζονται με νέες τεχνολογίες και επιχειρηματικά μοντέλα, σε αλληλεπίδραση με τις ρυθμιστικές αρχές.

⁽¹⁾ Όχι μόνο ανταγωνισμού, αλλά συνεργασίας και σύμπραξης.

Η δημιουργία ενός ενωσιακού πλαισίου πειραματισμού, σε συνεργασία με τον κλάδο και με ευρύτερο φάσμα ενδιαφερομένων – συμπεριλαμβανομένων των εκπροσώπων των καταναλωτών και των εργαζομένων – θα μπορούσε να παράσχει τα μέσα για την προετοιμασία της υποστήριξης της καινοτομίας σε όλα τα πεδία δραστηριοτήτων της («Sandbox» για την καινοτομία στον τομέα της χρηματοοικονομικής τεχνολογίας) ⁽²⁾.

1.4.2. Για να αντιστοιχούν οι συνθήκες σε εκείνες τρίτων μερών, είναι απαραίτητο να εξεταστεί η αντιμετώπιση του λογισμικού ως άυλου στοιχείου, να αποφεύγεται η αφαίρεση από το βασικό μετοχικό κεφάλαιο των υψηλών επενδύσεων που οι εγκατεστημένες στην ΕΕ οντότητες πραγματοποιούν ήδη στις τεχνολογίες πληροφορίας (κατά τα πρότυπα του τραπεζικού συστήματος των ΗΠΑ και της Ελβετίας ή του ασφαλιστικού τομέα) ⁽³⁾.

1.4.3. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών και τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνήσουν υπεύθυνα για την εναρμονισμένη και αποτελεσματική εφαρμογή της οδηγίας PSD2 (οδηγία για τις μητρικές και θυγατρικές επιχειρήσεις), με την οποία θεσπίζονται πολύ αυστηρές απαιτήσεις ασφάλειας για την εκκίνηση και την επεξεργασία ηλεκτρονικών πληρωμών και την προστασία των χρηματοοικονομικών δεδομένων των καταναλωτών, με ιδιαίτερη έμφαση στα τεχνολογικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης και στους εμπορικούς κολοσσούς.

1.4.4. Τα ζητήματα όσον αφορά τους καταναλωτές και οι κίνδυνοι που συνδέονται με την ψηφιοποίηση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών θα πρέπει να εξεταστούν προσεκτικά, τόσο στο Σχέδιο δράσης για τις λιανικές χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες ⁽⁴⁾ όσο και από την ειδική ομάδα Fintech· τούτο δε για να διασφαλιστεί ισχυρός συντονισμός μεταξύ της ΓΔ Δικαιοσύνης και της ΓΔ Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, Χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών και Ένωσης Κεφαλαιαγορών, ιδίως ως προς τα ζητήματα προστασίας των καταναλωτών (π.χ. καθορισμός του είδους των δεδομένων που θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας, του τρόπου διασφάλισης της κατανόησης των προσυμβατικών πληροφοριών ή της αποτελεσματικής διακρίβωσης των στοιχείων ταυτότητας μέσω μιας διαδικασίας ελέγχου).

1.4.5. Τα μέτρα που περιλαμβάνει η προτεινόμενη τροποποίηση της οδηγίας για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (AMLD) πρέπει να μεταφερθούν ⁽⁵⁾ αμέσως στην εθνική νομοθεσία, ιδίως σε αυτήν που αφορά την αντιμετώπιση αφ' ενός μεν των κινδύνων χρηματοδότησης της τρομοκρατίας μέσω εικονικών νομισμάτων, αφ' ετέρου δε των κινδύνων που συνδέονται με ανώνυμα προπληρωμένα μέσα.

1.4.6. Κρίνεται σκόπιμη η επέκταση της πληθοχρηματοδότησης και άλλων λύσεων της συνεργατικής οικονομίας μέσω της διερεύνησης των δυνατοτήτων καθιέρωσης ενός «σήματος ποιότητας» για την ανάπτυξη της εμπιστοσύνης των χρηστών, έτσι ώστε να δημιουργηθούν καλύτερες προϋποθέσεις για τη διαμόρφωση εικονικών κοινότητων και την αλληλεπίδραση μεταξύ των πελατών της συνεργατικής οικονομίας.

1.4.7. Απαιτείται η υποστήριξη λύσεων λογισμικού ανοικτής πηγής στον χρηματοοικονομικό τομέα για να αυξηθεί ο θεμιτός ανταγωνισμός της αγοράς, να μειωθεί το κόστος και να προληφθεί η εξάρτηση από τον εκάστοτε προμηθευτή στον συγκεκριμένο τομέα.

1.4.8. Παράλληλα, πρέπει να εξεταστούν οι κανονισμοί δανειοδότησης μεταξύ ιδιωτών, έτσι ώστε να δημιουργηθούν ευνοϊκότερες συνθήκες για τη μείωση του μεγέθους των ισολογισμών.

1.4.9. Πρέπει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υποστηρίξει την υβριδική δανειοδότηση (που διέπεται από τις κεφαλαιακές απαιτήσεις της Βασιλείας III).

1.5. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η ψηφιοποίηση δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να αντικαταστήσει την παροχή εξατομικευμένων συμβουλών από ειδικευμένο σύμβουλο (δεν θα πρέπει να χαθεί η αμεσότητα που υπάρχει στο τραπεζικό σύστημα με τη βοήθεια ενός δικτύου κατάλληλα προσαρμοσμένων υπηρεσιών!).

1.6. Η κατανόηση της χρηματοπιστωτικής τεχνολογίας προϋποθέτει νέες δεξιότητες από όλους: τις ρυθμιστικές αρχές, τις εποπτικές αρχές, τους συναρμοδίους του χρηματοοικονομικού οικοσυστήματος και τους πολίτες συνολικά. Για να είναι σε θέση να αξιοποιήσουν ένα από τα κύρια δυναμικά οφέλη της χρηματοπιστωτικής τεχνολογίας ως κινητήριας δύναμης της χρηματοοικονομικής ένταξης, τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να ενισχύσουν τη χρηματοοικονομική εκπαίδευση και τον ψηφιακό γραμματισμό, προβλέποντας τα νέα σενάρια. Αυτό πρέπει να ξεκινά από τα σχολεία, όπου θα πρέπει να παρέχονται πληροφορίες σχετικά με τα χρηματοοικονομικά προϊόντα, του τρόπου παρουσιάσής τους στο διαδίκτυο και της σχέσης τους με την ανάπτυξη του διαδικτύου των πραγμάτων.

⁽²⁾ Η Επιτροπή εξετάζει την ενδεχόμενη καθιέρωση ενιαίας πανευρωπαϊκής άδειας, η οποία θα επιτρέπει στις εταιρείες τεχνολογίας του τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών να δραστηριοποιούνται σε ολόκληρη την Ευρώπη, καθώς και τη δημιουργία πανευρωπαϊκού «περιβάλλοντος δοκιμών» «sandbox» ή ειδικού κανονιστικού πλαισίου για το σύνολο της Ένωσης.

⁽³⁾ Βλ. τις απαιτήσεις της σχετικής οδηγίας (Φερεγγυότητα II).

⁽⁴⁾ Δρομολογήθηκε στις 23 Μαρτίου, COM (2017) 139 final, Σχέδιο δράσης για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες προς τους καταναλωτές και δημόσια διαβούλευση με θέμα «Fintech».

⁽⁵⁾ ΕΕ C 34 της 2.2.2017, σ. 121.

1.7. Η ψηφιοποίηση του χρηματοοικονομικού τομέα απειλεί πολλές θέσεις εργασίας, γεγονός που εξωθεί τους εργαζομένους στην ανανέωση των προσόντων και των δεξιοτήτων τους. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της κατάρτισης για την απόκτηση δεξιοτήτων και της επιμόρφωσης σε δύο επίπεδα: αφ' ενός μεν, σε εσωτερικό επίπεδο, με την παροχή της δυνατότητας στους εργαζομένους να αναλαμβάνουν νέα καθήκοντα και να τη δημιουργία ενός είδους σύμμεξης των σημερινών εργαζομένων των «παραδοσιακών» χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων με αυτούς των ΕΧΤΑ και των ΕΑΤΑ· αφ' ετέρου δε, σε εξωτερικό επίπεδο, με την προετοιμασία όσων εργαζομένων δεν μπορούν να παραμείνουν στον κλάδο για τη μεταπήδησή τους σε άλλους κλάδους.

1.8. Η ΕΟΚΕ καλεί το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο να μεριμνήσει για την παροχή ειδικών επιμορφωτικών προγραμμάτων βάσει της εμβληματικής πρωτοβουλίας «Συνασπισμός για τις ψηφιακές δεξιότητες και θέσεις εργασίας»⁽⁶⁾, καθώς και για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανακατάρτιση των εργαζομένων του χρηματοπιστωτικού κλάδου, προκειμένου να προετοιμαστούν για τις νέες ψηφιακές τεχνολογίες.

1.9. Η ΕΟΚΕ καλεί τις εταιρείες να αναπαραγάγουν τους κώδικες δεοντολογίας και τις βέλτιστες πρακτικές για τους εσωτερικούς κανόνες που περιορίζουν τις απαιτήσεις βάσει των οποίων οι υπάλληλοι πρέπει να είναι συνδεδεμένοι στο διαδίκτυο ανά πάσα στιγμή της ημέρας, καθώς και να εκδώσουν κατευθυντήριες γραμμές που αποθαρρύνουν τους υπαλλήλους τους να εργάζονται τα Σαββατοκύριακα και κατά τη διάρκεια των διακοπών τους. Εάν οι εθελοντικές προσεγγίσεις δεν αποδώσουν τα αναμενόμενα, η ΕΟΚΕ ζητά την εφαρμογή δεσμευτικών κανόνων για τον σκοπό αυτό.

1.10. Η έγκαιρη ενημέρωση και διαβούλευση, σύμφωνα με τις συναφείς οδηγίες της ΕΕ για την ενημέρωση των εργαζομένων και τη διαβούλευση με αυτούς, αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες για την αντιμετώπιση όλων αυτών των ζητημάτων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνήσουν για τη συμμόρφωση με τις διατάξεις του εφαρμοστέου δικαίου και, ειδικότερα, για την προστασία των δικαιωμάτων των εκπροσώπων των εργαζομένων να συμμετέχουν στις ενδοεπιχειρησιακές αλλαγές.

1.11. Η ΕΟΚΕ ζητά α ενισχυθεί και να συμπληρωθεί η πρόταση οδηγίας για την προληπτική αναδιάρθρωση και δεύτερες ευκαιρίες, καθώς έτσι διευκολύνεται η πρόσβαση σε διαδικασίες αναδιάρθρωσης πριν μια επιχείρηση κηρύξει στάση πληρωμών.

2. Ένας τομέας υψηλής συγκέντρωσης και διαφοροποίησης υπό ταχεία διαδικασία μετασχηματισμού

2.1. Ο τραπεζικός και ασφαλιστικός τομέας στην Ευρώπη παρουσιάζει διαφοροποιήσεις, διότι χαρακτηρίζεται από την παρουσία μεγάλων ευρωπαϊκών –ακόμη δε και διεθνών– ιδρυμάτων, καθώς και τοπικών και περιφερειακών δομών με ποικίλους βαθμούς ανεξαρτησίας, και από ορισμένα γνωρίσματα που αφορούν ειδικά επιμέρους χώρες. Παρά τη διαδικασία συγκέντρωσης που παρατηρείται στην πλειονότητα των κρατών μελών, ο εν λόγω τομέας εξακολουθεί να είναι κατακερματισμένος σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι παλαιότερες διαχωριστικές γραμμές μεταξύ των τραπεζικών ομίλων και των μεγάλων ασφαλιστικών εταιρειών έχουν σχεδόν εξαλειφθεί με την καθιέρωση των εκ των πραγμάτων χρηματοπιστωτικών ομίλων ετερογενών δραστηριοτήτων.

2.2. Στο νέο τοπίο των ασφαδίων αγορών και των χαμηλών επιτοκίων, οι έντονες ρυθμιστικές πιέσεις, η εποπτεία και η επιτήρηση —που επιβλήθηκαν στις συστημικές τράπεζες στον απόηχο της χρηματοπιστωτικής κρίσης— σε συνδυασμό με τον ψηφιακό μετασχηματισμό και τον εντεινόμενο ανταγωνισμό (νέες ΕΧΤΑ), καθώς και η συμπεριφορά των καταναλωτών, εξακολουθούν να διαβρώνουν τα αποτελέσματα του τραπεζικού τομέα. Με την εμφάνιση νέων μη τραπεζικών μοντέλων στην ψηφιακή οικονομία, καθίσταται αναγκαία η ανάλυση της αλληλεπίδρασης τεσσάρων στοιχείων: των παραδοσιακών τραπεζών, των νέων ψηφιακών παραγόντων, των ρυθμιστικών αρχών και των καταναλωτών.

2.3. Καθώς συνεχίζεται η εξάπλωση της χρήσης του διαδικτύου, οι τράπεζες δημιουργούν διαδικτυακές θυγατρικές και εικονικά υποκαταστήματα, μέσω των οποίων οι πελάτες μπορούν να πραγματοποιούν απλές συναλλαγές και να επικοινωνούν με συμβούλους. Οι εταιρικές στρατηγικές που έχουν ως στόχο τη δραστική μείωση των επενδύσεων σε προσωπικό, καθώς και η υποβάθμιση των συνθηκών υποδοχής των πελατών, είχαν ως συνέπεια τη μείωση του αριθμού των ατόμων που επισκέπτονται τα τραπεζικά υποκαταστήματα και την οριστική παύση λειτουργίας πολλών υποκαταστημάτων σε ολόκληρη την Ευρώπη.

2.4. Όσον αφορά δε τον ασφαλιστικό τομέα, συνυπάρχουν διάφοροι τρόποι διανομής: μισθωτοί πάροχοι, μεσίτες, γενικοί ασφαλιστές, πάροχοι τραπεζασφαλιστικών υπηρεσιών, καθώς και αυτοαπασχολούμενοι ασφαλιστές που εκπροσωπούν μία και μόνο εταιρεία. Πλέον, τα ασφαλιστικά προϊόντα διατίθενται και στο διαδίκτυο, όπως και μέσω έξυπνων τηλεφώνων. Η επικράτηση του καθενός από αυτούς τους πολλαπλούς διαύλους διανομής έναντι των υπολοίπων ποικίλλει τόσο στα κράτη μέλη της ΕΕ όσο και από προϊόν σε προϊόν. Οι ασφάλειες ζωής, για παράδειγμα, διατίθενται κατά μείζονα λόγο μέσω τραπεζικών δικτύων (γνωστή και ως τραπεζασφάλεια).

⁽⁶⁾ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-skills-jobs-coalition>

2.5. Οι μέθοδοι πληρωμής εξελίσσονται διαρκώς, και το φαινόμενο αυτό αναμένεται να ενταθεί. Η χρήση επιταγών και μετρητών έχει μειωθεί σημαντικά από τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Παράλληλα, διαπιστώνεται ολοένα μεγαλύτερη μεταστροφή προς τις πληρωμές μέσω κάρτας, άμεσης χρέωσης και τραπεζικής μεταφοράς, χάρη στις οποίες αυξάνονται οι δυνατότητες ιχνηλασιμότητας, ελέγχου και ασφάλειας, ενώ περιορίζεται η παραοικονομία. Με τις ηλεκτρονικές πληρωμές παρέχεται η δυνατότητα επέκτασης του πεδίου εφαρμογής, π.χ. στις μεταφορές χρημάτων μεταξύ ιδιωτών και τις καταβολές κοινωνικών παροχών. Οι νέοι παράγοντες ηλεκτρονικού χρήματος ενώνουν τις δυνάμεις τους με το ηλεκτρονικό εμπόριο, ενώ νέες τεχνολογίες –όπως οι πληρωμές χωρίς επαφή– εξελίσσονται και επεκτείνονται παράλληλα με τις τραπεζικές κάρτες. Επιπλέον, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην παρακολούθηση της ανάπτυξης της αγοράς κρυπτονομισμάτων (του μπίτκοϊν και άλλων).

3. Τεχνολογικά επιτεύγματα στον ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό τομέα και νέοι παράγοντες

3.1. Η καινοτομία στον χρηματοοικονομικό τομέα συντελείται στο διαδίκτυο, με τη διαδικτυακή τραπεζική, τα μαζικά δεδομένα, την τεχνητή νοημοσύνη, την αλυσίδα ομάδων συναλλαγών (blockchain), την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο κ.λπ. Η ανταλλαγή δεδομένων πραγματοποιείται με υψηλή ταχύτητα, και έτσι παρέχεται η δυνατότητα εκτίμησης κινδύνων και λήψης χρηματοοικονομικών αποφάσεων βάσει αλγορίθμων και μαζικών δεδομένων.

3.2. Αυτή η ανατρεπτική τεχνολογική καινοτομία και οι δυσκολίες με τις οποίες βρίσκονται αντιμέτωπες οι παραδοσιακές τράπεζες όσον αφορά τα προβλήματα μετοχικού κεφαλαίου και την προσωρινή έλλειψη ρευστότητας, καθώς και η ανάπτυξη εναλλακτικών διαύλων πωλήσεων που δεν καλύπτονται από τις κανονιστικές υποχρεώσεις του τραπεζικού τομέα, έχουν προετοιμάσει το έδαφος για τη χρηματοπιστωτική και την ασφαλιστική τεχνολογία αιχμής και την αλυσίδα ομάδων συναλλαγών, δημιουργώντας παράλληλα νέες προοπτικές, αλλά και κινδύνους, για τους καταναλωτές.

3.3. Οι EXTA και οι EATA, ο αριθμός των οποίων εξακολουθεί να αυξάνεται, συνδυάζουν τις έννοιες της χρηματοοικονομικής, της ασφάλισης και της τεχνολογίας. Οι εν λόγω εταιρείες χρησιμοποιούν την τεχνολογία με σκοπό την πώληση χρηματοοικονομικών προϊόντων με καινοτόμους τρόπους. Αναπτύσσονται ειδικότερα στους τομείς της διαχείρισης των αποταμιεύσεων, των προσωπικών δανείων, της εταιρικής χρηματοδότησης και των διαδικτυακών πληρωμών. Δραστηριοποιούνται ολοένα και περισσότερο στη συμμετοχική χρηματοδότηση (πληθοχρηματοδότηση και δανείων μεταξύ ιδιωτών) μέσω ειδικών προς τον σκοπό αυτό βάσεων και της χρήσης εφαρμογών κινητής τηλεφωνίας, εικονικών νομισμάτων και ηλεκτρονικών πληρωμών μέσω του διαδικτύου ή έξυπνων τηλεφώνων. Ασκοούν δε έντονες πιέσεις στις τράπεζες και στις ασφαλιστικές εταιρείες, διότι τις ανταγωνίζονται στο δικό τους παραδοσιακό πεδίο δραστηριότητων. Οι μεγαλύτερες εταιρείες του διαδικτύου, ιδίως οι λεγόμενες «GAFA» (Google, Apple, Facebook και Amazon) αναπτύσσουν επίσης έργα σχετικά με τον χρηματοοικονομικό τομέα χάρη στον έλεγχο που ασκούν στα μαζικά δεδομένα.

3.4. Οι δυνατότητες των εφαρμογών που βασίζονται στην τεχνολογία κατανεμημένου καθολικού (distributed ledger technology — DLT) θα μπορούσαν να αποβούν χρήσιμες για τη διασφάλιση ενός νέου είδους εμπιστοσύνης σε ευρύ φάσμα υπηρεσιών. Η αλυσίδα ομάδων συναλλαγών λειτουργεί χωρίς αρχή κεντρικού ελέγχου, κατά τρόπο απολύτως διαφανή και ασφαλή. Τόσο οι εταιρείες όσο και οι ιδιώτες μπορούν να χρησιμοποιούν το εν λόγω σύστημα για την εκτέλεση ορισμένων συναλλαγών και την παράκαμψη του χρηματοοικονομικού τομέα, ιδίως χάρη στη χρήση κρυπτονομισμάτων.

Ομοίως, το PayPal προσφέρει τη δυνατότητα πληρωμής προϊόντων σε ξένο νόμισμα χωρίς να απαιτείται η υποβολή τραπεζικών στοιχείων.

3.5. Η χρηματοπιστωτική τεχνολογία παρέχει σε επιχειρήσεις και ιδιώτες τη δυνατότητα πρόσβασης σε πληθοχρηματοδότηση για συγκεκριμένα έργα, με τη χρήση ειδικών προς τον σκοπό αυτό βάσεων για τη συγκέντρωση χρηματοδοτικών πόρων υπό τη μορφή δωρεών ή δανείων, ακόμη δε και υπό τη μορφή επενδύσεων μετοχικού κεφαλαίου. Οι εν λόγω βάσεις επιτρέπουν τη δανειοδότηση μεταξύ ιδιωτών, συμπεριλαμβανομένων των καταναλωτικών και των προσωπικών δανείων, χωρίς να απαιτείται η μεσολάβηση των τραπεζών, και παρέχουν στους ιδιώτες τη δυνατότητα χρηματοδότησης πολύ μικρών επιχειρήσεων και μικρών/μεσαίων επιχειρήσεων. Οι βάσεις είναι σε θέση να συμπληρώνουν ή να προωθούν επιχειρηματικά κεφάλαια, ιδίως για καινοτόμες επιχειρήσεις, και να παρέχουν στους πελάτες σε πραγματικό χρόνο, μέσω των εφαρμογών κινητής τηλεφωνίας που διαθέτουν, τις χρηματοοικονομικές πληροφορίες που χρειάζονται για τη διαχείριση των δαπανών και των επενδύσεών τους.

3.6. Παρότι αυτοί οι νέοι παράγοντες ανταγωνίζονται τις παραδοσιακές μορφές τραπεζικής και ασφάλισης, είναι δυνατή η συνύπαρξη αμφοτέρων των τραπεζών και των ασφαλιστικών εταιρειών. Ορισμένες, μάλιστα, έχουν ήδη κινηθεί διαδικασίες συνεργασίας με EXTA και EATA, ενώ κάποιες άλλες διαθέτουν δικές τους αντίστοιχες θυγατρικές δομές. Επιπλέον, οι επενδύσεις σε εταιρείες χρηματοπιστωτικής τεχνολογίας έχουν σημειώσει ραγδαία αύξηση τα τελευταία έτη, και το ενδιαφέρον αυτό έχει επεκταθεί και στις εταιρείες ασφαλιστικής τεχνολογίας.

4. Άραγε ωφελούνται οι πελάτες;

4.1. Όσον αφορά τις μεγάλες εταιρείες, η εν λόγω προσαρμογή στην ψηφιοποίηση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών συνεπάγεται αλλαγές που μπορούν να ενσωματώσουν στις καθημερινές διοικητικές δραστηριότητές τους. Ωστόσο, η κατάσταση είναι διαφορετική για πολλές παραδοσιακές ΜΜΕ και ειδικότερα για τις πολύ μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες δεν διαθέτουν στο εσωτερικό τους ούτε τις γνώσεις ούτε τους πόρους που απαιτούνται ώστε να μπορούν να προσαρμόζονται εύκολα σε έναν ταχέως μεταβαλλόμενο χρηματοοικονομικό περιβάλλον.

4.2. Στην εποχή του διαδικτύου και των έξυπνων τηλεφώνων, ίσως οι πελάτες να μην είναι πλέον οι ίδιοι, αλλά η επιθυμία τους για υπηρεσίες ψηφιακής τραπεζικής και ασφάλισης εξαρτάται από διάφορες παραμέτρους, όπως η ηλικία, το επίπεδο εκπαίδευσης και το επάγγελμα. Εντούτοις, όσον αφορά την παροχή χρηματοοικονομικών συμβουλών, η ανάγκη της ανθρωπίνης, επαφής βάσει της εμπειρίας πελάτη, εξακολουθεί να υπάρχει, και τούτο ισχύει ακόμη και για τους νέους.

4.3. Τα εικονικά υποκαταστήματα, καθώς και οι διαδικτυακές θυγατρικές των τραπεζικών και των ασφαλιστικών ομίλων, προσφέρουν στους πελάτες πρόσβαση σε πίστωση, δανειοδότηση και ασφάλιση μέσω του διαδικτύου και των έξυπνων τηλεφώνων, χάρη στη χρήση νέων εφαρμογών. Οι συναλλαγές αυτές συνοδεύονται επίσης από ευνοϊκότερους όρους: δωρεάν τραπεζική κάρτα, επιδοτούμενα επιτόκια, πριμοδότηση ανοίγματος λογαριασμού και έκπτωση στις εισφορές πολλών μηνών για τις ασφαλιστικές εταιρείες και τις εταιρείες αλληλασφάλισης. Οι εν λόγω πελάτες ωφελούνται από ένα μέρος της μεταβατικής περιόδου μεταξύ, αφ' ενός, του παραδοσιακού επιχειρηματικού μοντέλου των τραπεζών, των ασφαλιστικών εταιρειών και των ενώσεων αλληλασφάλισης και, αφ' ετέρου, του μοντέλου που αναδύεται από την ψηφιοποίηση.

4.4. Αυτό το νέο σενάριο παρουσιάζει κινδύνους αλλά και ευκαιρίες για τους καταναλωτές, δηλαδή:

- ευχερέστερη πρόσβαση σε προϊόντα, περισσότερες και καλύτερες επιλογές, δυνατότητες σύγκρισης τιμών μέσω ιστοτόπων, πιο εξατομικευμένες και κατάλληλα προσαρμοσμένες στις εκάστοτε ανάγκες προσφορές, μείωση του κόστους συναλλαγής (σε χρόνο και χρήμα), καθώς και βελτίωση της ασφάλειας μέσω νέων συστημάτων βιομετρικής εξακρίβωσης·
- νέα χρήσιμα προϊόντα (π.χ. πληθοχρηματοδότηση), αλλά και η εμφάνιση νέων προϊόντων που είναι πολύπλοκα, αδιαφανή, δυσνόητα και επισφαλή (π.χ. τα στιγμιαία δάνεια)·
- πιθανά προβλήματα στο πλαίσιο της προσυμβατικής πληροφόρησης ή δημοσιοποίησης μέσω νέων διαύλων πωλήσεων (π.χ. έξυπνα τηλέφωνα λόγω της μικρής τους οθόνης)·
- ανεπαρκής πληροφόρηση ως προς τους κινδύνους που συνδέονται με τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα·
- έλλειψη επαρκούς εποπτείας και ελέγχου των δραστηριοτήτων των νέων παραγόντων στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών·
- ανασφάλεια δικαίου, σε ορισμένες περιπτώσεις, όσον αφορά την εφαρμοστέα νομοθεσία για νέους παράγοντες·
- μη ρυθμιζόμενοι τομείς (π.χ. αυτοματοποιημένη παροχή συμβουλών)·
- πιθανά φαινόμενα διακρίσεων ή αποκλεισμού αδικαιολόγητου χαρακτήρα εξαιτίας της χρήσης μαζικών δεδομένων και της έλλειψης ψηφιακών δεξιοτήτων·
- ασφάλεια στον κυβερνοχώρο.

4.5. Η ψηφιοποίηση πρέπει να εξασφαλίζει μεγαλύτερη διαφάνεια στη διάδοση χρηματοοικονομικών προϊόντων, αλλά η φαινομενική απλούστευση των προσφερόμενων προϊόντων ενδέχεται να συγκαλύπτει την πιθανή έλλειψη ισορροπίας στη συνολική χρηματοοικονομική σχέση. Η χρήση αλγορίθμων δεν εγγυάται την απουσία υποκρυπτομένων ανεπαρειών ούτε τη συμμόρφωση των προϊόντων με τα ενωσιακά πρότυπα. Κατά συνέπεια, η εκπαίδευση στα χρηματοοικονομικά πρέπει να παρέχει πληροφορίες σχετικά με τα χρηματοοικονομικά προϊόντα και τον τρόπο παρουσίασής τους στο διαδίκτυο.

5. Άλλες πηγές χρηματοδότησης και η θέση της δεοντολογικής και υπεύθυνης χρηματοοικονομικής

5.1. Η υφιστάμενη υψηλή εξάρτηση των επιχειρήσεων από την τραπεζική χρηματοδότηση (άνω του 75 % στην Ευρώπη, έναντι 20 % στις ΗΠΑ) και η έλλειψη νοostroπίας μετοχικού κεφαλαίου στην Ευρώπη καθιστούν τις ΜΜΕ (άνω του 98 % του συνολικού αριθμού των επιχειρήσεων στην Ευρώπη, οι οποίες απασχολούν 2 στους 3 εργαζομένους και δημιουργούν το 58 % της συνολικής προστιθέμενης αξίας) δυνητικά ευάλωτες στον κίνδυνο πιστωτικής ασφυξίας, ανάλογης προς εκείνη που προέκυψε κατά τη διάρκεια των ετών της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Ως εκ τούτου, είναι σκόπιμο να διερευνηθούν πιθανές μέθοδοι συμπληρωματικής μη τραπεζικής χρηματοδότησης, καθώς και οι κίνδυνοι που αυτές συνεπάγονται, ιδίως σε περίπτωση εκδήλωσης κρίσης.

5.2. Κατά τη χρηματοδότηση των ΜΜΕ, διατίθενται διάφορες εναλλακτικές πηγές που συμβάλλουν στην καλύτερη ανάπτυξη των επιχειρήσεων και στη μείωση των κινδύνων, επιπλέον της ενίσχυσης που παρέχεται από τα ευρωπαϊκά ταμεία υπέρ της δημιουργίας θέσεων εργασίας και της επιχειρηματικής ανταγωνιστικότητας μέσω της μείωσης των συνήθων δαπανών χρηματοδότησης, όπως προβλέπεται στο σχέδιο Juncker.

5.3. Πρέπει να ενισχυθεί το μοντέλο της κοινωνικά υπεύθυνης, αδιάτρητης και βιώσιμης τραπεζικής και ενός χρηματοοικονομικού συστήματος που εδράζεται στην πραγματική οικονομία, και χαρακτηρίζεται από σταθερότητα αλλά και κοινωνική και τοπική συνοχή. Οι βιώσιμες τράπεζες ακολουθούν εκ προθέσεως μια διεθνή προσέγγιση τριπλά επωφελούς λειτουργίας της επιχείρησης (που περιλαμβάνει μέτρα οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιδόσεων για τη χρηματοδότηση έργων χωρίς αρνητικές εξωτερικότητες), με επίκεντρο τη δημιουργία ισχυρών σχέσεων με τους πελάτες τους και τη διευρυμένη κοινότητα συναρμοδίων.

5.4. Οι τράπεζες, οι συνεταιριστικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις και οι ενώσεις αλληλασφάλισης εστιάζουν, εδώ και καιρό, στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας για όλους τους συναρμοδίους —το λεγόμενο μοντέλο «μεγιστοποίησης της αξίας για τους μετόχους» (stakeholder value)— κατά την ανάπτυξη της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας. Ωστόσο, έχουν επίσης ενστερνιστεί τα ήθη των συμβατικών εμπορικών ιδρυμάτων και δεν έχουν κατορθώσει να διαφύγουν τις δυσκολίες που προέκυψαν από τη χρηματοπιστωτική κρίση. Προς το παρόν, η ψηφιοποίηση δεν φαίνεται να αποτελεί βασική κινητήρια δύναμη για την επαναφορά πιο θεμιτών επιχειρηματικών ηθών, συμβατών με τις πραγματικές ανάγκες της κοινωνίας.

6. Επίδραση στην απασχόληση και στις συνθήκες εργασίας

6.1. Σύμφωνα με τον οίκο Bloomberg, οι τράπεζες έχουν προβεί σε περικοπές περίπου 600 000 θέσεων εργασίας ανά τον κόσμο από την έναρξη της οικονομικής κρίσης του 2008. Αυτή η μαζική μείωση προσωπικού οφείλεται κυρίως στην κρίση, αλλά είναι και αποτέλεσμα της διαδικασίας ψηφιοποίησης.

6.2. Στην Ευρώπη, εκτιμάται ότι οι τράπεζες και οι ασφαλιστικές εταιρείες αριθμούν σχεδόν 4 εκατομμύρια θέσεις εργασίας, εκ των οποίων 3 εκατομμύρια στην τραπεζική και σχεδόν 1 εκατομμύριο στην ασφάλιση. Σύμφωνα με τις προβλέψεις του ομίλου Citigroup, ο τραπεζικός τομέας θα προβεί κατά την επόμενη δεκαετία σε περικοπές περίπου 1,8 εκατομμυρίων θέσεων εργασίας στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ. Η Ευρώπη, της οποίας οι τράπεζες απασχολούν σχεδόν 2,9 εκατομμύρια υπαλλήλους σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης, αναμένεται να αριθμεί το 2025 μόνο 1,82 εκατομμύρια θέσεις εργασίας. Η τάση αυτή αιτιολογείται από τις μειώσεις μεγάλου αριθμού θέσεων εργασίας που ανακοινώθηκαν πρόσφατα από διάφορους σημαντικούς ευρωπαϊκούς τραπεζικούς ομίλους. Σε πολλές χώρες, παρατηρείται στροφή προς τη μερική απασχόληση και άλλες μορφές απασχόλησης στον χρηματοοικονομικό κλάδο.

6.3. Επομένως, κρίνεται αναγκαία η λήψη μέτρων ενεργητικής πολιτικής στην αγορά εργασίας, με στόχο την αντιμετώπιση του τρέχοντος και του μελλοντικού μετασχηματισμού για τους εμπλεκόμενους εργαζομένους. Οι κοινωνικοί εταίροι σε όλα τα επίπεδα διαδραματίζουν καίριο ρόλο όσον αφορά την εξεύρεση κατάλληλων λύσεων. Παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής εν προκειμένω αποτελεί το ταμείο γενικής επανακατάρτισης για όλους τους πληττόμενους τραπεζικούς υπαλλήλους στην Αυστρία, το οποίο συγκροτήθηκε μέσω συλλογικών διαπραγματεύσεων σε κλαδικό επίπεδο και χρηματοδοτείται τόσο από τον κλάδο όσο και από το ευρύ κοινό.

6.4. Η συνεχιζόμενη διάβρωση του δικτύου τραπεζικών υποκαταστημάτων συνοδεύεται από την αναθεώρηση της έννοιας των υποκαταστημάτων σε συνάρτηση με τον χαρακτήρα των οικείων πελατών. Πριν από την παύση λειτουργίας των υποκαταστημάτων, είχε επέλθει η σταδιακή συρρίκνωση του προσωπικού λόγω της αυτοματοποίησης των συναλλαγών. Στον ασφαλιστικό τομέα, το δίκτυο γενικών ασφαλιστών και μεσιτών παραμένει εύρωστο, παρά την ισχυρή καθοδική τάση που παρατηρείται. Οι μισθωτοί πάροχοι θα μειωθούν.

6.5. Στον χώρο συναλλαγών, οι αγορές/πωλήσεις εταιρικών μετοχών, συμφωνιών ανταλλαγής συναλλάγματος και συμβολαίων ασφάλισης πιστωτικού κινδύνου (χρηματοπιστωτικά παράγωγα στα οποία ο πωλητής αποζημιώνει τον αγοραστή σε περίπτωση αθέτησης των υποχρεώσεων τρίτων) πραγματοποιούνται ολοένα και περισσότερο από υπολογιστές.

6.6. Η νέα γνωστική βάση Watson —η οποία προέρχεται από μαζικά δεδομένα και δοκιμάζεται κατά τον παρόν από έναν από τους μεγαλύτερους τραπεζικούς ομίλους— μπορεί να απαντά σε ερωτήσεις που τίθενται σε φυσική γλώσσα σε ευρύ φάσμα πεδίων και να προτείνει προκαθορισμένες απαντήσεις σε συμβούλους πελατών. Η τεχνολογία αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εικονικός βοηθός τόσο στον τραπεζικό όσο και στον ασφαλιστικό τομέα. Το προσωπικό πωλήσεων θα μπορούσε να είναι από τους πρώτους που θα υποστούν τις επιπτώσεις της εξέλιξης αυτής.

6.7. Οι συνθήκες εργασίας είναι πλέον ασταθείς και οι απαιτήσεις κατάρτισης έχουν αυξηθεί σημαντικά, όσον αφορά τόσο την απόκτηση των αναγκαίων ψηφιακών δεξιοτήτων από τους εργαζομένους όσο και τη δυνατότητά τους να αλλάζουν θέσεις εργασίας, σε περίπτωση που προκύπτει ανάγκη επαγγελματικής κινητικότητας.

6.8. Δεδομένου ότι τα ψηφιακά επιτεύγματα θα προϋποθέτουν τεράστιες αλλαγές στα εργαλεία, τις δεξιότητες και τις ικανότητες που πρέπει να διαθέτουν οι εργαζόμενοι, οι εταιρείες πρέπει να είναι προετοιμασμένες να επενδύουν στη συνεχή απόκτηση δεξιοτήτων και επαγγελματικών προσόντων. Οι συλλογικές διαπραγματεύσεις και ο κοινωνικός διάλογος πρέπει να εστιάζουν στη σημασία της προσαρμογής της επαγγελματικής κατάρτισης στις μελλοντικές ανάγκες και να παρέχουν τη δυνατότητα απόκτησης αυτής της κατάρτισης, και παράλληλα θα πρέπει να αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο η νέα τεχνολογία χρησιμοποιείται ήδη στον τομέα. Το είδος των δεξιοτήτων που χρειάζονται οι υφιστάμενοι εργαζόμενοι στον χρηματοοικονομικό τομέα, έτσι ώστε να συνεχίσουν να ανταποκρίνονται στις μελλοντικές απαιτήσεις, και ο τρόπος διδασκαλίας των δεξιοτήτων αυτών θα πρέπει να εξετάζονται κατά περίπτωση.

6.9. Εκφράζονται ολοένα και πιο έντονες ανησυχίες όσον αφορά τις ώρες εργασίας σε συνάρτηση με τη δρομολόγηση της διαδικτυακής εργασίας και τις πολλές θέσεις εργασίας που έχουν αρχίσει ήδη να περικοπώνται. Είναι ήδη προφανές ότι θα αυξηθεί ο αριθμός των χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων που θα μετεγκατασταθούν εντός και εκτός της ΕΕ, σε χώρες με χαμηλό κόστος εργασίας και χαμηλά επίπεδα κοινωνικής προστασίας.

6.10. Είναι σημαντικό να έχουμε κατά νου ότι, σε κάθε περίπτωση, οι ψηφιακές λύσεις εξυπηρετούν τον άνθρωπο και διευκολύνουν τη βελτίωση των κοινωνικών προτύπων και των συνθηκών εργασίας. Ο κλαδικός κοινωνικός διάλογος πρέπει να ενισχυθεί σε όλα τα επίπεδα, συμπεριλαμβανομένου του ευρωπαϊκού επιπέδου, για να προσδιοριστούν με ακρίβεια οι βέλτιστες

λύσεις και να αποτραπούν κατά τον τρόπο αυτό κοινωνικοί κλυδωνισμοί. Σε κλαδικό επίπεδο και σε κάθε εταιρεία, οι εργοδότες πρέπει να καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να ξεκινήσουν διαπραγματεύσεις με τους εκπροσώπους των συνδικαλιστικών οργανώσεων, με στόχο τη λήψη αποτελεσματικών μέτρων από πλευράς αποδοχών, συνθηκών εργασίας, κοινωνικής προστασίας, επιμόρφωσης και στήριξης στο πλαίσιο της εσωτερικής γεωγραφικής και επαγγελματικής κινητικότητας, καθώς και της ενίσχυσης επανένταξης. Τα μέτρα αυτά πρέπει να λαμβάνονται το συντομότερο δυνατό, πριν από την έναρξη διαδικασιών αναδιάρθρωσης, και όχι όταν αρχίζουν οι περικοπές θέσεων εργασίας.

6.11. Η ελεγχόμενη ψηφιοποίηση του χρηματοοικονομικού τομέα πρέπει να διατηρήσει τις ποιοτικές θέσεις εργασίας και να βελτιώσει τις σχέσεις με τους πελάτες, και ταυτόχρονα να διατηρείται η επαρκής πρόσβαση στην παροχή εξατομικευμένων χρηματοοικονομικών συμβουλών. Θα πρέπει επίσης να εγγυάται την αποτελεσματική ασφάλεια των συναλλαγών και την αποδοτική προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τόσο για τους πελάτες όσο και για τους εργαζομένους. Πρέπει να εξασφαλιστεί η συμμετοχή των εργαζομένων και των πελατών του τομέα χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, μέσω των οργανώσεων εκπροσώπησης τους, έτσι ώστε να ληφθούν υπόψη οι πρακτικές τους γνώσεις στον τομέα.

7. Ρύθμιση και εποπτεία

7.1. Η αυξανόμενη πολυπλοκότητα των χρηματοοικονομικών προϊόντων και η ταχύτητα διεκπεραίωσης —σε συνδυασμό με την ανώνυμη, αυτοματοποιημένη διάθεση στην αγορά και τις υπηρεσίες καθοδήγησης και συμβουλευτικής— δημιουργούν καταστάσεις υψηλού κινδύνου που συχνά δεν είναι δυνατόν να αξιολογηθούν ή να ελεγχθούν από τον κάτοχο των κεφαλαίων που τοποθετούνται ή επενδύονται. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ανησυχία την ανεπάρκεια των μοντέλων κινδύνου και των δυνατοτήτων τους όσον αφορά την ορθή αξιολόγηση του τύπου κινδύνου που παρουσιάζουν διάφορες κατηγορίες επισφαλών επενδύσεων.

7.2. Σύμφωνα με τον διοικητή της Τράπεζας της Γαλλίας, η έλευση της ψηφιακής χρηματοοικονομικής πρέπει να συνοδεύεται από κανονιστική ρύθμιση, η οποία πρέπει να είναι κατάλληλα προσαρμοσμένη, έτσι ώστε να μην καταστέλλει την καινοτομία και να εξακολουθεί να διασφαλίζει υψηλό επίπεδο ασφάλειας των συναλλαγών και προστασίας των καταναλωτών. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι εξίσου υψηλά πρότυπα πρέπει να διέπουν τόσο τον παραδοσιακό χρηματοοικονομικό τομέα όσο και τις νέες ΕΧΤΑ και τα νέα επιχειρηματικά μοντέλα.

7.3. Η οδηγία για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων (MIFID II) αποτελεί μία από τις κυριότερες ρυθμιστικές πρωτοβουλίες που αναμένεται να αλλάξουν τη δομή της αγοράς και τα επιχειρηματικά μοντέλα. Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να διαχειρίζονται τις ρυθμιστικές απαιτήσεις ως μια ευκαιρία καίριας σημασίας.

7.4. Οι νέες κανονιστικές ρυθμίσεις των ψηφιακών πληρωμών (αναθεωρημένη οδηγία περί υπηρεσιών πληρωμών) αποσκοπούν στην αύξηση των επιπέδων ασφάλειας των διαδικτυακών συναλλαγών, με στόχο τη μείωση των κρουσμάτων απάτης που διαπιστώνονται επί του παρόντος στον συγκεκριμένο δίαυλο.

7.5. Με μια νέα ενωσιακή οδηγία για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες της ΕΕ θα τεθούν σε ισχύ νέες απαιτήσεις ελέγχου δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη, μαζί με νέες υποχρεώσεις αναφοράς ύποπτων συναλλαγών και τήρησης αρχείων πληρωμών.

7.6. Το επικαιροποιημένο σύστημα συνεργασίας για την προστασία των καταναλωτών (κανονισμός ΣΠΚ) θα δώσει περισσότερες αρμοδιότητες στις εθνικές αρχές για την επιβολή των νόμων περί προστασίας των καταναλωτών και θα βελτιώσει τον αναγκαίο συντονισμό μεταξύ των κρατών μελών.

7.7. Με την εφαρμογή της νομοθεσίας «Φερεγγυότητα II» για τις ασφαλιστικές εταιρείες και των διατάξεων της Βασιλείας III/οδηγίας CRD IV (οδηγία για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις) για τις τράπεζες, το ερώτημα που προκύπτει είναι με ποιον τρόπο θα συνεκτιμώνται σε μια συμπληρωματική ρυθμιστική προσέγγιση οι κίνδυνοι που ενέχουν οι νεοεισερχόμενοι στο χρηματοοικονομικό σύστημα και η επίδρασή τους στον εν λόγω τομέα συνολικά.

7.8. Έπειτα από τις προσομιώσεις ακραίων καταστάσεων που διενήργησε η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών το 2016, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε προτάσεις στις οποίες αποτυπώνεται η δημόσια συζήτηση που διεξήχθη πρόσφατα με επικεφαλής την Επιτροπή της Βασιλείας με θέμα την ενίσχυση των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Τα καθολικά πρότυπα που θεσπίζονται θα πρέπει να είναι ανάλογα του μεγέθους και της φύσης των πιστωτικών ιδρυμάτων και των νεοφυών επιχειρήσεων στον χρηματοοικονομικό τομέα. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη δέσμη προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁽⁷⁾.

7.9. Κατά τα τελευταία έτη, η χρηματοπιστωτική κρίση ευνόησε σε πολύ μεγάλο βαθμό τη δραστηριότητα των εταιρειών χαρτοφυλακίου άμεσων επενδύσεων, ήτοι το σκιώδες τραπεζικό σύστημα. Οι επιπτώσεις της ψηφιοποίησης στις εν λόγω εταιρείες δεν θα πρέπει να δημιουργήσουν ρυθμιστικές ανεπάρκειες σε βάρος της σταθερότητας του χρηματοοικονομικού συστήματος.

⁽⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ (ECO/424) με θέμα «Τροποποίηση του κανονισμού για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις (ΚΚΑ) προκειμένου να ενσωματωθούν οι τροποποιήσεις του πλαισίου της Βασιλείας» (δεν έχει ακόμη δημοσιευτεί στην Επίσημη Εφημερίδα).

7.10. Λόγω της ανεπάρκειας των παραδοσιακών μοντέλων αξιολόγησης κινδύνου, τα οποία δεν μπορούν να διασφαλίσουν την ορθή αξιολόγηση μοντέλων χρηματοδότησης που δεν βασίζονται σε εγγυήσεις, οι ευρωπαϊκές εποπτικές αρχές θα πρέπει να αποκτήσουν στενότερες επαφές με νεοφυείς ΕΧΤΑ, δεδομένου ότι η χρηματοπιστωτική τεχνολογία προϋποθέτει νέες δεξιότητες εκ μέρους των εποπτικών αρχών.

Βρυξέλλες, 26 Απριλίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γλωσσάριο όρων

Αλυσίδα ομάδων συναλλαγών (blockchain): μια τεχνολογική πλατφόρμα που υποστηρίζει το μπίτκοϊν. Έχει μια πολύ αποτελεσματική βάση δεδομένων, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί στα χρηματοοικονομικά ή και σε πολλές άλλες εφαρμογές.

Ανατρεπτική καινοτομία: ο ψηφιακός μετασχηματισμός δεν είναι δυνατός χωρίς ένα νέο οργανωτικό και πολιτισμικό υπόδειγμα. Η καινοτομία είναι το κλειδί για την ανταγωνιστικότητα σε αυτήν την συνολική τραπεζική διαδικασία. Η αλλαγή αρχίζει από τα άτομα.

Ασφάλεια στον κυβερνοχώρο: αφορά τους κινδύνους των επιθέσεων στον κυβερνοχώρο και της κλοπής δεδομένων· επίσης, αποτελεί εγγύηση για τους καταναλωτές και ενισχύει την εμπιστοσύνη τους.

Γενιά Υ: η πρώτη γενιά της ψηφιακής εποχής, δηλαδή όσοι γεννήθηκαν μεταξύ 1980 και 2000, και οι οποίοι το έτος 2025 θα αντιστοιχούν στο 75 % του εργατικού δυναμικού. Πρόκειται για άτομα τα οποία συνήθως δεν πηγαίνουν στο υποκατάστημα μιας τράπεζας.

Γνωμάδες (knowmad): νέοι επαγγελματίες οι οποίοι πιστεύουν ότι έχουν να συνεισφέρουν κυρίως τις γνώσεις τους και, άρα, θέτουν ως προτεραιότητα τη δυνατότητα να οργανώνουν ελεύθερα την εργασία και τον χρόνο τους.

Δάνειο μεταξύ ιδιωτών: χρηματοδότηση μέσω του διαδικτύου επιχειρηματιών που λαμβάνουν δάνειο από μια ομάδα ατόμων. Το δάνειο αυτό πρέπει να εξοφληθεί με ένα καθορισμένο επιτόκιο.

Εκθετική τραπεζική: η χρήση εκθετικών τεχνολογιών (οι οποίες είναι απόρροια της ψηφιακής επανάστασης) για να αυξηθεί το φάσμα και η ποιότητα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και να μειωθεί το κόστος τους.

Εμπειρία πελάτη: η απόκτηση σε βάθος γνώσης κάθε ξεχωριστού πελάτη, με την εξατομίκευση των εμπειριών του σε όλες τις πτυχές της αλληλεπίδρασής του με την τράπεζα. Ουσιαστικά στοιχεία, εν προκειμένω, είναι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και οι διαδικτυακές βάσεις.

Εταιρείες χρηματοοικονομικής/ασφαλιστικής τεχνολογίας αιχμής (Fin Tech/Insur Tech): καινοτόμες νεοφυείς επιχειρήσεις, οι οποίες προσφέρουν ρηξικέλευδες τραπεζικές ή ασφαλιστικές λύσεις χαμηλού κόστους.

Κανονιστική τεχνολογία (Regtech): καινοτόμες τεχνολογίες που χρησιμοποιούνται για την κανονιστική συμμόρφωση, μέσω της μείωσης του κόστους και των πόρων που απαιτούνται για την εκτέλεση τέτοιων εργασιών. Η ψηφιακή νομοθεσία και εποπτεία είναι μια πρόκληση για τον χρηματοοικονομικό τομέα (πρέπει να διασφαλιστούν ισότιμοι όροι ανταγωνισμού).

Κορυφαίες τεχνολογικά εταιρείες (bigtech): πρόκειται για γίγαντες της τεχνολογίας, όπως η Google, η Apple, Facebook και η Amazon (GAFA), οι οποίοι αρχίζουν να επεκτείνουν τις ήδη ευρείες δραστηριότητές τους στον τραπεζικό τομέα.

Μαζικά δεδομένα: η αποθήκευση και η επεξεργασία πολλαπλών δεδομένων, τα οποία διαβιβάζονται με μεγάλη ταχύτητα. Η ανάλυση (μαζικών δεδομένων) αφορά τη μετατροπή των δεδομένων σε πληροφορίες μέσω μαθηματικών και στατιστικών μεθόδων για την λήψη αποφάσεων στον χρηματοπιστωτικό τομέα.

Μέθοδοι πληρωμών: μια τάση του ηλεκτρονικού εμπορίου, η μέθοδος πληρωμών με τερματικά σε σημεία πώλησης είναι η πλέον διαδεδομένη παγκοσμίως κινητή μορφή πληρωμών. Το εν λόγω περιβάλλον συμπεριλαμβάνει την επιλογή της PayPal, τους παρόχους τεχνολογικών υπηρεσιών Samsung Pay, Apple Pay κ.λπ. Οι υπηρεσίες πληρωμών μεταξύ ιδιωτών (P2P) είναι μια πραγματική εναλλακτική λύση για όσους ζουν σε χώρες όπου το τραπεζικό σύστημα είναι λιγότερο ανεπτυγμένο. Στις μέρες μας, οι εφαρμογές κινητής τραπεζικής είναι ήδη μέρος της ζωής μας.

Μπίτκοϊν: εικονικό νόμισμα ευρισκόμενο ακόμη σε πειραματική φάση και το οποίο γίνεται ολοένα και πιο αποδεκτό στην αγορά.

Νεοτράπεζες: τράπεζες που δεν χρειάζονται ειδική άδεια λειτουργίας χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Αναπτύσσουν λογισμικά βάσει της υποδομής μιας ήδη υπάρχουσας τράπεζας.

Πληθοχρηματοδότηση: η χρηματοδότηση παρέχεται μέσω διαδικτυακών βάσεων μέσω των οποίων οι επιχειρηματίες συνδέονται με τους επενδυτές. Υπάρχουν βάσεις που υποχρεώνουν τους επιχειρηματίες να προσφέρουν ένα μερίδιο της επιχείρησής τους σε αντάλλαγμα για την επένδυσή τους (πληθοχρηματοδότηση ιδίων κεφαλαίων).

Πολυδιαυλικότητα: ο αποτελεσματικός συνδυασμός της χρησιμότητας ψηφιακών και διαπροσωπικών τραπεζικών διαύλων, βάσει του οποίου στο επίκεντρο των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων βρίσκεται ο πελάτης.

Συνδεσιμότητα: ως αποτέλεσμα της τεχνολογικής προόδου, μπορούμε πλέον να συνδεόμαστε οποτεδήποτε και οπουδήποτε. Αυτό επιτρέπει στους υπαλλήλους να εργάζονται με μεγαλύτερη ευελιξία, δεδομένου ότι μπορούν να εργάζονται από το σπίτι ή από άλλη τοποθεσία (τηλεργασία, έξυπνη εργασία), καθώς και σε καθεστώς μερικής απασχόλησης. Οι νέοι είναι ήδη εξοικειωμένοι με αυτό τον τρόπο εργασίας και η ύπαρξη πολλαπλών επιλογών μπορεί να αξιοποιείται θετικά.

Τεχνητή νοημοσύνη: μηχανή με ικανότητα μάθησης. Η «Roboadvisor» είναι μια μηχανή με δυνατότητα παροχής χρηματοοικονομικών συμβουλών που λειτουργεί όπως ο ανθρώπινος εγκέφαλος.

Τραπεζασφάλεια: η πώληση ασφαλιστικών προϊόντων μέσω των δικτύων γραφείων των τραπεζών. Χάρη σε αυτήν τη στρατηγική εταιρικής σχέσης υπάρχει προσέγγιση των δικτύων και δημιουργούνται συνέργειες μεταξύ των επιχειρήσεων.

Υβριδική δανειοδότηση: ο συνδυασμός δανειοδότησης από τράπεζες και ιδιώτες πελάτες τραπεζών. Αυτό επιτρέπει στις τράπεζες να διατηρούν υψηλότερο επίπεδο δραστηριοτήτων χωρίς σημαντική αύξηση του ισολογισμού τους, ενώ ταυτόχρονα ικανοποιούν τους πελάτες και τους συν-επενδυτές τους.

Υπολογιστικό νέφος: μοντέλα παροχής υπηρεσιών που βασίζονται στο διαδίκτυο.

Ψηφιοποίηση: αφορά την τεχνολογία στο σύνολό της (διαδίκτυο, κινητές τεχνολογίες, μαζικά δεδομένα, αλυσίδες ομάδων συναλλαγών, τεχνητή νοημοσύνη, υπολογιστική νέφους, ρομποτική, ασφάλεια στον κυβερνοχώρο) όταν εφαρμόζονται σε νέου τύπου σχέσεις με τους πελάτες και στη διαχείριση των συναλλαγών των τραπεζών και των ασφαλιστικών εταιρειών. Η τεχνολογία αποτελεί μέσο και όχι αυτοσκοπό για την επίτευξη της ψηφιοποίησης.

STEM (ΘΕ.ΤΕ.ΜΗ.ΜΑ): η μελέτη των θετικών επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθηματικών. Τα επαγγέλματα που βρίσκονται σήμερα σε ανοδική πορεία είναι αυτά που σχετίζονται με τα εν λόγω γνωστικά αντικείμενα —οι δε ψηφιακές δεξιότητες είναι ζωτικής σημασίας σε όλους τους τομείς. Επομένως, η επιμόρφωση αποτελεί προτεραιότητα.

III

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

525η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΕ ΤΗΣ 26ης ΚΑΙ 27ης ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2017

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 560/2014 του Συμβουλίου, της 6ης Μαΐου 2014, σχετικά με την κοινή επιχείρηση βιομηχανιών βιοπροϊόντων»

[COM(2017) 68 final — 2017/0024 (NLE)]

(2017/C 246/03)

Γενικός εισηγητής: ο κ. **Mihai MANOLIU**

Αίτηση διαβούλευσης	Συμβούλιο, 21.3.2017
Νομική βάση	Άρθρα 187 και 188 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Απόφαση του Προεδρείου	28.3.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	27.4.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	525
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	160/0/4
(υπέρ/κατά/αποχές)	

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η υπό εξέταση πρόταση τροποποίησης κανονισμού αποσκοπεί, αφενός, στη βελτίωση των διατάξεων του κανονισμού του Συμβουλίου και, αφετέρου, στην περαιτέρω βελτίωσή τους, με γνώμονα την επίτευξη των στόχων της κοινής επιχείρησης βιομηχανιών βιοπροϊόντων. Η πρόταση είναι συνεπής με τους αρχικούς στόχους και τις διατάξεις των υφιστάμενων πολιτικών.

1.2. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η κοινή επιχείρηση βιομηχανιών βιοπροϊόντων επιδιώκει τη δημιουργία συνεργιών με άλλα σχετικά προγράμματα της ΕΕ που αφορούν, λόγου χάρη, την πολιτική συνοχής, την εκπαίδευση, το περιβάλλον, τις ΜΜΕ, την ανταγωνιστικότητα, ή ακόμη την πολιτική αγροτικής ανάπτυξης, με την ενίσχυση, σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, των δυνατοτήτων έρευνας και καινοτομίας, στη σημερινή συγκυρία των στρατηγικών και των πολιτικών έξυπνης εξειδίκευσης.

1.3. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πραγματοποιεί συνεχώς λειτουργικές ανταλλαγές με την κοινοπραξία βιομηχανιών βιοπροϊόντων, κυρίως υπό τη μορφή διαβουλεύσεων και συζητήσεων σχετικά με τον τρόπο καταβολής της χρηματοδοτικής συνεισφοράς των μελών της κοινής επιχείρησης βιομηχανιών βιοπροϊόντων. Η υπό εξέταση πρόταση τροποποίησης δεν έχει πρόσθετες επιπτώσεις πέραν των αναμενόμενων από τον αρχικό κανονισμό του Συμβουλίου. Οι προβλεπόμενες τροποποιήσεις είναι μόνον τεχνικής φύσεως και, ως εκ τούτου, δεν απαιτείται καμία εκτίμηση επιπτώσεων της υπό εξέταση πρωτοβουλίας.

1.4. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η υπό εξέταση πρόταση μειώνει τον διοικητικό φόρτο για την **κοινοπραξία βιομηχανιών βιοπροϊόντων όσον αφορά τον ρόλο της ως μεσολαβητή μεταξύ των μελών της κοινοπραξίας, που καλούνται να συνεισφέρουν εις χρήμα, και των συμμετεχόντων στα έργα.** Η κοινοπραξία βιομηχανιών βιοπροϊόντων εξακολουθεί να φέρει την τελική ευθύνη για την παροχή συγκεντρωτικών αριθμητικών δεδομένων σχετικά με τις χρηματοδοτικές συνεισφορές των μελών της.

1.5. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις βασικές διευκρινίσεις που δίνονται με τον νέο κανονισμό:

- θα είναι δυνατή η καταβολή των χρηματοδοτικών συνεισφορών με δύο τρόπους, μέσω της μεταφοράς τους από την κοινοπραξία στην κοινή επιχείρηση βιομηχανιών βιοπροϊόντων (όπως παλαιότερα) και/ή μέσω της μεταφοράς τους απευθείας από ένα μέλος της κοινοπραξίας βιομηχανιών βιοπροϊόντων σε έναν δικαιούχο έργου,
- η κατηγορία των μερών που μπορούν να καταβάλλουν χρηματοδοτική συνεισφορά (συνιστώσες οντότητες της κοινοπραξίας βιομηχανιών βιοπροϊόντων) θα διευρυνθεί,
- η ανάληψη υποχρεώσεων ως προς τον συνολικό χρηματοδοτικό στόχο θα διατηρηθεί,
- τα μέλη της κοινοπραξίας βιομηχανιών βιοπροϊόντων θα έχουν τη δυνατότητα να δηλώνουν τις χρηματοδοτικές συνεισφορές που θα έχουν καταβάλει στα έργα.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η έννοια της βιομηχανίας βιοπροϊόντων εντάσσεται στον ευρύτερο τομέα της βιοοικονομίας, που ορίζεται ως η παραγωγή και η απόκτηση ανανεώσιμων βιολογικών πόρων και η μετατροπή τους σε προϊόντα που παράγονται με βάση βιολογικά συστατικά, όπως τρόφιμα, ζωοτροφές ή ακόμη βιοενέργεια. Τα τρία τέταρτα των αρόσιμων γαιών της ΕΕ χρησιμοποιούνται γι' αυτό τον σκοπό και ο τομέας αυτός, ο κύκλος εργασιών του οποίου ανέρχεται σε 2 000 δισεκατομμύρια ευρώ, απασχολεί 17 έως 19 εκατομμύρια Ευρωπαίους. Οι επιχειρήσεις του τομέα της γνώσης στο πλαίσιο της βιοοικονομίας έχουν κύκλο εργασιών 57 δισεκατομμύρια ευρώ και απασχολούν περί τα 305 000 άτομα (2009).

2.2. Στην Ευρώπη, η βιοοικονομία μπορεί να ενισχύσει την ανάπτυξη, να δημιουργήσει προστιθέμενη αξία καθώς και νέες θέσεις εργασίας, ασφαλείς και αξιοπρεπείς, να μειώσει σημαντικά την εξάρτηση από τις εισαγωγές, να συμβάλει περισσότερο στην ορθολογική χρήση των περιορισμένων αλλά ανανεώσιμων βιολογικών πόρων και να συμβάλει σε σημαντικό βαθμό στην ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου.

2.3. Παρατηρείται συχνά ένας ανταγωνισμός, σε διάφορα επίπεδα, μεταξύ των διαφόρων τεχνολογιών και χρήσεων των βιολογικών πόρων. Το πρόβλημα αυτό οξύνεται περισσότερο από την περιορισμένη διαθεσιμότητα των εν λόγω πόρων. Μολονότι η βιοοικονομία μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην επίτευξη του στόχου μείωσης του φαινομένου του θερμοκηπίου που προκαλείται από τις εκπομπές CO₂, γεγονός που θα έχει θετική επίδραση στη δημόσια υγεία, εντούτοις, διαπιστώνεται και μια ανεπιθύμητη συνέπεια, που οδηγεί στην αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, με μη αμελητέες επιπτώσεις για το περιβάλλον.

2.4. Το ευρωπαϊκό πολιτικό πλαίσιο της βιοοικονομίας είναι κατακερματισμένο σε διάφορες τομεακές πολιτικές: γεωργία, αλιεία, δάση, κλίμα, κυκλική οικονομία και έρευνα αποτελούν αντίστοιχους τομείς δραστηριότητας που καλύπτονται από διάφορες νομοθετικές πράξεις και τομεακές πολιτικές ⁽¹⁾.

2.5. Ωστόσο, το 2012 δρομολογήθηκε μια ολοκληρωμένη στρατηγική για τη βιομηχανία βιοπροϊόντων, με σκοπό να εξασφαλιστεί μια σχετική πολιτική συνοχή, αλλά φαίνεται ότι εξακολουθούν να υφίστανται ορισμένες ανακολουθίες. Η ΕΕ εξασφαλίζει τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων καινοτομίας στον τομέα της βιοοικονομίας, μέσω του προγράμματος-πλαίσιο για την έρευνα και την καινοτομία «Ορίζοντας 2020» και ενός φάσματος άλλων χρηματοδοτικών μέσων. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα και μία συνεκτική πολιτική στον τομέα.

2.6. Διάφορες ανακοινώσεις της Επιτροπής τονίζουν ότι είναι σημαντικό να μελετηθεί το ενδεχόμενο μιας **σύμπραξης δημόσιου-ιδιωτικού τομέα για τις βιομηχανίες βιοπροϊόντων** ως τεχνολογική πρωτοβουλία ⁽²⁾.

2.7. Νομική βάση της παρούσας πρότασης τροποποίησης είναι τα άρθρα 187 και 188 της ΣΛΕΕ. Καθώς τα κράτη μέλη δεν έχουν τη δυνατότητα να ενεργούν μόνα τους, η ΕΕ είναι αυτή που έχει τη δυνατότητα να τροποποιήσει το νομικό πλαίσιο της κοινής επιχείρησης. Η υπό εξέταση πρόταση αποσκοπεί στην προσαρμογή των διατάξεων του κανονισμού του Συμβουλίου, ούτως ώστε τα μέλη της κοινοπραξίας βιομηχανιών βιοπροϊόντων να έχουν συγκεκριμένα τη δυνατότητα να εκπληρώνουν την υποχρέωσή τους για καταβολή της χρηματοδοτικής συνεισφοράς. Η πρόταση συνάδει με την αρχή της αναλογικότητας. Η τροποποίηση αυτή ήταν επίσης επιβεβλημένη λόγω του γεγονότος ότι δεν υπήρχε καμία δυνατότητα να ερμηνευθεί ο κανονισμός του Συμβουλίου με τρόπο ώστε να είναι δυνατή η καταβολή της χρηματοδοτικής συνεισφοράς **σε επίπεδο έργων**.

⁽¹⁾ Η ΚΙΠ (Κοινή Γεωργική Πολιτική), η στρατηγική της ΕΕ για τα δάση, η ΚΑΛΠ (Κοινή Αλιευτική Πολιτική), η στρατηγική Ευρώπη 2020, το σχέδιο δράσης της ΕΕ για την κυκλική οικονομία, 50 δίκτυα του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας και τρεις πρωτοβουλίες κοινού προγραμματισμού.

⁽²⁾ COM(2012) 60 final: «Καινοτομία για βιώσιμη ανάπτυξη: μια βιοοικονομία για την Ευρώπη» COM(2014) 14 final: «Για μια ευρωπαϊκή βιομηχανική αναγέννηση» COM(2013) 494 final: «Συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα στο πλαίσιο του προγράμματος "Ορίζοντας 2020": ένα ισχυρό εργαλείο για την καινοτομία και την ανάπτυξη στην Ευρώπη» COM(2012) 79 final: «Ευρωπαϊκή σύμπραξη καινοτομίας για τη γεωργική παραγωγικότητα και βιωσιμότητα».

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Με βάση το πρόγραμμα-πλαίσιο για την έρευνα και την καινοτομία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε το 2012 μια στρατηγική για τη βιοοικονομία, που αποσκοπεί στην εξασφάλιση της πολιτικής συνοχής μεταξύ των διαφόρων τομέων παρέμβασης και των αντίστοιχων στόχων, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ΕΕ. Η προσέγγιση αυτή ήταν αναγκαία για να αυξηθεί η δημόσια χρηματοδότηση και οι ιδιωτικές επενδύσεις που σχετίζονται με τη βιοοικονομία. Έχουν αναπτυχθεί μοντέλα συμμετοχικής διακυβέρνησης. Η στρατηγική αυτή έθεσε τις βάσεις για την εκπόνηση σχεδίου δράσης που περιλαμβάνει 12 μέτρα που περιστρέφονται γύρω από τους ακόλουθους τρεις κύριους άξονες:

- τις επενδύσεις στην έρευνα, την καινοτομία και την ανάπτυξη δεξιοτήτων,
- την ενισχυμένη πολιτική αλληλεπίδραση και τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων,
- τις ευνοϊκές συνθήκες στην αγορά και την ανταγωνιστικότητα στο πλαίσιο της βιοοικονομίας.

3.2. Τα μέτρα είχαν στόχο να προκαλέσουν σύνδεση των ενδιαφερομένων του τομέα της βιοοικονομίας, καθώς και ένα παρατηρητήριο των βιοοικονομικών δραστηριοτήτων, ενώ έχουν διευκολύνει την εμφάνιση νέων αγορών χάρη στον καθορισμό προτύπων, κυρίως όσον αφορά τη βιωσιμότητα και την αειφορία, παρέχοντας με τον τρόπο αυτόν τη βάση γνώσεων που απαιτείται για μια βιώσιμη εντατικοποίηση της πρωτογενούς παραγωγής. Έχει προβλεφθεί η αναθεώρηση και η επικαιροποίηση της εν λόγω στρατηγικής το 2017.

3.3. Η πρόταση της Επιτροπής περιλαμβάνει μια τεχνική τροποποίηση του ισχύοντος εγγράφου, ήτοι τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 560/2014 του Συμβουλίου, σχετικά με την κοινή επιχείρηση βιομηχανιών βιοπροϊόντων.

3.3.1. Η κοινή επιχείρηση βιομηχανιών βιοπροϊόντων είναι ένας οργανισμός που στόχο έχει την υλοποίηση μιας σύμπραξης δημόσιου-ιδιωτικού τομέα και του οποίου τα μέλη είναι, αφενός, η Ευρωπαϊκή Ένωση, εκπροσωπούμενη από την Επιτροπή, και, αφετέρου, η κοινοπραξία βιομηχανιών βιοπροϊόντων. Σκοπός αυτής της κοινής επιχείρησης είναι να θέσει σε εφαρμογή την κοινή τεχνολογική πρωτοβουλία για τις βιομηχανίες βιοπροϊόντων έως τις 31 Δεκεμβρίου 2024.

3.3.2. Με δεδομένες τις δυσκολίες της κοινοπραξίας να καταβάλλει τη χρηματοδοτική συμμετοχή της σύμφωνα με τον τρόπο που ορίζεται από τον κανονισμό του Συμβουλίου, προτείνεται να περιληφθεί, παράλληλα με τον υφιστάμενο τρόπο καταβολής σε επίπεδο του προγράμματος, η δυνατότητα καταβολής των χρηματοδοτικών συνεισφορών σε επίπεδο των έργων. Η λύση αυτή αντιμετωπίζει αποτελεσματικά την εν λόγω κατάσταση και συμβάλλει στην επίτευξη των αρχικών στόχων του κανονισμού του Συμβουλίου, παρέχοντας στα μέλη της κοινοπραξίας βιομηχανιών βιοπροϊόντων τη δυνατότητα να συμμορφωθούν προς τις αρχικές τους υποχρεώσεις. Η προτεινόμενη λύση είναι παρόμοια με εκείνη που προβλέπεται για την κοινή επιχείρηση ΙΚΦ 2 (Κοινή επιχείρηση της πρωτοβουλίας για τα καινοτόμα φάρμακα 2), η οποία προβλέπει ότι τα μέλη πλην της Ένωσης δύνανται να καταβάλλουν χρηματοδοτικές συνεισφορές τόσο σε επίπεδο προγράμματος, μέθοδος που εφαρμόζεται από τα καταπιστευματικά ταμεία και τις φιλανθρωπικές οργανώσεις, όσο και σε επίπεδο έργων, δεδομένου ότι τη διαδικασία αυτή χρησιμοποιούν οι εμπορικές οντότητες. Η τροποποίηση αυτή δεν εντάσσεται στο πρόγραμμα REFIT.

3.4. Η κοινή επιχείρηση βιομηχανιών βιοπροϊόντων έχει ως στόχο την υλοποίηση σύμπραξης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, που αποτελείται, αφενός, από την Ευρωπαϊκή Ένωση, εκπροσωπούμενη από την Επιτροπή, και, αφετέρου, από την κοινοπραξία βιομηχανιών βιοπροϊόντων που ιδρύθηκε με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 560/2014 του Συμβουλίου. Η σύμπραξη αυτή έχει ως στόχο να θέσει σε εφαρμογή την κοινή τεχνολογική πρωτοβουλία για τις βιομηχανίες βιοπροϊόντων, σύμφωνα με το καταστατικό της κοινής επιχείρησης βιομηχανιών βιοπροϊόντων, έως τις 31 Δεκεμβρίου 2024.

3.5. Το άρθρο 3 του κανονισμού του Συμβουλίου ορίζει συγκεκριμένα τις συνεισφορές κάθε συμβαλλόμενου μέρους στην κοινή επιχείρηση, τις διοικητικές και τις λειτουργικές δαπάνες, οι οποίες είναι κοινές και στις οποίες προστίθεται ένα μη προσδιοριζόμενο ποσό που αντιπροσωπεύει τις συνεισφορές σε είδος κατά την υλοποίηση έμμεσων δράσεων (CNC-ΠΚΟΡ) και τις συνεισφορές σε είδος κατά την υλοποίηση συμπληρωματικών δραστηριοτήτων (CNC-ΠΚΑΑ). ΕΑπό την ερμηνεία του καταστατικού προκύπτει ότι η συνεισφορά της κοινοπραξίας βιομηχανιών βιοπροϊόντων πρέπει να περιληφθεί στον προϋπολογισμό της κοινής επιχείρησης βιομηχανιών βιοπροϊόντων, **στο επίπεδο του προγράμματος**. Οι οντότητες που απαρτίζουν τα άλλα μέλη πλην της Ένωσης, οι οποίες είναι εκείνες που συμμετέχουν στην υλοποίηση έμμεσων δράσεων χρηματοδότησης, θα πρέπει να παρέχουν τις χρηματοδοτικές συνεισφορές τους απευθείας στις εν λόγω έμμεσες δράσεις **στο επίπεδο των έργων**.

3.6. Πολλά μέλη της κοινοπραξίας αντιμετωπίζουν δυσκολίες όσον αφορά τον τρόπο πληρωμής. Εκτιμούν ότι η καταβολή χρηματοδοτικής συνεισφοράς σε επίπεδο προγράμματος δεν είναι βιώσιμη από εμπορική άποψη, δεδομένου ότι η πρακτική αυτή δεν παρέχει εγγυημένο όφελος σε αντάλλαγμα, κυρίως όσον αφορά τα αποτελέσματα των έργων και τα συναφή δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, και ότι υπάρχει υπόνοια ύπαρξης αθέμιτου ανταγωνισμού μεταξύ των μελών της κοινοπραξίας. Προτείνεται μια μέθοδος υποκατάστασης, **η καταβολή της χρηματοδοτικής συνεισφοράς στο επίπεδο του έργου**, κατά την οποία τα αποτελέσματα του έργου αποβαίνουν προς όφελος αποκλειστικά των συμμετεχόντων εκείνων που έχουν συνεισφέρει οικονομικά. Η διαδικασία αυτή δεν θίγει τα συμφέροντα της Ένωσης. Είναι επιθυμητό να διασφαλισθούν τα συμφέροντα των αξιακών αλυσίδων του κλάδου των βιοπροϊόντων, συμπεριλαμβανομένων, στην περίπτωση των ΜΜΕ, των κέντρων έρευνας και τεχνολογίας και των πανεπιστημίων.

3.7. Η χρηματοδοτική συνεισφορά των μελών πλην της Ένωσης πρέπει να πληροί τις ακόλουθες απαιτήσεις:

- η χρηματοδοτική συνεισφορά αποκλειστικά σε επίπεδο προγράμματος είναι μοναδική για την κοινή επιχείρηση βιομηχανιών βιοπροϊόντων,
- το υφιστάμενο μοντέλο κοινής επιχείρησης επαρκεί για την ενίσχυση της συνεργασίας με καταπιστεύματα και φιλανθρωπικά ιδρύματα,
- επιβάλλεται η προσαρμογή του νομικού πλαισίου της κοινής επιχείρησης βιομηχανιών βιοπροϊόντων, προκειμένου να διευκολυνθεί η συνεργασία με τις επιχειρήσεις.

3.8. Σύμφωνα με την υπό εξέταση πρόταση, τα μέλη της κοινοπραξίας βιομηχανιών βιοπροϊόντων μπορούν να συνεχίσουν να καταβάλλουν τη χρηματοδοτική συνεισφορά τους **στο επίπεδο του προγράμματος**. Εκτός από αυτό τον τρόπο, θα έχουν επίσης τη δυνατότητα να μεταβιβάζουν άμεσα τη χρηματοδοτική συνεισφορά σε άλλον συμμετέχοντα στο **σχέδιο**, σύμφωνα με τους κανόνες που έχουν συμφωνηθεί από κοινού («συμφωνία κοινοπραξίας»), με το ισχύον νομικό πλαίσιο [(μεταφορά πόρων από τα μέλη της κοινοπραξίας βιομηχανιών βιοπροϊόντων στην κοινοπραξία) και (μεταφορά πόρων από τα μέλη της κοινοπραξίας βιομηχανιών βιοπροϊόντων στους δικαιούχους των έργων)], σύμφωνα με την εθνική τους νομοθεσία και τις συνήθειες πρακτικές τους στη λογιστική. Η κοινοπραξία βιομηχανιών βιοπροϊόντων θα είναι επιφορτισμένη με τη σύνταξη έκθεσης, σε συγκεντρωτική μορφή, για τις ληφθείσες χρηματοδοτικές συνεισφορές.

3.9. Το υπόδειγμα συμφωνίας επιχορήγησης της κοινής επιχείρησης βιομηχανιών βιοπροϊόντων θα τροποποιηθεί αναλόγως. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η υπό εξέταση πρόταση τροποποίησης δεν έχει αντίκτυπο ούτε όσον αφορά την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ούτε όσον αφορά τις δημοσιονομικές επιπτώσεις. Εκτιμάται ότι η μείωση του προϋπολογισμού θα επηρέαζε την πανεπιστημιακή κοινότητα και τις ενδιαφερόμενες ΜΜΕ, δεδομένου ότι η συνεισφορά της Ένωσης προορίζεται κυρίως για τις δραστηριότητες έρευνας και καινοτομίας.

3.10. Η τροποποίηση είναι δεσμευτική ως προς όλα τα μέρη της και ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος. Δεν απαιτούνται επεξηγηματικά έγγραφα.

Βρυξέλλες, 27 Απριλίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τους ελέγχους ρευστών διαθέσιμων που εισέρχονται ή εξέρχονται από την Ένωση και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1889/2005»

[COM(2016)825 final — 2016/0413 (COD)]

(2017/C 246/04)

Εισηγητής: **Javier DOZ ORRIT**

Συνεισηγητής: **Mihai IVAȘCU**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 19.1.2017
	Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 19.1.2017
Νομική βάση	Άρθρα 114 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	«Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή»
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	6.4.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	27.4.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	525
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	154/4/4
(υπέρ/κατά/αποχές)	

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η καταπολέμηση της τρομοκρατίας και της χρηματοδότησής της καθώς και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και άλλων συναφών μορφών οικονομικού εγκλήματος πρέπει να αποτελούν διαρκείς προτεραιότητες της πολιτικής της ΕΕ.

1.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη συμφωνία της με τα μέτρα που θεσπίζονται στην πρόταση της Επιτροπής, με την οποία καταργείται ο προηγούμενος κανονισμός του 2005, με σκοπό την προσαρμογή του κανονιστικού πλαισίου στην τρέχουσα κατάσταση και την αντιμετώπιση των ελλείψεων που εντοπίστηκαν σε διάφορες μελέτες σχετικά με την εφαρμογή του.

1.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η επέκταση του πεδίου εφαρμογής των ελέγχων και των αρμοδιοτήτων των αρχών για τη διεξαγωγή επιθεωρήσεων και την κατάσχεση προϊόντων, όταν υπάρχει αποχρώσα ένδειξη παράνομων δραστηριοτήτων, θα διευκολύνει την εξιχνίαση περισσότερων υποθέσεων απάτης και τη συλλογή περισσότερων πληροφοριών.

1.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη τη βελτίωση της συνεργασίας, τόσο μεταξύ των αρμόδιων αρχών όσο και μεταξύ των κρατών μελών, προκειμένου να επιτευχθεί το μέγιστο αποτέλεσμα από την εφαρμογή του νέου κανονισμού. Η ΕΟΚΕ καλεί όλα τα κράτη μέλη να θέσουν στη διάθεση της Ευρώπης τις βάσεις δεδομένων τους για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Η Επιτροπή θα πρέπει να ενθαρρύνει επίσης μέτρα συνεργασίας ώστε όλα τα κράτη μέλη να αποκτήσουν τα απαραίτητα μέσα αποτελεσματικού ελέγχου των διαφόρων ειδών ρευστών διαθέσιμων και των τρόπων διακίνησής τους.

1.5. Η ΕΟΚΕ προτείνει, μετά από μελέτη και εκτενείς διαβουλεύσεις, η Επιτροπή να εκπονήσει ένα σχέδιο για τη μείωση της χρήσης των μετρητών στην ΕΕ. Από την άποψη αυτή, θα πρέπει να εξεταστεί εάν είναι ενδεδειγμένο το κατώτατο όριο των 10 000 ευρώ για να γίνεται η υποχρεωτική δήλωση.

1.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Επιτροπή θα πρέπει να δώσει περισσότερη έμφαση στον καθορισμό κυρώσεων για τη μη συμμόρφωση με την υποχρέωση υποβολής δήλωσης. Οι κυρώσεις θα πρέπει να είναι εναρμονισμένες σε όλα τα κράτη μέλη και να κοινοποιούνται κατά τρόπο λογικά συνεπή στην Επιτροπή, ώστε να μην δημιουργούνται κενά προς όφελος των απατεώνων.

1.7. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τις ανησυχίες της, τις οποίες είχε εκφράσει στο παρελθόν στη γνωμοδότηση ECO/408 ⁽¹⁾, σχετικά με μια σειρά από παράγοντες που μπορεί να περιορίσουν σημαντικά την αποτελεσματικότητα του κανονισμού. Το κύριο ζήτημα είναι ότι οι φορολογικοί παράδεισοι, όπου λαμβάνει χώρα η νομιμοποίηση των μεγαλύτερων εσόδων από παράνομες δραστηριότητες —και των οποίων οι χρηματικές ροές με την ΕΕ πρέπει να ελέγχονται ιδιαίτερα στενά— δεν περιλαμβάνονται στον κατάλογο των χωρών και των περιοχών που θεωρούνται από την Επιτροπή υψηλού κινδύνου στην πρόταση κανονισμού της 14ης Ιουλίου 2016.

1.8. Η διερεύνηση των χρηματικών ροών από εγκληματικές δραστηριότητες συνδέεται με άλλα αδικήματα, κυρίως φορολογικά. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προτείνει οι φορολογικές αρχές να έχουν επίσης πρόσβαση σε πληροφορίες που συλλέγονται κατά τη διάρκεια ελέγχων των χρηματικών ροών.

1.9. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, από τη στιγμή που θα εγκριθεί ο νέος κανονισμός, θα πρέπει να συμπεριληφθούν στον ορισμό των ρευστών διαθεσίμων, εκτός από τον χρυσό, και άλλες «υψηλής ρευστότητας πολύτιμες πρώτες ύλες».

1.10. Αν και αναγνωρίζει την κοινωνική αξία των προπληρωμένων καρτών σε ολόκληρη την ΕΕ, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στον κίνδυνο περαιτέρω χρήσης τους από τους εγκληματίες και τους τρομοκράτες για τη συγκαλυμμένη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους.

1.11. Λόγω της αύξησης της ποσότητας των δεδομένων που συλλέγονται και ανταλλάσσονται μεταξύ των αρχών, συνιστάται η ενίσχυση της προστασίας των δεδομένων αυτών και η διερεύνηση της δυνατότητας επιβολής αυστηρότερων διοικητικών και ποινικών κυρώσεων στους υπαλλήλους και τους ιδιώτες που τα χρησιμοποιούν με ακατάλληλο ή παράνομο τρόπο.

1.12. Η διάσταση του προβλήματος είναι διεθνής και, κατά συνέπεια, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ πρέπει να συμμετέχουν πλήρως στις εδραστηριότητες των διεθνών οργανισμών που δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό.

1.13. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την απόσυρση από την κυκλοφορία των χαρτονομισμάτων των 500 ευρώ αρχής γενομένης από το 2018, δεδομένου ότι είναι ευρύτατα τεκμηριωμένο ότι χρησιμοποιούνται για πληρωμές σε μετρητά στο λαθρεμπόριο, καθώς και μεταφέρονται εύκολα και επιτρέπουν την αποθήκευση μεγάλων χρηματικών ποσών σε μικρότερους χώρους.

1.14. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει στην Επιτροπή ότι η προστασία των Ευρωπαίων πολιτών πρέπει να εξακολουθήσει να αποτελεί κορυφαία προτεραιότητα, ανεξαρτήτως των δαπανών και των προσπάθειών που απαιτούνται.

2. Ιστορικό και πρόταση της Επιτροπής

2.1. Σύμφωνα με το σχέδιο δράσης ⁽²⁾ για την πιο σύντομη καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, η Επιτροπή προτείνει νέο κανονισμό σχετικά με τους ελέγχους ρευστών διαθεσίμων που εισέρχονται ή εξέρχονται από την ΕΕ από ή προς τρίτες χώρες, και την κατάργηση του ισχύοντος κανονισμού του 2005 ⁽³⁾.

2.2. Τον Μάιο του 2015 υιοθετήθηκε η τέταρτη δέσμη μέτρων για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, η οποία περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων πρωτοβουλιών, την τέταρτη οδηγία σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας (AMLD4) και τον κανονισμό περί των στοιχείων που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών ⁽⁴⁾, οι οποίοι επί του παρόντος βρίσκονται στο στάδιο της μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο. Η ΕΟΚΕ διατύπωσε τη γνώμη της για τη νομοθετική δέσμη στη γνωμοδότησή της σχετικά με τη δέσμη μέτρων για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ⁽⁵⁾.

2.3. Τον Φεβρουάριο του 2016, η Επιτροπή δημοσίευσε το σχέδιο δράσης της για την ενίσχυση της καταπολέμησης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας ⁽⁶⁾, το οποίο αναπτύχθηκε σε δύο νομοθετικές φάσεις. Κατά την πρώτη (Ιούλιος 2016), η Επιτροπή πρότεινε δύο οδηγίες: την AMLD5, για την τροποποίηση διαφόρων πτυχών της AMLD4, την οδηγία σχετικά με την πρόσβαση των φορολογικών αρχών σε πληροφορίες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ⁽⁷⁾ και τον κατ' εξουσιοδότηση κανονισμό της Επιτροπής ⁽⁸⁾ για την επισήμανση των τρίτων χωρών υψηλού κινδύνου (φορολογικών παραδείσων), για τη συμπλήρωση των AMLD4 και AMLD5 ⁽⁹⁾. Η ΕΟΚΕ υιοθέτησε τις γνωμοδοτήσεις σχετικά με την AMLD5 και τον κανονισμό, καθώς και σχετικά με τη δεύτερη οδηγία ⁽¹⁰⁾.

⁽¹⁾ EE C 34 της 2.2. 2017, σ. 121.

⁽²⁾ COM(2016) 50 final.

⁽³⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1889/2005 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 309 της 25.11.2005, σ. 9).

⁽⁴⁾ Οδηγία (ΕΕ) 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 141 της 5.6.2015, σ. 73) και κανονισμός (ΕΕ) 2015/847 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 141 της 5.6.2015, σ. 1).

⁽⁵⁾ EE C 271 της 19.9.2013, σ. 31.

⁽⁶⁾ COM(2016) 50 final.

⁽⁷⁾ COM(2016) 450 final, 2016/0208 (COD), και COM(2016) 452 final, 2016/0209 (CNS).

⁽⁸⁾ Κατ' εξουσιοδότηση κανονισμός (ΕΕ) 2016/1675 (ΕΕ L 254 της 20.9.2016, σ. 1).

⁽⁹⁾ EE C 34 της 2.2. 2017, σ. 121.

⁽¹⁰⁾ EE C 34 της 2.2. 2017, σ. 127.

2.4. Κατά τη δεύτερη φάση (Δεκέμβριος 2016), εκτός από την πρόταση κανονισμού στην οποία αναφέρεται η παρούσα γνωμοδότηση, η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση οδηγίας σχετικά με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μέσω του ποινικού δικαίου ⁽¹¹⁾ και έναν κανονισμό σχετικά με την αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης ⁽¹²⁾.

2.5. Ο κανονισμός του 2005 συμπληρώνει την οδηγία για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, με τη θέσπιση ελέγχων των ρευστών διαθεσίμων για ποσά ίσα ή μεγαλύτερα των 10 000 ευρώ. Η παρούσα πρόταση της Επιτροπής ⁽¹³⁾ επιδιώκει τα εξής: την κάλυψη των κενών της ισχύουσας νομοθεσίας υπό το φως των ερευνών που πραγματοποιούνται από την αστυνομία, τις δικαστικές και τις τελωνειακές αρχές· την ανάπτυξη και συμπλήρωση των οδηγιών AMLD4 ⁽¹⁴⁾ και AMLD5 ⁽¹⁵⁾ για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας· και την προσαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ προς τα διεθνή πρότυπα και συστάσεις, ιδίως προς τη σύσταση αριθ. 32 της Ειδικής Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης (FATF).

2.6. Η παρούσα πρόταση εξετάζει τον ατελή έλεγχο των κινήσεων ρευστών διαθεσίμων πέραν των εθνικών συνόρων, τις δυσκολίες στην ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των αρχών, την αδυναμία παρακράτησης ποσών που δεν υπερβαίνουν το καθορισμένο όριο (10 000 ευρώ), τον ατελή ορισμό των «ρευστών διαθεσίμων», τις διαφορές στις κυρώσεις που επιβάλλουν τα κράτη μέλη σε περίπτωση μη υποβολής δήλωσης και τα διαφορετικά επίπεδα εκτέλεσης.

2.7. Η πρόταση νέου κανονισμού, προς αντικατάσταση του ισχύοντος, διευρύνει και αποσαφηνίζει τον **ορισμό των ρευστών διαθεσίμων**, με τη διάκρισή τους τα σε τέσσερις κατηγορίες: μετρητά, διαπραγματεύσιμους τίτλους στον κομιστή (επιταγές, ταξιδιωτικές επιταγές, γραμμάτια και εντολές πληρωμής), αγαθά που χρησιμοποιούνται ως ιδιαίτερα ρευστοποιήσιμα μέσα αποθήκευσης αξίας (χρυσά νομίσματα και ράβδοι) και προπληρωμένες κάρτες.

2.8. Με την πρόταση εισάγεται η υποχρέωση δήλωσης ασυνόδευτων μετρητών, δηλαδή μετρητών που αποστέλλονται μέσω **ταχυδρομείου, ταχυδρομείου ταχείας επίδοσης (courier) ή εμπορευματικής μεταφοράς**, για ποσά ίσα ή μεγαλύτερα των 10 000 ευρώ. Ορισμένα κράτη μέλη επίσης διενεργούν ελέγχους ρευστών διαθεσίμων εντός της ΕΕ.

2.9. Παραχωρείται στις αρμόδιες αρχές η δικαιοδοσία να διενεργούν ελέγχους σε αποστολές μετρητών για ποσά κάτω των 10 000 ευρώ, καθώς και η δυνατότητα υποβολής εκθέσεων και έρευνας όπου υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις εγκληματικής δράσης.

2.10. Επιτρέπεται η **παρακράτηση των χρημάτων** σε περίπτωση **παράληψης υποβολής δήλωσης** αποστολής μετρητών για ποσά 10 000 ευρώ και άνω ή ανεξαρτήτως ποσού, εφόσον υπάρχουν **ενδείξεις εγκληματικής δραστηριότητας**.

2.11. Βελτιώνεται η **ανταλλαγή πληροφοριών** με την πρόβλεψη υποχρεωτικής ενεργού επικοινωνίας με τις μονάδες χρηματοοικονομικών πληροφοριών (ΜΧΠ), που μέχρι σήμερα ήταν απλώς διαθεσιμότητα. Πρέπει επίσης οι σχετικές με παράτυπες ενέργειες πληροφορίες να διατίθενται στις αρμόδιες αρχές των άλλων κρατών μελών και την Επιτροπή, όταν υπάρχουν ενδείξεις εγκληματικής δράσης. Οι πληροφορίες αυτές μπορούν επίσης να διαβιβάζονται σε τρίτες χώρες υπό ορισμένες προϋποθέσεις.

2.12. Προωθείται η θέσπιση κυρώσεων σε όλα τα κράτη μέλη για τη μη συμμόρφωση με την υποχρέωση δήλωσης, πέραν των δικαστικών κυρώσεων λόγω εγκληματικής δραστηριότητας. Οι κυρώσεις σε κάθε κράτος μέλος πρέπει να κοινοποιούνται στην Επιτροπή.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις συνεχιζόμενες προσπάθειες της Επιτροπής στον παγκόσμιο αγώνα κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της τρομοκρατίας. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει επίσης τις προτεινόμενες τροποποιήσεις που περιλαμβάνει η παρούσα πρόταση, με στόχο τη βελτίωση της ισχύουσας νομοθεσίας.

3.2. Η Επιτροπή και τα άλλα θεσμικά όργανα της ΕΕ πρέπει να εργαστούν σκληρά ώστε να η ευρωπαϊκή κοινή γνώμη να αντιληφθεί πλήρως τη βούλησή τους να πατάξουν τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, κάνοντας χρήση όλων των απαραίτητων νομικών μέσων και όλων των δραστηριοτήτων της αστυνομίας, των υπηρεσιών πληροφοριών και των δικαστικών αρχών. Η γνώση ότι οι προσπάθειες στον τομέα αυτό είναι όλων των κρατών μελών θα ενισχύσει την αξιοπιστία και τη νομιμότητά τους. Μολονότι δεν μπορούν να δημοσιευτούν όλοι οι δείκτες, ήδη χρησιμοποιούνται πολλοί όσον αφορά τη νομιμοποίηση κεφαλαίων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

⁽¹¹⁾ COM(2016) 826 — 2016/0414 (COD).

⁽¹²⁾ COM(2016) 819 — 2016/0412 (COD).

⁽¹³⁾ COM(2016) 825 final — 2016/0413 (COD).

⁽¹⁴⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2015/849 (ΕΕ L 141 της 5.6.2015, σ. 73).

⁽¹⁵⁾ Πρόταση για την AMLD5.

3.3. Η ΕΟΚΕ καλεί την ΕΕ και τα κράτη μέλη να προωθήσουν τη συνέχιση της συνεργασίας σε διεθνές επίπεδο για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και των σοβαρών εγκλημάτων που σχετίζονται με αυτά. Όλα τα θεσμικά όργανα της ΕΕ πρέπει να μεριμνήσουν ώστε τα προτεινόμενα από την Επιτροπή μέτρα να εφαρμοστούν και σε διεθνές επίπεδο. Αυτός είναι ένας τρόπος ώστε να καταστούν αποτελεσματικότερα.

3.4. Η πρόταση νέου κανονισμού έχει ως στόχο την καταπολέμηση των παράνομων χρηματικών ροών μεταξύ της ΕΕ και τρίτων χωρών. Για να επιτύχει, η Επιτροπή πρέπει να συνεργαστεί με τα κράτη μέλη ώστε οι αρμόδιες αρχές τους να έχουν στη διάθεσή τους τους πλέον αποτελεσματικά τεχνικά μέσα και προσωπικό, καθώς και κάθε άλλου είδους μέσα (π.χ. ειδικά εκπαιδευμένα σκυλιά).

3.5. Οι τρόποι χρηματοδότησης της τρομοκρατίας μπορεί να ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό, από την εκμετάλλευση νόμιμων επιχειρήσεων ή νομότυπων μη κερδοσκοπικών οργανώσεων μέχρι τις εγκληματικές δραστηριότητες ή την κατάχρηση του διεθνούς εμπορικού συστήματος. Οι τρομοκρατικές οργανώσεις επικαιροποιούν συνεχώς τις μεθόδους χρηματοδότησής τους προκειμένου να αποφεύγουν τις ισχύουσες νομοθετικές διατάξεις και, ως εκ τούτου, είναι σαφές ότι απαιτείται συνεχής επικαιροποίηση του νομικού πλαισίου. Οι διαφορές στη νομοθεσία μεταξύ των κρατών μελών αξιοποιούνται συνήθως από εγκληματίες και τρομοκράτες, οι οποίοι επιλέγουν εκείνες τις χώρες όπου η νομοθεσία αφήνει το περιθώριο να διενεργούν τις οικονομικές συναλλαγές τους.

3.6. Η ανάπτυξη του ευρωπαϊκού θεματολογίου για την ασφάλεια ⁽¹⁶⁾, η ανάγκη αντίδρασης στις τρομοκρατικές επιθέσεις στην Ευρώπη και αλλού, καθώς και το γεγονός ότι το ενδιαφέρον του κοινού για τις ενέργειες νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής μέσω των φορολογικών παραδείσων, οδήγησαν την Επιτροπή να υιοθετήσει πλήθος νομοθετικών πρωτοβουλιών κατά τα τελευταία δύο χρόνια.

3.7. Σύμφωνα με την έκθεση της FATF ⁽¹⁷⁾, τα ρευστά διαθέσιμα χρησιμοποιούνται ευρέως στην εγκληματική οικονομία και παραμένουν η σημαντικότερη πηγή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Το ποσό των χρημάτων που «ξεπλένονται» με τον τρόπο αυτόν είναι δύσκολο να εκτιμηθεί, όμως η έκθεση της FATF εκτιμά ότι κυμαίνεται μεταξύ πολλών δισεκατομμυρίων και ενός τρισεκατομμυρίου δολαρίων ΗΠΑ ετησίως.

3.8. Μελέτη της αποτελεσματικότητας του ισχύοντος κανονισμού κατέδειξε ότι ο αριθμός των αποστολών ρευστών διαθεσίμων που εισέρχονται και εξέρχονται από την ΕΕ παραμένει σε υψηλά επίπεδα. Ωστόσο, οι έλεγχοι των ρευστών διαθεσίμων είναι ελάχιστοι (100 000 ετησίως σε όλα τα κράτη μέλη), διαφέρουν από χώρα σε χώρα, ενώ ο αριθμός των ύποπτων περιπτώσεων που διερευνώνται ποικίλλει σημαντικά. Μόνον εννέα χώρες συμμετείχαν στην πιο πρόσφατη διαβούλευση σχετικά με το θέμα και τα στοιχεία που δόθηκαν όσον αφορά τον αριθμό των περιπτώσεων και την ανάλυσή τους ήταν ανόμοια και περιορισμένα.

3.9. Τα κενά στον ισχύοντα κανονισμό επιτρέπουν την κυκλοφορία ρευστών χωρίς επαρκείς ειδικούς ελέγχους, μέσω διαύλων όπως το ταχυδρομείο, το ταχυδρομείο ταχείας επίδοσης ή η εμπορευματική μεταφορά. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι αρμόδιες αρχές δεν διέθεται τα απαραίτητα εργαλεία για τη διεξαγωγή επαρκών ελέγχων.

3.10. Η επέκταση του πεδίου εφαρμογής των ελέγχων και των αρμοδιοτήτων των αρχών για τη διεξαγωγή επιθεωρήσεων και την κατάσχεση προϊόντων, όταν υπάρχουν υπόνοιες εγκληματικής δράσης, ακόμα και κάτω του ορίου των 10 000 ευρώ, θα καταστήσει δυνατή την αποκάλυψη περισσότερων περιπτώσεων απάτης και τη συλλογή περισσότερων πληροφοριών. Επί του παρόντος, η χρήση των πληροφοριών που αποκτώνται δεν είναι ικανοποιητική. Η χρήση τους γίνεται με βάση τη διάθεση των πληροφοριών κατά τρόπο παθητικό σε ορισμένα κράτη μέλη, ενώ δεν έχουν ληφθεί μέτρα ώστε να διασφαλίζεται η σωστή επεξεργασία τους. Είναι επιτακτική ανάγκη να βελτιωθεί η επικοινωνία μεταξύ των αρμοδίων αρχών: μεταξύ των τελωνειακών αρχών —που ως επί το πλείστον είναι αυτές που διενεργούν τους ελέγχους— και των ΜΧΠ που είναι επιφορτισμένες με τη λήψη και την ανάλυση των πληροφοριών μεταξύ των ΜΧΠ και των φορολογικών και δικαστικών αρχών· μεταξύ των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών και των αντίστοιχων αρχών τρίτων χωρών, ιδίως όσων είναι υπεύθυνες για αυξημένες ροές παράνομων μετρητών προς και από την ΕΕ, όπως συμβαίνει με τους φορολογικούς παραδείσους.

3.11. Οι κυρώσεις που ισχύουν στο πλαίσιο του ισχύοντος κανονισμού όσον αφορά τη μη δήλωση ρευστών διαθεσίμων δεν έχουν εναρμονιστεί και οι αξιολογήσεις που πραγματοποιήθηκαν φαίνεται ότι δεν έχουν το επιθυμητό αποτρεπτικό αποτέλεσμα. Ο νέος κανονισμός απαιτεί από τα κράτη μέλη να επιβάλλουν κυρώσεις για τη μη συμμόρφωση με την υποχρέωση δήλωσης, ανεξάρτητα από το εάν υπάρχουν υπόνοιες εγκληματικής πράξης και από το εάν τα ρευστά διαθέσιμα συνδέονται με έρευνες για άλλα τύπου εγκλήματα ή παραβάσεις, ενώ θεσπίζει την υποχρέωση να κοινοποιούνται οι κυρώσεις αυτές στην Επιτροπή. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να υπάρχει μια κοινή διαδικασία κοινοποίησης για όλα τα κράτη μέλη. Ωστόσο, δίνει σε κάθε κράτος μέλος την ελευθερία να ορίζει τις κυρώσεις αυτές. Οι προβλεπόμενες από το άρθρο 13 κυρώσεις πρέπει να εναρμονιστούν ώστε να μην δημιουργούνται παραθυράκια για τους εγκληματίες που δραστηριοποιούνται μέσω συγκεκριμένων χωρών.

⁽¹⁶⁾ COM(2015) 185 final.

⁽¹⁷⁾ Έκθεση FATF: «Money Laundering: Through the Physical Transportation of Cash» (Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες: μέσω της φυσικής διακίνησης ρευστών διαθεσίμων), 2015.

3.12. Η εφαρμογή του κανονισμού και των υπολοίπων προαναφερθέντων μέτρων καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες θα αυξήσει σημαντικά την ποσότητα των προσωπικών δεδομένων που συλλέγονται, αποθηκεύονται και διατίθενται στα όργανα και τις αρχές με αρμοδιότητα την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Για να γίνονται σεβαστά τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών, ιδίως όσον αφορά την προστασία των προσωπικών δεδομένων, είναι σημαντικό να αξιολογηθεί η ανάγκη νέων μηχανισμών προστασίας, να εισαχθούν όπου χρειάζεται και να προωθηθούν βαρύτερες ποινικές κυρώσεις για τους ιδιώτες ή τους δημόσιους υπαλλήλους που χρησιμοποιούν παράνομα αυτές τις πληροφορίες.

3.13. Ο τύπος των διαύλων και των διαδικασιών που χρησιμοποιούνται για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, συμπεριλαμβανομένων των παράνομων αποστολών ρευστών διαθεσίμων, οδήγησαν την Επιτροπή, ορθώς, στην υιοθέτηση νομοθετικών μέτρων τα οποία έχουν εφαρμογή και στα δύο αδικήματα. Και στις δύο περιπτώσεις, τα αδικήματα αυτά συνδέονται με άλλα, ίσης ή μεγαλύτερης εμβέλειας. Η στενή συνεργασία και ο συντονισμός μεταξύ όλων των αρμόδιων εθνικών αρχών και οργάνων αφενός και των κρατών μελών αφετέρου, μέσω των κατάλληλων μηχανισμών, είναι απαραίτητα για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής του κανονισμού και των άλλων σχετικών νομοθετικών μέτρων. Πρέπει να σημειωθεί ότι η συνεργασία μεταξύ των διαφόρων αρχών και φορέων των κρατών μελών —αστυνομίας, υπηρεσιών πληροφοριών, δικαστικών, τελωνειακών και φορολογικών αρχών— κάθε άλλο παρά ιδανική είναι. Η ΕΟΚΕ ανησυχεί ιδιαίτερα για την έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των εθνικών αστυνομικών δυνάμεων και της Ευρωπόλ, όπως αποδεικνύεται από το γεγονός ότι τα περισσότερα κράτη μέλη δεν έχουν θέσει τις βάσεις των δεδομένων τους για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας στη διάθεση του εν λόγω ευρωπαϊκού αστυνομικού οργανισμού. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ καλεί τις αρχές της ΕΕ και τα κράτη μέλη να θέσουν τέλος στην κατάσταση αυτή.

3.14. Ένα άλλο σημαντικό εμπόδιο για την αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού και των άλλων σχετικών νομοθετικών διατάξεων για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας είναι η έλλειψη πραγματικής πολιτικής βούλησης για την εξάλειψη των φορολογικών παραδείσων. Η πιο αδιάσειστη απόδειξη για αυτό είναι ο κατάλογος των «τρίτων χωρών υψηλού κινδύνου που χαρακτηρίζονται από στρατηγικές ανεπάρκειες», που περιλαμβάνεται στο παράρτημα του κανονισμού (ΕΕ) 2016/1675, για τη συμπλήρωση των οδηγιών AMLD4 και AMLD5. Ούτε ένας από τους φορολογικούς παραδείσους που ευθύνονται για την πλειονότητα των παράνομων συναλλαγών, ιδίως των χρηματικών ροών που πραγματεύεται η πρόταση κανονισμού, δεν περιλαμβάνεται στον κατάλογο αυτόν. Η ΕΟΚΕ είναι αναγκασμένη να επαναλάβει την έκκληση που περιέχεται στη γνωμοδότηση ECO/408: η Επιτροπή πρέπει να προτείνει έναν νέο κατάλογο φορολογικών παραδείσων και να τον εντάξει σε έναν ενιαίο κατάλογο τρίτων χωρών και εδαφών που δεν συνεργάζονται στη δίωξη των οικονομικών εγκλημάτων και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας έχει μια σαφώς παγκοσμιοποιημένη συνιστώσα, γεγονός το οποίο σημαίνει ότι οι τρομοκρατικές ενέργειες σε μία χώρα συχνά χρηματοδοτούνται από εγκληματικές δραστηριότητες σε μία άλλη. Απαιτούνται έλεγχοι των ρευστών διαθεσίμων και βαθιές νομοθετικές αλλαγές προκειμένου να παρεμποδιστούν οι κινήσεις μετρητών, να παρακολουθούνται οι χρηματοοικονομικές πράξεις ώστε να περιοριστούν, καθώς και να ανταλλάσσονται οι σημαντικές πληροφορίες για τους τρομοκράτες και τους χρηματοδότες τους. Η ΕΟΚΕ, έχοντας πλήρη επίγνωση της εξωτερικής διάστασης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, συνιστά την πλήρη συμμετοχή όλων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ σε όλους τους σχετικούς διεθνείς οργανισμούς στους οποίους έχουν εκπροσώπηση, ώστε καταστεί δυνατόν να εφαρμοστούν παρόμοια μέτρα σε ολόκληρο τον κόσμο.

4.2. Η χρήση ρευστών διαθεσίμων εξακολουθεί να αποτελεί τον βασικό διαυλο για το ξέπλυμα κεφαλαίων και άλλα χρηματοοικονομικά εγκλήματα ⁽¹⁸⁾. Η ΕΟΚΕ συνιστά η Επιτροπή να καταρτίσει σχέδιο για τη μείωση της χρήσης μετρητών στην ΕΕ, αφού προηγουμένως εκπονήσει διεξοδική μελέτη, έλθει σε διαβούλευση με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και δημιουργήσει στενή σχέση συνεργασίας με τα κράτη μέλη, την ΕΚΤ και τις κεντρικές τράπεζες κάθε χώρας. Η κατάργηση των χαρτονομισμάτων των 500 ευρώ αποτελεί ένα βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση. Στο πλαίσιο αυτής της μελέτης, θα πρέπει να εξεταστεί εάν το όριο των 10 000 ευρώ για την υποχρέωση δήλωσης είναι το ενδεδειγμένο.

4.3. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να εντείνει τις προσπάθειές της ώστε τα αποτελέσματα της σύμβασης της Βαρσοβίας ⁽¹⁹⁾ να επικυρωθούν σε ολόκληρη την ΕΕ με λογικά συνεπή τρόπο. Μέχρι στιγμής, την έχουν επικυρώσει μόνο 17 κράτη μέλη, αν και την έχουν υπογράψει 26.

4.4. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η πρόταση κανονισμού θα μπορούσε να επιφέρει σημαντικές βελτιώσεις στα μέσα που χρησιμοποιούνται για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, με ελάχιστες επιπτώσεις για τις ευρωπαϊκές μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις.

⁽¹⁸⁾ «Why is cash still king? — A strategic report on the use of cash by criminal groups as a facilitator for money laundering» (Γιατί τα μετρητά κυριαρχούν ακόμα; — Μια στρατηγική έκθεση με θέμα τη χρήση των μετρητών από εγκληματικές ομάδες ως μέσου διευκόλυνσης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες), Financial Intelligence Group (Ομάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών), Ευρωπόλ, 2015.

⁽¹⁹⁾ Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το ξέπλυμα, την έρευνα, την κατάσχεση και δήμευση των προϊόντων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες και για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, 2005.

4.5. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι είναι απαραίτητη η ανάπτυξη πολιτικών οικονομικής συνεργασίας με τις γειτονικές χώρες, αλλά και με τις άλλες χώρες που παρουσιάζουν σημαντικές μεταναστευτικές ροές προς την ΕΕ, προκειμένου να διευκολυνθούν οι διαφανείς μεταφορές πόρων και να καταστεί το κόστος τους χαμηλότερο. Τα εμπόδια και το υψηλό κόστος της μεταφοράς χρημάτων προς και από τις χώρες αυτές ενθαρρύνουν τη χρήση αποστολών ρευστών διαθεσίμων και τις αδιαφανείς συναλλαγές και, επομένως, διευκολύνεται η χρήση των μεθόδων αυτών για εγκληματικούς σκοπούς.

4.6. Οι πρόσφατες επιθέσεις στο έδαφος της ΕΕ δείχνουν ότι οι τρομοκράτες χρησιμοποίησαν προπληρωμένες κάρτες για να πληρώσουν, για παράδειγμα, δωμάτια ξενοδοχείου (όπως στις επιθέσεις στο Παρίσι στις 13 Νοεμβρίου 2015). Αν και η κοινωνική αξία των μέσων αυτών είναι προφανής, εφόσον επιτρέπουν σε ευάλωτους ή αποκλεισμένους ανθρώπους να πραγματοποιούν πληρωμές ηλεκτρονικά και μη, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στην απειλή που συνεπάγεται η περαιτέρω χρήση των εν λόγω μέσων από εγκληματίες ή τρομοκράτες.

4.7. Η παράνομη μεταφορά μετρητών συνδέεται με τη διάπραξη και άλλου είδους αδικημάτων: φορολογικών, ξεπλύματος κεφαλαίων ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Η πρόταση κανονισμού της Επιτροπής δεν καθιστά δυνατή την ανταλλαγή στοιχείων που περιλαμβάνονται στις δηλώσεις ρευστών διαθεσίμων για φορολογικούς σκοπούς. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η δίωξη των εγκλημάτων αυτών θα πρέπει να διεξάγεται με ολοκληρωμένο τρόπο. Ειδικότερα, φρονεί ότι θα πρέπει να επιτρέπεται η προαναφερθείσα ανταλλαγή στοιχείων, δεδομένης της σαφούς σχέσης που υπάρχει μεταξύ της φορολογικής απάτης και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις μέσω της διακίνησης ρευστών διαθεσίμων.

4.8. Αν και το άρθρο 2 παράγραφος 2, και το άρθρο 14 της πρότασης κανονισμού παραχωρούν στην Επιτροπή την αρμοδιότητα να εκδίδει κατ' εξουσιοδότηση πράξεις για την τροποποίηση του παραρτήματος, ιδίως της παραγράφου η οποία προσδιορίζει ποιες είναι οι «πρώτες ύλες που χρησιμοποιούνται ως υψηλής ρευστότητας αποθέματα αξίας» που θεωρούνται μορφές ρευστών διαθεσίμων, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, καταρχάς, δεν υπάρχει λόγος να περιοριστεί στον χρυσό η εν λόγω κατηγορία. Στον πρώτο κατάλογο που θα εγκρίνουν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν και άλλες ιδιαίτερης αξίας πρώτες ύλες, όπως τα πολύτιμα μέταλλα ή οι ημιπολύτιμοι λίθοι, τόσο οι ακατέργαστοι όσο και οι κατεργασμένοι.

4.9. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι ένα από τα κύρια μελήματα της Ένωσης και των κρατών μελών πρέπει να εξακολουθήσει να είναι η εγγύηση της ασφάλειας των πολιτών μας, χωρίς να υπολογίζεται η απαιτούμενη προσπάθεια.

Βρυξέλλες, 27 Απριλίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση ενός ευρωπαϊκού συστήματος πληροφοριών και άδειας ταξιδιού (ETIAS), καθώς και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 515/2014, (ΕΕ) 2016/399, (ΕΕ) 2016/794 και (ΕΕ) 2016/1624»

[COM(2016) 731 final — 2016/0357(COD)]

(2017/C 246/05)

Εισηγητής: **Jan SIMONS (NL-I)**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 17.2.2017 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 19.1.2017
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	3.4.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	27.4.2017
Σύννοδος ολομέλειας αριθ.	525
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	184/0/4

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί την πρόθεση για τη δημιουργία ευρωπαϊκού συστήματος πληροφοριών και άδειας ταξιδιού (ETIAS) με σκοπό τον εντοπισμό κινδύνων που συνδέονται με επισκέπτες που απαλλάσσονται από την υποχρέωση θεώρησης ενώ ταξιδεύουν στον χώρο Σένγκεν ως αναπόφευκτο σήμερα μέτρο ανάλογο με τις απειλές που προκαλούνται από εξωτερικές και εσωτερικές συνθήκες.

1.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι το ETIAS εντάσσεται στη γενική στρατηγική της ΕΕ στον τομέα της μετανάστευσης και της ασφάλειας, όπως ορίζεται από την Επιτροπή στο πλαίσιο του προγράμματος «ευφυή σύνορα» του 2011, καθώς και για το ότι οι πληροφορίες που συλλέγονται μέσω του συστήματος θα επιτρέπουν την εκ των προτέρων επαλήθευση πιθανών κινδύνων σχετικών με την ασφάλεια ή την παράτυπη μετανάστευση με στόχο την προστασία των πολιτών της ΕΕ από πρόσωπα τα οποία εισέρχονται με κακή πρόθεση.

1.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει με έμφαση ότι το ETIAS πρέπει να σέβεται πλήρως τα θεμελιώδη δικαιώματα των αιτούντων και να αποφεύγει κάθε είδους διάκριση. Όλα τα δεδομένα, ιδίως όσα σχετίζονται με ευαίσθητες πληροφορίες όσον αφορά την υγεία, την εκπαίδευση, την εγκληματικότητα κ.λπ. που συλλέγονται από το σύστημα πρέπει να προστατεύονται και η πρόσβαση σε αυτά πρέπει να περιορίζεται αυστηρά στις αρχές που διερευνούν εγκληματικές δραστηριότητες, υποθέσεις τρομοκρατίας, παράνομης μετανάστευσης και άλλες απειλές. Το ETIAS πρέπει επίσης να σέβεται το δικαίωμα των αιτούντων να προσφεύγουν κατά της άρνησης χορήγησης άδειας ταξιδιού ή της ανάκλησής της.

1.4. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση της ανάγκης να επιλυθούν πολλά τεχνικά ζητήματα που αφορούν το ETIAS, ειδικά της διαλειτουργικότητας και διασυνδεσιμότητας με άλλα συστήματα συλλογής δεδομένων, αλλά και της διακυβέρνησης. Το ETIAS πρέπει να βασίζεται στη σωστή ισορροπία μεταξύ κινδύνων και ασφάλειας, αποφεύγοντας την ίδια στιγμή την αύξηση του διοικητικού φόρτου και των εμποδίων για τους επισκέπτες που ταξιδεύουν συχνά στην ΕΕ για επιχειρηματικούς λόγους, σπουδές, ιατρική περίθαλψη κ.λπ.

1.5. Η Επιτροπή και το Συμβούλιο θα πρέπει επίσης να δώσουν προσοχή στις πολιτικές πτυχές της θέσπισης του ETIAS. Οι ενδιαφερόμενες χώρες πρέπει να ενημερώνονται σχετικά με τους λόγους για την υποχρέωση απόκτησης άδειας ταξιδιού παρά το καθεστώς εισόδου χωρίς θεώρηση, καθώς και για τα πλεονεκτήματα της ομαλής και γρήγορης διέλευσης των συνόρων για τους ταξιδιώτες με άδεια ταξιδιού. Η Επιτροπή θα πρέπει επίσης να φροντίσει ώστε οποιαδήποτε ενδεχόμενα αμοιβαία μέτρα από τις ενδιαφερόμενες χώρες για τους πολίτες της ΕΕ να είναι ανάλογα με τα μέτρα της ΕΕ.

1.6. Το ETIAS θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα άτομα που δεν είναι σε θέση να υποβάλουν αίτηση ηλεκτρονικά και να παράσχει «θαλάμους αιτήσεων» για τους αιτούντες στους κύριους αερολιμένες και θαλάσσιους λιμένες, αλλά και στα κύρια σημεία διέλευσης των χερσαίων συνόρων. Όλοι οι αιτούντες θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες μεσαζόντων, όπως ταξιδιωτικών γραφείων ή εταιρειών μεταφορών. Ωστόσο, το κόστος που θα χρεώνεται από τους ενδιαμέσους αυτούς για τις υπηρεσίες τους θα πρέπει να παρακολουθείται και να αξιολογείται από αντιπροσωπείες της ΕΕ στις τρίτες χώρες.

1.7. Θα είναι επίσης αναγκαίο να καθοριστούν σωστά τα κριτήρια για τις προτεινόμενες κατηγορίες υπηκόων τρίτων χωρών που θα εξαιρούνται από την υποχρέωση απόκτησης άδειας ταξιδίου, λαμβάνοντας υπόψη κινδύνους που σχετίζονται με τη μετανάστευση, την ασφάλεια ή την υγεία.

1.8. Η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση για την εξεύρεση λύσεων για τα κράτη μέλη που δεν έχουν ακόμη εφαρμόσει πλήρως το κεκτημένο Σένγκεν (Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος και Ρουμανία) και, κατά συνέπεια, δεν έχουν πρόσβαση στα SIS, VIS και ΣΕΕ.

2. Ιστορικό πλαίσιο

2.1. Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναμένουν οι αρχές να εγγυώνται την ασφάλειά τους σε μια ανοικτή Ευρώπη. Βασίζονται στην αποτελεσματική διαχείριση των εξωτερικών συνόρων του χώρου Σένγκεν προκειμένου να αποτραπεί η παράτυπη μετανάστευση, να διασφαλιστεί τόσο μεγαλύτερη εσωτερική ασφάλεια όσο και ελεύθερη κυκλοφορία εντός του χώρου Σένγκεν, αλλά και να διευκολυνθεί η διέλευση των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ σε έναν κόσμο κινητικότητας.

2.2. Σήμερα, περίπου 1,4 δισεκατομμύρια άνθρωποι από περίπου 60 χώρες σε όλο τον κόσμο ⁽¹⁾ απολαμβάνουν τα οφέλη ταξιδίου χωρίς θεώρηση προς την Ευρωπαϊκή Ένωση χάρη επίσης στην αρχή της αμοιβαιότητας, η οποία ωφελεί και τους πολίτες της ΕΕ, διευκολύνοντας τα ταξίδια χωρίς θεώρηση στο εξωτερικό. Ο αριθμός των υπηκόων τρίτων χωρών που απαλλάσσονται από την υποχρέωση θεώρησης εισόδου και επισκέπτονται τις χώρες Σένγκεν θα συνεχίσει να αυξάνεται, η αύξηση αυτή δε ατόμων που διασχίζουν τα σύνορα του χώρου Σένγκεν αναμένεται να υπερβεί το 30 % μέχρι το 2020, φτάνοντας από 30 εκατομμύρια το 2014 στα 39 ή 40 εκατομμύρια το 2020 ⁽²⁾.

2.3. Από τα ποσοτικά αυτά στοιχεία προκύπτει σαφώς η ανάγκη να θεσπιστεί ένα σύστημα αδειών παρόμοιο με τα ήδη υφιστάμενα σε ορισμένες χώρες (ΗΠΑ ⁽³⁾ — από το 2009, Αυστραλία ⁽⁴⁾ — από το 1996, Καναδά ⁽⁵⁾ — από το 2016), που θα μπορεί δηλαδή μεν να αξιολογεί και να διαχειρίζεται τους πιθανούς κινδύνους που ενέχουν σε επίπεδο παράτυπης μετανάστευσης και ασφάλειας οι υπήκοοι τρίτων χωρών που επισκέπτονται την ΕΕ, αλλά με περισσότερο διακριτικό και φιλικό προς τους επισκέπτες τρόπο από το κανονικό καθεστώς θεώρησης, σε συμφωνία πάντοτε με τους στόχους της πολιτικής της ΕΕ για την ελευθέρωση του καθεστώτος θεώρησης.

2.4. Σε σύγκριση με τους υπηκόους τρίτων χωρών που υπόκεινται στην υποχρέωση θεώρησης, οι αρμόδιες αρχές φύλαξης των συνόρων και επιβολής του νόμου έχουν ελάχιστες πληροφορίες στη διάθεσή τους για τους απαλλασσόμενους από την υποχρέωση θεώρησης υπηκόους τρίτων χωρών όσον αφορά τους κινδύνους που ενδεχομένως αυτοί ενέχουν πριν από την άφιξή τους στα σύνορα του χώρου Σένγκεν. Η κάλυψη αυτού του κενού σε επίπεδο δεδομένων και εκτίμησης κινδύνων σχετικά με τους επισκέπτες που απαλλάσσονται από την υποχρέωση θεώρησης αναμένεται να προσδώσει σημαντική προστιθέμενη αξία στα μέτρα που ήδη εφαρμόζονται για τη διατήρηση και την ενίσχυση της ασφάλειας του χώρου Σένγκεν, και να επιτρέψει στους εν λόγω επισκέπτες να επωφελούνται από το καθεστώς απαλλαγής από την υποχρέωση θεώρησης στο οποίο υπάγονται.

2.5. Στο πρόγραμμα «ευφυή σύνορα» του 2011, η Επιτροπή τόνισε την ανάγκη για μια πιο σύγχρονη και αποτελεσματική διαχείριση των ροών ταξιδιωτών στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ με τη χρήση νέων τεχνολογιών ώστε να απλοποιηθεί η ζωή για τους αλλοδαπούς που ταξιδεύουν συχνά προς την ΕΕ και να βελτιωθεί η παρακολούθηση των υπηκόων τρίτων χωρών που διέρχονται τα σύνορα.

⁽¹⁾ Αλβανία, Ανδόρα, Αντίγκουα και Μπαρμπούντα, Αργεντινή, Αυστραλία, Μπαχάμες, Μπαρμπάντος, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Βραζιλία, Μπρουνέι, Καναδάς, Χιλή, Κολομβία, Κόστα Ρίκα, Ντομίνικα, Ελ Σαλβαδόρ, Γρενάδα, Γουατεμάλα, Ονδούρα, Χονγκ Κονγκ, Ισραήλ, Ιαπωνία, Κιριμπάτι, Μακάο, Μακεδονία, Μαλαισία, Νήσοι Μάρσαλ, Μαυρίκιος, Μεξικό, Μικρονησία, Μολδαβία, Μονακό, Μαυροβούνιο, Νέα Ζηλανδία, Νικαράγουα, Παλάου, Παναμάς, Παραγουάη, Περού, Άγιος Χριστόφορος και Νέβις, Αγία Λουκία, Άγιος Βικέντιος και Γρεναδίνες, Σαμόα, Σαν Μαρίνο, Σερβία, Σεϋχέλλες, Σιγκαπούρη, Νήσοι Σολομώντος, Νότια Κορέα, Ταϊβάν, Ανατολικό Τιμόρ, Τόνγκα, Τρινιντάντ και Τομπάγκο, Τουβαλού, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, Ουρουγουάη, Βανουάτου, Βατικανό, Βενεζουέλα, Βρετανοί υπήκοοι του Ηνωμένου Βασιλείου οι οποίοι δεν είναι υπήκοοι του Ηνωμένου Βασιλείου κατά την έννοια του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁽²⁾ Το καθεστώς εισόδου χωρίς θεώρηση συμφωνείται ή είναι υπό διαπραγμάτευση επί του παρόντος με την Ουκρανία, τη Γεωργία, το Κοσσυφοπέδιο και την Τουρκία.

⁽³⁾ 30 εκατομμύρια αιτήσεις ετησίως.

⁽⁴⁾ 1 εκατομμύριο αιτήσεις ετησίως.

⁽⁵⁾ 3 εκατομμύρια αιτήσεις ετησίως.

2.6. Οι νέες απειλές και προκλήσεις που εμφανίστηκαν κατά τα επόμενα έτη κατέστησαν αναγκαία την αναθεώρηση του αρχικού προγράμματος «ευφυή σύνορα» και, μετά από τεχνικές μελέτες και διαδικασία διαβούλευσης, το 2016 δημοσιεύθηκε νέα νομοθετική πρόταση κανονισμού για τη θέσπιση του συστήματος εισόδου/εξόδου. Η ΕΟΚΕ υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της σχετικά με το ΣΕΕ τον Σεπτέμβριο του 2016 ⁽⁶⁾. Η πρόσφατη πρόταση τροποποίησης του κώδικα συνόρων του Σένγκεν ⁽⁷⁾ προκειμένου να ενισχυθούν οι έλεγχοι σε αντιπαράβολή με τις σχετικές βάσεις δεδομένων (τη SIS, τη βάση δεδομένων της Ιντερπόλ για τα κλαπέντα ή απολεσθέντα ταξιδιωτικά έγγραφα και άλλες ευρωπαϊκές βάσεις δεδομένων) στα εξωτερικά σύνορα, έχει ως στόχο την εισαγωγή υποχρεωτικού ελέγχου όλων των υπηκόων τρίτων χωρών, αλλά και των πολιτών της ΕΕ, τόσο κατά την είσοδο όσο και κατά την έξοδο από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

2.7. Για την ολοκλήρωση της εν λόγω διαδικασίας αναθεώρησης, η Επιτροπή δημοσίευσε πρόταση για τη θέσπιση ευρωπαϊκού συστήματος πληροφοριών και αδειας ταξιδιού (ETIAS) με σκοπό την ενίσχυση των ελέγχων ασφαλείας για τους ταξιδιώτες που απολαμβάνουν καθεστώς απαλλαγής από την υποχρέωση θεώρησης ⁽⁸⁾. Το ETIAS είναι ένα αυτοματοποιημένο σύστημα το οποίο δημιουργείται για να εντοπίζει τυχόν κινδύνους που συνδέονται με επισκέπτες οι οποίοι ταξιδεύουν στον χώρο Σένγκεν χωρίς υποχρέωση θεώρησης, με 40 εκατομμύρια αιτήσεις να αναμένονται από την έναρξη λειτουργίας του το 2021 ⁽⁹⁾.

2.8. Οι πληροφορίες που συλλέγονται μέσω του συστήματος θα επιτρέπουν την εκ των προτέρων επαλήθευση πιθανών κινδύνων σχετικών με την ασφάλεια ή με την παράτυπη μετανάστευση, με πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της προστασίας των δεδομένων.

2.9. Η άδεια ETIAS δεν συνιστά θεώρηση. Οι υπήκοοι χωρών που απαλλάσσονται από την υποχρέωση θεώρησης θα εξακολουθήσουν να είναι σε θέση να ταξιδεύουν χωρίς θεώρηση, όμως θα απαιτείται, ως αναγκαία προϋπόθεση για την είσοδο στον χώρο Σένγκεν μέσω αεροπορικής, θαλάσσιας ή χερσαίας μεταφοράς, η απόκτηση άδειας ταξιδιού πριν από το ταξίδι και με την καταβολή συγκεκριμένου τέλους (το προτεινόμενο ποσό είναι 5 ευρώ). Προκειμένου να αποφασιστεί εάν θα εκδώσει ή θα απορρίψει αίτημα ταξιδιού προς την ΕΕ, το σύστημα θα διεξάγει αυτόματους ελέγχους (αναμένονται 95 % θετικά αποτελέσματα) ή, εάν είναι απαραίτητο, επιπρόσθετους εκ των προτέρων ελέγχους με το χέρι και, στη συνέχεια, είτε θα εκδίδει είτε θα αρνείται την άδεια ταξιδιού. Το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας θα πρέπει να κοινοποιείται στον αιτούντα μέσα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα (λίγα λεπτά ή κατ' ανώτατο όριο 72 ώρες εφόσον απαιτούνται συμπληρωματικοί έλεγχοι). Η τελική απόφαση για τη χορήγηση ή την άρνηση εισόδου θα λαμβάνεται πάντοτε από τους εθνικούς συνοριοφύλακες οι οποίοι διεξάγουν τους συνοριακούς ελέγχους στο πλαίσιο του κώδικα συνόρων του Σένγκεν.

2.10. Ωστόσο, η εκ των προτέρων επαλήθευση των ταξιδιωτών από τρίτες χώρες χωρίς υποχρέωση θεώρησης θα διευκολύνει τους ελέγχους στα σύνορα και θα διασφαλίσει τη συντονισμένη και εναρμονισμένη αξιολόγηση των κινδύνων από υπηκόους τρίτων χωρών, αλλά και θα μειώσει σημαντικά τον αριθμό των αρνήσεων εισόδου στα σημεία διέλευσης των συνόρων. Παρά το γεγονός ότι η άδεια ταξιδιού ισχύει για 5 χρόνια —ή μέχρι τη λήξη ισχύος του ταξιδιωτικού εγγράφου— μπορεί να ανακληθεί ή να ακυρωθεί εφόσον δεν ισχύουν πλέον οι προϋποθέσεις για την έκδοση της άδειας ταξιδιού.

2.11. Στην πρόταση κανονισμού διατυπώνεται, μεταξύ άλλων, η γενική αρχή ότι το ETIAS θα βασίζεται στη διαλειτουργικότητα των πληροφοριακών συστημάτων όπου πρέπει να πραγματοποιηθεί αναζήτηση και στην επαναχρησιμοποίηση των συστατικών στοιχείων που έχουν ήδη αναπτυχθεί για τα εν λόγω πληροφοριακά συστήματα, και ιδίως για το σύστημα εισόδου/εξόδου της ΕΕ (ΣΕΕ). Με την προσέγγιση αυτή εξασφαλίζεται επίσης σημαντική εξοικονόμηση κόστους για τη σύσταση και τη λειτουργία του ETIAS. Το ETIAS και το ΣΕΕ θα μοιράζονται ένα κοινό αποθετήριο με δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υπηκόων τρίτων χωρών, όπως επίσης πρόσθετα δεδομένα από την εφαρμογή ETIAS (όπως πληροφορίες περί διαμονής, απαντήσεις στις γενικές ερωτήσεις, διεύθυνση IP κ.λπ.) και τα αρχεία εισόδου/εξόδου του ΣΕΕ που είναι μεν χωριστά αποθηκευμένα, αλλά συνδέονται με αυτόν τον κοινό και ενιαίο φάκελο ταυτοποίησης. Η προσέγγιση αυτή είναι απόλυτα σύμφωνη με τη στρατηγική της διαλειτουργικότητας και θα περιλαμβάνει όλες τις απαραίτητες εγγυήσεις προστασίας των δεδομένων.

2.12. Η Ευρωπόλ θα συμμετέχει στην εκπόνηση των κανόνων ελέγχου του ETIAS, αλλά και του καταλόγου επιτήρησης του ETIAS ο οποίος θα περιλαμβάνει δεδομένα σχετικά με πρόσωπα ύποπτα για διάπραξη ή συμμετοχή σε αξιόποινη πράξη ή πρόσωπα για τα οποία υπάρχουν πραγματικές ενδείξεις ή βάσιμοι λόγοι για να θεωρείται ότι πρόκειται να διαπράξουν σοβαρές αξιόποινες πράξεις ή να αποτελέσουν άλλους κινδύνους για την ασφάλεια και την υγεία.

⁽⁶⁾ Γνωμοδότηση σχετικά με το σύστημα εισόδου/εξόδου — Εισηγητής ο κ. Cristian Pirvulescu (ΕΕ C 487 της 28.12.2016, σ. 66).

⁽⁷⁾ COM(2015) 670.

⁽⁸⁾ Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση ευρωπαϊκού συστήματος πληροφοριών και αδειας ταξιδιού (ETIAS), καθώς και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 515/2014, (ΕΕ) 2016/399, (ΕΕ) 2016/794 και (ΕΕ) 2016/1624 COM (2016) 731 final της 16 Νοεμβρίου 2016.

⁽⁹⁾ Οι αναμενόμενοι καθημερινοί αριθμοί, όπως εκτιμάται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είναι οι εξής: 107 000, εκ των οποίων το 5 % χρειάζεται μη αυτόματη επεξεργασία. Το 3-5 % των περιπτώσεων αυτών θα μπορούσε να επιλυθεί στην κεντρική μονάδα, ενώ το υπόλοιπο να μεταφερθεί στις εθνικές μονάδες.

2.13. Υπεύθυνος για την ανάπτυξη και την τεχνική διαχείριση του συστήματος πληροφοριών ETIAS είναι ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη Λειτουργική Διαχείριση Συστημάτων ΤΠ Μεγάλης Κλίμακας στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης («Eu-LISA»). Σύμφωνα με εκτιμήσεις, το κόστος ανάπτυξης του συστήματος ETIAS ανέρχεται σε 212,1 εκατ. ευρώ, ενώ το μέσο κόστος ετήσιας λειτουργίας του σε 85 εκατ. ευρώ. Το ETIAS αναμένεται να τεθεί σε λειτουργία ήδη το 2020.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί την πρόθεση δημιουργίας του ETIAS αναπόφευκτο σήμερα μέτρο ανάλογο με τις απειλές που προκαλούνται από εξωτερικές και εσωτερικές συνθήκες. Το μέτρο αυτό μπορεί να μην είναι ευπρόσδεκτο από τους ταξιδιώτες που προέρχονται από τρίτες χώρες με ελεύθερο καθεστώς θεώρησης, ταιριάζει όμως στη γενική στρατηγική της ΕΕ στον τομέα της μετανάστευσης και της ασφάλειας, όπως ορίζεται από την Επιτροπή στο πλαίσιο του προγράμματός της «ευφυή σύνορα» του 2011.

3.2. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η πρόταση για το ETIAS έχει ως στόχο να καλύψει το κενό στη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ που επιτρέπει στους πολίτες των χωρών που απαλλάσσονται από την υποχρέωση θεώρησης να περνούν τα σύνορα της ΕΕ χωρίς να υπάρχουν οι κατάλληλες πληροφορίες σχετικά με τους εν λόγω υπηκόους τρίτων χωρών όσον αφορά τους κινδύνους που ενδεχομένως αυτοί ενέχουν πριν από την άφιξή τους στα σύνορα του χώρου Σένγκεν.

3.3. Η πρόταση για το ETIAS επικεντρώνεται στις τεχνικές πτυχές του συστήματος, στη διακυβέρνησή του, στην απαραίτητη τεχνολογία πληροφοριών και στη διαλειτουργικότητα και διασυνδεσιμότητα με άλλα συστήματα συλλογής και ανάλυσης δεδομένων⁽¹⁰⁾. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση της εξαιρετικής πολυπλοκότητας των θεμάτων αυτών και της ανάγκης να επιλυθούν πολλά τεχνικά θέματα έτσι ώστε το σύστημα να είναι πλήρως λειτουργικό μετά την έναρξη λειτουργίας του, η οποία έχει προγραμματιστεί για το 2021. Το ETIAS πρέπει να επιτυγχάνει τη σωστή ισορροπία μεταξύ κινδύνων και ασφάλειας, αποφεύγοντας την ίδια στιγμή την αύξηση του διοικητικού φόρτου και των εμποδίων για όλους όσοι ταξιδεύουν συχνά στην ΕΕ, ειδικά για επιχειρηματικούς λόγους, εργασία, έρευνα ή σπουδές.

3.4. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η Επιτροπή και το Συμβούλιο θα πρέπει επίσης να δώσουν προσοχή στις πολιτικές πτυχές της θέσπισης του ETIAS και να εξηγήσουν στις ενδιαφερόμενες χώρες τους λόγους για τη θέσπισή του, συμπεριλαμβανομένων των πλεονεκτημάτων της ομαλής και γρήγορης διέλευσης των συνόρων για τους ταξιδιώτες με άδεια ταξιδιού και της διασφάλισης επαρκούς επιπέδου ασφάλειας, καθιστώντας παράλληλα τις απαιτήσεις πληροφοριών για την εν λόγω άδεια λιγότερο απαιτητικές και επαχθείς από τη συνήθη διαδικασία θεώρησης. Η Επιτροπή θα πρέπει επίσης να φροντίσει εάν οι ενδιαφερόμενες χώρες λάβουν οποιαδήποτε αμοιβαία μέτρα έναντι των πολιτών της ΕΕ, αυτά να είναι ανάλογα με τα μέτρα της ΕΕ.

3.5. Η ΕΟΚΕ συνιστά οι ενδιαφερόμενες χώρες να ενημερωθούν σχετικά με το προτεινόμενο σύστημα σε εύθετο χρόνο και να διεξαχθούν οι αναγκαίες εκστρατείες ενημέρωσης ώστε οι ταξιδιώτες να ενημερωθούν δεόντως και το σύστημα να εισαχθεί βήμα προς βήμα, ξεκινώντας ως προαιρετικό προτού γίνει υποχρεωτικό από τη στιγμή που θα έχει κατάλληλα εφαρμοστεί και θα είναι τεχνικά βιώσιμο.

3.6. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αποφασίσει σχετικά με τις πιθανές μορφές συνεργασίας με τις υπηρεσίες ασφαλείας της ΕΕ και να χρησιμοποιήσει τις γνώσεις τους για τη δημιουργία προφίλ κινδύνου και τη σύνταξη του καταλόγου επιτήρησης του ETIAS.

3.7. Η ΕΟΚΕ, στη γνωμοδότησή της για τη δέσμη μέτρων σχετικά με τα ευφυή σύνορα, τόνιζε την ανάγκη αυστηρής τήρησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της αρχής της μη διάκρισης, καθώς και της χρήσης διαδικαστικών και θεσμικών μέσων προς διασφάλιση του ότι όλα τα δεδομένα που συλλέγονται και αποθηκεύονται στο σύστημα είναι προστατευμένα και χρησιμοποιούνται κατά τρόπο ορθό⁽¹¹⁾. Τα παραπάνω αφορούν ιδιαίτερα τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα για την εκπαίδευση, την υγεία, την εγκληματικότητα κ.λπ. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει το αίτημά της η πρόσβαση στα δεδομένα που συνδέονται με τις άδειες ταξιδιού να περιορίζεται αυστηρά στις αρχές που διερευνούν εγκληματικές δραστηριότητες, υποθέσεις τρομοκρατίας, παράνομης μετανάστευσης και άλλες απειλές.

⁽¹⁰⁾ Βάσεις δεδομένων των SIS II, VIS, ΣΕΕ, Eurodac, ECRIS, Ευρωπαϊκό, Ιντερπόλ (SLTD, TDAWN).

⁽¹¹⁾ ΕΕ C 271 της 19.9.2013, σ. 97.

3.8. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την προτεινόμενη δομή του ETIAS, το οποίο πρέπει να αποτελείται από ένα σύστημα πληροφοριών, την κεντρική μονάδα του ETIAS εντός της ευρωπαϊκής συνοριοφυλακής και ακτοφυλακής (EBCG) και από τις εθνικές μονάδες. Θα είναι απαραίτητο να παρακολουθείται η ισότιμη και πλήρης εφαρμογή του ETIAS από όλα τα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη δημιουργία ενός διοικητικού συμβουλίου του προγράμματος, το οποίο είναι απαραίτητο ώστε να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική αλληλεπίδραση μεταξύ της κεντρικής ομάδας ανάπτυξης και των κρατών μελών, κάτι το οποίο αποδείχθηκε πολύ χρήσιμο κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης του SIS II.

3.9. Η ΕΟΚΕ προσβλέπει ότι το ETIAS θα να είναι πλήρως διαλειτουργικό με άλλα ευρωπαϊκά συστήματα πληροφοριών και τις βάσεις δεδομένων της Ιντερπόλ, καθώς και ότι θα χρησιμοποιηθούν συστατικά στοιχεία άλλων ευρωπαϊκών συστημάτων, ιδίως του ΣΕΕ, ενώ ταυτόχρονα θα γίνονται δεόντως σεβαστά τα θεμελιώδη δικαιώματα και η προστασία των προσωπικών δεδομένων.

3.9.1. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τους συννομοθέτες να λάβουν υπόψη τις παρατηρήσεις και τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Επόπτη Προστασίας Δεδομένων στη γνώμη του σχετικά με την πρόταση ETIAS ⁽¹²⁾, κυρίως όσον αφορά τις απαιτήσεις σεβασμού των ουσιαστικών διαφορών στους τομείς της μετανάστευσης και της πολιτικής ασφαλείας, περιορισμού της προσβασιμότητας σε προσωπικά δεδομένα, εξέτασης της αξιοπιστίας και της χρησιμότητας των συλλεγόμενων δεδομένων για την υγεία, καλύτερου προσδιορισμού των χαρακτηριστικών των εργαλείων για την αυτόματη διαλογή των αιτήσεων και άλλα.

3.10. Ο κατάλογος επιτήρησης του ETIAS θα περιλαμβάνει δεδομένα σχετικά με πρόσωπα ύποπτα για διάπραξη ή συμμετοχή σε σοβαρή αξιόποινη πράξη, όπως ορίζεται στην πρόταση, ή με πρόσωπα για τα οποία υπάρχουν πραγματικές ενδείξεις ή βάσιμοι λόγοι για να θεωρείται ότι πρόκειται να διαπράξουν τέτοιες σοβαρές αξιόποινες πράξεις ή να αποτελέσουν άλλους κινδύνους για την ασφάλεια ή την υγεία. Η ΕΟΚΕ προτείνει ότι, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, οι αιτούντες θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να γνωρίζουν τους λόγους της άρνησης και τη δυνατότητα να ασκήσουν έφεση.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η διάρκεια διατήρησης των δεδομένων θα πρέπει να καθορίζεται σε 5 χρόνια, όπως και στον κανονισμό ΣΕΕ.

4.2. Η ΕΟΚΕ επιμένει ότι το ETIAS θα πρέπει να είναι σε θέση να ανταποκρίνεται ευέλικτα και αποτελεσματικά στις αλλαγές στα πρότυπα μετανάστευσης και στους κινδύνους για την ασφάλεια και την υγεία, χωρίς να χρειάζεται να περάσει από χρονοβόρες νομοθετικές διαδικασίες που χρησιμοποιούν εκτελεστικές και κατ' εξουσιοδότηση πράξεις, υπό την προϋπόθεση ότι υπόκειται σε δημοκρατικό έλεγχο.

4.3. Το ETIAS θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα άτομα που δεν είναι σε θέση να υποβάλουν αίτηση ηλεκτρονικά για οποιονδήποτε σοβαρό λόγο. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόθεση παροχής «θαλάμων αιτήσεων» για τους αιτούντες στους κύριους αερολιμένες και θαλάσσιους λιμένες, αλλά και στα κύρια σημεία διέλευσης των χερσαίων συνόρων. Όλοι οι αιτούντες θα έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες μεσαζόντων, όπως ταξιδιωτικών γραφείων ή εταιρειών μεταφορών. Ωστόσο, το κόστος που θα χρεώνεται από τους ενδιαμέσους αυτούς για τις εν λόγω υπηρεσίες θα πρέπει να παρακολουθείται και να αξιολογείται από αντιπροσωπείες της ΕΕ στις τρίτες χώρες.

4.4. Με δεδομένη την αναμενόμενη αύξηση στη συχνότητα των διελύσεων των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ (ιδιαίτερα των χερσαίων συνόρων της), πρέπει να αξιοποιείται κάθε ευκαιρία για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των συνοριακών ελέγχων, όπως δηλώνεται στους στόχους του κανονισμού. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προτείνει ορισμένες πληροφορίες που περιέχονται στην αίτηση για άδεια ταξιδιού να τίθενται στη διάθεση των συνοριακών αρχών.

4.5. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να αποφευχθούν τα ενδεχόμενα σημεία συμφόρησης του ETIAS ως αποτέλεσμα του πολύ σύντομου χρονικού διαστήματος για τη μη αυτόματη αξιολόγηση των αιτήσεων χορήγησης άδειας ταξιδιού, επειδή θα πρέπει να υπάρχει υψηλής ποιότητας έλεγχος των αιτούντων, γεγονός το οποίο ενδεχομένως συνεπάγεται διαβουλεύσεις με άλλα κράτη μέλη και την Ευρώπη. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προτείνει παράταση των προθεσμιών για τη μη αυτόματη αξιολόγηση και καθορισμό αυστηρών κριτηρίων για τις παρατάσεις αυτές.

4.6. Θα είναι επίσης αναγκαίο να καθοριστούν σωστά τα κριτήρια για τις προτεινόμενες κατηγορίες υπηκόων τρίτων χωρών που θα εξαιρούνται από την υποχρέωση απόκτησης της άδειας ταξιδιού, λαμβάνοντας υπόψη κινδύνους που σχετίζονται με τη μετανάστευση, την ασφάλεια ή την υγεία.

⁽¹²⁾ Γνώμη του ΕΕΠΔ 3/2017 για την «Πρόταση ενός συστήματος πληροφοριών και άδειας ταξιδιού», 6 Μαρτίου 2017.

4.7. Όσον αφορά το προτεινόμενο τέλος για την αίτηση χορήγησης άδειας ταξιδιού, η ΕΟΚΕ ζητεί να πληρούνται τα ακόλουθα κριτήρια: το τέλος διεκπεραίωσης των αιτήσεων και τα μέσα είσπραξης του δεν θα πρέπει να εμποδίζουν ορισμένες ομάδες ανθρώπων από το να ζητούν άδεια ταξιδιού, ενώ θα μπορούσε επίσης να λειτουργήσει ως φίλτρο για την αποτροπή υποβολής πολλαπλών αιτήσεων για τις εν λόγω άδειες ταξιδιού.

4.8. Πρέπει να υπάρχουν επαρκείς εγγυήσεις ότι το ETIAS είναι απρόσβλητο από απάτες ταυτότητας, συμπεριλαμβανομένης της πιθανής μελλοντικής χρήσης βιομετρικών δεδομένων.

4.9. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το δικαίωμα των αιτούντων να ασκήσουν έφεση κατά της άρνησης χορήγησης άδειας ταξιδιού, ή εάν αυτή ανακληθεί ή ακυρωθεί.

4.10. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι υπάρχουν κράτη μέλη που δεν έχουν ακόμη εφαρμόσει πλήρως το κεκτημένο Σένγκεν (Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος και Ρουμανία) και, κατά συνέπεια, δεν έχουν πρόσβαση στα SIS, VIS και ΣΕΕ. Το ζήτημα του τρόπου με τον οποίο το ETIAS πρόκειται να λειτουργήσει στις χώρες αυτές δεν αναφέρεται στην πρόταση κανονισμού και η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση για την εξεύρεση λύσεων για τα κράτη αυτά.

4.11. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει ότι στην περίπτωση της μεταφοράς επιβατών σε εσωτερικές πλωτές οδούς, όπως οι κρουαζιέρες στον Δούναβη όπου θα μπορούσαν, σε ένα κράτος εκτός ΕΕ ή εκτός Σένγκεν, να επιβιβαστούν νέοι επιβάτες που δεν χρειάζονται θεώρηση για να εισέλθουν στην ΕΕ, θα πρέπει να εφαρμόζεται το ETIAS για τη διέλευση των συνόρων του Σένγκεν διά της υδάτινης οδού.

Βρυξέλλες, 27 Απριλίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη διακυβέρνηση της ενεργειακής ένωσης, και για την τροποποίηση της οδηγίας 94/22/ΕΚ, της οδηγίας 98/70/ΕΚ, της οδηγίας 2009/31/ΕΚ, του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 663/2009, του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 715/2009, της οδηγίας 2009/73/ΕΚ, της οδηγίας 2009/119/ΕΚ του Συμβουλίου, της οδηγίας 2010/31/ΕΕ, της οδηγίας 2012/27/ΕΕ, της οδηγίας 2013/30/ΕΕ και της οδηγίας (ΕΕ) 2015/652 του Συμβουλίου και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 525/2013»

[COM(2016) 759 final — 2016/0375/(COD)]

(2017/C 246/06)

Εισηγητής: ο κ. **Brian CURTIS**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 16.1.2017 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 20.1.2017
Νομική βάση	Άρθρα 191, 192 και 194 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	11.4.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	26.4.2017
Σύννοδος ολομέλειας αριθ.	525
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	103/0/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Ο κανονισμός για τη διακυβέρνηση έχει ως στόχο να διαμορφώσει όχι μόνο ολόκληρο το πλαίσιο μέσω του οποίου θα λειτουργούν οι πολυάριθμες πτυχές της ενεργειακής ένωσης, αλλά και να καθορίσει σαφείς υποχρεώσεις αναφοράς και ενδεδειγμένη διαδικασία για την επίτευξη όλων των στόχων της ΕΕ για το κλίμα και την ενέργεια στο προσεχές μέλλον. Πρόκειται για μία πολύπλοκη, εκτεταμένη και ζωτικής σημασίας νομοθετική πράξη.

1.2. Χωρίς ισχυρή διαδικασία διακυβέρνησης δεν είναι υπερβολή να υποστηριχθεί ότι η ενεργειακή ένωση θα καταρρεύσει και θα μειωθούν σημαντικά οι πιθανότητες να ανταποκριθεί η ΕΕ στις δικές της δεσμεύσεις, αλλά και σε εκείνες που απορρέουν από τη συμφωνία του Παρισιού. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία της διαδικασίας αυτής είναι η συμμετοχή και η δραστηριοποίηση της κοινωνίας των πολιτών, η συνεργασία και η υποστήριξη των κρατών μελών, καθώς και η συναίνεση και η δέσμευση των κοινωνικών εταίρων. Ειδικότερα, πρέπει να καταστεί σαφές ότι ο κανονισμός διευκολύνει μια δίκαιη ενεργειακή μετάβαση, ιδίως όσον αφορά την απασχόληση και το κόστος της ενέργειας για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις.

1.3. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ του προτεινόμενου κανονισμού για τη διακυβέρνηση. Επεξεργάζεται ένα πλαίσιο το οποίο επιτρέπει στα κράτη μέλη να κάνουν επιλογές ελαχιστοποίησης του κόστους για τα δικά τους εθνικά ενεργειακά και κλιματικά σχέδια και μετριάξει τους κινδύνους που λανθάνουν για τα έργα υποδομής. Ωστόσο, κάτι τέτοιο είναι απίθανο να συμβεί χωρίς να υιοθετηθούν τροποποιήσεις στον κανονισμό. Πρέπει να προβλεφθούν σχετικά μέτρα στήριξης που θα επιτρέψουν την οικοδόμηση κοινωνικής συναίνεσης σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, όσον αφορά τον βέλτιστο τρόπο αντιμετώπισης των κοινωνικοοικονομικών και τεχνικών επιπτώσεων που συνεπάγεται η επίτευξη μιας δίκαιης ενεργειακής μετάβασης.

1.4. Η ενεργειακή αλληλεγγύη και ασφάλεια είναι ζωτικής σημασίας και, μολονότι αποτελούν έναν από τους πέντε βασικούς τομείς υποβολής εκθέσεων και εκτιμήσεων που ορίζονται στον υπό εξέταση κανονισμό, χρειάζεται να επιδειχθεί ιδιαίτερη προσοχή στην καθιέρωση σαφούς και κοινής ενεργειακής διπλωματίας και πολιτικής έναντι των τρίτων χωρών.

1.5. Εάν δεν ενισχυθεί ο προτεινόμενος κανονισμός για τη διακυβέρνηση η όλη ιδέα της ενεργειακής ένωσης απειλείται από αποδυνάμωση της νομιμότητας της εντολής της ΕΕ να ηγηθεί της ενεργειακής μετάβασης. Υπάρχει επίσης σοβαρός κίνδυνος, εάν δεν ληφθούν συγκεκριμένα μέτρα για τη συμμετοχή των πολιτών και τις απαιτήσεις λογοδοσίας, να επιδεινωθεί η αντίληψη για την ΕΕ ως απομακρυσμένη και τεχνοκρατική οντότητα.

1.6. Περαιτέρω όροι θα πρέπει να διευκρινιστούν στο άρθρο «Ορισμοί» του κανονισμού, μεταξύ των οποίων: «στόχοι», «εθνική συνεισφορά», «διαβούλευση», «ενεργειακή φτώχεια» και «περιφερειακός».

1.7. Ο κανονισμός θα πρέπει να αναφέρει σαφώς ότι έχει ορίζοντα και πέρα από το 2030 και να περιλαμβάνει τη ρητή δέσμευση της ΕΕ στον στόχο της όσον αφορά τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου το 2050 και, ιδανικά, τη νέα διεθνή δέσμευσή της για μηδενικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου έως το 2050.

1.8. Το παράρτημα του κανονισμού θα πρέπει να περιλαμβάνει ενδεικτικές τιμές αναφοράς για το 2030 (τις καλύτερες εκτιμήσεις της Επιτροπής) όσον αφορά τις εθνικές συνεισφορές των κρατών μελών σχετικά με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την ενεργειακή απόδοση.

1.9. Ο κανονισμός θα πρέπει να απαιτεί από τα κράτη μέλη να κατοχυρώνουν τις συμφωνηθείσες για το 2030 συνεισφορές τους στο εθνικό δίκαιο.

1.10. Ο κανονισμός θα πρέπει να αναφέρει σαφώς ότι είναι ευθύνη των μεμονωμένων κρατών μελών να συμβάλλουν στην επίτευξη των συνολικών στόχων της ΕΕ κατά τρόπο ικανοποιητικό, αλλά και αναλογικό.

1.11. Θα πρέπει να τονίζεται ότι τα στοιχεία που παρέχουν τα κράτη μέλη οφείλουν να είναι σχετικά με την περίοδο αναφοράς και επικαιροποιημένα και, συγχρόνως, να διατίθενται επαρκείς πόροι και συστήματα υποστήριξης προς το σκοπό αυτό.

1.12. Τα εθνικά σχέδια για το 2030 θα πρέπει να καταρτιστούν βάσει των γνώσεων και των προσανατολισμών που εμπεριέχουν οι μακροπρόθεσμες στρατηγικές προκειμένου να αποφέρουν τα μέγιστα δυνατά οφέλη (για παράδειγμα, οι βραχυπρόθεσμες επιλογές θα ήταν αποδοτικότερες ως προς το κόστος εάν βασίζονταν στη μακροπρόθεσμη στρατηγική).

1.13. Ο κανονισμός θα πρέπει να περιλαμβάνει διάταξη «μη αναστρεψιμότητας», ως μηχανισμό συμβολής στον φιλόδοξο στόχο της συμφωνίας του Παρισιού, προκειμένου η αύξηση της θερμοκρασίας να μην υπερβαίνει τα προβιομηχανικά επίπεδα κατά περισσότερο από 1,5 °C.

1.14. Στο παράρτημα θα πρέπει να περιλαμβάνεται «ορισμός αναφοράς» για την ενεργειακή φτώχεια, ώστε να καθίσταται δυνατή η συγκρίσιμη και συνεπής ανάλυση των δεδομένων.

1.15. Ο κανονισμός θα πρέπει να καθιστά σαφές ότι είναι υποχρεωτικό για τα κράτη μέλη να δημοσιεύουν προκαταρκτικά εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα (National Energy and Climate Plans — NECPs) ήδη από τα πρώτα στάδια, καθώς και ότι όλες οι μεταγενέστερες επαναλήψεις του εν εξελίξει σχεδίου, συμπεριλαμβανομένων παρατηρήσεων και αντιδράσεων από την Επιτροπή, τους περιφερειακούς εταίρους και τα κράτη μέλη, θα αποτελούν δημόσιο κτήμα.

1.16. Θα πρέπει να παρέχονται περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με την αξιολόγηση των αντισταθμιστικών χρηματοδοτικών εισφορών και τη φύση της «χρηματοπιστωτικής πλατφόρμας», αλλά και σχετικά με κατά πόσο αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη μόχλευση πρόσθετης χρηματοδότησης. Το πεδίο εφαρμογής των ταμείων θα πρέπει να διευρυνθεί ώστε να συμπεριλαμβάνει μέτρα ενεργειακής απόδοσης.

1.17. Ο ορισμός της «περιφερειακής» συνεργασίας δεν θα πρέπει να περιορίζεται στη γεωγραφική εγγύτητα, αλλά να περιλαμβάνει ομάδες κρατών με συμπληρωματικές πηγές ενέργειας, μεταξύ άλλων, και μη κράτη μέλη.

1.18. Το παράρτημα θα πρέπει να περιέχει ειδικές διατάξεις σχετικά με τη φύση, την έκταση και τους απαιτούμενους πόρους της δημόσιας διαβούλευσης ώστε να διασφαλίζεται η συνεπής και τεκμηριωμένη ενημέρωση και συμμετοχή των πολιτών σε ολόκληρη την ΕΕ.

1.19. Θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο συγκρότησης ειδικής ευρωπαϊκής μονάδας πληροφόρησης για την ενέργεια εντός του ΕΟΧ.

1.20. Θα πρέπει να αναπτυχθεί σενάριο «Brexit» μαζί με το σενάριο των «28 κρατών μελών» και τα δύο αυτά σενάρια να συζητηθούν παράλληλα με την αξιολόγηση των εθνικών συνεισφορών.

2. Εισαγωγή

2.1. Η Ευρώπη αντιμετωπίζει σήμερα πολλές προκλήσεις: είτε είναι πολιτικές, οικονομικές ή τεχνικές επηρεάζουν τον κάθε πολίτη και, κατά συνέπεια, διαμορφώνουν τη φύση και το μέλλον της δημοκρατίας μας. Για πολλά χρόνια η ενέργεια αποτελούσε μια αρένα στην οποία συγκρούονταν ισχυρές πολιτικές, τεχνικές και οικονομικές δυνάμεις. Η ενεργειακή ένωση, με το όραμά της για το μέλλον και συνεκτική στρατηγική, αποτελεί το κύριο όχημα της ΕΕ για την εγγύηση ότι η ενέργεια της Ευρώπης είναι ασφαλής, οικονομικά προσιτή και φιλική προς το κλίμα.

2.2. Η αποτελεσματική διακυβέρνηση της ενεργειακής ένωσης δεν αφορά μόνο την οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ καταναλωτών και επενδυτών ώστε να επιτυγχάνεται το μέγιστο όφελος με το χαμηλότερο κόστος· διαδραματίζει επίσης καθοριστικό ρόλο διότι μπορεί καταδείξει τη δέσμευση της Ένωσης τόσο για την εφαρμογή της συμφωνίας του Παρισιού όσο και για τη χάραξη μιας πορείας με σκοπό να υπερβεί η ΕΕ τους στόχους του 2050 για το κλίμα και την ενέργεια. Η ορθή διαμόρφωση του κανονισμού για τη διακυβέρνηση, ως εκ τούτου, προσφέρει στην Ευρώπη μια σημαντική ευκαιρία να αποδείξει την αξία της στους πολίτες, τα κράτη μέλη και σε ολόκληρο τον κόσμο. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, δεδομένου ότι υπερβαίνει το χάσμα μεταξύ του συστήματος εμπορίας εκπομπών και του κανονισμού για τον επιμερισμό των προσπάθειών με το να ωθεί τα κράτη μέλη να προγραμματίσουν την πλήρη απεξάρτηση της οικονομίας από τον άνθρακα.

2.3. Τον Απρίλιο του 2015, η ΕΟΚΕ εξέδωσε διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αιτήματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με θέμα «Η ανάπτυξη του συστήματος διακυβέρνησης που προτείνεται στο πλαίσιο για το κλίμα και την ενέργεια έως το 2030»⁽¹⁾. Το διάστημα που μεσολάβησε η ανάγκη ανάληψης δράσης για την ενέργεια και το κλίμα κατέστη σίγουρα περισσότερο επείγουσα και διαπιστώθηκε η αναγκαιότητα υιοθέτησης μιας πιο μακροπρόθεσμης προοπτικής για τη διακυβέρνηση της μετάβασης χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Ο προτεινόμενος κανονισμός καθορίζει πλέον τις απαιτήσεις για τα ολοκληρωμένα εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα (NECP) και τον εξορθολογισμό της διαδικασίας για τη δημιουργία και την εσοπτεία τους. Ωστόσο, τα τελευταία δύο χρόνια η εμπιστοσύνη των πολιτών στην πολιτική και θεσμική ηγεσία και την πολιτική συνεκτικότητα σε ολόκληρη την ΕΕ έχει σε γενικές γραμμές αποδυναμωθεί, καθιστώντας την πρόκληση της διακυβέρνησης ταυτόχρονα πιο απαραίτητη και πιο δύσκολη.

2.4. Επιπροσθέτως, η συμφωνία του Παρισιού που υπεγράφη τον Δεκέμβριο του 2015 εξασφάλισε μια συμφωνία παγκόσμιου επιπέδου την οποία υπέγραψαν από κοινού και εις ολόκληρον η ΕΕ και τα κράτη μέλη της, αναλαμβάνοντας τη δέσμευση εφαρμογής των εθνικά καθορισμένων συνεισφορών (Nationally Determined Contributions — NDC), οι οποίες μπορεί να θεωρηθούν ότι συμπίπτουν με τις αντίστοιχες του παρόντος κανονισμού. Επιπλέον, συμφωνήθηκε να συνεχιστούν οι προσπάθειες για τον περιορισμό της παγκόσμιας αύξησης της θερμοκρασίας στον 1,5 °C πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα —όραμα το οποίο απαιτεί μακροπρόθεσμο σχεδιασμό και στόχους πιθανόν πιο φιλόδοξους από όσους έχουν συμφωνηθεί μέχρι τώρα για το 2050 από την ΕΕ.

2.5. Στη γνωμοδότησή της του 2015 η ΕΟΚΕ πρόβλεψε τις τάσεις αυτές και υιοθέτησε μια ρεαλιστική προσέγγιση, διαπιστώνοντας την ανάγκη για εις βάθος και εκτεταμένη εκπαίδευση των πολιτών, ενημέρωση και συμμετοχή ως πρόδρομο κάθε επιτυχημένης πρότασης διακυβέρνησης. Υπάρχουν λίγες ενδείξεις ότι κάτι τέτοιο έλαβε χώρα. Η διακυβέρνηση —με τις συνέπειές της για δεσμευτικές απαιτήσεις σχετικά με την εθνική κυριαρχική δράση— είναι μια ευαίσθητη περιοχή, αν μη τι άλλο στον τομέα της ενέργειας όπου οι συνθήκες των κρατών μελών διαφέρουν σημαντικά. Επιπλέον, κάθε διαδικασία θα πρέπει να συμπληρώνεται από μη νομοθετικά μέτρα και δράσεις που εγγυώνται την επιτυχία.

2.6. Το 2001 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε τη λευκή βίβλο για τη διακυβέρνηση⁽²⁾. Καθορίζει πέντε αρχές χρηστής διακυβέρνησης που εξακολουθούν να ισχύουν (αλλά δεν εφαρμόζονται πάντα):

- Διαφάνεια
- Συμμετοχή
- Λογοδοσία
- Αποτελεσματικότητα
- Συνοχή

Αντανακλούν τις αρχές και τις αξίες που υποστηρίζει η ΕΟΚΕ, θα προσθέταμε όμως μια επιπλέον αρχή, της «δίκαιης μετάβασης», στο πλαίσιο του προτεινόμενου κανονισμού.

2.7. Το σύστημα διακυβέρνησης πρέπει επίσης να επιτρέπει τη συνεχή έκφραση απόψεων, προτιμήσεων, αντιλήψεων και αξιών με σκοπό τη συνεχή λήψη ενημερωμένων αποφάσεων και την άσκηση βελτιστοποιημένης πολιτικής. Η διακυβέρνηση πρέπει να αφορά τη διασφάλιση σταθερών και νόμιμων διαδικασιών για τη λήψη αποφάσεων, αλλά και να δίνει τη δυνατότητα οι επιλογές αυτές να διαμορφώνονται σύμφωνα με τις εθνικές συνθήκες και να προσαρμόζονται σε απρόβλεπτα γεγονότα με την πάροδο του χρόνου. Αυτό δεν σημαίνει συχνές αλλαγές κατεύθυνσης. Αντίθετα, σημαίνει ότι η όλη πορεία προστατεύεται μέσω της δέσμευσης προς τους βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους που συνάδουν με την επιστήμη του κλίματος και μιας σταθερής διαδικασίας για τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τον τρόπο υλοποίησης των εν λόγω στόχων — στην ουσία, μεγαλύτερη συνοχή και δυναμική χωρίς αποκλεισμούς.

⁽¹⁾ ΕΕ C 291 της 4.9. 2015, σ. 8.

⁽²⁾ COM(2001) 428 final.

3. Κύρια σημεία της πρότασης της Επιτροπής

3.1. Ο προτεινόμενος κανονισμός για τη διακυβέρνηση, ο οποίος επιδιώκει να διασφαλίσει ότι οι πολιτικές και τα μέτρα που περιλαμβάνονται στην ενεργειακή ένωση είναι συνεκτικά, συμπληρωματικά και αρκετά φιλόδοξα, βασίζεται σε δύο αλληλένδετα σκέλη. Το πρώτο επιδιώκει τον εκσυγχρονισμό και τη βελτίωση της ενσωμάτωσης των υποχρεώσεων σχεδιασμού, υποβολής εκθέσεων και παρακολούθησης των NECPs και της κατάρτισης σχεδίων για το 2050, καθώς και των επακόλουθων εκθέσεων προόδου, σε ένα επίπεδο ολοκληρωμένης παρακολούθησης από την Επιτροπή σε επίπεδο ΕΕ· το δεύτερο προτείνει μια διαδικασία πολιτικής διακυβέρνησης μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών σχετικά με τη θέσπιση και εφαρμογή των εθνικών σχεδίων. Εάν η πρόταση γίνει δεκτή όπως περιγράφεται (ένα νέο νομοθετικό μέτρο και αναθεωρήσεις του υφιστάμενου παράγωγου δικαίου), θα αποτελέσει ένα νέο μηχανισμό συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής.

3.2. Συνολικά, ο προτεινόμενος κανονισμός παρέχει μια νομοθετική βάση στην οποία ενσωματώνονται (31) ή καταργούνται (23) πάνω από 50 υπάρχουσες ξεχωριστές υποχρεώσεις σχεδιασμού, υποβολής εκθέσεων και παρακολούθησης του ενεργειακού και κλιματικού κεκτημένου. Εφαρμόζεται σε πέντε διαστάσεις της ενεργειακής ένωσης: ενεργειακή αλληλεγγύη και ασφάλεια, αγορά ενέργειας, ενεργειακή απόδοση, απεξάρτηση από τον άνθρακα και έρευνα, καινοτομία και ανταγωνιστικότητα. Ορίζει με λεπτομέρεια το περιεχόμενο των ολοκληρωμένων εθνικών σχεδίων για την ενέργεια και το κλίμα (NECPs), τα οποία απαιτούνται από τον Ιανουάριο του 2019 και στη συνέχεια ανά δεκαετία από κάθε κράτος μέλος, καλύπτοντας τις πέντε αυτές διαστάσεις. Είναι απαραίτητη η δημόσια διαβούλευση και η περιφερειακή συνεργασία, όπως και η ανά πενταετία επικαιροποίηση του πρώτου και των επόμενων σχεδίων. Βασικά αποτελέσματα είναι οι εθνικές συνεισφορές στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την ενεργειακή απόδοση και η κατάρτιση σχεδίων με ορίζοντα το 2050 για την οικονομική απεξάρτηση από τον άνθρακα.

3.3. Υπάρχει πρόβλεψη η Επιτροπή να αξιολογεί τα σχέδια, τις επικαιροποιήσεις τους και την επακόλουθη δράση των κρατών μελών σύμφωνα με τις συστάσεις της Επιτροπής. Καθορίζεται λεπτομερής δομή διετούς υποβολής εκθέσεων που πρέπει να τηρείται από τα κράτη μέλη με λεπτομερείς απαιτήσεις σχετικά με τις πολιτικές, τα μέτρα και τις προβλέψεις για τα αέρια θερμοκηπίου, τις εθνικές δράσεις προσαρμογής, την οικονομική και τεχνολογική στήριξη που παρέχεται στις αναπτυσσόμενες χώρες, τη δημοπράτηση των εσόδων, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την ενεργειακή απόδοση, την ενεργειακή ασφάλεια, την εσωτερική αγορά ενέργειας και την έρευνα, καινοτομία και ανταγωνιστικότητα. Προτείνεται «ηλεκτρονική πλατφόρμα αναφοράς» για τις εκθέσεις αυτές.

3.4. Ο κανονισμός περιλαμβάνει λεπτομερείς διατάξεις σχετικά με την αξιολόγηση, την παρακολούθηση και τη θέσπιση μηχανισμού συστάσεων και απόκρισης όπου κρίνεται ότι υπάρχει ανεπαρκής φιλοδοξία ή πρόοδος. Η παροχή ενός εκτεταμένου, υποχρεωτικού πλαισίου για τα NCEP συμβάλλει στη διασφάλιση συγκρισιμότητας και συνέπειας. Υπάρχει η απαίτηση τα κράτη μέλη να συνεισφέρουν οικονομικά σε μια οικονομική πλατφόρμα που θα καλύπτει κάθε έλλειψη σε σχέση με τους συμφωνημένους βασικούς στόχους για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η ετήσια έκθεση για την κατάσταση της ενεργειακής ένωσης θα περιέχει ολοκληρωμένες εκθέσεις ως προς τους τομείς αυτούς. Συγκεκριμένος και εκτεταμένος ρόλος για την παροχή βοήθειας προς την Επιτροπή ανατίθεται στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος.

3.5. Ο κανονισμός συμπληρώνει και συνάδει με το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, και στις περιπτώσεις όπου ζητήματα συγκεκριμένα για την ενεργειακή και κλιματική πολιτική είναι σημαντικά για τις μακροοικονομικές ή διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, μπορούν εντούτοις να εξεταστούν από τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις εντός της διαδικασίας του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

4. Γενικές και ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Σκοποί, στόχοι και συνεισφορές

4.1.1. Ο κανονισμός για τη διακυβέρνηση παρέχει λεπτομερές πλαίσιο για τα ολοκληρωμένα εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα (NECP) και τη μετέπειτα διαδικασία υποβολής εκθέσεων, αξιολόγησης και προσαρμογής. Περιστρέφεται γύρω από τον καθορισμό σκοπών, την παρακολούθηση στόχων και την επίτευξη συνεισφορών. Ελλείπουν, ωστόσο, οι επεξηγήσεις των όρων αυτών από το άρθρο 2 — «Ορισμοί», μια παράλειψη που θα πρέπει να διορθωθεί.

4.1.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει και εγκρίνει τα λεπτομερή πλαίσια που προβλέπονται στο παράρτημα 1 για τα υποχρεωτικά NECP. Αντικαθίστώνται έτσι τα ξεχωριστά σχέδια για την ενεργειακή απόδοση και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ιδιαίτερα ζωτικής σημασίας είναι η υποχρέωση κάθε κράτους μέλους να καθορίζει τις εθνικές συνεισφορές στους τομείς αυτούς, οι οποίες αθροισόμενες θα πρέπει να επιτυγχάνουν τουλάχιστον τους συνολικούς στόχους που έχουν συμφωνηθεί σε επίπεδο ΕΕ.

4.1.3. Η ΕΟΚΕ, σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, έχει υποστηρίξει σθεναρά και με συνέπεια τη θέσπιση δεσμευτικών εθνικών στόχων ⁽³⁾. Έχει πράξει έτσι λόγω των πολλών αποτυχιών προηγούμενων ενεργειακών πολιτικών που οφείλονται σε ελλιπή εφαρμογή. Εάν εφαρμοστούν, προσαρμοστούν και επιβληθούν με αυστηρότητα, οι συνεισφορές των NECP θα μπορούσαν να επιτύχουν αποτέλεσμα ισοδύναμο δεσμευτικών στόχων. Ωστόσο, για να συμβεί αυτό, θα πρέπει να αντιμετωπιστούν μια σειρά από αδυναμίες στην παρούσα πρόταση.

4.1.4. Βάση για τις εθνικές συνεισφορές ως προς την ενεργειακή απόδοση και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας είναι οι συμφωνηθείσες δεσμεύσεις που έχουν ήδη υποδειχθεί από τα κράτη μέλη ότι πρέπει να επιτευχθούν έως το 2020. Ωστόσο, ο κανονισμός θα μπορούσε να ενισχυθεί εάν συμπεριελάμβανε ενδεικτικές τιμές αναφοράς για το 2030 όσον αφορά τις συνεισφορές των κρατών μελών. Αυτές οι τιμές θα πρέπει να καθοριστούν σε κάθε περίπτωση ως βάση για τον διάλογο ρύθμισης και θα επιταχύνουν την επαναληπτική διαδικασία που προβλέπεται εάν κατατεθούν και δημοσιοποιηθούν σε πρώιμο στάδιο.

4.1.5. Ορισμένες χώρες έχουν εισαγάγει τους ενεργειακούς τους στόχους για το 2020 στο εθνικό δίκαιο. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι ο κανονισμός θα πρέπει να απαιτεί από τα κράτη μέλη να κατοχυρώσουν τις συμφωνηθείσες συνεισφορές τους για το 2030 στο εθνικό δίκαιο έτσι ώστε να δοθεί βάρος στην επίτευξη των στόχων μέσω νομοθετικής επιταγής. Ωστόσο, η εμπειρία δείχνει ότι ακόμη και οι νομικές υποχρεώσεις δεν μπορούν να εγγυηθούν κατ' ανάγκη την υλοποίηση και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο τονίζουμε τη σημασία της χρηστής διακυβέρνησης, ως σταθερής διαδικασίας για τη διασφάλιση της προόδου, ενώ πιο κάτω στην παρούσα γνωμοδότηση τονίζουμε ιδιαίτερα τη σημασία θέσπισης πολύ ισχυρότερων διατάξεων για την ενεργοποίηση και εγγύηση της συμμετοχής των ενδιαφερόμενων μερών στη διακυβέρνηση.

4.1.6. Για να ενισχύσει περαιτέρω τη σημασία των εθνικών «συνεισφορών», ο κανονισμός τόσο για την ενεργειακή απόδοση όσο και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας θα πρέπει να διευκρινίζει ότι είναι ευθύνη των μεμονωμένων κρατών μελών να συμβάλλουν στην επίτευξη των συνολικών στόχων της ΕΕ κατά τρόπο επαρκή, αλλά και ανάλογο. Επί του παρόντος, η υποχρέωση αυτή συνιστά συλλογική ευθύνη.

4.2. Διαδικασία υποβολής εκθέσεων

4.2.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη διαδικασία υποβολής εκθέσεων που απαιτείται από τα κράτη μέλη και τον αναλυτικό/κρίσιμο ρόλο που αποδίδεται στην Επιτροπή όσον αφορά τις εν λόγω εκθέσεις, σε συνεργασία με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος. Θα είναι απαραίτητη ακριβής, σταθερή και χωρίς περιστροφές ανάλυση ώστε να έχουν αποτέλεσμα οι επακόλουθες συστάσεις και γνωμοδοτήσεις της Επιτροπής. Είναι επίσης σημαντικό τα δεδομένα να είναι σχετικά με την περίοδο αναφοράς και επικαιροποιημένα, όπως τονίζεται στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την κατάσταση της ενεργειακής ένωσης το 2015 ⁽⁴⁾.

4.2.2. Αν και τα δεδομένα που απαιτούνται από τη διαδικασία υποβολής εκθέσεων ευθυγραμμίζονται με τα απαιτούμενα βάσει της συμφωνίας του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή, οι ενημερώσεις των NECP επέρχονται πριν από την ολοκλήρωση του πενταετούς παγκόσμιου απολογισμού της συμφωνίας του Παρισιού, γεγονός το οποίο συνεπάγεται σημαντική καθυστέρηση στην απόκριση σε οποιαδήποτε αναβάθμιση της ευρωπαϊκής εθνικά καθορισμένης συνεισφοράς. Πρόκειται για απαράδεκτη υπονόμευση της ευθυγραμμισμένης διακυβέρνησης εφόσον η ΕΕ έχει πλέον υπογράψει τη συμφωνία του Παρισιού. Θα πρέπει να αξιοποιηθεί η ευκαιρία ώστε να διασφαλιστεί η κατάλληλη αλληλουχία στις αναθεωρήσεις των εθνικά καθορισμένων συνεισφορών από τα Ηνωμένα Έθνη και την ΕΕ.

4.2.3. Σε συνάρτηση με τα παραπάνω, ο κανονισμός θα πρέπει να περιλαμβάνει διάταξη «μη αναστρεψιμότητας» ως μηχανισμό συμβολής στον φιλόδοξο στόχο αύξησης της θερμοκρασίας κατά 1,5 °C πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα. Αυτό θα μπορούσε να συμβεί μέσω διαδικασίας έγκρισης προϋπολογισμών άνθρακα σε 5-10 στάδια στα οποία η ΕΕ θα δεσμεύεται για μηδενικές εκπομπές αερίων θερμοκηπίου έως το 2050.

4.2.4. Ο κανονισμός απαιτεί τα NECP να περιέχουν, μεταξύ άλλων, αξιολόγηση των επιπτώσεων για τα κοινωνικά θέματα, και συγκεκριμένα για τους εθνικούς στόχους που αφορούν την ενεργειακή φτώχεια, καθώς και πρόγραμμα δράσης. Η ΕΟΚΕ ανησυχεί ιδιαίτερα ως προς το θέμα αυτό και επικροτεί τη συμπερίληψή του. Ωστόσο, τα εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα είναι ελεύθερα να καθορίσουν τον δικό τους ορισμό της ενεργειακής φτώχειας, κάτι το οποίο θα καταστήσει τη σύγκριση δεδομένων

⁽³⁾ ΕΕ C 424 της 26.11.2014, σ. 39 και ΕΕ C 75 της 10.3.2017, σ. 103.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 264 της 20.7.2016, σ. 117.

μεταξύ των κρατών μελών αδύνατη, υπονομεύοντας έτσι τις ευκαιρίες της ΕΕ για δίκαιη μετάβαση και την πιθανότητα δημόσιας αντίθεσης με την ίδια τη μετάβαση. Ως εκ τούτου, προτείνουμε ο κανονισμός να περιλαμβάνει έναν απλό ορισμό αναφοράς. Ο ορισμός αυτός δεν θα είναι δεσμευτικός για τα κράτη μέλη ως προς την υιοθέτησή του για εσωτερικούς σκοπούς, όμως θα καθιερώνει ένα κριτήριο βάσει του οποίου θα απαιτείται τα NCEP να υποβάλλουν εκθέσεις. Παράδειγμα τέτοιου ορισμού θα ήταν «ενεργειακή φτώχεια υφίσταται όταν ένα νοικοκυριό δαπανά περισσότερο από το 10 % του διαθέσιμου εισοδήματος σε ενέργεια για θέρμανση και ψύξη σε ικανοποιητικό επίπεδο». Ένας τέτοιος ορισμός επέτρεψε σε ορισμένες χώρες να αξιολογήσουν την —τυχόν— πρόοδο στην αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας, όμως η πολυπαραγοντική φύση του προβλήματος μπορεί να απαιτεί έναν ορισμό που περιλαμβάνει και άλλα στοιχεία.

4.3. Διαφάνεια, λογοδοσία και επιβολή

4.3.1. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι μεγάλο μέρος της προηγούμενης νομοθεσίας σχετικά με την ενέργεια αντιμετώπισε προβλήματα καθυστέρησης ή ανακρίβειας κατά τη μεταφορά της στο εθνικό δίκαιο και την επιβολή της. Τα κράτη μέλη πρέπει, συνεπώς, να καταβάλουν τη μέγιστη δυνατή προσπάθεια, σε πνεύμα αλληλεγγύης και δέσμευσης, ώστε να εφαρμόσουν την πολιτική βούληση, αλλά και να διαθέσουν διοικητικούς πόρους για την αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού. Το χρονοδιάγραμμα είναι εξαιρετικά απαιτητικό. Προσχέδια εθνικών σχεδίων για την ενέργεια και το κλίμα (NCEPs), τα οποία θα έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο αποτελεσματικής διαδικασίας διαβούλευσης και περιφερειακού διαλόγου, πρέπει να παραδοθούν στην Επιτροπή την 1η Ιανουαρίου 2018. Αυτό σημαίνει ότι τα NCEP και οι σχετικοί διάλογοι με τα ενδιαφερόμενα μέρη και τους περιφερειακούς εταίρους βρίσκονται ήδη υπό εξέλιξη. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει το γεγονός ότι κινητήρια δύναμη για τη διαδικασία αυτή είναι οι απαιτήσεις νέου πλαισίου και στόχων για την περίοδο 2020-2030, όμως ανησυχεί ότι χωρίς ουσιαστική κατανόηση και δέσμευση των πολιτών, η νομιμότητα της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ μπορεί να υπονομευθεί, ιδιαίτερα μεταξύ των καταναλωτών που αντιμετωπίζουν αυξανόμενο κόστος ενέργειας.

4.3.2. Η προβλεπόμενη διαδικασία διακυβέρνησης δεν καλύπτει επαρκώς το ζήτημα της επιβολής άμεσων κυρώσεων λόγω ανεπαρκούς φιλοδοξίας ή μη συμμόρφωσης. Η διαφάνεια και η λογοδοσία είναι απολύτως απαραίτητες για να μπορούν να ασκούν επιρροή τα ενδιαφερόμενα μέρη, ιδίως οι πολίτες. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προτείνει τη σύσταση ανεξάρτητου φορέα ενδιαφερομένων μερών με σκοπό τη διασφάλιση αποτελεσματικής εκπροσώπησης των ενδιαφερομένων μερών και διαβούλευσης σε κάθε κράτος μέλος· προτείνει επίσης να δημοσιεύει ο εν λόγω φορέας τη δική του ετήσια έκθεση σχετικά με τη διαδικασία της διακυβέρνησης και τον αντίστοιχο διάλογο (βλέπε σημείο 4.6).

4.3.3. Η διαφάνεια αναφέρεται συχνά στον κανονισμό, όμως η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία ότι δεν γίνεται σαφές εάν είναι υποχρεωτική η έγκαιρη δημοσίευση και η πρόσβαση του κοινού σε κάθε στάδιο της κατάρτισης των NCEP. Γίνεται αναφορά στη σύμβαση του Aarhus στο προοίμιο —αλλά όχι στα άρθρα του κανονισμού— όμως η ΕΟΚΕ θεωρεί την αναφορά αυτή ανεπαρκή. Ο κανονισμός θα πρέπει να καθιστά σαφές ότι είναι υποχρεωτικό για τα κράτη μέλη να δημοσιεύουν προσχέδια NCEP ήδη από τα πρώτα στάδια, καθώς και ότι όλες οι μεταγενέστερες επαναλήψεις του εν εξελίξει σχεδίου, συμπεριλαμβανομένων παρατηρήσεων και αντιδράσεων από την Επιτροπή, τους περιφερειακούς εταίρους και τα κράτη μέλη, θα αποτελούν δημόσιο κτήμα.

4.3.4. Με δεδομένο τον ζωτικό ρόλο της μετάβασης σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, απαιτείται μεγαλύτερη σαφήνεια όσον αφορά τη φύση και τη λειτουργία της «πλατφόρμας χρηματοδότησης» (άρθρο 27) και τον τρόπο με τον οποίο θα καθορίζεται η χρηματοοικονομική αξία σε περίπτωση ανεπαρκούς παροχής ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Για παράδειγμα, προβλέπεται η εν λόγω πλατφόρμα να χρησιμοποιεί χρήματα του ιδιωτικού τομέα με βάση τις «συνεισφορές» των κρατών μελών. Προτείνεται οι πόροι που συγκεντρώνονται σε μια τέτοια πλατφόρμα να διατίθενται σε μέτρα ενεργειακής απόδοσης, καθώς και για την παροχή ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

4.3.5. Εξακολουθεί να υπάρχει κάποια αβεβαιότητα ως προς τον τρόπο με τον οποίο θα εκτελούνται οι συστάσεις της Επιτροπής μετά την ετήσια διαδικασία υποβολής εκθέσεων, εάν τα κράτη μέλη δεν αναλαμβάνουν έγκαιρα σχετική δράση. Εάν κάτι τέτοιο γίνεται μέσω της συνήθους διαδικασίας επί παραβάσει, τότε σίγουρα δεν θα είναι πάρα πολύ αργή για να είναι αποτελεσματική εντός του χρονικού πλαισίου;

4.4. Υποστηρίζουμε πλήρως τις διατάξεις για την υποχρεωτική περιφερειακή συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας των μέτρων και την προώθηση της ολοκλήρωσης της αγοράς και της ενεργειακής ασφάλειας. Ωστόσο, θεωρούμε ότι ο όρος «περιφερειακός» θα πρέπει να καλύπτεται στο άρθρο 2, Ορισμοί, ώστε να μπορεί η Επιτροπή να προτείνει και να επιβάλει τη συμμετοχή όπου δεν λαμβάνει χώρα. Επί του παρόντος, υπάρχει πιθανότητα ο όρος «περιφερειακός» να νοείται ως ενδοκρατικός και όχι διακρατικός, ή ότι η «περιφέρεια» ορίζεται γεωγραφικά κατ' αντιπαράθεση προς την ομαδοποίηση κρατών με συμπληρωματικές πηγές ενέργειας.

4.5. Ειδικότερα, εκφράζουμε βαθύτατη απογοήτευση σημειώνοντας ότι το άρθρο 10 για τη δημόσια διαβούλευση δεν κάνει ειδική αναφορά, είναι ανεπαρκές και υπολείπεται κατά πολύ της πρότασης της ΕΟΚΕ για έναν φιλόδοξο ευρωπαϊκό ενεργειακό διάλογο (ΕΕΔ — European Energy Dialogue — EED), μέθοδος με την οποία θα προσεγγίζονταν άμεσα και με συνέπεια οι πολίτες/καταναλωτές και η οποία θα προσέφερε μια βάση για την εκπαίδευση και την εμπλοκή σε μια κατά τα άλλα δύσκολη στην αποδοχή δέσμη μέτρων για πολλά κράτη μέλη. Ο διάλογος αυτός είναι πολύ σημαντικός για να εξεταστεί, εάν τελικά συμβεί αυτό, κάτω από την επικεφαλίδα «μη νομοθετικά μέτρα» και θα πρέπει να αποκτήσει ουσία μέσω πρόσθετης ρήτηρας στο άρθρο 10. Επιπλέον, το άρθρο αυτό δεν ανταποκρίνεται στα πρότυπα της οδηγίας για τη στρατηγική εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, τα οποία καθορίζουν τα πρότυπα για τη διαφανή και συμμετοχική περιβαλλοντική διακυβέρνηση, κρίσιμο μέρος της οποίας αποτελούν ο ενεργειακός και ο κλιματικός σχεδιασμός.

4.6. Ως εκ τούτου, επαναλαμβάνουμε ότι άποψη της ΕΟΚΕ είναι ότι η διαδικασία της διακυβέρνησης, όπως ορίζεται στον παρόντα κανονισμό, δεν θα είναι ικανή για την υλοποίηση των εθνικά καθορισμένων συνεισφορών χωρίς τη συμμετοχή και τη στήριξη της κοινωνίας των πολιτών σε ολόκληρη την Ευρώπη. Για να κερδηθεί η εμπιστοσύνη και η δραστηριοποίηση των πολιτών, ο διάλογος αυτός θα πρέπει να είναι ανεξάρτητος τόσο από την εκάστοτε κυβέρνηση όσο και από τη διαδικασία των εθνικών σχεδίων για την ενέργεια και το κλίμα (NECP). Θα πρέπει να εστιάζει στην ενημέρωση των καταναλωτών, να βοηθά τους προμηθευτές ενέργειας να συμμετέχουν και να οικοδομούν εμπιστοσύνη, αλλά και να παρέχει έναν διαυλό επικοινωνίας για τις πολυάριθμες ανησυχίες των διαφόρων ομάδων σχετικά με την ενεργειακή ασφάλεια, την οικονομική προσιτότητα και τη βιωσιμότητα. Η ΕΟΚΕ έχει εκφράσει την προθυμία της να διαδραματίσει ρόλο σε αυτήν τη διαδικασία την οποία έχει ονομάσει ευρωπαϊκό ενεργειακό διάλογο (ΕΕΔ) με τη διοργάνωση και τη συμμετοχή σε ορισμένες πτυχές των οργανωμένων εθνικών διαβουλεύσεων. Ωστόσο, το πεδίο εφαρμογής ενός τέτοιου διαλόγου θα πρέπει να βασιστεί στην ευρύτερη και εκτεταμένη δέσμευση πόρων σε εθνικό επίπεδο. Εν συντομία, θεωρούνται αναγκαία τα ακόλουθα στάδια:

- Ο μηχανισμός που θα τεθεί σε εφαρμογή για την —υπό ανεξάρτητες και αμερόληπτες συνθήκες— δημιουργία ενός χρηματοδοτικού αποθέματος θα περιλαμβάνει πόρους οι οποίοι θα προέλθουν ως επί το πλείστον από τους ενδιαφερόμενους φορείς κατά μήκος ολόκληρης της αλυσίδας παραγωγής και εφοδιασμού ενέργειας, με κατάλληλη συμπληρωματική ενίσχυση εκ μέρους της ΕΕ και των κυβερνήσεων των κρατών μελών. Σε γενικές γραμμές, ο ΕΕΔ θα αποτελέσει έναν εξαιρετικά συμφέροντα τρόπο για την ενθάρρυνση της συμμετοχής των παντός είδους καταναλωτών τόσο στην ενεργειακή διαφοροποίηση όσο και στην αναγνώριση και στην ενδυνάμωση της συμβολής των παραγωγών-καταναλωτών («prosumers»).
- Παράλληλα με την καθοδήγηση σχετικά με τη δομή των εθνικών σχεδίων, ο ΕΕΔ, σε συνεννόηση με την Επιτροπή και όλα τα βασικά ενδιαφερόμενα μέρη, θα αναπτύξει κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη θέσπιση εθνικών ενεργειακών διαλόγων.
- Θα συσταθεί ένα εντελώς ανεξάρτητο συντονιστικό όργανο του ΕΕΔ, με στόχο να ενθαρρυνθεί η ανάληψη δράσης και η υλοποίηση σε κάθε μεμονωμένο κράτος μέλος. Το εν λόγω όργανο θα πρέπει να συνεισφέρει, μεταξύ άλλων, στην εκ μέρους της Επιτροπής αναγκαία επανεξέταση του περιεχομένου και των φιλοδοξιών των εθνικών σχεδίων, καθώς και της υλοποίησής τους. Με τον τρόπο αυτό θα τονιστεί η πιθανή συμβολή των ενδιαφερόμενων μερών στη διαμόρφωση πολιτικής και στην εκπλήρωση της απαίτησης για αποτελεσματική διαβούλευση όπως προβλέπεται στον κανονισμό.
- Θα πραγματοποιηθεί επανεξέταση των εθνικών σχεδίων και θα διεξαχθούν περιφερειακές συνομιλίες με τις εθνικές ομάδες ενεργειακού διαλόγου των γειτονικών χωρών. Εν συνεχεία, θα πραγματοποιηθούν συζητήσεις σε επίπεδο ΕΕ μεταξύ όλων των ομάδων ενεργειακού διαλόγου. Οι εν λόγω συζητήσεις, οι οποίες θα εμπίπτουν στο πλαίσιο του ανεξάρτητου συντονιστικού οργάνου, θα πρέπει να έχουν συμβουλευτικό χαρακτήρα έναντι των οργάνων της ΕΕ και να βελτιώνουν τη σχέση κόστους-αποτελεσματικότητας των πολιτικών τόσο της ΕΕ όσο και των κρατών μελών.

4.7. Η ΕΟΚΕ προτείνει τον σχηματισμό ειδικής ευρωπαϊκής μονάδας πληροφόρησης για την ενέργεια εντός του ΕΟΧ που θα αναλάβει την ευθύνη για τις διαδικασίες συγκέντρωσης στοιχείων και αξιολόγησης σε σχέση με τον κανονισμό για τη διακυβέρνηση. Θα πρέπει να λειτουργεί σε στενή συνεργασία με το προτεινόμενο παρατηρητήριο ενεργειακής φτώχειας και να παρέχει υπηρεσίες πληροφόρησης στον ευρωπαϊκό ενεργειακό διάλογο σε εθνικό επίπεδο.

4.8. Η ενεργειακή ασφάλεια αποτελεί έναν από τους πέντε κύριους τομείς υποβολής εκθέσεων και αξιολόγησης στον κανονισμό και ο τομέας αυτός, ειδικότερα, θα απαιτήσει εκτεταμένο περιφερειακό διάλογο. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη επισημάνει ότι η ΕΕ χρειάζεται σαφή και κοινή ενεργειακή διπλωματία και πολιτική έναντι τρίτων χωρών⁽⁵⁾. Η ενεργειακή ασφάλεια και η αλληλεγγύη υποδεικνύονται από την Επιτροπή ως ο πρώτος πυλώνας της κοινής ενεργειακής ένωσης, χωρίς όμως ισχυρές συμφωνίες και συνεργασίες με τους μεγάλους παγκόσμιους παράγοντες και χωρίς κοινή ενεργειακή πολιτική δεν μπορεί να επιτευχθεί τέτοιου είδους αποτέλεσμα.

(⁵) ΕΕ C 264 της 20.7.2016, σ. 117.

4.9. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για τις επιπτώσεις του Brexit επί της διαδικασίας διακυβέρνησης. Καταρχάς, η διαδικασία που προβλέπεται από τον κανονισμό θεωρεί σήμερα ως δεδομένη τη συμμετοχή του Ηνωμένου Βασιλείου και οι NDC θα αξιολογηθούν επάνω σε αυτήν τη βάση. Τα τελικά εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα θα καθοριστούν προτού το Ηνωμένο Βασίλειο αποχωρήσει τυπικά από την ΕΕ, όμως σε εκείνο το χρονικό σημείο ενδεχομένως να χρειαστεί να λάβουν χώρα σημαντικές προσαρμογές προκειμένου να καταστεί δυνατή η απόσυρση των εθνικά καθορισμένων συνεισφορών (Nationally Determined Contributions — NDC) του Ηνωμένου Βασιλείου από τη συνολική συνεισφορά της ΕΕ. Προτείνουμε η Επιτροπή να αναπτύξει σενάριο «Brexit» μαζί με το σενάριο των «28», και τα δύο σενάρια να συζητηθούν παράλληλα. Δεύτερον, η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου θα μπορούσε να έχει σημαντικό αντίκτυπο στην πολιτική ισορροπία και τη διπλωματική στρατηγική που σχετίζονται με κάθε μία από τις πέντε κατηγορίες του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού — ιδίως όσον αφορά την ενεργειακή ασφάλεια.

Βρυξέλλες, 26 Απριλίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση της οδηγίας 2012/27/ΕΕ για την ενεργειακή απόδοση»

[COM(2016) 761 final — 2016/0376/(COD)]

(2017/C 246/07)

Εισηγητής: ο κ. **Mihai MANOLIU**

Αίτηση γνωμοδότησης	Συμβούλιο, 9.12.2016
	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: 12.12.2016
Νομική βάση	Άρθρο 194 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
Αρμόδιο τμήμα	«Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών»
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	11.4.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	26.4.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	525
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	115/1/2
(υπέρ/κατά/αποχές)	

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Οι Ευρωπαίοι πολίτες πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στην προώθηση της ενεργειακής απόδοσης, να αναλάβουν την πρωτοβουλία και να συνεργαστούν στο πλαίσιο κοινών έργων, αλλά και να προσπαθήσουν να άρουν τα εμπόδια οικονομικού, διοικητικού και κανονιστικού χαρακτήρα. Κοινός σκοπός πρέπει να είναι η υλοποίηση των στόχων που απορρέουν από την COP 21, με τα πολλαπλά οφέλη που προκύπτουν από αυτούς: νέες επενδύσεις (ανακαίνιση κτιρίων, υψηλότερα επίπεδα άνεσης, αποτελεσματικοί και δίκαιοι μετρητές), ικανές να δημιουργήσουν θέσεις απασχόλησης, μείωση του επιπέδου ενεργειακής ένδειας, μείωση της ρύπανσης και βελτίωση της κατάστασης της υγείας του πληθυσμού, ακόμη και μείωση της εξάρτησης από εισαγωγές ενέργειας. Η ΕΟΚΕ ζητεί από τα κράτη μέλη να ενισχύσουν τις δεσμεύσεις τους σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση, δεδομένου ότι οι νέοι στόχοι που προτείνονται για το 2030 είναι περισσότερο φιλόδοξοι από τους καθορισμένους στόχους για το 2020.

1.2. Η ενεργειακή απόδοση αποτελεί πολύ σημαντικό ζήτημα για το μέλλον του ευρωπαϊκού ενεργειακού συστήματος. Η αύξησή της σε όλους τους τομείς χρήσης της ενέργειας μπορεί να αποτελέσει ισχυρό μέσο μείωσης του κόστους για την ευρωπαϊκή οικονομία και, κυρίως, η αρχή της ενεργειακής απόδοσης είναι ικανή να μετασχηματιστεί σε παράγοντα βελτίωσης της οικονομικής προστιθέμενης. Η αρχή αυτή καθιστά απαραίτητη τη μείωση της ζήτησης για πολύ δαπανηρές βοηθητικές υποδομές. Οι υποχρεώσεις εξοικονόμησης ενέργειας συνάδουν με τη βιώσιμη ανάπτυξη (κατάσταση διαρκής και βέβαιη) και πρέπει να αξιοποιηθούν οι συνέργειες για την υποστήριξη μιας αποτελεσματικής μετάβασης προς ένα ανθεκτικό ενεργειακό σύστημα με χαμηλά επίπεδα εκπομπών και ταυτόχρονα ευφύες (διαπεριφερειακά συστήματα διανομής, διαχείριση της ζήτησης, συστήματα αποθήκευσης).

1.3. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπό σημείωση την πρόταση της Επιτροπής, ήτοι την επίτευξη ενός δεσμευτικού στόχου ενεργειακής απόδοσης της τάξης του 30 % για το 2030, αλλά εκτιμά ότι θα πρέπει να αιτιολογηθεί δεόντως η πρωτοβουλία καθορισμού του στόχου πέρα από το 27 %, προβάλλοντας τα σχετικά οικονομικά οφέλη και το επίπεδο των αναγκαίων επενδύσεων για την επίτευξη αυτών των στόχων. Είναι επιτακτική ανάγκη η εκτίμηση αντικτύπου να λαμβάνει υπόψη το σύνολο των μέτρων που προβλέπονται στις νομοθετικές δέσμες για την ενέργεια και το κλίμα.

1.4. Προκειμένου να αρθούν τα βασικά εμπόδια που παρακωλύουν την εφαρμογή του άρθρου 7 της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση, η ΕΟΚΕ ζητεί αύξηση του βαθμού ευαισθητοποίησης των τελικών καταναλωτών, μέσω δραστηριοτήτων προώθησης και επικοινωνίας για τα συστήματα ενεργειακής απόδοσης και τα εναλλακτικά μέτρα. Πρέπει να συμφωνηθούν συμπληρωματικές επενδύσεις, ενώ κάθε κράτος μέλος πρέπει να υλοποιήσει αξιόπιστες ενέργειες πληροφόρησης, επικοινωνίας, εκπαίδευσης και βοήθειας που ενθαρρύνουν τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, για να επισπευσθεί η υλοποίηση του στόχου πολιτικής για το κλίμα και την ενεργειακή απόδοση.

1.5. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να δώσουν μεγαλύτερη προσοχή στα νοικοκυριά που πλήττονται από ενεργειακή ένδεια και στην κοινωνική στέγαση, περιπτώσεις όπου απαιτείται μόνιμη μείωση του ενεργειακού κόστους. Ένας άλλος σημαντικός στόχος εν προκειμένω είναι η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης του οικιστικού κτιριακού αποθέματος και η θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για τις μισθωμένες κατοικίες (ενεργειακοί έλεγχοι).

1.6. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι ο τελικός καταναλωτής πρέπει να επιμορφωθεί σε θέματα τεχνικών συνδυαστικής παραγωγής ηλεκτρισμού και θερμότητας (συμπαγωγή, κλιματισμός), έξυπνης μέτρησης της κατανάλωσης και σχεδίων ανακαίνισης. Οι δράσεις αυτές είναι καίριας σημασίας επίσης προκειμένου να ενθαρρυνθούν οι επενδυτές, οι δημόσιες αρχές και οι επιχειρήσεις και να τους εμψυχήσουν την εμπιστοσύνη που χρειάζεται για να υλοποιήσουν έργα με μεγάλες δυνατότητες ενεργειακής απόδοσης και να συμμετάσχουν στη χρηματοδότηση της έρευνας και ανάπτυξης.

1.7. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι οι διατάξεις που ορίζουν τα ευρωπαϊκά χρηματοπιστωτικά μέσα (δάνεια, εγγυήσεις, ίδια κεφάλαια για την προσέλκυση πόρων, επιδοτήσεις) θα είναι έτσι διαμορφωμένες ώστε να προσελκύουν και ιδιωτικά κεφάλαια για ενεργειακά έργα. Δεν πρέπει να παραβλέπεται το κομμάτι των επιδοτήσεων για τα έργα μεγάλου κοινωνικού αντικτύπου. Τέτοια οικονομικά μέτρα πρέπει να αφορούν και έργα που απευθύνονται σε καταναλωτές με χαμηλότερο εισόδημα. Συνιστάται ο καθορισμός κατευθύνσεων για τα εθνικά σχέδια, ως προς τη διαφάνεια και τη συγκρισιμότητα. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι πρέπει να στηριχθούν κατά προτεραιότητα τα νοικοκυριά που πλήττονται από ενεργειακή ένδεια, διασφαλίζοντας έτσι ένα σταθερό και μακροπρόθεσμο πολιτικό πλαίσιο για τα κράτη μέλη, με στόχο τη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη.

1.8. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι αυτό θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μέσω τεχνικής συνδρομής για την εφαρμογή της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση, χάρη σε καινοτόμα συστήματα χρηματοδότησης που θα βασίζονται στην αγορά. Όσον αφορά τη χορήγηση οικονομικών κινήτρων, ένα ποσοτικό στοιχείο που διαδραματίζει σημαντικό ρόλο είναι ο ενεργειακός έλεγχος (ορισμός των ΜΜΕ, εξέλιξη της διπλής πιστοποίησης, εφαρμογή ενιαίας προσέγγισης όσον αφορά το επεκταθέν ελάχιστο όριο), ο οποίος προσφέρει ταυτόχρονα ένα μέσο για την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και ένα πλεονέκτημα σε επίπεδο ανταγωνιστικότητας. Πρέπει επίσης να υιοθετηθεί μια σωστή προσέγγιση όσον αφορά τη διασφάλιση της ποιότητας και τα εθνικά προγράμματα κατάρτισης για τους παρόχους υπηρεσιών ενεργειακής απόδοσης.

1.9. Η ΕΟΚΕ συνιστά να πραγματοποιηθούν, σε εθνικό επίπεδο, αναλύσεις οφέλους-κόστους, με αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους, προκειμένου να αυξηθεί η ενεργειακή απόδοση για τους καταναλωτές.

1.10. Η ΕΟΚΕ προτείνει να υιοθετηθεί καθολική προσέγγιση και να υπάρξει βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης στο σύνολο του συστήματος μεταφοράς, βάσει της διαρκούς εξέλιξης της τεχνολογίας των οχημάτων και των συστημάτων πρόωσης, της μετάβασης σε αποτελεσματικούς τρόπους μεταφοράς από ενεργειακή άποψη και βάσει ευφών συστημάτων μεταφοράς (ΕΣΜ) που μπορούν να αυξήσουν το ποσοστό αξιοποίησης των διαθέσιμων ικανοτήτων. Αντίστοιχη διαδικασία πρέπει να προβλεφθεί και για την αεροπορία και τις θαλάσσιες μεταφορές. Οι χρήστες πρέπει να είναι ενημερωμένοι για την κατανάλωση καυσίμων που συνδέεται με κάθε τρόπο μεταφοράς, όσον αφορά, μεταξύ άλλων, τα αντίστοιχα όρια εκπομπών CO₂.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι **«Η προτεραιότητα στην ενεργειακή απόδοση»** είναι καίριο στοιχείο της Ενεργειακής Ένωσης και ότι η υπό εξέταση πρόταση τροποποίησης αποσκοπεί στην υλοποίηση αυτής της αρχής. *Η φθηνότερη ενέργεια, η καθαρότερη ενέργεια, η ασφαλέστερη ενέργεια είναι η ενέργεια που δεν χρησιμοποιείται καθόλου. Η ενεργειακή απόδοση ο πλέον αποτελεσματικός τρόπος για να υποστηριχθεί η μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών και για να δημιουργηθεί ανάπτυξη, απασχόληση και ευκαιρίες επενδύσεων.*

2.2. Εντούτοις, μολονότι ο στόχος της ενεργειακής απόδοσης ορίστηκε στο 20 % για το 2020, εξετάστηκαν πολλοί αριθμητικοί στόχοι με ορίζοντα το 2030 (μεταξύ 27 % και 40 %). Ο πλέον φιλόδοξος είναι ο στόχος του ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το οποίο προβλέπει δεσμευτικό στόχο της τάξης του 40 %. Κατόπιν ανάλυσης των επακόλουθων οφελών στο επίπεδο της απασχόλησης και της οικονομικής μεγέθυνσης, της ασφάλειας του εφοδιασμού, της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, της υγείας και του περιβάλλοντος, η Επιτροπή προτείνει δεσμευτικό στόχο 30 % για την ενεργειακή απόδοση. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, δεδομένης αυτής της επέκτασης, είναι επιτακτική ανάγκη να αναλυθεί προσεκτικά ο αντίκτυπος που θα έχουν οι αριθμητικοί στόχοι σχετικά με την ενεργειακή απόδοση στους άλλους στόχους που έχουν τεθεί στις νομοθετικές προτάσεις για την ενέργεια, και δη στο σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΕΔΕ-ΕΕ).

2.3. Για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι κινητοποίησης, τα κράτη μέλη —με τη βοήθεια των Οικονομικών και Κοινωνικών Επιτροπών των διαφόρων χωρών— καθώς και οι προμηθευτές και διανομείς ενέργειας θα πρέπει να λάβουν το καίριο μέτρο της εξοικονόμησης ενέργειας κατά 1,5 % ετησίως σε αξία. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι δικαιολογείται η πρόταση για επέκταση πέρα από το 2020 της υποχρέωσης εξοικονόμησης ενέργειας, διατηρώντας το ποσοστό του 1,5 % ετησίως, μέσω δεσμευτικών μηχανισμών και ευέλικτων εναλλακτικών μέτρων, σε επίπεδο κρατών μελών, σχετικά με την υλοποίηση των υποχρεώσεων εξοικονόμησης.

2.4. Η νέα προσέγγιση, την οποία υποστηρίζει εξίσου η ΕΟΚΕ, θα προσφέρει στα κράτη μέλη ως επενδυτές μια απαραίτητη μακροπρόθεσμη προοπτική για τη χάραξη των στρατηγικών τους και τον σχεδιασμό των επενδύσεών τους, ούτως ώστε να επιτευχθεί ο στόχος που έχει τεθεί σε ενωσιακή κλίμακα, μέσω της εφαρμογής πολιτικών προσαρμοσμένων στο εθνικό και το περιφερειακό επίπεδο, και να προκύψουν, συνεπώς, σημαντικά οφέλη μέχρι το 2030, κυρίως μείωση κατά 17 % της κατανάλωσης τελικής ενέργειας (σε σύγκριση με το 2005), ενίσχυση της οικονομικής μεγέθυνσης που ισοδυναμεί με αύξηση του ΑΕγχΠ κατά 0,4 %, πτώση των τιμών της ηλεκτρικής ενέργειας για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις (από 161 σε 157 ευρώ/MWh), δημιουργία επιχειρηματικών ευκαιριών που θα οδηγήσουν σε σωστές (επαρκείς) θέσεις εργασίας, περιορισμός της ρύπανσης και των προβλημάτων υγείας (με μείωση του κόστους κατά 4,5 έως 8,3 δισεκατομμύρια ευρώ) και βελτίωση της ενεργειακής ασφάλειας (μείωση των εισαγωγών φυσικού αερίου κατά 12 % το 2030).

2.5. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η ενημέρωση των κύριων παραγόντων της αγοράς ενέργειας, η παροχή σχετικών, σαφών και περιεκτικών πληροφοριών στα νοικοκυριά και στους βιομηχανικούς καταναλωτές για την κατανάλωσή τους, καθώς και η ενίσχυση των νόμιμων δικαιωμάτων τους όσον αφορά τη μέτρηση (εξ αποστάσεως ανάγνωση των μετρητών) και την τιμολόγηση, κυρίως για τη θερμική ενέργεια, συνιστούν απαραίτητα στοιχεία. Δεν πρέπει να λησμονούνται οι ευάλωτοι καταναλωτές οι οποίοι, χάρη στη μείωση των λογαριασμών ενέργειάς τους, θα βιώσουν μια αύξηση της άνεσης και του βιοτικού τους επιπέδου.

2.6. Ωστόσο, η προστασία των ευάλωτων καταναλωτών προϋποθέτει επίσης ότι η οδηγία δεν θα πρέπει να επιβάλει την εγκατάσταση ατομικών μετρητών σε χώρες όπου, σύμφωνα με τον νόμο, οι ιδιοκτήτες κατοικιών υποχρεούνται να καλύπτουν τις ενεργειακές δαπάνες των ενοικιαστών, ιδίως δεδομένου του γεγονότος οι εν λόγω νόμοι περί μίσθωσης αποτελούν σημαντικά κίνητρα για μία εκτεταμένη ενεργειακά αποδοτική ανακαίνιση εκ μέρους των εκμισθωτών. Επίσης, θα πρέπει να τονιστεί το γεγονός ότι, σε ορισμένα κράτη μέλη, πολλοί ατομικοί μετρητές που έχουν μόλις πρόσφατα εγκατασταθεί, σε συμμόρφωση με την υφιστάμενη νομοθεσία της ΕΕ, έχουν ωφέλιμη διάρκεια ζωής που υπερβαίνει το 2027, την προθεσμία, δηλαδή, που θέτει η Επιτροπή για την αντικατάσταση των συσκευών με δυνατότητα εξ αποστάσεως ανάγνωσης. Η αντικατάσταση αυτών των μετρητών μπορεί να θεωρηθεί περιττό πρόσθετο κόστος από τους καταναλωτές της ΕΕ και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να αποφευχθεί.

2.7. Η ΕΟΚΕ κρίνει ουσιώδους σημασίας την ιδέα ενίσχυσης των κοινωνικών πτυχών που συνδέονται με την ενεργειακή απόδοση και την καταπολέμηση της ενεργειακής ένδειας, κυρίως στην περίπτωση των ευάλωτων καταναλωτών. Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να δώσουν μεγαλύτερη προσοχή στα κοινωνικά μέτρα. Η εφαρμογή της οδηγίας αποτελεί καίριο παράγοντα ευημερίας.

2.8. Δεν πρέπει να λησμονείται ότι οι στόχοι ενεργειακής απόδοσης συνδέονται με τους στόχους για το κλίμα μέσω της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Η υποχρέωση αυτή καταλήγει σε πολιτικές που αυξάνουν την ένταση και την ταχύτητα με την οποία υιοθετούνται νέες τεχνολογίες. Αυτές οι τεχνολογίες θα οδηγήσουν σε εξοικονόμηση ενέργειας στον τομέα των μεταφορών, της βιομηχανίας και των κτιρίων, αλλά και για τα νοικοκυριά. Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 7 της πρότασης οδηγίας (πραγματική εξοικονόμηση ενέργειας, συγκεκριμένα μέτρα ενεργειακής απόδοσης), οι νέες τεχνολογίες θα αποτελέσουν για τα κράτη μέλη έναν οικονομικά αποδοτικό τρόπο για την επίτευξη των εθνικών στόχων του συστήματος εμπορίας εκπομπών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΕΔΕ) και της απόφασης επιμερισμού των προσπαθειών.

2.9. Όσον αφορά τη νομοθεσία για την ενεργειακή απόδοση που ισχύει επί του παρόντος, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο διαπιστώνει τα εξής: **«Η οδηγία για την ενεργειακή απόδοση εφαρμόζεται ανεπαρκώς αλλά παρέχει πλαίσιο για την επίτευξη εξοικονόμησης ενέργειας»· «Ανταγωνιστικές νομοθετικές διατάξεις επιβραδύνουν την περιβαλλοντική πρόοδο, δημιουργούν γραφειοκρατία και αυξάνουν το ενεργειακό κόστος»· «Απαιτείται περισσότερη συνοχή στην ενεργειακή νομοθεσία»· «Περισσότερη ενεργειακή απόδοση [οδηγεί σε] περισσότερες θέσεις εργασίας και ανάπτυξη».**

2.10. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ δηλώνει πεπεισμένη ότι η νέα νομοθετική πρόταση για την ενεργειακή απόδοση θα λάβει υπόψη την παρούσα γνωμοδότηση, όπως και τα μέτρα που προτείνονται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Νομική βάση, επικουρικότητα και αναλογικότητα

3.1.1. Το άρθρο 194 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), σε συνδυασμό με την οδηγία 2012/27/ΕΕ αποτελούν τη νομική βάση των μέτρων στον τομέα της ενέργειας. Κατά συνέπεια, μια τροποποιητική οδηγία είναι το κατάλληλο μέσο.

3.1.2. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, μέχρι σήμερα, δεν μπόρεσαν να επιτευχθούν οι στόχοι ενεργειακής απόδοσης· αυτό οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι τα κράτη μέλη δρούσαν ανεξάρτητα στον τομέα αυτόν. Απαιτείται, λοιπόν, συντονισμένη δράση σε επίπεδο ΕΕ για την ενθάρρυνση των δραστηριοτήτων σε επίπεδο κρατών μελών. Τα ενεργειακά προβλήματα δημιουργούν πολιτικές, οικονομικές

(εσωτερική αγορά, ανάπτυξη, επενδύσεις, κανονιστικές ρυθμίσεις) και κοινωνικές (κατανάλωση ενέργειας, προβλήματα τιμολόγησης, ένδεια, απασχόληση) προκλήσεις, καθώς και προβλήματα ενεργειακής ασφάλειας και ενεργειακού εφοδιασμού. Δεν πρέπει να παραλειφθούν, επίσης, οι δυσκολίες που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή.

3.1.3. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει έντονα ότι επιβάλλεται η τήρηση της αρχής της επικουρικότητας και η διατήρηση μιας ευελιξίας όσον αφορά τα συστατικά του ενεργειακού μείγματος και τα συναφή μέτρα, προκειμένου να διασφαλιστούν οι εξοικονομήσεις για τις οποίες **δεσμεύτηκαν οικειοθελώς τα κράτη μέλη για το 2030**.

3.2. Εφαρμογή, παρακολούθηση, αξιολόγηση και υποβολή εκθέσεων

3.2.1. Αξιολογήθηκαν διαφορετικά επίπεδα μείωσης της πρωτογενούς ενέργειας σε σχέση με την κατάσταση αναφοράς του 2007 και, για να καθοριστεί αυτός ο στόχος, προηγήθηκε ανάλυση της κατανάλωσης πρωτογενούς και τελικής ενέργειας, με την προοπτική εξοικονόμησης ενέργειας ή ενεργειακής έντασης. Τα αποτελέσματα των συζητήσεων κατέδειξαν ότι οι περισσότεροι ενδιαφερόμενοι φορείς τάσσονται υπέρ της θέσπισης στόχου της τάξης του 30 % για το 2030.

3.2.2. Από αναλύσεις προκύπτει ότι οι προτιμώμενες επιλογές είναι οι εξής:

- για το άρθρο 7, που αφορά την υποχρέωση εξοικονόμησης ενέργειας, προτιμήθηκε η επιλογή 3 (παράταση του άρθρου 7 έως το 2030, απλούστευση και επικαιροποίηση),
- όσον αφορά τα άρθρα 9 έως 11, σχετικά με τις διατάξεις που αφορούν τη μέτρηση και την τιμολόγηση, διατηρήθηκε η επιλογή 2 (αποσαφήνιση και επικαιροποίηση, καθώς και κωδικοποίηση ορισμένων διατάξεων που αφορούν την αύξηση της συνοχής με τη νομοθεσία για την εσωτερική αγορά ενέργειας).

3.2.3. Ένα από τα σημαντικά συμπεράσματα αφορά τον κοινωνικό αντίκτυπο: για κάθε 1,2 εκατομμύρια ευρώ που δαπανώνται για την ενεργειακή απόδοση, υποστηρίζονται άμεσα 23 θέσεις εργασίας στον κλάδο της ενεργειακής απόδοσης.

3.2.4. Όσον αφορά τη μείωση του κόστους των καυσίμων με τη λήψη μέτρων ενεργειακής απόδοσης για όσους βρίσκονται σε κατάσταση ενεργειακής ένδειας, αναμένονται θετικές επιπτώσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να συμβάλουν στην επίλυση ορισμένων προβλημάτων που σχετίζονται με τον κοινωνικό αποκλεισμό.

3.2.5. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η πρόταση τροποποίησης της οδηγίας θα έχει θετικές επιπτώσεις στις ΜΜΕ, χάρη στις ειδικές διατάξεις που περιέχει, στα καθεστώτα στήριξης (διατάξεις για την κάλυψη του κόστους των ενεργειακών ελέγχων) και στα προγράμματα ενθάρρυνσης των ΜΜΕ να διενεργούν ενεργειακούς ελέγχους. Χάρη στην ανακαίνιση των κτιρίων καθώς και στην παράταση του άρθρου 7 έως το 2030, πέραν του υφιστάμενου ορίου, οι μικρές επιχειρήσεις του κατασκευαστικού τομέα θα μπορέσουν να επωφεληθούν από επιχειρηματικές ευκαιρίες. Οι προγενέστερες συμβάσεις ενεργειακής απόδοσης με προμηθευτές μπορούν επίσης να ενισχύσουν τις εταιρείες ενεργειακών υπηρεσιών, οι οποίες συχνά είναι ΜΜΕ.

3.2.6. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ταυτόχρονα ότι τα προτεινόμενα μέτρα όσον αφορά τη μέτρηση και την τιμολόγηση της κατανάλωσης ενέργειας θα οδηγήσουν σε διευκρίνιση και επικαιροποίηση των κείμενων διατάξεων, προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι τεχνολογικές εξελίξεις όσον αφορά τις συσκευές εξ' αποστάσεως μέτρησης της θερμικής κατανάλωσης (θέρμανση, κλιματισμός). Επιπλέον, οι πληροφορίες που αφορούν την κατανάλωση ενέργειας θα είναι ακριβείς, εξατομικευμένες και διαθέσιμες σε μεγαλύτερη συχνότητα, σύμφωνα με τις εθνικές πολιτικές στον τομέα της ενέργειας.

3.2.7. Παρά το γεγονός ότι η περίοδος εφαρμογής παρατείνεται χρονικά, δεν αναμένεται επιβάρυνση των δημοσίων αρχών των κρατών μελών με σημαντικό πρόσθετο δημοσιονομικό ή διοικητικό κόστος, διότι τα κράτη μέλη έχουν ήδη θέσει σε εφαρμογή μέτρα και δομές. Το κόστος που σχετίζεται τα καθεστώτα επιβολής της υποχρέωσης ενεργειακής απόδοσης μετακυλίεται στους τελικούς καταναλωτές. Οι καταναλωτές, όμως, ωφελούνται από μειωμένους ενεργειακούς λογαριασμούς λόγω της μειωμένης κατανάλωσης ενέργειας. Η πρόταση δεν έχει καμία επίπτωση στον προϋπολογισμό της ΕΕ.

3.2.8. Η νέα ενεργειακή διακυβέρνηση θα διασφαλίσει την καθιέρωση ευέλικτου και διαφανούς συστήματος ανάλυσης, προγραμματισμού, υποβολής εκθέσεων και παρακολούθησης, με βάση ολοκληρωμένα εθνικά σχέδια για την ενέργεια και την κλιματική αλλαγή. Θα επιτρέψει την παρακολούθηση της υλοποίησης εθνικών σχεδίων ως προς την επίτευξη των οικείων στόχων ενεργειακής απόδοσης, καθώς και της προόδου για την επίτευξη του συνολικού στόχου της ΕΕ. Αυτό θα βασιστεί στην παρακολούθηση δεικτών επιτυχίας σύμφωνα με την προτιμώμενη επιλογή: ορθή μεταφορά και εφαρμογή, μεγαλύτερη πρόοδος στην επίτευξη των στόχων, καλύτερη ενημέρωση των καταναλωτών, μειωμένος διοικητικός φόρτος και, τέλος, αποτελεσματικότερη υποβολή εκθέσεων των κρατών μελών για την εξοικονόμηση που επιτυγχάνεται.

3.3. Παρατηρήσεις σχετικά με τις ειδικές διατάξεις της πρότασης τροποποίησης της οδηγίας

3.3.1. Ο ενδεικτικός στόχος του 27 % αντικαταστάθηκε από έναν δεσμευτικό στόχο της τάξης του 30 % σε επίπεδο ΕΕ. Εναπόκειται σε κάθε κράτος μέλος να θέσει έναν στόχο ενεργειακής απόδοσης για το 2020, ο οποίος να βασίζεται στην κατανάλωση τελικής και πρωτογενούς ενέργειας. Η Επιτροπή θα αξιολογήσει την πρόοδο αναλύοντας όλους τους στόχους που θα γνωστοποιηθούν, προκειμένου να προσδιορίσει την πρόοδο που έχει σημειωθεί ως προς την επίτευξη του στόχου σε επίπεδο ΕΕ. Εάν η ΕΕ δεν βρίσκεται σε τροχιά επίτευξης του στόχου, η Επιτροπή δύναται να προτείνει επακόλουθα μέτρα. Η διαδικασία αξιολόγησης θα καθοριστεί λεπτομερώς στο πλαίσιο της ενεργειακής διακυβέρνησης της Ένωσης.

3.3.2. Επιβάλλεται η υποχρέωση στα κράτη μέλη να χαράξουν μακροπρόθεσμη στρατηγική για την κινητοποίηση των απαραίτητων επενδύσεων για την ανακαίνιση του κτιριακού τους αποθέματος. Η παράγραφος στην οποία περιέχεται η εν λόγω διάταξη θα μεταφερθεί από την οδηγία για την ενεργειακή απόδοση στην οδηγία για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων (ΟΕΑΚ). Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ΟΕΑΚ αντιπροσωπεύει πολύ σημαντικό μέσο για την επίτευξη των στόχων που έχει προσδιορίσει η ΕΕ, καθώς τα κτίρια είναι ο μεγαλύτερος καταναλωτής ενέργειας στην Ευρώπη (πάνω από 40 % του συνόλου της τελικής ενέργειας).

3.3.3. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η έννοια της συμπαραγωγής είναι αποφασιστικής σημασίας, δεδομένου ότι εξασφαλίζει ταυτόχρονη παραγωγή, στην ίδια εγκατάσταση (ομάδα που αποτελείται από μια γεννήτρια με ατμοστρόβιλο ή κινητήρα εσωτερικής καύσης κ.λπ.), ηλεκτρικής και θερμικής ενέργειας, υπό τη μορφή θερμότητας, ατμού ή ψυκτικού μέσου. Η υψηλής αποδοτικότητας συμπαραγωγή προϋποθέτει ότι η συνδυαστική παραγωγή εξασφαλίζει εξοικονόμηση πρωτογενούς ενέργειας κατά τουλάχιστον 10 % σε σχέση με τις τιμές αναφοράς της ηλεκτρικής και της θερμικής ενέργειας που θα παράγονταν χωριστά. Σε αντίθεση με τους συμβατικούς σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (με συμπύκνωση), που μετατρέπουν μόλις το 33 % της πρωτογενούς ενέργειας σε ηλεκτρική ενέργεια, οι σταθμοί συμπαραγωγής υψηλής αποδοτικότητας αυξάνουν το ποσοστό μετατροπής σε έως και 90 %, συνδυάζοντας αυτές τις δύο διαδικασίες, ήτοι την ταυτόχρονη παραγωγή ηλεκτρικής και θερμικής ενέργειας.

3.3.4. Η συμπαραγωγή παρουσιάζει μεγάλα πλεονεκτήματα: ενεργειακή απόδοση, ευελιξία στην επιλογή καυσίμου, ευκολία εκμετάλλευσης και συντήρησης, άνεση για τον πελάτη, μειωμένο κόστος επί του κύκλου ζωής, χαμηλότερο κόστος κεφαλαίου και ευελιξία όσον αφορά τον σχεδιασμό του συστήματος.

3.3.5. Εκτός από την παροχή ενέργειας από επαρκείς πηγές (με μειωμένες εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα) και εκτός από τη βελτιστοποίηση της κατανάλωσης ενέργειας, η αποθήκευση ηλεκτρικής ενέργειας μπορεί να αποτελέσει λύση για επιχειρήσεις που είτε παράγουν ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές και επιθυμούν να βελτιστοποιήσουν την κατανάλωση συναρτήσει των αναγκών, είτε θέλουν να μειώσουν τα έξοδά τους, μειώνοντας την κατανάλωσή τους σε περίοδο αιχμής προκειμένου να επωφεληθούν περισσότερο από φθηνότερη ηλεκτρική ενέργεια εκτός των ωρών αιχμής.

3.3.6. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την προσέγγιση που ενέκρινε η Επιτροπή σχετικά με το άρθρο 7, το οποίο τροποποιείται ώστε να παρατείνεται η διάρκεια της περιόδου υποχρέωσης εξοικονόμησης ενέργειας μέχρι το 2030, διατηρώντας τον στόχο εξοικονόμησης της τάξης του 1,5 % ετησίως. Θα ακολουθήσει αξιολόγηση της προόδου που επιτεύχθηκε για την υλοποίηση των μέτρων το 2027 και, στη συνέχεια, ανά δεκαετία, έως ότου θεωρηθεί ότι έχουν επιτευχθεί οι μακροπρόθεσμοι στόχοι της ΕΕ για το 2050 σχετικά με το κλίμα και την ενέργεια.

3.3.7. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι είναι ευπρόσδεκτη η τροποποίηση των άρθρων που διέπουν τις μετρήσεις και την τιμολόγηση, διότι αποσαφηνίζει τις πτυχές που αφορούν τη θέρμανση, την ψύξη και το ζεστό νερό οικιακής χρήσης από κεντρικές εγκαταστάσεις. Ωστόσο, η εγκατάσταση ατομικών μετρητών δεν πρέπει να επιβάλλεται από τη νομοθεσία της ΕΕ σε χώρες όπου ο εκμισθωτής υποχρεούται εκ του νόμου να καλύψει το ενεργειακό κόστος του μισθωτή (το ακαθάριστο ενοίκιο αποτελεί αντικείμενο διαπραγματεύσεων, υπό κρατική επιτήρηση, μεταξύ ενοικιαστών και οργανώσεων εκμισθωτών). Όσον αφορά τη μέτρηση της κατανάλωσης αερίου, θεσπίζεται η υποχρέωση παροχής στον τελικό καταναλωτή ατομικού μετρητή, ο οποίος θα αναγράφει με σαφήνεια την κατανάλωσή του.

3.3.8. Οι πληροφορίες που σχετίζονται με την κατανάλωση αερίου θα βασίζονται στην πραγματική κατανάλωση, χάρη σε ένα σύστημα τακτικής ανάγνωσης της κατανάλωσης στον μετρητή από τους τελικούς πελάτες. Ορίζεται ότι τα δεδομένα σχετικά με την κατανάλωση και την τιμολόγηση θα τίθενται στη διάθεση των παρόχων υπηρεσιών ενέργειας. Ο λογαριασμός, σε ηλεκτρονική μορφή, πρέπει να είναι σαφής και ευανάγνωστος για τον καταναλωτή. Λαμβάνοντας υπόψη τις προτεινόμενες βελτιώσεις, η ΕΟΚΕ διατυπώνει την επιθυμία **τα κράτη μέλη να καταβάλουν περαιτέρω προσπάθειες για την αναζήτηση λύσεων οι οποίες θα είναι επαρκείς, τόσο από κοινωνική όσο και από οικονομική άποψη, όσον αφορά την επίλυση του προβλήματος του κόστους των μετρητών (ποιος θα αναλάβει το κόστος;)**. Το πρόβλημα αυτό είναι ουσιώδους σημασίας από άποψη ισότητας και ορθού ορισμού των συνθηκών ισότιμης πρόσβασης στην ενέργεια.

3.3.9. Ο κλάδος της ενέργειας ζήτησε επανειλημμένως να επανεξεταστεί ο συντελεστής πρωτογενούς ενέργειας (PEF/*primary energy factor*) για την ηλεκτρική ενέργεια, που βασίζεται στην κατανάλωση τελικής ενέργειας για την εξοικονόμηση ηλεκτρικής ενέργειας σε kWh στα κράτη μέλη. Η μεθοδολογία και ο νέος συντελεστής που προτείνονται αντιπροσωπεύουν σημαντική βελτίωση. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι ο προκαθορισμένος συντελεστής θα οριστεί σε 2,0 για τον PEF, δεδομένου ότι τα κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόσουν διαφορετικό συντελεστή, εφόσον είναι σε θέση να παράσχουν συγκεκριμένη αιτιολόγηση. Ο κλάδος της ενέργειας εκφράζει την ανησυχία του για τον μη ευνοϊκό τρόπο υπολογισμού που ισχύει για την πυρηνική ενέργεια, στο μέτρο που εκτιμάται πως ο αντίστοιχος συντελεστής θα έπρεπε να είναι 1 (αποδόσεις μετατροπής 100 %), όπως ο συντελεστής που εφαρμόζεται για τις άλλες πηγές ενέργειας μηδενικών ανθρακούχων εκπομπών.

Βρυξέλλες, 26 Απριλίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2010/31/ΕΕ για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων»

[COM(2016) 765 final — 2016/0381 (COD)]

(2017/C 246/08)

Εισηγήτρια: η κ. **Baiba MILTOVIČA**

Συνεισηγήτρια: η κ. **Isabel CAÑO AGUILAR**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 12.12.2016 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 21.12.2016
Νομική βάση	Άρθρο 194 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	11.04.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	26.04.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	525
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	157/0/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η προτεινόμενη οδηγία διασαφηνίζει και επεκτείνει προηγούμενη νομοθετική πράξη για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων. Η αποτελεσματικότητά της θα κριθεί από το κατά πόσο θα συμβάλει στους κύριους στόχους της Ενεργειακής Ένωσης· επιδί, όμως, επικεντρώνεται στο δομημένο περιβάλλον, η συμβολή της κρίνεται ουσιαστική στην επίτευξη των κοινωνικών και οικονομικών στόχων (ιδίως, στη μείωση της ενεργειακής ένδειας, στη διατήρηση της οικονομικής προσιτότητας της στέγασης και στην προοπτική μείωσης του ενεργειακού κόστους).

1.2. Η ΕΟΚΕ δίνει προτεραιότητα στην ανάγκη να περιέχει η οδηγία πιο συγκεκριμένες προτάσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ενεργειακής ένδειας. Σε αυτό πρέπει να περιλαμβάνονται σαφέστερες συμβουλές σχετικά με το απαιτούμενο περιεχόμενο των εθνικών ορισμών ενεργειακής ένδειας, ορισμός βάσει του οποίου να αξιολογείται η πληρότητα των προσεγγίσεων των εθνικών σχεδίων, παροχή συμβουλών και συντονισμός των μέτρων μέσω μιας ανεξάρτητης «μονοαπευθυντικής θυρίδας» ή οργανισμού που να προσανατολίζεται στους καταναλωτές.

1.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τα κράτη μέλη, στο πλαίσιο των εθνικών σχεδίων τους, θα πρέπει να επιδιώξουν να εκπληρώσουν τους πιο φιλόδοξους στόχους που περιγράφονται στην εναλλακτική επιλογή πολιτικής III (σύμφωνα με τη συνοδευτική αξιολόγηση αντίκτυπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής), παραμένοντας ταυτόχρονα στο πλαίσιο της νομοθετικής προσέγγισης που παρέχει η επιλογή πολιτικής II –με βάση τις αναθεωρήσεις που περιλαμβάνει η πρόταση οδηγίας. Τούτο είναι απαραίτητο για να διαμορφωθεί μια μακροπρόθεσμη πορεία που θα μπορεί να επιτύχει τους φιλόδοξους στόχους της συμφωνίας του Παρισιού.

1.4. Συνιστάται οι εθνικές στρατηγικές ανακαίνισης κτιρίων να στηρίζονται από την προτεινόμενη οδηγία μέσω της απαίτησης όσον αφορά την υποβολή ειδικών τομεακών στόχων και μεθοδολογίας αναφοράς για τη μέτρηση των βελτιώσεων. Επίσης, θα πρέπει να ορίζονται μέσω αυστηρών κατευθυντηρίων γραμμών ελάχιστα επίπεδα ενεργειακής απόδοσης στην ανακαίνιση δημόσιων και εμπορικών κτιρίων.

1.5. Στην οδηγία δεν αξιοποιήθηκε η ευκαιρία να ενθαρρυνθούν τα οικολογικά ενυπόθηκα δάνεια, τα προγράμματα τηλεθέρμανσης με ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, τα μέτρα για την αποθήκευση ενέργειας για κατοικίες και για εμπορικούς σκοπούς, η βελτίωση των συστημάτων κατάρτισης για τους εγκαταστάτες και ανακαινιστές και άλλα τεχνικά, οικονομικά και φορολογικά μέτρα που θα στηρίξουν τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων. Μολονότι τέτοια μέτρα υποστηρίζονται από άλλα μέσα, η χαμηλής έντασης προσέγγιση που ακολουθείται στην εν λόγω οδηγία είναι αιτιολογημένη μόνον εάν ενθαρρύνεται η ευελιξία και η ανάληψη φιλόδοξης δράσης. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να παρακολουθεί την εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα της οδηγίας εκ του σύνεγγυς και να είναι έτοιμη να δράσει άμεσα όσον αφορά τη χρήση του μηχανισμού αναβάθμισης και αναθεώρησης στο πλαίσιο του προτεινόμενου κανονισμού για τη διακυβέρνηση.

1.6. Πρέπει να ληφθούν πρόσθετα μέτρα προκειμένου να ενθαρρυνθεί η συγκρισιμότητα των μεθόδων υπολογισμού όσον αφορά τα πιστοποιητικά ενεργειακής απόδοσης (ΠΕΑ) στα διάφορα κράτη μέλη, γεγονός που με τη σειρά του θα επιτρέψει τη σύγκριση των εν λόγω πιστοποιητικών.

1.7. Πρέπει να προταθούν πρόσθετοι τρόποι για την παροχή κινήτρων σε ιδιώτες και μη δημοτικούς ιδιοκτήτες εργατικών κατοικιών να επενδύουν στην ανακαίνιση παλαιότερων κτιρίων.

1.8. Η μη ειδική πρόταση για ένα «δείκτη ευφύιας» θα πρέπει να περιλαμβάνει την ικανότητα των ενοίκων ενός κτιρίου, όχι μόνο να αξιολογούν την ενεργειακή απόδοση, αλλά και να ελέγχουν και να διευκολύνουν τη δική τους παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, καθώς και να μειώνουν τους λογαριασμούς ενέργειας.

1.9. Η ΕΟΚΕ, ειδικότερα, ζητεί να αναγνωριστεί η ικανότητα των τοπικών αρχών να προάγουν και να συντονίζουν τα προγράμματα ενεργειακής απόδοσης και τονίζει το αυξανόμενο δυναμικό του συμφώνου των Δημάρχων ως προς αυτό.

1.10. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να ενθαρρυνθεί η κατασκευή και ανακαίνιση κτιρίων, ένας τομέας όπου οι ΜΜΕ παρέχουν το 83 % των συνολικών θέσεων εργασίας (ΟΟΣΑ: Μικρές επιχειρήσεις, δημιουργία θέσεων εργασίας και ανάπτυξη).

1.11. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, χωρίς καινοτομία, είναι αδύνατη η αύξηση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων. Η ΕΕ χάνει την ηγετική θέση στις σχετικές τεχνολογίες χαμηλής εκπομπής διοξειδίου του άνθρακα και αντιπροσωπεύει σήμερα ποσοστό μικρότερο του 15 % των θέσεων εργασίας στον συγκεκριμένο τομέα. Πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια στην εκπαίδευση για την προσαρμογή των απαιτούμενων δεξιοτήτων σε αυτούς τους εξαιρετικά ειδικευμένους τομείς.

1.12. Η πρωτοβουλία «Έξυπνη χρηματοδότηση για έξυπνα κτίρια» —και το πεδίο εφαρμογής της σε σχέση με τις επιδιώξεις του σχεδίου Juncker— αποτελεί θετικό βήμα που επικροτείται από την ΕΟΚΕ.

2. Εισαγωγή

2.1. Η υπό εξέταση οδηγία αποτελεί μέρος της δέσμης μέτρων «Καθαρή ενέργεια για όλους τους Ευρωπαίους», η οποία έχει σχεδιαστεί για να προσδώσει περιεχόμενο στην Ενεργειακή Ένωση και να αυξήσει την ευαισθητοποίηση και την κατανόηση ότι η μετάβαση προς την καθαρή ενέργεια είναι ο αναπτυξιακός τομέας του μέλλοντος. Η κατανάλωση ενέργειας από τα κτίρια αντιπροσωπεύει το 40 % του συνόλου στην ΕΕ. Σημαντική πρόοδος εξακολουθεί να σημειώνεται όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση κτιρίων, τόσο στις νέες κατασκευές όσο και στις ανακαινίσεις. Η εξέλιξη αυτή έχει ευνοηθεί εν μέρει από δεκαπέντε έτη νομοθετικών παρεμβάσεων σε επίπεδο ΕΕ: Ωστόσο, παραμένουν σημαντικές ευκαιρίες για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και την επίτευξη και άλλων θετικών κοινωνικών αποτελεσμάτων.

2.2. Παρά τις προόδους της τεχνολογίας, τα σχετικά υποστηρικτικά στοιχεία και τη χρήση διαθέσιμης δημόσιας χρηματοδότησης μέσω χρηματοδοτικών μέσων, δεν υπήρξε σημαντική αύξηση στα ποσοστά βελτίωσης του κτιριακού αποθέματος, καθότι το 75 % των κτιρίων στην ΕΕ παραμένουν χαμηλής ενεργειακής απόδοσης.

2.3. Οι κλιματικές επιπτώσεις σε παγκόσμια κλίμακα και η προσπάθεια ενοποίησης της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής κατέστησαν την ανάγκη ακόμη πιο επείγουσα, όμως μερικά θεμελιώδη και πολύπλοκα ζητήματα παραμένουν άλυτα, ενώ θα μπορούσε να αναμένεται περαιτέρω πρόοδος. Χωρίς τέτοιου είδους δράση, οι στόχοι για το κλίμα και την ενέργεια του 2030 και 2050 θα είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθούν. Τα κτίρια έχουν περιθώρια μείωσης της κατανάλωσης ενέργειας κατά 5 % έως 6 % και ελάττωσης των εκπομπών CO₂ κατά περίπου 5 %. Ωστόσο, με μόλις το 0,4 % -1,2 % του κτιριακού αποθέματος να ανακαινίζεται ή να βελτιώνεται σε ετήσια βάση, είναι σαφές ότι οι διαδικασίες χρειάζονται επιτάχυνση.

2.4. Η υπό εξέταση οδηγία τροποποιεί την προηγούμενη οδηγία του 2010 για το ίδιο θέμα, με την τελευταία να αποτελεί αναδιατύπωση της οδηγίας του 2002. Η αναδιατύπωση το 2010 τροποποίησε σημαντικά το κείμενο του 2002. Ειδικότερα, σε αυτήν αναγνωρίστηκε ο ολοένα και πιο σημαντικός ρόλος της ενεργειακής απόδοσης στο δομημένο περιβάλλον καθώς και τη συμβολή της στην επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων. Ακόμη, ελήφθη υπόψη η πρόοδος των τεχνικών γνώσεων, επήλθαν προσαρμογές με βάση την οκταετή πρακτική εμπειρία και τονίστηκε η ζωτική ανάγκη να ρυθμιστεί και να βελτιωθεί η προσέγγιση των θεμάτων αυτών από τα κράτη μέλη.

2.5. Η πρόταση αναθεώρησης, αν και σημαντικά βραχύτερη από την προηγούμενη οδηγία, υιοθετεί την ίδια προσέγγιση. Ειδικότερα, προβλέπει την ενσωμάτωση μακροπρόθεσμων στρατηγικών ανακαίνισης των κτιρίων και τη χρήση έξυπνης τεχνολογίας στα κτίρια και παράλληλα εκσυγχρονίζει τους υφιστάμενους κανόνες. Αποτελεί συνέχεια εκτενούς αξιολόγησης της οδηγίας του 2010 και λεπτομερούς εκτίμησης του αντικτύπου πιθανών περαιτέρω μέτρων. Η επιλογή υψηλού αντικτύπου, δηλαδή η επιλογή πολιτικής III, απορρίφθηκε κυρίως για λόγους βραχυπρόθεσμου κόστους, δευτερογενών επιπτώσεων και πολιτικού ρεαλισμού και προτιμήθηκε ένα χαμηλότερο επίπεδο δυνατικών επιτευγμάτων, δηλαδή η επιλογή πολιτικής II.

2.6. Ωστόσο, όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη επιδιώκουν φιλόδοξες βελτιώσεις. Ο κλάδος παρέχει 18 εκατομμύρια άμεσες θέσεις εργασίας και συμβάλλει στο 9 % περίπου του ΑΕγχΠ της ΕΕ. Το μείζον πρόβλημα είναι να βρεθεί ισορροπία μεταξύ του οικονομικά προσιτού χαρακτήρα και ζήτησης των αγορών ακινήτων (κατοικία και εμπορική στέγη) με τους κοινωνικούς και κλιματικούς στόχους.

3. Σύνοψη της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

3.1. Η οδηγία αποτελείται από σειρά τροποποιήσεων οι οποίες ενισχύουν τις ισχύουσες διατάξεις της οδηγίας 2010/31/ΕΕ και απλουστεύουν ορισμένες πτυχές. Τα κύρια σημεία είναι τα εξής:

- Ο ορισμός των «τεχνικών συστημάτων κτιρίων» επεκτείνεται ώστε να συμπεριλάβει τις πτυχές της τεχνολογίας των έξυπνων κτιρίων και πρόβλεψη για την ηλεκτρική κινητικότητα.
- Η διάταξη της οδηγίας του 2012 για την ενεργειακή απόδοση σχετικά με τις μακροπρόθεσμες εθνικές στρατηγικές ανακαίνισης μεταφέρεται στην εν λόγω οδηγία.
- Τα κράτη μέλη οφείλουν να καθορίσουν χάρτη πορείας με σαφή ορόσημα και μέτρα για την επίτευξη του μακροπρόθεσμου στόχου του 2050 για απαλλαγή του οικείου εθνικού κτιριακού αποθέματος από ανθρακούχες εκπομπές, με ειδικά ορόσημα για το 2030. Αυτή η παράμετρος θα συμβάλει επίσης στην ανακούφιση της ενεργειακής ένδειας.
- Ενθαρρύνονται οι επενδύσεις με προβλέψεις για τα συγκεντρωτικά έργα χαμηλού επενδυτικού κινδύνου των κρατών μελών, με τη δυνατότητα δημόσιας χρηματοδότησης για τη μόχλευση ιδιωτικής χρηματοδότησης και με την εξεύρεση λύσης για τους προβληματικούς τομείς που δεν καλύπτονται από την αγορά.
- Τα κράτη μέλη μπορούν να καθορίζουν απαιτήσεις έτσι ώστε τα μη οικιστικά κτίρια είναι εξοπλισμένα με συστήματα αυτοματισμού και ελέγχου κτιρίων.
- Τα κράτη μέλη μπορούν να ορίζουν απαιτήσεις έτσι ώστε τα κτίρια κατοικιών με κεντρικά τεχνικά συστήματα κτιρίου να είναι εξοπλισμένα με συνεχή ηλεκτρονική παρακολούθηση και με αποτελεσματικές λειτουργίες ελέγχου για λόγους βέλτιστης παραγωγής, διανομής και χρήσης ενέργειας.
- Τα κράτη μέλη καθορίζουν τα αναγκαία μέτρα για την καθιέρωση τακτικής επιθεώρησης των προσβάσιμων τμημάτων των κλιματιστικών συστημάτων στα μη οικιστικά κτίρια και στα οικιστικά κτίρια που διαθέτουν κεντρικά τεχνικά συστήματα κτιρίου.
- Πρόβλεψη ώστε τα κράτη μέλη να παρέχουν στους ιδιοκτήτες ή τους ενοικιαστές των κτιρίων πληροφορίες σχετικά με τα πιστοποιητικά ενεργειακής απόδοσης, τον σκοπό και τους στόχους τους και τους οικονομικά συμφέροντες τρόπους για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων.
- Προβλέπονται διατάξεις που διασφαλίζουν ότι η εγκατάσταση σημείων επαναφόρτισης (ή καλωδιακής υποδομής) για τα ηλεκτρικά οχήματα θα είναι υποχρεωτική για ένα μεγάλο μέρος των νέων κτιρίων και για μέρος των κτιρίων υπό ανακαίνιση.

- Οι αλλαγές στα τεχνικά συστήματα κτιρίου θα καταγράφονται, θα αξιολογούνται και θα διατίθενται στο κοινό.
- Προτείνεται η ανάπτυξη «δείκτη ευφυΐας» προς συμπλήρωση των υφιστάμενων πληροφοριών για την απόδοση του κτιρίου.
- Καθιερώνεται συγκεκριμένη σύνδεση μεταξύ των διαθέσιμων χρηματοδοτικών μέτρων για την ανακαίνιση κτιρίων και του βαθμού ενεργειακής απόδοσης που επιτυγχάνεται.

4. Γενικές και ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη συνεχιζόμενη έμφαση που δίνεται στην ενεργειακή απόδοση των κτιρίων, ανησυχεί όμως ιδιαίτερα για το γεγονός ότι δεν αντιμετωπίζεται επαρκώς η ενεργειακή ένδεια, την οποία έχει επισημάνει η ΕΟΚΕ σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις ⁽¹⁾ της και η οποία αναγνωρίζεται ευρέως ως μείζον κοινωνικό ζήτημα.

4.2. Απαιτείται ευρύτερη και πιο φιλόδοξη προσέγγιση. Οι υφιστάμενοι στόχοι της ΕΕ όσον αφορά τη μείωση των εκπομπών και την ενεργειακή απόδοση και η θέση σε ισχύ της φιλόδοξης συμφωνίας του Παρισιού τον Οκτώβριο του 2016 απαιτούν εντονότερη δράση, ιδίως διότι το ιστορικό ανεπαρκούς συμμόρφωσης με προηγούμενες προτάσεις καταδεικνύει ότι ο τομέας των κτιρίων παραμένει προβληματικός.

4.3. Η ΕΟΚΕ διατηρεί ορισμένες επιφυλάξεις ως προς την προτίμηση της πολιτικής επιλογής II (όπως ορίζεται στην εκτίμηση επιπτώσεων), προκειμένου να χρησιμεύσει σαν βάση για την εφαρμογή του εν λόγω τροποποιητικού νομοθετήματος. Μολονότι η πολιτική επιλογή III συνεπάγεται υποχρεωτική δράση σε επίπεδο που υπερβαίνει σημαντικά το βέλτιστο κόστος —θέση με την οποία διαφωνεί η ΕΟΚΕ—, είναι σαφές ότι χρειάζεται μάλλον να προτιμηθεί η πολύ πιο φιλόδοξη επιλογή πολιτικής III (με 2 ή 3 φορές μεγαλύτερο αντίκτυπο στο κλίμα, την απόδοση και τους κοινωνικούς στόχους), προκειμένου να διαμορφωθεί μια μακροπρόθεσμη πορεία ικανή να επιτύχει τους οραματικούς στόχους της συμφωνίας του Παρισιού. Συνεπώς, τα κράτη μέλη, στο πλαίσιο των εθνικών σχεδίων τους, θα πρέπει να επιδιώξουν τους πιο φιλόδοξους στόχους που περιέχονται στην εναλλακτική επιλογή πολιτικής III (σύμφωνα με τη συνοδευτική εκτίμηση επιπτώσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής), παραμένοντας εντούτοις στο πλαίσιο της νομοθετικής προσέγγισης που παρέχει η επιλογή πολιτικής II.

4.4. Η πρόσφατη ανάλυση των στρατηγικών ανακαίνισης κτιρίων στα κράτη μέλη είναι, σε γενικές γραμμές, θετική («ΚΚΕρ 2016: Συγκεφαλαιωτική έκθεση σχετικά με την αξιολόγηση των στρατηγικών των κρατών μελών για την ανακαίνιση κτιρίων»). Ο εν λόγω τομέας καλύπτεται από την οδηγία για την ενεργειακή απόδοση. Ωστόσο, επί του παρόντος, δεν υπάρχουν κοινά πρότυπα για το τι συνιστά «ανακαίνιση». Θα ήταν χρησιμότερο να ενσωματωθεί στην ΟΕΑΚ η υποχρέωση να προτείνονται συγκεκριμένοι τομεακοί στόχοι και μεθοδολογία αναφοράς για τη μέτρηση της βελτίωσης και να θεσπίζεται ελάχιστο όριο για την παροχή στήριξης για ανακαίνιση. Σε συνδυασμό με τους εν λόγω στόχους, θα έπρεπε να ορίζονται αυστηρές κατευθυντήριες γραμμές για την επίτευξη ελάχιστων επιπέδων ενεργειακής απόδοσης όσον αφορά την ανακαίνιση δημόσιων και εμπορικών κτιρίων.

4.5. Η οδηγία επεκτείνει τις απαιτήσεις για εθνική βάση δεδομένων όσον αφορά τα πιστοποιητικά ενεργειακής απόδοσης. Παράλληλα, θα ήταν χρήσιμη μια ανοιχτή για το κοινό ενωσιακή βάση δεδομένων (με ανώνυμα εθνικά στοιχεία για τις εθνικές στρατηγικές ανακαίνισης), η οποία θα μπορούσε να συνδεθεί με την πλατφόρμα ηλεκτρονικής υποβολής εκδόσεων που προτείνεται στον κανονισμό για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης. Σε σχέση με τα παραπάνω, η οδηγία θα πρέπει να περιλαμβάνει πιο σαφή καθοδήγηση σχετικά με τη σύγκριση των μεθόδων υπολογισμού, έτσι ώστε να διευκολύνεται η συγκρισιμότητα των ΠΕΑ.

4.6. Αν και δεν υπάρχει λόγος τα εθνικά σχέδια να μην καλύπτουν τον τομέα αυτό, η οδηγία δεν περιλαμβάνει προτάσεις για περαιτέρω τρόπους παροχής κινήτρων σε ιδιωτικούς και μη δημοτικούς φορείς παροχής επιδοτούμενης στέγασης, προκειμένου να επενδύσουν στην ανακαίνιση παλαιότερων ακινήτων. Όπου οι ενοικιαστές πληρώνουν τους λογαριασμούς ενέργειας απευθείας, οι ιδιοκτήτες συχνά θεωρούν ότι δεν έχει καμία εμπορική αξία για τους ίδιους η βελτίωση της αποδοτικότητας του κτιρίου. Ο κλάδος των ενοικιαζόμενων οικιστικών ακινήτων περιλαμβάνει σε ορισμένες χώρες μεγάλο μέρος του αποθέματος κατοικιών. Η ενεργειακή απόδοση των κτιρίων έχει σημαντικό αντίκτυπο στην οικονομική προστιρότητα της στέγασης και την ενεργειακή πενία· ως εκ τούτου, είναι απαραίτητη η διαθεσιμότητα χρηματοπιστωτικών μέσων προς στήριξη της ανακαίνισης. Δήμοι ως επί το πλείστον, ενώσεις ιδιοκτητών και ιδιοκτήτες ατομικά έχουν το δικαίωμα να λαμβάνουν δάνεια για βελτιώσεις της απόδοσης σε συγκροτήματα διαμερισμάτων και οικιών. Ωστόσο, πολλοί ενδιαφερόμενοι αντιμετωπίζουν εμπόδια από την απαγορευτική χρηματοδότηση, τους όρους των συμβάσεων και την πρόσβαση στις πιστώσεις.

⁽¹⁾ EE C 341 της 21.11.2013, σ. 21, EE C 424 της 26.11.2014, σ. 64, EE C 82 της 3.3.2016, σ. 22, EE C 34 της 2.2.2017, σ. 78.

4.7. Η προώθηση των οικολογικών ενυπόθηκων δανείων είναι ένα μέτρο που πρέπει να στηριχθεί από την οδηγία. Είναι επίσης σημαντικό να διευκολυνθεί η ομαδοποίηση σε ευρύτερα πλαίσια των προγραμμάτων μικρής κλίμακας και των βέλτιστων πρακτικών για την ανακαίνιση και την απόδοση, επιτρέποντας έτσι την εφαρμογή πακέτων χρηματοδότησης.

4.8. Στη στρατηγική για τη θέρμανση και την ψύξη του 2016 [COM(2016) 51 final], δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στα οφέλη που μπορούν να αντληθούν από την ανακαίνιση και την αντικατάσταση των συστημάτων τηλεθέρμανσης σε συνδυασμό με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Οι λύσεις τηλεθέρμανσης και ευφών πόλεων θεωρούνται, σε γενικές γραμμές, συστατικό της υποδομής του συστήματος κτιρίων και, συνεπώς, απαιτούν την ενσωμάτωση στην οδηγία μιας σαφής δήλωσης θέσης υπέρ της συγκεκριμένης ενδάρκυνσης της πρακτικής αυτής στον πολεοδομικό σχεδιασμό.

4.9. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι στόχοι για το κλίμα και την ενέργεια συνδέονται με τεχνολογίες ενέργειας χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών (LCE) και με πιο αειφόρα κτίρια που πρέπει να επιτυγχάνουν τους στόχους της ενεργειακής απόδοσης. Οι εν λόγω στόχοι στηρίζονται όλο και περισσότερο σε βασικές τεχνολογίες γενικής εφαρμογής όπως αφορά προηγμένα υλικά (μη σιδηρούχα μέταλλα, χάλυβας, γυαλί, πλαστικά κ.λπ.)· συνεπώς, χωρίς καινοτομία, είναι αδύνατο να αυξηθεί η ενεργειακή απόδοση των κτιρίων. Το 5 % περίπου των προηγμένων υλικών που παράγονται σήμερα χρησιμοποιούνται σε τεχνολογίες χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών, ενώ τα πιο αειφόρα κτίρια και οι σχετικές αγορές αναπτύσσονται με ταχείς ρυθμούς.

4.10. Ως εκ τούτου, η ΕΕ χάνει την πρωτοπορία στον τομέα των τεχνολογιών LCE και αντιπροσωπεύει σήμερα λιγότερο από το 15 % των θέσεων εργασίας στον κλάδο (περίπου 1,1 εκατομμύρια άμεσες και έμμεσες θέσεις εργασίας). Στον τομέα των προηγμένων υλικών που απαιτούνται για αυτές τις τεχνολογίες, η ΕΕ αντιμετωπίζει επίσης αυξανόμενο ανταγωνισμό παγκοσμίως· είναι σαφές ότι χωρίς τις κατάλληλες πολιτικές προώθησης της τεχνολογίας και προσέλκυσης της αγοράς, η καινοτομία και οι κατασκευές θα συνεχίσουν να εγκαταλείπουν την ΕΕ. Περαιτέρω, δεν πρέπει να λησμονείται η απαραίτητη κατάρτιση στις νέες δεξιότητες για τους εν λόγω εξαιρετικά ειδικευμένους τομείς.

4.11. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την εμφάνιση των λύσεων ηλεκτροκινητικότητας για την ευρύτερη απαλλαγή της οικονομίας από τις ανθρακούχες εκπομπές, διερωτάται, ωστόσο, κατά πόσο είναι αναγκαίο ένα τέτοιο υψηλό επίπεδο λεπτομέρειας καθώς και σχετικά με τον αντίκτυπο αυτών των μέτρων στην οικονομική προσιτότητα των στέγαση και των κτιρίων εμπορικής χρήσης, όπως επίσης και σχετικά με τις επιπτώσεις στην ελευθερία επιλογής των δημοσίων αρχών προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της ηλεκτροκινητικότητας. Ένας ακόμη σημαντικός και συμπληρωματικός κλάδος, η αποθήκευση ενέργειας, αν και αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση, δεν αναλύεται στην οδηγία, παρά το γεγονός ότι μπορεί να αποτελέσει μια ταχέως αναπτυσσόμενη και οικονομικά προσιτή τεχνολογία.

4.12. Ομοίως, η εμφανής ανάπτυξη στην αποκεντρωμένη παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές δημιουργεί ευκαιρίες ενσωμάτωσης σε μέτρα απόδοσης για κτίρια εκτός του δικτύου φυσικού αερίου και μετάβασης σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στη θέρμανση και την ψύξη. Κάτι τέτοιο θα πρέπει να τύχει συγκεκριμένης υποστήριξης.

4.13. Οι τροποποιήσεις που αφορούν τη βελτίωση της δέσμευσης για έξυπνα κτίρια (δημόσια, εμπορικά και οικιστικά) είναι σχετικά μετριοπαθείς, ενώ θα έπρεπε να είναι πιο συγκεκριμένες και εκτεταμένες.

4.14. Η πρόταση για τον «δείκτη ευφυΐας» με σκοπό τη μέτρηση της ικανότητας ενός κτιρίου να χρησιμοποιεί πληροφοριακά και ηλεκτρονικά συστήματα για τη βελτιστοποίηση της λειτουργίας και για την αλληλεπίδρασή του με το δίκτυο, θα απαιτήσει περαιτέρω επέκταση, όμως η αρχή είναι ευπρόσδεκτη. Στόχος πρέπει να είναι η ανάπτυξη ενός διαφανούς, ουσιαστικού δείκτη που θα προσθέτει αξία στα ΠΕΑ, χωρίς όμως την επιβολή άσκοπης συλλογής δεδομένων ή επιβάρυνσης ως προς την ανάλυση. Ένας τέτοιος δείκτης θα πρέπει να επισημαίνει την ικανότητα των νοίκων ενός κτιρίου, όχι μόνο να αξιολογούν την ενεργειακή απόδοση, αλλά και να ελέγχουν και να διευκολύνουν τη δική τους παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, καθώς και να μειώνουν τους λογαριασμούς ενέργειας.

4.15. Η ενεργειακή ένδεια αναγνωρίζεται ως ζήτημα το οποίο πρέπει να αντιμετωπίζεται με την παροχή σημείων αναφοράς που προσδιορίζουν την πρόοδο όσον αφορά την απαλλαγή του κτιριακού αποθέματος από τις εκπομπές άνθρακα. Ωστόσο, η οδηγία δεν περιλαμβάνει υποστηρικτικό πλαίσιο πολιτικής για την ανάπτυξη μιας οικονομικά αποδοτικής προσέγγισης για την ίδια την ενεργειακή ένδεια —μία από τις αιτίες της οποίας είναι τα μη ενεργειακά αποδοτικά κτίρια κατοικιών. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το θέμα αυτό θα μπορούσε να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της πρότασης οδηγίας και προτείνει να υποβληθεί νέα σειρά τροπολογιών ως προς το ζήτημα αυτό, οι οποίες θα σχετίζονται με ανάλογα άρθρα της οδηγίας του 2012. Με τον τρόπο αυτό θα στηρίζονται οι απαιτήσεις της πρότασης κανονισμού για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης, έτσι ώστε τα κράτη μέλη να αξιολογούν και να καθορίζουν πολιτικές, μέτρα και δράσεις για την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας.

4.16. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά η οδηγία να παρέχει κριτήρια για την εξάλειψη των αποκλεισμών στον ορισμό για την ενεργειακή φτώχεια και να προτείνει και το δικό της ορισμό. Ο ορισμός αυτός δεν θα δεσμεύει τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν εσωτερικά κριτήρια αλλά θα παρουσιάζει κριτήρια για τα οποία θα γίνεται υποχρεωτική αναφορά μέσω των εθνικών σχεδίων για το κλίμα και την ενέργεια. Ένας τέτοιος ορισμός έχει επιτρέψει σε ορισμένες χώρες να αξιολογήσουν την επίτευξη ή μη προόδου κατά την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας· όμως, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η πολυπαραγοντική φύση του προβλήματος απαιτεί έναν ορισμό που θα δίνει προτεραιότητα στην παρουσίαση και άλλων εθνικών παραγόντων.

4.17. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ προτρέπει τα κράτη μέλη να θεσπίσουν μια πλήρως συντονισμένη προσέγγιση για την ενεργειακή ένδεια, στην οποία να περιλαμβάνεται και η κατανόηση του ρόλου και της αποτελεσματικότητας που διαδραματίζουν όχι μόνο τα ενεργειακά αποδοτικά κτίρια αλλά και οι οικονομικές παρεμβάσεις, (όπως π.χ. τα κοινωνικά τιμολόγια και οι μέθοδοι μετριάσμου της ένδειας), η παροχή συμβουλών προς τους καταναλωτές σχετικά με την επιλογή προμηθευτή και τιμολογίων, καθώς και οι πληροφορίες σχετικά με απλούς τρόπους για την εξοικονόμηση ενέργειας. Προκειμένου να μεγιστοποιηθούν η απόδοση και η αποτελεσματικότητα, είναι απαραίτητο η παροχή συμβουλών και ο συντονισμός των μέτρων να πραγματοποιούνται μέσω ενός ανεξάρτητου οργανισμού ή «μονοαπευθυντικής θυρίδας» με εστίαση στους καταναλωτές.

4.18. Σε διάφορες ανεξάρτητες μελέτες και εκδόσεις της Επιτροπής έχουν επισημανθεί οι διαφορές στην ταχύτητα και την αποτελεσματικότητα των κρατών μελών κατά την εφαρμογή των απαιτήσεων της οδηγίας ΟΕΑΚ. Στα σχετικά θέματα περιλαμβάνονται:

- Προβλήματα μεταφοράς και ερμηνείας, τα οποία η Επιτροπή εξακολουθεί να παρακολουθεί μέσω των μηχανισμών επιβολής. Από πολλά κράτη μέλη απαιτείται μεγαλύτερη αναγνώριση της κεντρικής θέσης της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων όσον αφορά τους στόχους για την ενέργεια και το κλίμα και δέσμευση στις εθνικές στρατηγικές ανακαίνισης. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τη ΓΔ Ενέργειας να συνεχίσει την άγρυπνη εποπτεία της ως προς την εφαρμογή και να εξακολουθήσει να ενεργεί γρήγορα όσον αφορά την κίνηση διαδικασιών για παράβαση.
- Η ποιότητα και η συγκρισιμότητα των ΠΕΑ. Θα ήταν χρήσιμη η ειδική εναρμόνιση των απαιτήσεων της ΕΕ για τους ειδικευμένους εμπειρογνώμονες και πιστοποιητές, καθώς και η συμπερίληψη ελέγχων ποιότητας για τα ΠΕΑ. Ευπρόσδεκτη θα ήταν επίσης η ανάπτυξη των ΠΕΑ ώστε να παρέχουν πρόσθετες τεχνικές πληροφορίες και συστάσεις για βελτίωση.
- Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η μέθοδος που προβλέπει η οδηγία σχετικά με τη σύνδεση των οικονομικών κινήτρων με τα ΠΕΑ εξασφαλίζει μόνο την εκ των υστέρων αποπληρωμή των επιδοτήσεων, καθότι η καταβολή των πληρωμών εξαρτάται από τη σύγκριση της κατάστασης της ενεργειακής απόδοσης πριν και μετά τη χορήγηση των εν λόγω πιστοποιητικών. Αυτό είναι αντιπαραγωγικό από την άποψη της ενεργειακής απόδοσης, καθότι οι ανακαίνισεις που εξαρτώνται από επιδοτήσεις δεν θα υλοποιούνται παρά μόνο εάν ο ιδιοκτήτης είναι βέβαιος ότι θα λάβει την επιδότηση προτού ξεκινήσει την ανακαίνιση.
- Η χρήση ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων, και συγκεκριμένα των ταμείων της πολιτικής συνοχής. Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, ένα ελάχιστο ποσοστό χρηματοδότησης κατευθύνεται στη μετάβαση προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα σε όλους τους τομείς, όμως η χρήση όλων αυτών των κονδυλίων για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Υπάρχουν σαφείς ερμηνευτικές κατευθύνσεις, όμως είναι απαραίτητη η περαιτέρω παρότρυνση για τη χρήση της εν λόγω χρηματοδότησης.
- Υποστήριξη της σχετικής τεχνικής κατάρτισης στην ανακαίνιση κτιρίων, ιδίως για τις ΜΜΕ οι οποίες αποτελούν πάνω από το 90 % των ευρωπαϊκών κατασκευαστικών επιχειρήσεων.

4.19. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι, κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020, τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία (ΕΔΕΤ) και ιδίως τα ταμεία της πολιτικής συνοχής αναμένεται να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην ανακαίνιση και την κατασκευή κτιρίων. Επί του παρόντος, πρέπει να ξεπεραστούν πολυάριθμα εμπόδια, όπως η περιορισμένη πρόσβαση σε χρηματοδότηση, το υψηλό αρχικό κόστος, οι σχετικά μεγάλες περιοδοί αποπληρωμής, ο θεωρούμενος υψηλότερος πιστωτικός κίνδυνος που σχετίζεται με τις βιώσιμες ενεργειακές επενδύσεις και οι ανταγωνιστικές προτεραιότητες για τους ιδιοκτήτες ακινήτων κ.λπ. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Η χρηματοδότηση της ενεργειακής ανακαίνισης κτιρίων με κονδύλια της πολιτικής συνοχής). Η πρωτοβουλία «Έξυπνη χρηματοδότηση για έξυπνα κτίρια» αποτελεί θετικό βήμα για να ξεπεραστούν ορισμένα από αυτά τα προβλήματα και υπάρχει περιθώριο να αξιοποιηθούν οι φιλοδοξίες του σχεδίου Juncker προκειμένου να απελευθερωθούν περισσότερες επενδύσεις στον εν λόγω τομέα.

4.20. Ως εκ τούτου, ο καθορισμός των σωστών προτεραιοτήτων και των αρμοδιοτήτων της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι καίριος για να διασφαλιστεί ότι η χρήση των διαθέσιμων πόρων του προγράμματος επιτυγχάνει το μέγιστο αποτέλεσμα έτσι ώστε να υπερβούμε τις ελάχιστες απαιτήσεις (π.χ. απαιτήσεις ενεργειακής απόδοσης, ενεργειακοί έλεγχοι κ.λπ.) που καθορίζονται σε επίπεδο κρατών μελών, ενώ το ύψος της παρεχόμενης χρηματοδότησης πρέπει να αυξάνεται παράλληλα με το επίπεδο φιλοδοξίας.

4.21. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ιδιαίτερα τις δυνατότητες του συμφώνου των δημάρχων στον τομέα αυτό. Με τη συμμετοχή άνω των 7 000 δήμων πλέον, τα συμβαλλόμενα μέρη δεσμεύονται να λάβουν τα αναγκαία μέτρα ενεργειακής απόδοσης και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας με την υιοθέτηση σχεδίων δράσης για τις αειφόρους πηγές ενέργειας (ΣΔΑΕ). Η κινητοποίηση των πόλεων, στις οποίες βρίσκεται το μεγαλύτερο μέρος του δομημένου περιβάλλοντός μας, είναι μια τοπική πρωτοβουλία με παγκόσμιο αντίκτυπο.

4.22. Οι προθέσεις της οδηγίας έχουν, σε γενικές γραμμές, γίνει ευνοϊκά δεκτές από την πλειονότητα των ενδιαφερομένων μερών του κατασκευαστικού κλάδου και από τους εκπροσώπους των ιδιοκτητών και των ενοίκων, είτε εμπορικής στέγης, είτε κατοικίας. Ωστόσο, χρειάζεται πνεύμα συνεργασίας, διαλόγου και προσήλωση στον στόχο για να συνεχιστεί η πρόοδος που έχει ήδη υλοποιηθεί στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης.

Βρυξέλλες, 26 Απριλίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (αναδιατύπωση)»

[COM(2016) 767 final — 2016/0382 (COD)]

(2017/C 246/09)

Εισηγητής: **Lutz RIBBE**

Συνεισηγητής: **Stefan BACK**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 1.3.2017 Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 6.3.2017
Νομική βάση	Άρθρο 194 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	11.4.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	26.4.2017
Σύννοδος ολομέλειας αριθ.	525
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	108/1/2

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί την υποβολή της αναθεωρημένης οδηγίας για την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Η ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, σε συνδυασμό με τις υπόλοιπες προτάσεις της επονομαζόμενης «χειμερινής δέσμης μέτρων», στην επίτευξη των στόχων της ευρωπαϊκής ενεργειακής ένωσης και των στόχων της ΕΕ για την αλλαγή του κλίματος, καθώς και στην υλοποίηση του στόχου να καταστεί και πάλι η ΕΕ παγκόσμιος πρωτοπόρος στην παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Έως το 2030 το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην τελική κατανάλωση ενέργειας θα πρέπει να φτάσει στο 27 %.

1.2. Για την επίτευξη των στόχων καταπολέμησης της αλλαγής του κλίματος, καθώς και για τη μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές ενέργειας, ο καθορισμός ενός «στόχου ύψους 27 %» έχει περιορισμένη μόνο αποτελεσματικότητα. Ο στόχος του 27 % θα πρέπει να συνοδεύεται από άλλα μέτρα που αποσκοπούν στη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (λόγου χάρι για την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης) και, ως εκ τούτου, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι πράγματι επαρκεί, ιδίως στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η νομοθεσία στον τομέα της διακυβέρνησης θα προέτρεπε όντως τα κράτη μέλη να λάβουν περαιτέρω μέτρα. Εάν αυτός ο στόχος ληφθεί υπόψη σε συνδυασμό με την απαίτηση η ΕΕ να αναλάβει παγκόσμιο ηγετικό ρόλο στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και αν συνυπολογιστεί το γεγονός ότι, χωρίς καμία αναθεώρηση της σχετικής οδηγίας, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, το μερίδιο της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην τελική κατανάλωση ενέργειας θα ανέλθει το 2030 ήδη στο 24,7 %, είναι θεμιτό να διερωτάται κανείς κατά πόσο ο εν λόγω στόχος είναι αρκετά φιλόδοξος.

1.3. Παρά τις διατάξεις προγραμματισμού και παρακολούθησης που περιέχονται στο προτεινόμενο σύστημα διακυβέρνησης της ενεργειακής ένωσης, η ΕΟΚΕ εκφράζει εκ νέου τη λύπη της για την έλλειψη δεσμευτικών εθνικών στόχων.

1.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει αυτόν καθ'αυτόν τον στόχο που τίθεται για την επικράτηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην αγορά. Η επ' αόριστον χορήγηση επιδοτήσεων, ανεξάρτητα αν πρόκειται για ορυκτές, πυρηνικές ή ανανεώσιμες ενεργειακές πηγές, δεν μπορεί να αποτελεί επιλογή, και τούτο για πολλαπλούς λόγους.

1.5. Η ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις αγορές ηλεκτρικής ενέργειας μπορεί να λειτουργήσει μόνο εάν δημιουργηθούν ισότιμοι όροι ανταγωνισμού για όλες τις πηγές ενέργειας. Το γεγονός ότι η στήριξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας εξακολουθεί να είναι αναγκαία αποτελεί σε μεγάλο βαθμό συνέπεια των υψηλών επιδοτήσεων που χορηγούνται για την παραγωγή συμβατικής ενέργειας. Είναι, ως εκ τούτου, αναγκαίο να καταργηθούν οι υφιστάμενες στρεβλώσεις σε βάρος των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, για παράδειγμα, μέσω ενός συνδυασμού φορολογίας της ενέργειας και ενός συστήματος εμπορίας

εκπομπών, που θα καλύπτει εξολοκλήρου το εξωτερικό κόστος [βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Αναθεώρηση της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων» (δεν έχει ακόμη δημοσιευτεί στην Επίσημη Εφημερίδα)]. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι αυτή η εξέλιξη μπορεί και πρέπει να εφαρμοστεί με το ελάχιστο δυνατό πρόσθετο κόστος για τους καταναλωτές ή τις επιχειρήσεις.

1.6. Η νέα ενεργειακή πολιτική θα πρέπει να διαρθρώνεται γύρω από τρία στοιχεία: την αποκέντρωση, την ψηφιοποίηση και τον εκδημοκρατισμό. Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας προϋποθέτουν επίσης την εφαρμογή νέου σχεδιασμού της αγοράς, ο οποίος θα είναι κατάλληλα προσαρμοσμένος στις αποκεντρωμένες δομές παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

1.7. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ανάπτυξης αποκεντρωμένων και έξυπνων δομών αγοράς, την οποία προτείνει η Επιτροπή, ωστόσο, ζητεί την πολύ αποτελεσματικότερη ανταπόκριση στο αίτημα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την τοποθέτηση των καταναλωτών και των πολιτών στο επίκεντρο της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής. Η ανάπτυξη νέων έξυπνων δομών αγοράς θα μπορούσε να απελευθερώσει τις «επαναστατικές» δυνατότητες που παρουσιάζει, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η ενεργειακή μετάβαση κατά τρόπο που να μεγιστοποιούνται τα οφέλη για την κοινωνία και τις περιφέρειες.

1.8. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την αναγνώριση του παραγωγού-καταναλωτή ως σημαντικού παράγοντα στη νέα ενεργειακή αγορά, εξέλιξη που αποτελεί βήμα προόδου προς την κατεύθυνση της ενεργειακής δημοκρατίας μέσω της ενίσχυσης της θέσης των μικρών και μεγάλων καταναλωτών και των πολιτών. Οι ευκαιρίες που τους προσφέρονται βάσει της παρούσας πρότασης μπορεί να συνιστούν πράγματι ορισμένου βαθμού πρόοδο, σε σύγκριση με την τρέχουσα κατάσταση, ωστόσο, δεν είναι σε καμία περίπτωση επαρκείς, π.χ. όσον αφορά τη χορήγηση νομικά ισχυρού δικαιώματος για την πρόσβαση στο δημόσιο δίκτυο/στα δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας και τη χρήση τους. Επομένως, προκειμένου να αξιοποιηθούν οι πραγματικές κοινωνικές, οικονομικές και περιφερειακές δυνατότητες των αγορών με γνώμονα τους παραγωγούς-καταναλωτές, πρέπει να καταβληθούν ακόμη πολλές προσπάθειες πέραν της παρούσας πρότασης η οποία συνιστά απλώς ένα πρώτο βήμα.

1.9. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία της ταχείας υλοποίησης των έξυπνων δικτύων, ως μέσου εξασφάλισης σταθερού και ασφαλούς εφοδιασμού, για την αποσύνδεση του τομέα μέσω της ενσωμάτωσης τόσο της μετατροπής ηλεκτρικής ενέργειας σε θερμότητα και σε αέριο καύσιμο όσο και των ηλεκτρικών οχημάτων στο δίκτυο, καθώς και σε μικροεπίπεδο, επιτρέποντας κατ' αυτόν τον τρόπο την ομαλή εμπορία ενέργειας «μεταξύ ομοτίμων», η οποία θα παρέχει τη δυνατότητα στους παραγωγούς-καταναλωτές να συμμετέχουν πλήρως και επί ίσοις όροις στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.

1.10. Η ψηφιοποίηση θα επιτρέψει δυναμικά στους παραγωγούς-καταναλωτές τη δυνατότητα συμμετοχής, όχι μόνο στην παραγωγή ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές, αλλά και στην εμπορία της. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά με έμφαση τη διατύπωση σχετικού θετικού δικαιώματος προς τον σκοπό αυτό.

1.11. Παρότι οι δυνατότητες των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, μεταξύ άλλων και των βιογενών πηγών ενέργειας (συμπεριλαμβανομένων των εναλλακτικών καυσίμων), για την περιφερειακή οικονομία αναφέρονται στις αιτιολογικές σκέψεις, εντούτοις, δεν λαμβάνονται υπόψη στο νομοθετικό κείμενο αυτό καθαυτό. Διαπιστώνεται έλλειψη αντίστοιχης στρατηγικής που να συνδέει τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας με την περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη. Εξάλλου, ούτε η ζωτική σημασία των δήμων, των κοινοτήτων και των περιφερειών, καθώς και των ΜΜΕ ως κινητήριας δύναμης για τη μετάβαση σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας δεν αναγνωρίζεται.

1.12. Η σύνδεση μεταξύ της νέας ενεργειακής πολιτικής με την περιφερειακή ανάπτυξη είναι καθοριστικής σημασίας όχι μόνο από τη σκοπιά της περιφερειακής οικονομίας. Η συμμετοχή των τοπικών ενδιαφερόμενων παραγόντων στα αποκεντρωμένα ενεργειακά έργα είναι ζωτικής σημασίας για την αποδοχή αυτών των έργων. Μπορεί το καθεστώς ιδιοκτησίας ενός αιολικού πάρκου, εάν ανήκει δηλαδή στην κυριότητα διεθνών ιδιωτικών αμοιβαίων κεφαλαίων ή τοπικών ενδιαφερόμενων φορέων, να μην έχει καμία σημασία για την προστασία του κλίματος ή για την ενεργειακή ασφάλεια, παρ' όλα αυτά, είναι καίριας σημασίας για τη δημόσια αποδοχή του αιολικού πάρκου.

1.13. Η ενεργειακή ένδεια συνιστά κοινωνικό πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί μέσω της κοινωνικής πολιτικής. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει το αναξιοποίητο δυναμικό του συνδυασμού της παραγωγής θερμότητας και ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, της εξοικονόμησης ενέργειας, της μετατόπισης του φορτίου και της ενέργειας παραγωγών-καταναλωτών για την αντιμετώπιση του εν λόγω προβλήματος. Αυτό προϋποθέτει την εξεύρεση λύσεων για τη χρηματοδότηση των αρχικών επενδύσεων, π.χ. μέσω κοινωνικών ταμείων ή επενδυτικών διευκολύνσεων, και την υπέρβαση των φραγμών στην πρόσβαση σε κεφάλαια με την υιοθέτηση συστηματικής πολιτικής προσέγγισης. Κάθε Ευρωπαίος πολίτης και καταναλωτής θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να καταστεί παραγωγός-καταναλωτής.

1.14. Ενώ στον τίτλο της πρότασης οδηγίας γίνεται μεν αναφορά στην «προώθηση» των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ωστόσο, το κείμενο της πρότασης δεν περιλαμβάνει κανένα συγκεκριμένο μέσο στήριξης. Ως εκ τούτου, η θέσπιση σαφών κανόνων είναι απαραίτητη προκειμένου να εξασφαλιστεί η επενδυτική ασφάλεια. Συνεπώς, είναι αναγκαίο να θεσπιστεί ένα ειδικό, σαφές και ακριβές καθεστώς στήριξης για τις ενεργειακές κοινότητες και τους παραγωγούς-καταναλωτές. Η ΕΟΚΕ ζητεί να επικαιροποιηθούν οι υφιστάμενοι κανόνες εφαρμογής για τις κρατικές ενισχύσεις με στόχο την επίτευξη της μέγιστης δυνατής ασφάλειας δικαίου για την προσέλκυση επενδύσεων.

1.15. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τον στόχο για την προώθηση βιώσιμων βιογενών ενεργειακών πηγών και εναλλακτικών καυσίμων, εκφράζει, ωστόσο, τη λύπη της για το γεγονός ότι, επί του σημείου αυτού, η πρόταση προβλέπει σχετικές διατάξεις οι οποίες είναι, εν μέρει, υπερβολικά άκαμπτες ώστε να επιτρέπουν την προσαρμογή στις τοπικές συνθήκες όσον αφορά τη χρήση πρώτων υλών και καταλοίπων. Κατά τη διαδικασία κατάργησης των μη βιώσιμων βιοκαυσίμων πρέπει να προληφθεί η απώλεια «στοιχείων του ενεργητικού» (sunken assets).

2. Γενικές παρατηρήσεις σχετικά με την προώθηση της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές

2.1. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας μπορούν να αποφέρουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση τέσσερα βασικά οφέλη. Στην πραγματικότητα, η Επιτροπή αναλύει δύο μόνον από τα οφέλη στην πρόταση οδηγίας της και αυτά εν μέρει με ασαφή τρόπο.

α) Μετριασμός της κλιματικής αλλαγής

2.2. Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας διαδραματίζουν αποφασιστικό ρόλο στην επίτευξη του στόχου της, κατά το μάλλον ή ήττον, πλήρους απαλλαγής του ευρωπαϊκού συστήματος ενέργειας από τις ανθρακούχες εκπομπές. Για τον σκοπό αυτό, ωστόσο, πρέπει να πληρούνται οι ακόλουθες δύο προϋποθέσεις:

- Πρέπει να επιτευχθεί σημαντική πρόοδος όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση (βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Αναθεώρηση της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων»).
- Οι τομείς των μεταφορών και της θέρμανσης και ψύξης διαδραματίζουν μείζονα ρόλο στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Η χρήση ηλεκτρικής ενέργειας που προέρχεται εξολοκλήρου από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας θα διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στον μετασχηματισμό των τομέων της θέρμανσης και της κινητικότητας ώστε να καταστούν περισσότερο βιώσιμοι. Ιδιαίτερης σημασίας εν προκειμένω είναι οι προτάσεις που αφορούν τη σύνδεση με το δίκτυο ηλεκτρικών οχημάτων (Vehicle-to-Grid), τη ρύθμιση της μετατροπής ηλεκτρικής ενέργειας σε θερμότητα (Power-to-Heat) και της μετατροπής ηλεκτρικής ενέργειας σε αέριο καύσιμο (Power-to-Gas), καθώς και την ανάπτυξη έξυπνων δικτύων ⁽¹⁾.

β) Ασφάλεια εφοδιασμού

2.3. Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας θα συμβάλουν αδιαμφισβήτητα στην ασφάλεια του εφοδιασμού και θα μειώσουν την εξάρτηση από τις εισαγωγές ενέργειας, υπό την προϋπόθεση του συντονισμού της παραγωγής, της χρήσης και της προσαρμογής της ζήτησης. Προς τον σκοπό αυτό, ωστόσο, απαιτείται η παροχή συγκεκριμένων κινήτρων. Η ΕΟΚΕ εκφράζει αμφιβολίες ως προς την επάρκεια των μέτρων στήριξης που προβλέπονται στην παρούσα πρόταση και στις προτάσεις για τον σχεδιασμό της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Θα πρέπει να ληφθούν, κατά πάσα πιθανότητα, περαιτέρω μέτρα λόγω του «προβλήματος του μηδενικού οριακού κόστους» των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

γ) Αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας

2.4. Η καμπύλη του κόστους για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ακολουθεί σταθερά φθίνουσα πορεία και οι ΑΠΕ είναι πλέον τόσο φθηνές ώστε μπορούν να συμβάλουν εποικοδομητικά στον μετριασμό του προβλήματος της ενεργειακής ένδειας. Η ανάπτυξη της ενέργειας παραγωγών-καταναλωτών αποτελεί εν προκειμένω εξαιρετικά ισχυρή επιλογή. Για παράδειγμα, από μελέτη του Κοινού Κέντρου Ερευνών (JRC Scientific and policy reports — Cost Map for Unsubsidised Photovoltaic Electricity) προκύπτει ότι, ακόμη και το 2014, η αυτοπαραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από την ηλιακή ενέργεια ήταν φθηνότερη από την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από το δίκτυο για το 80 % των Ευρωπαίων. Εντούτοις, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν έχει αναπτύξει κατάλληλη στρατηγική για την αξιοποίηση αυτής της επιλογής (βλέπε γνώμη TEN/598).

2.5. Ωστόσο, η πρόσβαση σε κεφάλαια είναι ιδιαίτερος κρίσιμης σημασίας για τις ομάδες χαμηλότερου εισοδήματος και, για τον λόγο αυτό, πρέπει να παρασχεθεί κατάλληλη στήριξη. Αυτή η κοινωνική πτυχή δεν εξετάζεται ούτε στην παρούσα οδηγία ούτε σε ολόκληρη τη «χειμερινή δέσμη μέτρων», παρά τη βαρύτητα που έχει για τον στόχο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσον αφορά την τοποθέτηση των πολιτών στο επίκεντρο της ενεργειακής πολιτικής, σύμφωνα με τα άρθρα 17 και 21 της πρότασης.

⁽¹⁾ ΕΕ C 34 της 2.2.2017, σ. 151.

2.6. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι σκόπιμο να εξεταστούν όλες οι δυνατές επιλογές ώστε να παρέχεται σε όλους τους πολίτες, στον βαθμό που αυτό είναι εφικτό, η δυνατότητα να συμμετέχουν ενεργά στην «ενεργειακή οικονομία» ως ισότιμοι συμμετέχοντες στην αγορά. Ο εν λόγω στόχος περιλαμβάνει επίσης την εξασφάλιση χρηματοδότησης από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΤΣΕ) ή από οποιαδήποτε άλλη διαθέσιμη μορφή επενδυτικής διευκόλυνσης ειδικά για τις μικρές και τις πολύ μικρές εγκαταστάσεις. Εάν οι καταναλωτές χαμηλού εισοδήματος μπορούν να έχουν πρόσβαση σε κεφάλαια για αποκεντρωμένες εγκαταστάσεις παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, θα είναι σε θέση να καταστούν παραγωγικοί-καταναλωτές. Μέσω της καταμέτρησης καθαρής ενέργειας, όπως συνηθίζεται σε ορισμένα κράτη μέλη, μεταξύ των οποίων στην Ιταλία, τις Κάτω Χώρες, το Βέλγιο (Βαλονία), την Πολωνία ή τη Σλοβενία, είναι δυνατή η χορήγηση άμεσης χρηματοδοτικής διευκόλυνσης, η οποία μπορεί να περιορίσει το πρόβλημα της ενεργειακής ένδειας.

δ) Περιφερειακή προστιθέμενη αξία

2.7. Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αποτελούν εκ φύσεως περιφερειακές πηγές, τις οποίες μπορούν πλέον, από τεχνική άποψη, δυνητικά όλοι να χρησιμοποιούν. Αυτό είναι ιδιαίτερος σημαντικός σε περιφέρειες με περιορισμένες υποδομές, όπου θα πρέπει να αναπτυχθούν νέες προοπτικές για τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας, και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορθώς αναφέρει το εν λόγω όφελος σε διάφορα σημεία των αιτιολογικών σκέψεων.

2.8. Η δημιουργία περιφερειακής προστιθέμενης αξίας σημαίνει ότι εξασφαλίζεται η συμμετοχή των τοπικών και των περιφερειακών ενδιαφερόμενων φορέων στις οικονομικές διαδικασίες, στο πλαίσιο μιας συνειδητής στρατηγικής, και ότι τους παρέχεται η δυνατότητα να διαμορφώνουν οι ίδιοι τις οικονομικές εξελίξεις και, επομένως, να συμμετέχουν σε αυτές. Ένα θετικό παράπλευρο αποτέλεσμα δεν είναι μόνον η μεγαλύτερη αποδοχή της ανάπτυξης των αναγκαίων υποδομών, αλλά και η συγχρηματοδότησή τους.

2.9. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για την έλλειψη σαφούς στρατηγικής για τη σύνδεση μεταξύ της περιφερειακής ανάπτυξης και της ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Τα κράτη μέλη έπρεπε να είχαν εκπονήσει συναφείς στρατηγικές ήδη μετά την έκδοση της προηγούμενης οδηγίας σχετικά με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ωστόσο, αυτό δεν συνέβη.

3. Γενικές παρατηρήσεις όσον αφορά την πρόταση οδηγίας

3.1. Η ΕΟΚΕ έχει εκφράσει επανειλημμένα την ικανοποίησή της για τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να καταστήσει εκ νέου την ΕΕ παγκόσμιο πρωτοπόρο στην παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Πράγματι, πολλές από τις προτάσεις που περιέχονται στην πρόταση οδηγίας προσανατολίζονται προς τη σωστή κατεύθυνση (όπως είναι η προβλεψιμότητα των πλαισίων στήριξης, συμπεριλαμβανομένου του αποκλεισμού της λήψης αναδρομικών μέτρων). Ωστόσο, ενδέχεται οι τρεις ακόλουθες θεμελιώδεις ελλείψεις σχετικά με την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας να συνεχίσουν να αλληλεπικαλύπτονται.

α) Η επάρκεια των μέσων στήριξης

3.2. Η προτεινόμενη οδηγία βασίζεται στους στόχους που είχε καθορίσει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Οκτώβριο του 2014 και αναβαθμίζει τον προηγούμενο στόχο του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας από 20 % έως το 2020 στο 27 % της τελικής κατανάλωσης ενέργειας έως το 2030, δηλαδή μια αύξηση κατά λιγότερο από μια ποσοστιαία μονάδα ετησίως. Χωρίς την αναθεώρηση της οδηγίας, το μερίδιο αυτό θα ανερχόταν το 2030 στο 24,7 % περίπου σε επίπεδο ΕΕ, θα πρέπει επομένως να εξασφαλιστεί μια συμπληρωματική προσαύξηση της τάξης του 2,3 %.

3.3. Αυτό το ποσοστό βραδείας αύξησης θα μπορούσε να συνεπάγεται ότι, σε αυτή την περίπτωση, θα πρέπει να σημειωθεί εκρηκτική αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας κατά την περίοδο μεταξύ 2030 και 2050 προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του «ενεργειακού χάρτη πορείας για το 2050» [COM(2011) 885 final]. Τα σχετικά αναγκαία μέτρα θα μπορούσαν να συνεπάγονται πρόσθετο οικονομικό κόστος. Σε κάθε περίπτωση, η ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας θα πρέπει να παρακολουθείται εκ του σύνεγγυς προκειμένου να λαμβάνονται διορθωτικά μέτρα όσο το δυνατόν νωρίτερα και με οικονομικά αποδοτικό τρόπο.

3.4. Στην εκτίμηση επιπτώσεων που συνοδεύει την πρόταση [SWD(2016)418 final] συνάγεται το συμπέρασμα ότι η εφαρμογή μέτρων στήριξης θα είναι πιθανότατα απαραίτητη τουλάχιστον έως το 2030, εντός σταθερού νομοθετικού πλαισίου. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η υπό εξέταση πρόταση οδηγίας θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει σαφή καθεστώτα στήριξης, τα οποία να τεθούν σε εφαρμογή άμεσα και αποτελεσματικά. Εντούτοις, αυτά τα στοιχεία απουσιάζουν από την παρούσα πρόταση.

3.5. Η «εφαρμογή» των χρηματοδοτικών μηχανισμών εναπόκειται στα κράτη μέλη, με την επιφύλαξη των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις. Ωστόσο, οι υφιστάμενοι κανόνες της ΕΕ για τις κρατικές ενισχύσεις θέτουν εξαιρετικά άκρως περιοριστικούς όρους, και υπάρχει επείγουσα ανάγκη να τροποποιηθούν.

3.6. Οι ισχύοντες κανόνες της ΕΕ για τις κρατικές ενισχύσεις έχουν οδηγήσει, μεταξύ άλλων, στον δραστικό περιορισμό αποτελεσματικών μέσων στήριξης τα οποία είχαν θεσπιστεί κατά το παρελθόν, όπως η κατά προτεραιότητα τροφοδότηση και η αμοιβή της τροφοδότησης, που χρησιμοποιήθηκαν κατά κόρον από μικρούς και νέους συμμετέχοντες στην αγορά. Τα νέα μέσα όπως οι διαδικασίες υποβολής προσφορών συνιστούν εν μέρει για τους παραγωγούς-καταναλωτές ενέργειας, καθώς και για άλλους παράγοντες της αγοράς, σχεδόν ανυπέρβλητα εμπόδια.

3.7. Τα μέτρα προώθησης που προβλέπονται στην πρόταση συνδέονται κυρίως με τη δομή της αγοράς και με ορισμένες γενικές διατάξεις σχετικά με την ανάγκη «λήψης σταθερών μέτρων στήριξης που να συνάδουν με τους κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις». Τα μέτρα αυτά από μόνα τους δεν αρκούν. Η ΕΟΚΕ κρίνει απαραίτητο να αναθεωρηθούν επειγόντως α) ο κανονισμός της Επιτροπής περί απαλλαγής κατά κατηγορία όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις [κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 800/2008] και β) οι ισχύουσες κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος κατά την περίοδο 2014-2020, ούτως ώστε να διασφαλιστεί ότι συνάδουν με τους στόχους της πρότασης, ιδίως ως προς τις ανάγκες των παραγωγών-καταναλωτών και των ΜΜΕ.

3.8. Θα πρέπει, λόγω χάρη, η παρέκκλιση για μικρά έργα (σημεία 125 και 127 των κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος και την ενέργεια) να επεκταθεί και οι αντίστοιχες τιμές να κατοχυρωθούν στην οδηγία για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ούτως ώστε να εξασφαλιστεί απόλυτη σαφήνεια.

3.9. Η ΕΟΚΕ εκφράζει αμφιβολίες σχετικά με την αποτελεσματικότητα της εισαγωγής ποσοστώσεων για την πρόσβαση στα καθεστώτα στήριξης για εγκαταστάσεις σε άλλα κράτη μέλη, ιδίως αν ληφθεί υπόψη ο στόχος για προώθηση των αποκεντρωμένων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης.

β) Οι στρεβλώσεις της αγοράς παρεμποδίζουν τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας

3.10. Το μήνυμα της συνολικής χειμερινής δέσμης μέτρων είναι απολύτως σαφές: το σκεπτικό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής διαρθρώνεται γύρω από την επικράτηση, αν είναι εφικτό το συντομότερο δυνατό, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην αγορά. Η προσέγγιση αυτή επιδοκιμάζεται κατ' ουσίαν, ωστόσο, θα εξακολουθήσει να είναι προβληματική, ενόσω δεν επανορθωθούν οι δύο υφιστάμενες, θεμελιώδεις στρεβλώσεις της αγοράς. Από τη μια πλευρά, εξακολουθούν α) να παρέχονται άμεσες εθνικές επιδοτήσεις για συμβατικούς σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας· σε αυτές προστίθεται β) η εσωτερίκευση του εξωτερικού κόστους, η οποία συνεχίζει να είναι απολύτως ανεπαρκής. Επομένως, η ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας βάσει ορυκτών καυσίμων και άλλων μορφών ενέργειας που προέρχονται από ορυκτά καύσιμα, διαδίδει έναντι της παραγόμενης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές συστηματικό πλεονέκτημα, που συνεπάγεται μηδενικό —ή αμελητέο μόνο— εξωτερικό κόστος. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο προβλέπει σε παγκόσμιο επίπεδο τη χορήγηση επιδοτήσεων για «βρώμικη» ενέργεια ύψους 5,3 τρισεκατομμυρίων USD ετησίως· το αντίστοιχο ποσό για την ΕΕ υπολογίζεται σε 330 δισεκατομμύρια USD ετησίως.

3.11. Μολονότι αυτές οι τεράστιες στρεβλώσεις της αγοράς σε βάρος της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές είναι γνωστές εδώ και χρόνια, και παρά τις υποσχέσεις περί τερματισμού αυτών των άνισων συνθηκών, ελάχιστες προσπάθειες έχουν καταβληθεί προς αυτή την κατεύθυνση· αυτή αποτελεί τη μεγαλύτερη έλλειψη η οποία πρέπει να αντιμετωπιστεί και συνιστά εμπόδιο για τη χρήση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές.

3.12. Παραδόξως, ωστόσο, διατυπώθηκαν προσφάτως επικρίσεις με τον ισχυρισμό ότι η στήριξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας προκαλεί στρεβλώσεις στην αγορά. Ο ισχυρισμός αυτός είναι εσφαλμένος. Το γεγονός ότι η στήριξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας εξακολουθεί να είναι αναγκαία αποτελεί σε μεγάλο βαθμό συνέπεια των επιδοτήσεων που χορηγούνται για την παραγωγή συμβατικής ενέργειας. Με άλλα λόγια, εάν τερματιζόταν η χορήγηση επιδοτήσεων για την παραγωγή ενέργειας σε μονάδες παραγωγής βάσει ορυκτών καυσίμων θα εξασφαλιζόνταν κατ' αυτόν τον τρόπο ισότιμοι όροι ανταγωνισμού και μεγάλο μέρος της στήριξης που παρέχεται για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας θα ήταν πλέον περιττή. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη θέση της, σύμφωνα με την οποία κρίνεται απαραίτητο να δημιουργηθούν «συνθήκες ισότιμου ανταγωνισμού» με τη βοήθεια αγορακεντρικών μέσων, προκειμένου να καταργηθούν οι στρεβλώσεις της αγοράς καθώς και τα εμπόδια που εγείρονται για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Αναθεώρηση της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων»).

γ) Η υφιστάμενη αγορά ηλεκτρικής ενέργειας είναι ακατάλληλη για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

3.13. Η παλαιά βιομηχανία ενέργειας χαρακτηρίζεται από σχετικά μικρό αριθμό μονάδων παραγωγής, καθεμία από τις οποίες διαθέτει υψηλή δυναμικότητα. Αντιθέτως, ένα ενεργειακό σύστημα που διαμορφώνεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας χαρακτηρίζεται από αποκεντρωμένες ικανότητες παραγωγής μικρότερης κλίμακας.

3.14. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκφράσει τις απόψεις της σχετικά με τις πιθανές νέες έννοιες για την οργάνωση της εμπορίας ηλεκτρικής ενέργειας στο πλαίσιο αποκεντρωμένων συστημάτων, συμπεριλαμβανομένης της «κυψελοειδούς προσέγγισης»⁽²⁾. Οι έννοιες αυτές βασίζονται στην αρχή ότι οι μικροί συμμετέχοντες στην αγορά θα πρέπει να είναι επίσης σε θέση να επικοινωνούν απευθείας μεταξύ τους και να εκτελούν εμπορικές συναλλαγές στον τομέα της ενέργειας. Ως εκ τούτου, το ζητούμενο δεν είναι μόνο η βελτίωση των επιλογών παραγωγής, αλλά και η εξασφάλιση της συμμετοχής στην εμπορία.

3.15. Οι εν λόγω συναλλαγές μεταξύ ομοτίμων θα επιτρέπουν τη συμμετοχή μεγάλων τμημάτων της κοινωνίας, όχι μόνο στην παραγωγή και την αυτοκατανάλωση, αλλά και στην ενεργό διαχείριση μικρότερων και περιφερειακού επιπέδου μονάδων παραγωγής ενέργειας, με τις οποίες διανοίγονται νέες προοπτικές για τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας. Σε αυτές συγκαταλέγεται και η αποσύνδεση του τομέα, διότι, σε πολλές περιπτώσεις, η θέρμανση και η ενέργεια που χρησιμοποιούνται για την κινητικότητα αποτελούν τοπικά βασικά προϊόντα που παράγονται και καταναλώνονται σε μικρές μονάδες.

3.16. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, λόγω των διοικητικών φραγμών και της γενικής έλλειψης ρύθμισης, η εκτέλεση συναλλαγών μεταξύ ομοτίμων είναι επί του παρόντος αδύνατη σε πολλά κράτη μέλη. Αυτή η κατάσταση θα πρέπει να αλλάξει με παρούσα πρόταση οδηγία, καθώς και με την πρόταση σχετικά με τον σχεδιασμό της αγοράς, εντούτοις, η ΕΟΚΕ εντοπίζει μεγάλες αδυναμίες σε αμφότερες τις προτάσεις.

3.17. Το άνοιγμα των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας στις συναλλαγές μεταξύ ομοτίμων σε ολόκληρη την ΕΕ θα συνδράμει στην απελευθέρωση των τεράστιων κοινωνικών και οικονομικών δυνατοτήτων των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Παραβλέποντας την παράμετρο αυτή και, επίσης, μη λαμβάνοντας υπόψη αμειβώς πρακτικά εμπόδια, όπως π.χ. η θέσπιση των οριακών τιμών για το εμπόριο της ενέργειας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αφήνει αναξιοποίητη μια σημαντική ευκαιρία, η οποία μπορεί να βελτιώσει κατά πολύ τη θέση των Ευρωπαίων πολιτών, των καταναλωτών και των ΜΜΕ στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, να παράσχει σε μεγαλύτερους φορείς τη δυνατότητα εξαγωγής «ενεργειακών λύσεων» σε μη ευρωπαϊκές αγορές και να βελτιώσει εν γένει την αποδοχή της ενεργειακής μετάβασης από την κοινωνία.

4. Ειδικές παρατηρήσεις όσον αφορά το κείμενο της οδηγίας

α) Απουσία εθνικών δεσμευτικών στόχων

4.1. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την κριτική της⁽³⁾, επισημαίνοντας ότι, σε αντίθεση με την οδηγία του 2009, η νέα οδηγία δεν θέτει πλέον δεσμευτικούς εθνικούς στόχους. Εξακολουθεί να διατηρεί αμφιβολίες ως προς το κατά πόσον η προβλεπόμενη διαδικασία διακυβέρνησης μπορεί να «δημιουργήσει κίνητρα» στα κράτη μέλη που αντιτίθενται στον καθορισμό δεσμευτικών εθνικών στόχων ώστε να δραστηριοποιηθούν περισσότερο. Η πρόταση δεν περιλαμβάνει καμία διάταξη για συγκεκριμένο μέσο παρέμβασης σε περίπτωση μη επίτευξης του στόχου του 27 % (βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Σύστημα διακυβέρνησης της ενεργειακής ένωσης»). Από την άλλη πλευρά, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη συλλογική ευθύνη, όπως προβλέπεται στο άρθρο 3 της πρότασης, διότι, σύμφωνα με τον προτεινόμενο κανονισμό διακυβέρνησης, προβλέπεται η επιβολή οικονομικών κυρώσεων εάν οι εν λόγω στόχοι δεν επιτευχθούν συλλογικά στο πλαίσιο των εθνικών σχεδίων για την ενέργεια και το κλίμα. Το πώς θα υλοποιηθούν αυτοί οι στόχοι παραμένει ασαφές.

β) Απουσία στρατηγικής για την περιφερειακή ανάπτυξη

4.2. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η Επιτροπή δεν λαμβάνει δεόντως υπόψη της τη σημασία της ενεργού συμμετοχής των τοπικών και των περιφερειακών παραγόντων, τόσο όσον αφορά την αποδοχή της δρομολογούμενης πολιτικής, όσο και τις επιπτώσεις για την περιφερειακή οικονομία. Μόνον η προβλεπόμενη ανάπτυξη της ηλεκτροκίνησης θα διανοίξει νέες τεράστιες προοπτικές για την περιφερειακή οικονομία, υπό την προϋπόθεση ότι η απαιτούμενη ανάπτυξη υποδομών παραγωγής και διανομής εστιάζεται συστηματικά σε μοντέλα αποκεντρωμένης εκμετάλλευσης⁽⁴⁾.

4.3. Με τον τρόπο αυτό θα προαχθεί επίσης ο στόχος της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας με τον οικονομικότερο δυνατό τρόπο για τους φορολογούμενους και τους καταναλωτές. Αυτό, ωστόσο, δεν πρέπει να βασίζεται μόνο στις τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας, αλλά και σε μια συνολική εθνική και περιφερειακή οικονομική προοπτική. Για παράδειγμα, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η πτυχή της δημιουργίας νέων περιφερειακών θέσεων εργασίας (βλέπε αιτιολογική σκέψη 49). Η ΕΟΚΕ επισημαίνει την τάση πολλών κρατών μελών μέχρι στιγμής α) να επιβάλλουν άσκοπες και αδικαιολόγητες επιβαρύνσεις στην ενέργεια που παράγεται και καταναλώνεται σε τοπικό επίπεδο και β) να παραβλέπουν τελείως τις περιφερειακές πτυχές.

4.4. Επιπλέον, οι κανονισμοί των κρατών μελών δεν λαμβάνουν ως επί το πλείστον υπόψη το κόστος δικτύου και συστήματος. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι οι αποκεντρωμένες λύσεις μειώνουν εντέλει το κόστος δικτύου και συστήματος και συσχετίζεται εν προκειμένω την άποψη που διατυπώνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 52.

⁽²⁾ EE C 82 της 3.3.2016, σ. 13 και EE C 34 της 2.2.2017, σ. 78.

⁽³⁾ EE C 291 της 4.9.2015, σ. 8.

⁽⁴⁾ EE C 34 της 2.2.2017, σ. 78.

4.5. Η εν λόγω αιτιολογική σκέψη προέρχεται από την οδηγία 2009/28/ΕΚ, αλλά δεν συνεπάγεται την ανάπτυξη αντίστοιχων, ειδικών προς τον σκοπό αυτό, περιφερειακών στρατηγικών από τα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ έχει παρατηρήσει (βλέπε μελέτη της ΕΟΚΕ σχετικά με τον ρόλο της κοινωνίας των πολιτών στην εφαρμογή της οδηγίας της ΕΕ για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, με τίτλο «Αλλάζοντας το μέλλον της ενέργειας: η κοινωνία των πολιτών ως βασικός παράγοντας στην παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές»), ότι οι κανονισμοί και τα προγράμματα στήριξης σε πολλά κράτη μέλη δεν κάνουν καμία αναφορά στις τοπικές και τις περιφερειακές πτυχές, ενώ πολλές εθνικές κυβερνήσεις και διοικήσεις επικαλούνται ακόμη και το ευρωπαϊκό δίκαιο προκειμένου να αιτιολογήσουν την παράλειψη αυτή. Κατά συνέπεια, είναι αναγκαίο να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη ακρίβεια ως προς το ζήτημα αυτό. Μολονότι η πρόταση δημιουργεί τις τυπικές προϋποθέσεις για την αποκέντρωση και την περιφερειακή ανάπτυξη, δεν περιέχει καμία υποχρέωση για την εφαρμογή συνεκτικής στρατηγικής προς αυτή την κατεύθυνση. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η απλή δήλωση αρχών, χωρίς επαρκή νομοθετική στήριξη, δεν συνιστά αποτελεσματική νομοθεσία.

4.6. Προκειμένου να αποσαφηνιστεί περαιτέρω η αιτιολογική σκέψη 49, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να συγκεκριμενοποιήσει στο νομικό κείμενο τι σημαίνει η ακόλουθη διάταξη της οδηγίας: «Συνεπώς, η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα πρέπει να υποστηρίζουν μέτρα κρατικής και περιφερειακής ανάπτυξης ... και να προωθήσουν τη χρήση χρηματοδότησης από διαρθρωτικά κονδύλια στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής στο συγκεκριμένο τομέα». Εξίσου αόριστο παραμένει και το ακριβές περιεχόμενο της αιτιολογικής σκέψης 50, στην οποία η οδηγία ορίζει τα εξής: «είναι ανάγκη να λαμβάνεται υπόψη ο θετικός αντίκτυπος όσον αφορά τις δυνατότητες περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης, τις εξαγωγικές προοπτικές, την κοινωνική συνοχή και τις δυνατότητες απασχόλησης, ιδίως για τις ΜΜΕ και τους ανεξάρτητους παραγωγούς ενέργειας». Τέλος, αναφορικά με την αιτιολογική σκέψη 52 «... να επιτραπεί η ανάπτυξη τεχνολογιών αποκεντρωμένης παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές υπό συνθήκες που δεν εισάγουν διακρίσεις και χωρίς να αποκλειστεί η χρηματοδότηση επενδύσεων σε υποδομές», η ΕΟΚΕ επικροτεί μεν την αναγνώριση των αποκεντρωμένων προσεγγίσεων, αλλά διαπιστώνει την ανάγκη περαιτέρω αποσαφήνισης και συγκεκριμενοποίησης.

γ) **Ανάγκη σαφέστερων κανόνων για την ενέργεια παραγωγών-καταναλωτών και τα δικαιώματα των καταναλωτών**

4.7. Θετική εξέλιξη αποτελεί το γεγονός ότι παρέχονται εν μέρει ορισμοί για τους όρους «ηλεκθέρμανση», «αυτοκαταναλωτής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές», «αυτοκατανάλωση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές», «ΜΜΕ» και «κοινοτική ενέργεια» (άρθρο 21) και ότι αναγνωρίζονται, συνεπώς, ως νομικοί όροι που έχουν σημασία για την ενεργειακή πολιτική και ρύθμιση. Κατά το παρελθόν, η έλλειψη σαφήνειας στην ορολογία είχε ως συνέπεια τη δημιουργία σημαντικής επενδυτικής αβεβαιότητας. Υφίστανται, ωστόσο, δύο προβλήματα. Αφενός, δεν υπάρχει ακόμη ένας σαφής ορισμός της «ενέργειας παραγωγών-καταναλωτών» και οι προτεινόμενοι ορισμοί δεν χρησιμοποιούνται πάντα με συνέπεια στη «χειμερινή δέσμη μέτρων». Από την άλλη πλευρά, το νομικό περιεχόμενο της οδηγίας δεν είναι διαμορφωμένο κατά τρόπο ώστε να καθιστά πραγματικά εφικτή την εφαρμογή των εν λόγω εννοιών στην πράξη. Ο αντίκτυπος αυτών των κανόνων εξαρτάται από την αποτελεσματική εφαρμογή τους. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν προτείνει σαφή καθοδήγηση για την εν λόγω εφαρμογή.

4.8. Όσον αφορά το ζήτημα των αυτοκαταναλωτών ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές:

- Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις διατάξεις σχετικά με τους αυτοκαταναλωτές που περιλαμβάνονται στο άρθρο 21 παράγραφος 1 έως 3. Εντούτοις, οι συγκεκριμένοι κανονισμοί ενδέχεται να παραμείνουν αναποτελεσματικοί εάν το άρθρο δεν επεξηγεί καταλεπτώς τι σημαίνει η διάταξη βάσει της οποίας οι καταναλωτές «έχουν δικαίωμα να αυτοκαταναλώνουν και να πωλούν [...] την πλεονάζουσα παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές χωρίς να υπόκεινται σε δυσανάλογες διαδικασίες και επιβαρύνσεις που δεν αντανακλούν το κόστος». Η αναφορά στα δικαιώματά τους ως καταναλωτών θα πρέπει να συμπληρωθεί με παραπομπή στο κεφάλαιο III της προτεινόμενης οδηγίας για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, όπου προβλέπονται τα συγκεκριμένα δικαιώματα που πράγματι διαθέτουν οι καταναλωτές ενέργειας, οι οποίοι καταναλώνουν τη δική τους ηλεκτρική ενέργεια, καθώς και ο τρόπος άσκησής τους, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος εκτέλεσης συναλλαγών μεταξύ ομοτίμων.
- Η Επιτροπή θα πρέπει, για παράδειγμα, επίσης να διευκρινίσει ότι η ίδια κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας χωρίς χρήση της υποδομής, όπως και η ίδια κατανάλωση θέρμανσης, θα πρέπει να απαλλάσσεται από φόρους και τέλη.
- Η διάταξη σύμφωνα με την οποία, υπό ορισμένες συνθήκες, οι αυτοκαταναλωτές ενέργειας δεν θα πρέπει να θεωρούνται παραδοσιακοί προμηθευτές ενέργειας, αποτελεί ένα βήμα προς την ορθή κατεύθυνση, θα πρέπει, ωστόσο, να διευκρινιστεί. Καταρχάς, η «ιδία κατανάλωση ενέργειας» και η «προμήθεια ενέργειας» είναι δύο διαφορετικά πράγματα. Οι οριακές τιμές που θεσπίζονται στην πρόταση οδηγίας είναι υπερβολικά χαμηλές. Οι οριακές τιμές που αντικατοπτρίζουν πραγματικές επιχειρηματικές περιπτώσεις —σε συνδυασμό με τις διατάξεις για τα μικρά έργα που περιλαμβάνονται στα σημεία 125 και 127 των ισχυόντων κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις— θα έπρεπε να ανέρχονται σε 20 MWh (6 000 MWh στην περίπτωση της αιολικής ενέργειας) για τα νοικοκυριά και σε 1 000 MWh (36 000 MWh στην περίπτωση της αιολικής ενέργειας) για τα νομικά πρόσωπα.
- Όσον αφορά τη διάταξη σύμφωνα με την οποία οι αυτοκαταναλωτές ενέργειας θα πρέπει να αμείβονται στην αγοραία αξία για την ηλεκτρική ενέργεια που διοχετεύουν στο δίκτυο, απαιτείται η παροχή ορισμού για τον όρο «αγοραία αξία». Δεν ενδείκνυται να οριστεί με βάση το επίπεδο τιμών στην αγορά χονδρικής, λαμβανομένου υπόψη ότι η αγορά χαρακτηρίζεται από στρεβλώσεις λόγω των επιδοτήσεων που χορηγούνται για την παραγωγή ενέργειας από ορυκτά καύσιμα. Επιπλέον, στην αμοιβή θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη η κατάσταση στην οποία βρίσκεται το συνολικό σύστημα (μεταξύ άλλων, η υπερφόρτωση του δικτύου) στο σύνολό του, ούτως ώστε οι παραγωγοί-καταναλωτές να ενθαρρυνθούν να αποθηκεύουν τη «χρήσιμη για το δίκτυο» ενέργεια στο σύστημα ή να προβαίνουν σε μεταβίβαση του ενεργειακού φορτίου.

Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόταση που περιλαμβάνεται στην παράγραφο 2 και ρυθμίζει την προμήθεια ενέργειας σε μεμονωμένα κτίρια, δεδομένου ότι, κατά τον τρόπο αυτό, αίρεται μια σοβαρή αδικία που υπήρχε επί σειρά ετών.

4.9. Όσον αφορά τις διοικητικές απαιτήσεις και αδειοδοτήσεις, η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η πρόθεση που αναφέρεται στα άρθρα 15 και 16 είναι κατά βάση ορθή, αλλά το προτεινόμενο κείμενο παρουσιάζει διάφορα προβλήματα. Υπάρχουν, ωστόσο, ορισμένα προβλήματα στο προτεινόμενο κείμενο. Πρώτον, ο όρος «αποκεντρωμένα συστήματα» που περιλαμβάνεται στο άρθρο 15 παράγραφος 1 στοιχείο δ) είναι υπερβολικά αόριστος και πρέπει, συνεπώς, να παρασχεθεί σχετικός ορισμός. Δεύτερον, τα κράτη μέλη αποτυγχάνουν επανειλημμένως να εκπληρώσουν τον στόχο της αντιμετώπισης της κοινοτικής ενέργειας και των σημαντικότερων συμμετεχόντων στην αγορά επί ίσους όρους. Η αποτυχία αυτή οφείλεται συχνά στην ερμηνεία εκ μέρους τους των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις. Κατά συνέπεια, η εν λόγω αντιμετώπιση επί ίσους όρους θα επιτευχθεί μόνον εάν καταστούν σαφέστεροι οι κανόνες που αφορούν τα έργα μικρής κλίμακας, την αυτοκατανάλωση και την ενέργεια παραγωγών-καταναλωτών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να επιληφθεί, εν προκειμένω, επειγόντως του συγκεκριμένου ζητήματος. Τρίτον, οι προτάσεις που περιλαμβάνονται στα άρθρα 15 και 16 αφορούν μόνον την παραγωγή. Προκειμένου οι μικροί παράγοντες της αγοράς, όπως οι ενεργειακές κοινότητες, να αποκτήσουν πλήρη πρόσβαση στην αγορά και να είναι προπαντός σε θέση να εκτελούν συναλλαγές μεταξύ ομοτίμων, χρειάζονται απλουστευμένες διαδικασίες για την αποθήκευση, την εμπορία και την αυτοκατανάλωση ενέργειας.

4.10. Όσον αφορά τις «εγγυήσεις προέλευσης» στο άρθρο 19 της πρότασης, αυτές δεν αντικατοπτρίζουν επαρκώς τις υφιστάμενες αδυναμίες της αγοράς. Παρότι με την παρούσα πρόταση επιδιώκεται η δυνατότητα επιλογής που διαθέτει ο καταναλωτής να δημιουργεί κίνητρα για την ανάπτυξη ικανοτήτων παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, η κείμενη νομοθεσία της ΕΕ επιτρέπει παραπλανητικές προσφορές «πράσινης ενέργειας». Οι προμηθευτές δύνανται να χρησιμοποιούν εγγυήσεις προέλευσης για να δημιουργούν μια επίφαση μόνο πράσινης ενέργειας, ενώ εξακολουθούν να παράγουν, να αγοράζουν και να πωλούν ηλεκτρική ενέργεια από μη ανανεώσιμες πηγές. Η μελλοντική νομοθεσία της ΕΕ θα πρέπει να επιβάλλει στις εθνικές ρυθμιστικές αρχές την υποχρέωση να θεσπίζουν δεσμευτικές απαιτήσεις για όλους τους συμμετέχοντες στην αγορά που προσφέρουν τιμολόγια «πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας». Οι προμηθευτές θα πρέπει να τεκμηριώνουν το πρόσθετο περιβαλλοντικό όφελος των εν λόγω τιμολογίων. Ωστόσο, η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ενδέχεται να οξύνει τη σύγκρουση των καταναλωτών και, κατά συνέπεια, είναι πιθανό να αυξηθεί η υπερπροσφορά εγγυήσεων προέλευσης. Εκτός αυτού, οι ενεργειακές κοινότητες παραγωγών-καταναλωτών, οι οποίες πωλούν απευθείας στην αγορά την παραγόμενη ηλεκτρική τους ενέργεια, θα πρέπει να απαλλαγούν από την υποχρέωση να πιστοποιούν την προέλευση της ηλεκτρικής τους ενέργειας, δεδομένου του γεγονότος ότι η προέλευση της παραχθείσας ενέργειας είναι σαφώς αναγνωρίσιμη καθότι εντάσσεται αφενός στο καθεστώς της ενέργειας παραγωγού-καταναλωτή και, αφετέρου, στο καθεστώς των ενεργειακών κοινοτήτων.

δ) Περισσότερο φιλόδοξοι στόχοι και μεγαλύτερη ευελιξία για τα βιογενή και τα εναλλακτικά καύσιμα

Βιοκαύσιμα

4.11. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η προσέγγιση που περιέχεται στις παρούσες προτάσεις όσον αφορά τα βιοκαύσιμα είναι υπερβολικά αυστηρή. Τηρώντας παράλληλα τον στόχο να μην παρεμποδίζεται η παραγωγή τροφίμων, είναι επίσης σημαντικό να εξασφαλιστεί η βέλτιστη χρήση των διαθέσιμων πόρων. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ διατηρεί την άποψή της ότι θα πρέπει να αναπτυχθούν τα βιοκαύσιμα που δεν προέρχονται από γεωργικά προϊόντα ή τη χρήση γης και έχουν επιπτώσεις στην παραγωγή τροφίμων, αλλά από άλλες πηγές, όπως κατάλοιπα προϊόντων, υποπροϊόντα και απόβλητα, μεταξύ άλλων από τη δασοκομία (βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Απαλλαγή των μεταφορών από τις ανθρακούχες εκπομπές») ⁽⁵⁾. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει επίσης ότι οποιαδήποτε μέτρα σταδιακής κατάρνησης (phasing out) θα πρέπει να εφαρμοστούν προκειμένου να προληφθεί η απώλεια «στοιχείων του ενεργητικού».

4.12. Στη γνωμοδότησή της με θέμα «Έμμεση αλλαγή της χρήσης γης (EAXΓ)/βιοκαύσιμα» ⁽⁶⁾, της 17ης Απριλίου 2013, η ΕΟΚΕ ζήτησε να διευκρινιστεί η δυνητική ποσοτική συμβολή των «προηγμένων βιοκαυσίμων», καθώς και το κόστος αυτής της συμβολής. Τα ερωτήματα αυτά δεν έχουν απαντηθεί ακόμη.

4.13. Η ΕΟΚΕ επισήμανε επίσης ότι η αύξηση της καλλιέργειας και της χρήσης ελαιούχων φυτών στο πλαίσιο των αειφόρων γεωργικών μεθόδων καλλιέργειας (π.χ. μεικτές καλλιέργειες) θα μπορούσε να προετοιμάσει το έδαφος για ορισμένες πολύ χρήσιμες εφαρμογές, όπως η χρήση γεωργικών και δασικών μηχανημάτων. Πρόκειται, ωστόσο, για έναν ακόμη τομέα στον οποίο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φαίνεται να διαθέτει ακόμη κατάλληλη στρατηγική· η υπό εξέταση πρόταση οδηγίας δεν επιλύει το πρόβλημα.

4.14. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντική τη διατήρηση ευελιξίας όσον αφορά τη μείωση των βιοκαυσίμων, των βιορευστών και των καυσίμων βιομάζας που παράγονται από φυτά που καλλιεργούνται ως τρόφιμα και ζωοτροφές, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούν τα κριτήρια βιωσιμότητας που καθορίζονται στο άρθρο 27 της πρότασης οδηγίας.

4.15. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά τις απαιτήσεις που ορίζονται στο άρθρο 26 παράγραφος 5 με στόχο τη διασφάλιση της βιώσιμης δασοκομίας. Η ΕΟΚΕ συνιστά να αναδιατυπωθεί ο ορισμός της «άδειας υλοτόμησης» στο άρθρο 2 στοιχείο λστ), ούτως ώστε να συμπεριληφθούν όλες οι μορφές νομικά έγκυρων αδειών για τη συγκομιδή της δασικής βιομάζας.

⁽⁵⁾ EE C 198 της 10.7.2013, σ. 56.

⁽⁶⁾ EE C 198 της 10.7.2013, σ. 56.

Ηλεκτροκίνηση

4.16. Στο ποσοστό που προβλέπεται στην οδηγία για τα εναλλακτικά καύσιμα δεν λαμβάνονται υπόψη οι μείζονες δυνατότητες ανάπτυξης που παρουσιάζει η ηλεκτροκίνηση. Λαμβανομένης υπόψη της ταχείας αύξησης του μεριδίου της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, η ηλεκτροκίνηση είναι επίσης αναγκαία, διότι προσφέρει ευελιξία και, εάν εφαρμοστεί σωστά από στρατηγικής πλευράς, μπορεί να διαδραματίσει καίριο ρόλο στην ανάπτυξη δομών ενέργειας παραγωγών-καταναλωτών.

4.17. Πέραν του ποσοστού των εναλλακτικών καυσίμων, κυρίως για λόγους βιομηχανικής και περιφερειακής πολιτικής, και με την προοπτική της εξάλειψης της ενεργειακής εξάρτησης της Ευρώπης, θα μπορούσε να τεθεί έως το 2030 πιθανός στόχος της τάξης του 10-20 % για το μερίδιο της ηλεκτροκίνησης που χρησιμοποιεί ηλεκτρική ενέργεια παραγόμενη από ανανεώσιμες πηγές. Εξίσου σημαντικό είναι να διασφαλιστεί ότι τα κριτήρια βιωσιμότητας του άρθρου 27, τα οποία αφορούν το μέγιστο μερίδιο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην τελική κατανάλωση ενέργειας, εφαρμόζονται επίσης στον τομέα των μεταφορών, ούτως ώστε να αποφεύγονται οι υπέρμετροι περιορισμοί στη χρήση βιοκαυσίμων στον τομέα των μεταφορών.

ε) Νέα ώθηση για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στον τομέα της θέρμανσης και για την τηλεθέρμανσης

Φυσικό αέριο και θέρμανση

4.18. Η πρόταση που περιλαμβάνεται στο άρθρο 23 για την αύξηση του μεριδίου της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές που χρησιμοποιούνται για θέρμανση και ψύξη κατά τουλάχιστον 1 ποσοστιαία μονάδα κάθε έτος δεν είναι επαρκής: θα πρέπει να καθοριστούν σημαντικά υψηλότεροι επιμέρους στόχοι για την επίτευξη των στόχων που αφορούν το κλίμα.

4.19. Η απαίτηση του άρθρου 20 παράγραφος 1 ως προς την εξέταση της ανάγκης επέκτασης της δικτυακής υποδομής φυσικού αερίου για να διευκολυνθεί η ενσωμάτωση του φυσικού αερίου από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας έχει νόημα, αλλά δεν πρέπει να λησμονείται το γεγονός ότι το φυσικό αέριο αποτελεί επίσης εξαντλήσιμο ορυκτό καύσιμο. Ως προς το σημείο αυτό, γίνεται παραπομπή στη γνωμοδότηση με θέμα «Ασφάλεια του εφοδιασμού με φυσικό αέριο»⁽⁷⁾. Πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε κατά τον καθορισμό των κριτηρίων αξιολόγησης να συνεκτιμάται η πτυχή της ενοποίησης του τομέα.

4.20. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση που περιλαμβάνεται στο άρθρο 20 παράγραφος 3 και στο άρθρο 24 για την ενίσχυση των εννοιών της τηλεθέρμανσης, δεδομένου ότι αποτελούν σημαντικές μεθόδους για τη διαδικασία ενοποίησης του τομέα, με την αντιμετώπιση, παράλληλα, της ενεργειακής ένδειας και την τόνωση της περιφερειακής οικονομίας. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει συγχρόνως ότι, βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας της ΕΕ, οι ολοκληρωμένες τοπικές και περιφερειακές λύσεις συχνά αποτυγχάνουν λόγω της εφαρμογής εθνικών κανονιστικών διατάξεων.

Βρυξέλλες, 26 Απριλίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

⁽⁷⁾ ΕΕ C 487 της 28.12.2016, σ.70.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, την Επιτροπή των Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων — Καθαρή ενέργεια για όλους τους Ευρωπαίους»

[COM(2016) 860 final]

(2017/C 246/10)

Εισηγητής: ο κ. **Ulrich SAMM**

Συνεισηγητής: ο κ. **Toni VIDAN**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 17.2.2017
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	11.4.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	26.4.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	525
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:	136/0/2
(υπέρ/κατά/αποχές)	

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τη δέσμη μέτρων «καθαρή ενέργεια», η οποία στοχεύει στην επιτάχυνση, το μετασχηματισμό και την παγίωση της μετάβασης της οικονομίας της ΕΕ σε καθαρές μορφές ενέργειας, διατηρώντας παράλληλα τους σημαντικούς στόχους της οικονομικής μεγέθυνσης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας.

1.2. Σύμφωνα με τη δέσμη αυτή, οι πολίτες θα βρίσκονται στο επίκεντρο της Ενεργειακής Ένωσης, πράγμα που σημαίνει ότι οι πολίτες θα συμμετέχουν ενεργά στη μεταβατική διαδικασία και, κυρίως, ότι θα υπάρχουν πολιτικές συνθήκες που θα διασφαλίζουν οικονομικά προσιτό κόστος ενέργειας για όλα τα τμήματα της κοινωνίας μας, συμπεριλαμβανομένων των ευάλωτων ομάδων. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει αυτές τις αρχές, ενώ εκφράζει παράλληλα την ανησυχία της για το κατά πόσον οι ρυθμιστικές προτάσεις είναι όσο συγκεκριμένες χρειάζεται ώστε να εκπληρώσουν τις εν λόγω αρχές.

1.3. Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να τονίσει το γεγονός ότι η «καθαρή ενέργεια» ωφελεί όχι μόνο το παγκόσμιο κλίμα, αλλά και ειδικότερα την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα σε τοπική κλίμακα, παρέχοντας συνεπώς καλύτερο και υγιέστερο περιβάλλον για όλους.

1.4. Η δέσμη μέτρων είναι μία από τις συνιστώσες για την εκπλήρωση των δεσμεύσεων της ΕΕ μετά τη συμφωνία του Παρισιού το 2015 για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής. Οι τεχνολογίες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και τα προϊόντα και οι υπηρεσίες ενεργειακής απόδοσης θα είναι καίριας σημασίας, χωρίς να παραβλέπεται ότι βρισκόμαστε ακόμη μακριά από ισότιμους όρους ανταγωνισμού με τους οποίους οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας θα μπορούσαν να επιβιώσουν χωρίς ειδική υποστήριξη.

1.5. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τα διάφορα στοιχεία της δέσμης μέτρων σχετικά με τη θέρμανση και την ψύξη των κτιρίων, τον οικολογικό σχεδιασμό, την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και τις μεταφορές, που αποτελούν βήματα προς τη σωστή κατεύθυνση. Εντούτοις, εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι, μολονότι η δέσμη μέτρων αποτελεί μεγάλο βήμα προόδου, εξακολουθούν να απαιτούνται τεράστιες προσπάθειες προκειμένου να επιτευχθεί ικανοποιητικά ουδέτερο περιβάλλον για όλους τους συμμετέχοντες στην αγορά ενέργειας και, ταυτόχρονα, να διασφαλιστεί η πρόοδος προς μια ενεργειακή οικονομία χωρίς εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.

1.6. Η ΕΟΚΕ εκτιμά την ιδιαίτερα αισιόδοξη εικόνα που περιγράφεται στη δέσμη μέτρων, με ορισμένες αρκετά θετικές υποθέσεις για την αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής που σχετίζεται με τις τεχνολογίες ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και ενεργειακής απόδοσης και τον αριθμό των θέσεων εργασίας που θα μπορούσαν να δημιουργηθούν. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επιθυμεί επίσης να τονίσει ότι υπάρχουν σοβαροί κίνδυνοι, ιδίως εάν η διαδικασία μετάβασης είναι πολύ γρήγορη ή πολύ αργή και δεν έχει ολοκληρωμένο σχεδιασμό. Τόσο οι ευκαιρίες όσο και οι κίνδυνοι, πρέπει να εξεταστούν δεόντως.

1.7. Το τεράστιο έργο που συνεπάγεται ο μετασχηματισμός της οικονομίας των περιφερειών οι οποίες βασίζονται σήμερα σε μεγάλο βαθμό στη βιομηχανία του άνθρακα χρήζει ενδελεχέστερης εξέτασης από αυτήν που παρέχεται στην παρούσα δέσμη.

1.8. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έθεσε ως στόχο το μερίδιο της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές που θα καταναλώνεται στην ΕΕ το 2030 να ανέρχεται σε τουλάχιστον 27 %. Αυτός ο ελάχιστος στόχος είναι δεσμευτικός σε επίπεδο ΕΕ, αλλά δεν πρόκειται να μεταφραστεί σε εθνικά δεσμευτικούς στόχους. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της που δεν υπάρχει αυτή τη στιγμή συναίνεση μεταξύ των κρατών μελών για μια κοινή ενεργειακή πολιτική και, ιδίως, εθνικοί στόχοι. Η Επιτροπή θέλει να επιλύσει αυτό το πρόβλημα θεσπίζοντας μια δομή διακυβέρνησης σχετική με τα ολοκληρωμένα εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα στην οποία θα παρέχουν τα κράτη μέλη τις συνεισφορές τους.

1.9. Η ΕΟΚΕ θεωρεί την πρόταση διακυβέρνησης το δυσκολότερο και πιο καίριο μέρος της δέσμης μέτρων για την καθαρή ενέργεια. Έχει βαθιές ανησυχίες σχετικά με τον προτεινόμενο κανονισμό. Το τελικό περιεχόμενο των εθνικών σχεδίων των κρατών μελών και οι συνεισφορές εξαρτώνται από την ικανοποιητική συμφωνία με την Επιτροπή, που μπορεί να επιτευχθεί μέσω διαβουλεύσεων, της στάσης του κοινού και της επιρροής και της πίεσης από ομοτίμους. Πιο συγκεκριμένα, δεν υπάρχει αναλυτική περιγραφή των «μέτρων» που θα διαθέτει η Επιτροπή, όπως η πλατφόρμα χρηματοδότησης, εάν δεν εκπληρώνονται οι γενικοί στόχοι.

1.10. Η «προτεραιότητα στην ενεργειακή απόδοση» είναι μια βασική αρχή της πρότασης και η ΕΟΚΕ τάσσεται απόλυτα υπέρ της. Εντούτοις, η ενεργειακή απόδοση συνιστά εργαλείο εκσυγχρονισμού της οικονομίας της Ευρώπης, όχι μέσο μείωσης της ενεργειακής ένδειας. Κάθε αναφορά προς το αντίθετο είναι παραπλανητική, καθώς η ενεργειακή απόδοση απαιτεί επενδύσεις που οι ευάλωτοι καταναλωτές μπορεί να μην είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν.

1.11. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι η Επιτροπή προβαίνει στη δημιουργία ενός Παρατηρητηρίου Ενεργειακής Ένδειας όπως είχε ήδη προτείνει η ΕΟΚΕ το 2013. Αυτό θα μπορούσε να είναι το κλειδί για μια πλήρως συντονισμένη προσέγγιση για την ενεργειακή ένδεια με διάφορα μέτρα, όπως για παράδειγμα, τα κοινωνικά τιμολόγια, τα μέτρα περιορισμού της φτώχειας, η παροχή συμβουλών στον καταναλωτή ή η ενεργειακή απόδοση.

1.12. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για τα χρηματοοικονομικά ερείσματα της δέσμης μέτρων σε ένα περιβάλλον δημόσιας λιτότητας και χαμηλής ανάπτυξης σε ολόκληρη την ΕΕ και για το κατά πόσον τα ενωσιακά μέσα που προβλέπονται (και η αξιοποίησή τους) επαρκούν για την επίτευξη των στόχων.

2. Εισαγωγή

2.1. Η γνωμοδότηση αυτή εξετάζει τη δέσμη μέτρων «Καθαρή ενέργεια για όλους τους Ευρωπαίους» σφαιρικά, ενώ μια σειρά άλλων γνωμοδοτήσεων (TEN/617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 625 και NAT/702) ασχολούνται με συγκεκριμένα μέρη της δέσμης σχετικά με διάφορες νομοθετικές προτάσεις που καλύπτουν την ενεργειακή απόδοση, την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές, τον σχεδιασμό της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, την ασφάλεια εφοδιασμού και τους κανόνες διακυβέρνησης της Ενεργειακής Ένωσης.

2.2. Η δέσμη μέτρων για την καθαρή ενέργεια σχεδιάστηκε αρχικά όχι ως δέσμη μέτρων αλλά ως αλληλουχία προτάσεων. Ωστόσο, λόγω των διασυνδέσεων μεταξύ των εν λόγω προτάσεων, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει, αφενός, την απόφαση συνένωσης σε μία δέσμη και επικρίνει, αφετέρου, το μέγεθος της δέσμης που αριθμεί χίλιες σελίδες, καθιστώντας δυσχερή με τον τρόπο αυτό τη συμμετοχή των πολιτών και της κοινωνίας των πολιτών στην εξέταση και στη διεξοδική συζήτηση της πρότασης.

2.3. Είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη ότι η Ενεργειακή Ένωση βρίσκεται σε εξέλιξη εδώ και καιρό και έχουν εκδοθεί ήδη προηγούμενες δέσμες μέτρων (π.χ. ασφάλεια εφοδιασμού με αέριο) — λόγω κυρίως των βασικών προβληματισμών για την κλιματική αλλαγή και την ασφάλεια του εφοδιασμού καυσίμων.

2.4. Η δέσμη μέτρων για την καθαρή ενέργεια αφορά και τις πέντε βασικές διαστάσεις της ευρωπαϊκής Ενεργειακής Ένωσης:

- ενεργειακή ασφάλεια,
- εσωτερική αγορά ενέργειας,
- ενεργειακή απόδοση,
- απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές,
- έρευνα, καινοτομία και ανταγωνιστικότητα.

2.5. Η ανακοίνωση «Καθαρή ενέργεια για όλους τους Ευρωπαίους» λειτουργεί επίσης ως όραμα ή αφήγημα για την Ενεργειακή Ένωση.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η δέσμη μέτρων αποσκοπεί να επιταχύνει τη μετάβαση στην καθαρή ενέργεια, διατηρώντας τους σημαντικούς στόχους της οικονομικής μεγέθυνσης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας στην Ευρώπη. Οι βασικοί λόγοι για τους οποίους εκδόθηκε η δέσμη μέτρων είναι οι εξής:

- Η πρώτη οικουμενική συμφωνία (Παρίσι 2015) για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 4 Νοεμβρίου 2016. Η εφαρμογή των φιλόδοξων δεσμεύσεων της ΕΕ εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την επιτυχημένη μετάβαση σε ένα σύστημα καθαρής ενέργειας.
- Ο τομέας της ενέργειας είναι καθοριστικής σημασίας για την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής οικονομίας. Επομένως, η ενεργειακή απόδοση διαδραματίζει καίριο ρόλο για την προώθηση άλλων τομέων της οικονομίας. Η ανάπτυξη τεχνολογιών ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και προϊόντων και υπηρεσιών ενεργειακής απόδοσης έχει οδηγήσει στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων, ενώ άλλα ενεργειακά επιχειρηματικά μοντέλα αντιμετωπίζουν ολοένα περισσότερες δυσκολίες. Είναι καίριας σημασίας η πολιτική της ΕΕ να επιτυγχάνει καθαρή δημιουργία νέων θέσεων εργασίας υψηλής ποιότητας και να στηρίζει την επιτυχία των επιχειρήσεων της ΕΕ.
- Ένας άλλος βασικός στόχος είναι να διασφαλιστεί ότι η μετάβαση σε ένα σύστημα καθαρής ενέργειας θα έχει θετικό αντίκτυπο στους λαούς της Ευρώπης. Είναι μια μεγάλη πρόκληση ενόψει των σημαντικών διαφορών μεταξύ των κρατών μελών και της ανάγκης κάλυψης όλων των τμημάτων της κοινωνίας μας, συμπεριλαμβανομένων των ευάλωτων ομάδων.

3.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη στρατηγική αυτή, όπως προκύπτει από πολλές παλαιότερες γνωμοδοτήσεις σχετικά με τα ζητήματα αυτά ⁽¹⁾.

3.3. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει αυτή τη δέσμη κανονιστικών προτάσεων και μέτρων διευκόλυνσης που αποσκοπούν στην επιτάχυνση, το μετασχηματισμό και την παγίωση της μετάβασης της οικονομίας της ΕΕ σε καθαρές μορφές ενέργειας. Χαιρετίζει ιδιαίτερα το γεγονός ότι οι τομείς της θέρμανσης, της ψύξης και των μεταφορών έχουν αποκτήσει πλέον την ίδια βαρύτητα με την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

3.4. Η ανακοίνωση της Επιτροπής «Καθαρή ενέργεια για όλους τους Ευρωπαίους» δίνει μια αισιόδοξη εικόνα, με αρκετά θετικές υποθέσεις για την αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής και τον αριθμό των θέσεων εργασίας που θα μπορούσαν να δημιουργηθούν. Η ΕΟΚΕ το αναγνωρίζει αυτό, καθώς πιστεύει ότι χρειάζονται τέτοιου είδους θετικά μηνύματα προκειμένου να διατηρηθεί η δυναμική σε μια δύσκολη μεταβατική διαδικασία.

3.5. Από την άλλη πλευρά, η ΕΟΚΕ θα ήθελε επίσης να τονίσει ότι η ενεργειακή μετάβαση αποτελεί μεγάλη πρόκληση για την Ευρώπη η οποία συνεπάγεται σοβαρούς κινδύνους, ιδίως εάν η διαδικασία εξελιχθεί με υπερβολικά ταχείς ρυθμούς και χωρίς ολοκληρωμένο σχεδιασμό. Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλούν οι μεγάλες διαφορές –οικονομικές και πολιτικές– μεταξύ των κρατών μελών, οι οποίες υποτίθεται ότι αντιμετωπίζονται από τον νέο κανονισμό για τη διακυβέρνηση. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η ενεργειακή μετάβαση μπορεί να πετύχει μόνο αν εξεταστούν επαρκώς οι ευκαιρίες και οι κίνδυνοι.

4. Η διακυβέρνηση της Ευρωπαϊκής Ενεργειακής Ένωσης αποτελεί καίριο ζήτημα

4.1. Μολονότι τα κράτη μέλη δεσμεύτηκαν για εθνικές συνεισφορές σχετικά με την ενεργειακή απόδοση και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας που θα πραγματοποιηθούν μέχρι το 2020, δεν υπάρχουν αντίστοιχες ενδεικτικές τιμές αναφοράς για το 2030.

4.2. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει θέσει ως στόχο το μερίδιο της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές που θα καταναλώνεται στην ΕΕ το 2030 να ανέρχεται σε τουλάχιστον 27 %. Αν και αυτός ο ελάχιστος στόχος είναι δεσμευτικός σε επίπεδο ΕΕ, δεν θα πρέπει να μεταφραστεί άμεσα σε εθνικά δεσμευτικούς στόχους. Η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση για ισχυρά μέτρα για την προώθηση αυτών των κρατών μελών με τους πιο φιλόδοξους στόχους.

4.3. Ο προτεινόμενος **κανονισμός για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης** (βλέπε TEN 617) θέτει πλέον τις απαιτήσεις για τα ενοποιημένα εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα –αντικαθιστώντας τα χωριστά σχέδια για την ενεργειακή απόδοση και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας– και μια ευθυγραμμισμένη διαδικασία καθιέρωσης και εποπτείας τους. Η διακυβέρνηση –με ό,τι αυτή συνεπάγεται από άποψη δεσμευτικών απαιτήσεων για εθνική δράση– αποτελεί ευαίσθητο τομέα, πόσο μάλλον όσον αφορά την ενέργεια, όπου επικρατούν πολύ διαφορετικές συνθήκες και πολιτικές θέσεις στα κράτη μέλη.

⁽¹⁾ EE C 383 της 17.11.2015, σ. 84· EE C 264 της 20.7.2016, σ. 117· EE C 291 της 4.9.2015, σ. 8· EE C 82 της 3.3.2016, σ. 13· EE C 82 της 3.3.2016, σ. 22· EE C 487 της 28.12.2016, σ. 75· EE C 303 της 19.8.2016, σ. 1

4.4. Η ΕΟΚΕ έχει βαθιές ανησυχίες σχετικά με την ικανότητα της διαδικασίας διακυβέρνησης για την εφαρμογή και την επίτευξη συγκεκριμένων αποτελεσμάτων. Υπάρχει πολύ μεγαλύτερη εξάρτηση από τις διαβουλεύσεις και την πίεση από ομοτίμους παρά από σαφείς κανόνες. Πρέπει να αποσαφηνιστεί ο τρόπος με τον οποίο η Επιτροπή μπορεί να ζητήσει από τα κράτη μέλη να λάβουν τα «απαραίτητα μέτρα» σε περίπτωση που διαπιστώσει ότι υπάρχει κάποιο κενό, τόσο σε επίπεδο προσδοκιών όσο και σε επίπεδο υλοποίησης, ιδιαίτερα αναφορικά με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας». Ειδικότερα, χρειάζεται μεγαλύτερη αποσαφήνιση της φύσης και της λειτουργίας της «πλατφόρμας χρηματοδότησης» ως ενός είδους κύρωσης σε περίπτωση τυχόν ελλείψεων στην παροχή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές.

4.5. Η ΕΟΚΕ σημειώνει με ιδιαίτερη απογοήτευση ότι δεν προσδιορίζεται στον κανονισμό η «δημόσια διαβούλευση» και υπολείπεται κατά πολύ της πρότασης της ΕΟΚΕ για μακρόπνοο Ευρωπαϊκό Ενεργειακό Διάλογο. Για να κερδίσει την εμπιστοσύνη και τη συμμετοχή των πολιτών, ο διάλογος αυτός θα πρέπει να είναι ανεξάρτητος της διαδικασίας διακυβέρνησης και των εθνικών σχεδίων για την ενέργεια και το κλίμα. Θα πρέπει να εστιάζει στην ενημέρωση των καταναλωτών, να βοηθά τους προμηθευτές ενέργειας να συμμετέχουν και να οικοδομούν εμπιστοσύνη, αλλά και να παρέχει έναν διάυλο επικοινωνίας για τις πολυάριθμες ανησυχίες των διαφόρων ομάδων σχετικά με την ενεργειακή ασφάλεια, την οικονομική προσιτότητα και τη βιωσιμότητα.

4.6. Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, και προκειμένου να αξιοποιηθεί πλήρως ο αποκεντρωμένος και ευέλικτος χαρακτήρας των τεχνολογιών ενεργειακής απόδοσης και ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, πρέπει να μεταβιβάζεται ολόένα μεγαλύτερο κομμάτι της ενεργειακής πολιτικής και της διαδικασίας λήψης αποφάσεων από τα κράτη μέλη στο τοπικό και περιφερειακό επίπεδο δημόσιας διακυβέρνησης. Η ΕΕ, τα κράτη μέλη και οι τοπικές και περιφερειακές κυβερνήσεις, σε συνεργασία με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που διασφαλίζουν ισχυρή δημόσια συμμετοχή και συμμετοχή της κοινότητας, θα πρέπει να διασφαλίσουν τη μεταβίβαση αυτή και να βεβαιωθούν ότι επιστεύδεται και εφαρμόζεται με συντονισμένο τρόπο ο οποίος να παρέχει όσο δυνατόν περισσότερα οφέλη στους καταναλωτές και στις κοινότητες.

5. Η ενεργειακή απόδοση παρέχει τεράστιες δυνατότητες εξοικονόμησης ενέργειας

5.1. Η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης σε όλους τους τομείς (παραγωγή ενέργειας, μεταποίηση και μεταφορές, ηλεκτρική ενέργεια, θέρμανση, ψύξη και κινητικότητα) είναι υψίστης σημασίας για το μελλοντικό σύστημα ενέργειας της Ευρώπης. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει το γεγονός ότι η ενεργειακή απόδοση πρόκειται να τύχει μεγαλύτερης προσοχής στις πολιτικές της ΕΕ και ότι οι νέες πρωτοβουλίες περιλαμβάνουν πλέον, αν και αργοπορημένα, τη θέρμανση, την ψύξη και τις μεταφορές (βλέπε επίσης γνωμοδότηση TEN/618 σχετικά με την **οδηγία για την ενεργειακή απόδοση**).

5.2. Η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και μόνο –όσο φιλόδοξη και αν είναι– δεν μπορεί να επιλύσει τα συναφή με την ενέργεια προβλήματα που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή, την ασφάλεια του εφοδιασμού ή τη φτώχεια. Μπορεί, ωστόσο, να λειτουργήσει ως ισχυρό μέσο μετριασμού των προβλημάτων. Η βελτιωμένη απόδοση μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης, επιβραδύνοντας ή αντιστρέφοντας έτσι την αύξηση του ενεργειακού κόστους, παρά τις αυξανόμενες τιμές της ενέργειας.

5.3. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι αυξήσεις της ενεργειακής απόδοσης εξαρτώνται πάντοτε από τις επενδύσεις. Κατά συνέπεια, η βελτιωμένη απόδοση δεν οδηγεί απαραίτητως σε χαμηλότερο κόστος για τους καταναλωτές ή τη βιομηχανία, όπως αναφέρεται επανειλημμένως στην ανακοίνωση. Οδηγεί, ασφαλώς, πάντα σε χαμηλότερη κατανάλωση ενέργειας και, ως εκ τούτου, προσφέρει οφέλη στο κλίμα. Η θετική επίδραση στο κόστος, όμως, εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από την ισορροπία μεταξύ επενδύσεων και εξοικονόμησης ενεργειακού κόστους. Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να δει μια πιο ρεαλιστική και κριτική εξέταση του γεγονότος αυτού.

5.4. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την τροποποίηση της **οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων** (TEN/620). Η θέρμανση και η ψύξη των κτιρίων είναι εξαιρετικά σημαντικές, καθώς αντιπροσωπεύουν το 40 % της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας. Η εξοικονόμηση ενέργειας στον τομέα αυτόν επιτυγχάνεται με την ανακαίνιση των κτιρίων και την οικοδόμηση νέων κτιρίων. Και στις δύο περιπτώσεις, απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις. Εντούτοις, δεδομένου ότι μόνο το 0,4 %- 1,2 % του κτιριακού αποθέματος ανακαινίζεται/δομείται ετησίως, είναι σαφές ότι πρέπει να επισπευσθούν οι διαδικασίες αυτές.

5.5. Τα κράτη μέλη καλούνται να καταρτίσουν έναν χάρτη πορείας με σαφή ορόσημα και μέτρα για την επίτευξη του μακροπρόθεσμου στόχου του 2050 για την απαλλαγή του εθνικού κτιριακού αποθέματος από τις ανθρακούχες εκπομπές, με συγκεκριμένα ορόσημα για το 2030.

5.6. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την απογοήτευσή της για την επιλογή της λιγότερο φιλόδοξης επιλογής πολιτικής, η οποία επιφέρει μικρότερη εξοικονόμηση ενέργειας από την αναμενόμενη. Γνωρίζει ότι δεν μπορεί να διασφαλιστεί η πολιτική βούληση των κρατών μελών να πετύχουν καλύτερα αποτελέσματα στον τομέα αυτόν, παρότι η ενεργειακή απόδοση των κτιρίων παρέχει τη μεγαλύτερη αναγνωρίσιμη ευκαιρία.

5.7. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το ευρύ φάσμα των νέων χρηματοδοτικών μέσων που προτείνει η Επιτροπή. Ουσιώδους σημασίας είναι η διαθεσιμότητα χρηματοπιστωτικών μέσων για τη στήριξη της ανακαίνισης των κτιρίων, ιδίως η παροχή κινήτρων σε ιδιώτες ιδιοκτήτες διαμερισμάτων και κοινωνικών κατοικιών να επενδύσουν στην ανακαίνιση παλαιότερων ακινήτων.

5.8. Οι ιδιοκτήτες ή οι ενοικιαστές νέων ή ανακαινισμένων κτιρίων απολαμβάνουν όχι μόνο χαμηλότερη κατανάλωση ενέργειας, αλλά και πιο άνετες συνθήκες διαβίωσης και καλύτερη ποιότητα ζωής. Δυστυχώς, αυτό οδηγεί συνήθως σε ένα φαινόμενο αντίρροπου αποτελέσματος, όπου τα υψηλότερα ενοίκια των ανακαινισμένων κατοικιών μπορούν εύκολα να υπερκαλύψουν την εξοικονόμηση ενεργειακού κόστους. Η ανακοίνωση, από την άλλη, εκφράζει μάλλον αισιόδοξη άποψη για την εξοικονόμηση κόστους. Η ΕΟΚΕ προτείνει μια πιο κριτική εξέταση του προβλήματος. Πρέπει να εφαρμοστούν οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια, ειδάλλως θα δημιουργηθεί μια νέα μορφή φτώχειας για τις μεγαλύτερης ηλικίας γενιές.

5.9. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την πρωτοβουλία που περιλαμβάνεται στην οδηγία να καταστεί υποχρεωτική η εγκατάσταση σημείων φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων σε μεγάλο ποσοστό των νέων κτιρίων. Είναι σημαντικό να επισημανθεί, ωστόσο, ότι η αυξημένη ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας στο μέλλον απαιτεί σχεδιασμό και συντονισμό με τους παρόχους ηλεκτρικής ενέργειας, λόγω της πρόσθετης ανάγκης εκ των προτέρων επενδύσεων σε μετασχηματιστές μεγάλης ισχύος κοντά σε κατοικημένες περιοχές.

5.10. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι εάν τα συστήματα μεταφορών είναι αποδοτικότερα και καθοδηγούνται από τις διαρκείς τεχνολογικές εξελίξεις και την ανάπτυξη **συνεργατικών και ευφώνων συστημάτων μεταφορών**, θα συμβάλλουν σημαντικά στις ευρωπαϊκές προσπάθειες εξοικονόμησης ενέργειας (TEN/621). Το νέο **σχέδιο εργασίας και ο κανονισμός για τον οικολογικό σχεδιασμό** (NAT/702) δίνει ένα σημαντικό στοιχείο για την κοινή ευρωπαϊκή αγορά, παρέχοντας προϊόντα υψηλής απόδοσης και στηρίζοντας την κυκλική οικονομία.

6. Οι καταναλωτές στο επίκεντρο της Ενεργειακής Ένωσης

6.1. Η ΕΟΚΕ εκτιμά το γεγονός ότι η Επιτροπή θέλει να θέσει τους καταναλωτές στο επίκεντρο της Ενεργειακής Ένωσης. Στη σύγχρονη ζωή, οι μεταφορές, η στέγαση, η επικοινωνία και η γενική κατανάλωση απαιτούν τη χρήση μιας ελάχιστης ενέργειας για όλους τους πολίτες. Άρα η ενέργεια δεν πρέπει να καταστεί αγαθό πολυτελείας. Ωστόσο, το συχνά αναφερόμενο φαινόμενο της ενεργειακής ένδειας –αν και δεν ορίζεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο– υποδεικνύει μια τάση κατά την οποία οι ευάλωτοι πολίτες δυσκολεύονται ολοένα και περισσότερο να εξασφαλίσουν την ελάχιστη ενέργεια που χρειάζονται. Η ΕΟΚΕ ζητεί να αντιμετωπιστεί η τάση αυτή και να προσαρμοστεί αναλόγως η ενεργειακή πολιτική.

6.2. Η τεχνολογική πρόοδος οδήγησε σε μείωση του κόστους παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας τα τελευταία χρόνια. Ο καταναλωτής δεν επωφελήθηκε από το γεγονός αυτό, καθώς η μείωση αντισταθμίστηκε σε πολλές περιπτώσεις από τη φορολογία, τα έξοδα δικτύου και ούτω καθεξής. Αυτό αποτελεί σοβαρό πρόβλημα αφού έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ενεργειακή ένδεια.

6.3. Η ΕΟΚΕ διαφωνεί με τον ισχυρισμό ότι «η ενεργειακή απόδοση είναι ένας από τους καλύτερους τρόπους για την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών της ενεργειακής ένδειας». Ο όρος «ενεργειακή ένδεια» προέκυψε όταν άρχισαν να αυξάνονται σημαντικά οι τιμές της ενέργειας. Αυτό σημαίνει ότι οι υψηλές τιμές αποτελούν το βαθύτερο αίτιο αυτής της συγκεκριμένης κατηγορίας ένδειας και θα πρέπει να αποτελούν τον πρωταρχικό στόχο οποιουδήποτε μέτρου για την παροχή βοήθειας στις ευάλωτες ομάδες. Η βελτίωση της απόδοσης ασφαλώς βοηθάει, αλλά εξαρτάται αναπόφευκτα από μεγάλες επενδύσεις, τις οποίες ιδίως οι ευάλωτοι καταναλωτές μπορεί να μην είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν (βλέπε TEN/518).

6.4. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι η Επιτροπή προβαίνει στη δημιουργία ενός Παρατηρητηρίου Ενεργειακής ένδειας όπως είχε ήδη προτείνει η ΕΟΚΕ το 2013 με τη γνωμοδότηση TEN/516 για την ενεργειακή φτώχεια. Κύριος στόχος του πρέπει να είναι ο καθορισμός των ευρωπαϊκών δεικτών ενεργειακής ένδειας. Αυτό θα μπορούσε να είναι το κλειδί για τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν μια πλήρως συντονισμένη προσέγγιση για την ενεργειακή ένδεια συμπεριλαμβανομένης της κατανόησης του ρόλου και της αποτελεσματικότητας διαφόρων μέσων όπως, για παράδειγμα, τα κοινωνικά τιμολόγια, τα μέτρα περιορισμού της φτώχειας, η παροχή συμβουλών στον καταναλωτή ή η ενεργειακή απόδοση.

6.5. Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να τονίσει το γεγονός ότι, εκτός από τα ζητήματα που αναφέρονται στην ανακοίνωση (ενεργειακή ασφάλεια, ενεργειακή απόδοση και απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές), η καθαρή ενέργεια συνεπάγεται επίσης σημαντικά οφέλη για την υγεία όλων των πολιτών.

6.6. Η δέσημη μέτρων προσφέρει στους πολίτες περιορισμένο μόνο ρόλο όσον αφορά την άμεση άσκηση επιρροής στις αποφάσεις που θα διαμορφώσουν την καθημερινή τους ζωή και τα μέσα βιοπορισμού τους. Δεν είναι σαφές κατά πόσον εφαρμόζονται –και θα εφαρμοστούν– στην Ένωση οι αρχές ενός ενεργειακού διαλόγου που επιφέρει ουσιαστική συμμετοχή (βλέπε επίσης TEN/617). Ο διάλογος αυτός απαιτεί ίσους όρους ανταγωνισμού, μεταξύ άλλων και σε θεσμικό επίπεδο.

6.7. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την αναγνώριση του αυξανόμενου ρόλου των πολιτών που συμμετέχουν στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας ως παραγωγοί-καταναλωτές. Οι πολίτες αυτοί χρειάζονται μια νέα ρύθμιση της αγοράς που να ταιριάζει με τις αποκεντρωμένες δομές παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και να θέτει πράγματι τους καταναλωτές και τους πολίτες στο επίκεντρο της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής.

6.8. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την ιδέα της κοινοτικής ενέργειας που παραπέμπει σε ένα επιχειρηματικό μοντέλο στο οποίο οι πολίτες έχουν από κοινού στην κατοχή τους και συμμετέχουν σε έργα σχετικά με ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές ή ενεργειακή απόδοση στην περιοχή που μένουν. Οι νομοθετικές διατάξεις της νέας δέσμης μέτρων θα πρέπει να προβλέπουν και να ενθαρρύνουν πρωτοβουλίες τέτοιου είδους όπου αυτό είναι δυνατόν.

7. Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας σε μια νέα αγορά

7.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει γενικά τον στόχο της **οδηγίας για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας** (TEN 622) όσον αφορά την προώθηση της μεγαλύτερης ενσωμάτωσης των προμηθευτών ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην αγορά λόγω των μειώσεων του κόστους των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

7.2. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εκφράζει επίσης την ανησυχία της για το γεγονός ότι απέχουμε πολύ από τους ίδιους όρους ανταγωνισμού στους οποίους θα μπορούσαν να επιβιώσουν οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας χωρίς ειδική στήριξη. Πρέπει να γίνουν ακόμη πολλά για να εξαλειφθούν οι τεράστιες στρεβλώσεις στις υφιστάμενες αγορές ηλεκτρικής ενέργειας που δημιουργούνται από τις επιδοτήσεις, τις διαρθρωτικές οριακές συνθήκες και την έλλειψη σαφούς λογιστικού σχεδίου για το εξωτερικό κόστος.

7.3. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την πρόσφατη έκθεση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος (ΕΟΠ) με τίτλο *Transforming the EU power sector: avoiding a carbon lock-in* (Μετασχηματισμός του ενεργειακού τομέα της ΕΕ: αποφεύγοντας τον εγκλωβισμό στη χρήση άνθρακα). Τα ορυκτά καύσιμα εξακολουθούν να συμβάλλουν στο ήμισυ σχεδόν της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται στην Ευρώπη. Η μελέτη του ΕΟΠ αντιπαράβαλλε τις τρέχουσες τάσεις της αγοράς ενέργειας με τους κλιματικούς στόχους της ΕΕ για το 2030 και μετά. Η απομάκρυνση από τον υψηλής έντασης άνθρακα ενεργειακό εφοδιασμό απαιτεί αύξηση των επενδύσεων σε εναλλακτικές λύσεις, καθώς και υποστηρικτικά πλαίσια πολιτικής.

7.4. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για την έλλειψη λεπτομερειών σχετικά με συγκεκριμένα μέτρα και μέσα υποστήριξης, τα οποία ενδέχεται να θέσουν σε κίνδυνο την περαιτέρω προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

7.5. Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να τονίσει το γεγονός ότι πρέπει να επανεξετάζεται η ενεργειακή ασφάλεια όποτε μεταβάλλεται ραγδαία το ενεργειακό μείγμα — ένα ζήτημα που δεν αντιμετωπίζεται επαρκώς στη δέση μέτρων.

8. Ευκαιρίες για την οικονομία και θέσεις εργασίας

8.1. Η ενεργειακή μετάβαση αποτελεί μεγάλη πρόκληση για την Ευρώπη, με ευκαιρίες για νέες θέσεις εργασίας, οικονομική μεγέθυνση και την ευημερία όλων των πολιτών. Λαμβάνοντας υπόψη τους κινδύνους τους οποίους ενέχει μια τέτοια μετάβαση, είναι εξαιρετικά σημαντικό να αναπτυχθεί μια καλά ισορροπημένη πολιτική που να παρέχει τα κατάλληλα μέτρα ώστε να αποφευχθεί οποιαδήποτε ζημία για την κοινωνία, π.χ. για τους μισθωτούς (ανεργία και ποιότητα των θέσεων εργασίας), τους καταναλωτές και τις ΜΜΕ. Τούτο μπορεί να επιτευχθεί μόνο με τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων φορέων σε όλες τις φάσεις αυτής της μετάβασης και η ΕΟΚΕ, ως πολύτιμος και σημαντικός εταίρος, είναι ένας από αυτούς.

8.2. Η παγκόσμια ηγεσία στις καθαρές τεχνολογίες σημαίνει επίσης εξαγωγή των τεχνολογιών αυτών, πράγμα ωφέλιμο τόσο από οικονομική όσο και από περιβαλλοντική άποψη (NAT/690).

8.3. Η έρευνα και η καινοτομία είναι καίριας σημασίας για τη στήριξη της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας και ηγεσίας της Ευρώπης σε προηγμένες τεχνολογίες ενέργειας και λύσεις ενεργειακής απόδοσης. Η ειδική στρατηγική για την **επιτάχυνση της καινοτομίας στον τομέα της καθαρής ενέργειας** (TEN/619) θα πρέπει να φέρει εντονότερη ιεράρχηση και συγκεκριμένες δράσεις προκειμένου να διασφαλιστεί η ευρύτερη χρήση καινοτομιών για τη σταδιακή κατάργηση των τεχνολογιών άνθρακα και η ταχύτερη εμπορική τους διάδοση. Η ΕΟΚΕ επικρίνει το γεγονός ότι δεν γίνεται εκτενής λόγος για τη βασική έρευνα και τη δυναμική συμβολή της. Το ευρωπαϊκό στρατηγικό σχέδιο ενεργειακών τεχνολογιών (σχέδιο ΣΕΤ) αναφέρεται εν συντομία, αλλά δυστυχώς όχι από βιομηχανική σκοπιά.

8.4. Η δέση μέτρων αναφέρεται επανειλημμένως στη βιομηχανία, στις θέσεις εργασίας και στη μεγέθυνση για να ορίσει την καινοτομία· η καινοτομία, όμως, δεν είναι μόνο αυτό. Πέραν των βιομηχανικών πτυχών, σημαντικές πτυχές είναι η ευημερία των πολιτών και η φύση.

8.5. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την πρόταση της Επιτροπής για τη δημιουργία ενός «βιομηχανικού φόρουμ καθαρής ενέργειας», το οποίο θα μπορούσε με μια προσέγγιση από τη βάση προς την κορυφή να αποτελέσει μέρος μιας ευρύτερης ιδέας διαλόγου με την κοινωνία των πολιτών και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς. Υπογραμμίζει τη σημασία της ισορροπημένης υποστήριξης της αλυσίδας έρευνας και καινοτομίας, από τη στοιχειώδη έρευνα έως την εφαρμοσμένη έρευνα για νέα καινοτόμα προϊόντα.

8.6. Δεδομένου του τεράστιου έργου του μετασχηματισμού της οικονομίας των περιφερειών εκείνων που βασίζονται σήμερα σε μεγάλο βαθμό στη βιομηχανία του άνθρακα, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το ζήτημα αυτό χρήζει ενδεδειγμένης εξέτασης από αυτήν που παρέχεται στην παρούσα δέσμη.

8.7. Για νέες επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και στην ενεργειακή απόδοση, το κόστος κεφαλαίου διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι απαιτούνται ισχυρά φορολογικά και θεσμικά μέτρα για την εξάλειψη ή την ελαχιστοποίηση παρόμοιων όρων διάκρισης για τους καταναλωτές και τους επενδυτές.

8.8. Η νοτιοανατολική Ευρώπη διαθέτει τεράστιο δυναμικό ανανεώσιμων πηγών ενέργειας καθώς και ειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό που, σε μεγάλο βαθμό, παραμένουν ακόμη αναξιοποίητα. Η ΕΟΚΕ ζητεί σημαντική αύξηση της στήριξης προς φορείς που προωθούν τους στόχους της Ενεργειακής Ένωσης στην περιοχή. Έτσι θα παρέχονται στους κατά τόπους καταναλωτές και επενδυτές τεράστιες ευκαιρίες ανάπτυξης σύμφωνα με τους στόχους της παρούσας δέσμης μέτρων.

Βρυξέλλες, 26 Απριλίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση για μια νέα ευρωπαϊκή κοινή αντίληψη για την ανάπτυξη — ο κόσμος μας, η αξιοπρέπείά μας, το μέλλον μας»

[COM(2016) 740 final]

(2017/C 246/11)

Εισηγητής: **Ionuț SIBIAN**

Συνεισηγητής: **Mihai MANOLIU**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 27.1.2017
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	26.4.2017
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	4.4.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	26.4.2017
Σύννοδος ολομέλειας αριθ.	525
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	166/1/3
(υπέρ/κατά/αποχές)	

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής για μια νέα ευρωπαϊκή κοινή αντίληψη για την ανάπτυξη με θέμα «ο κόσμος μας, η αξιοπρέπείά μας, το μέλλον μας». Η εν λόγω πρόταση ανταποκρίνεται στις συστάσεις που διατυπώνει η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της REX/461 με θέμα «Το θεματολόγιο του 2030 — Η Ευρωπαϊκή Ένωση προσηλωμένη στη βιώσιμη ανάπτυξη σε παγκόσμιο επίπεδο», στην οποία εκφράζει την ακόλουθη πεποίθηση: «Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη πρέπει επείγοντως να αποφασίσουν, στο υψηλότερο πολιτικό επίπεδο, την πορεία που θα ακολουθηθεί με τη σύναψη διοργανικής συμφωνίας μεταξύ της Επιτροπής, του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, έτσι ώστε να τεθούν στέρεα θεμέλια για περαιτέρω πολιτική δράση. Η συμφωνία αυτή σχετικά με την υλοποίηση των ΣΒΑ θα πρέπει να αποτελέσει τη βάση για μια σφαιρική στρατηγική ενσωμάτωσης του θεματολογίου του 2030, με στόχο να καταστεί η ΕΕ μια Ένωση Βιώσιμης Ανάπτυξης. Στην ίδια γνωμοδότηση συνιστάται επίσης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να «εντάξει πλήρως και να αξιοποιήσει στο έπακρο το θεματολόγιο του 2030 στην “ευρωπαϊκή κοινή αντίληψη για την ανάπτυξη”».

1.2. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τον ρόλο που διαδραμάτισε η ευρωπαϊκή κοινή αντίληψη για την ανάπτυξη κατά το 2006 στο πλαίσιο της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της για την αναπτυξιακή συνεργασία⁽¹⁾. Η προστιθέμενη αξία της συνίστατο, κατά κύριο λόγο, στη διαμόρφωση ενός κοινού οράματος εκ μέρους της ΕΕ και των κρατών μελών της, καθώς και ενός πλαισίου εφαρμογής σε ενωσιακή κλίμακα, τα οποία αποτυπώθηκαν στη συνέχεια σε διάφορα έγγραφα προσανατολισμού, πολιτικών και δράσεων, τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε επίπεδο κρατών μελών. Αναμένεται ότι παρόμοιο ρόλο θα εξακολουθήσει να διαδραματίζει και η νέα κοινή αντίληψη.

1.3. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη ρητή προσηλωση της κοινής αντίληψης στην επίτευξη του παγκόσμιου στόχου για την εξάλειψη της φτώχειας, μέσω της υιοθέτησης μιας προσέγγισης βάσει δικαιωμάτων όσον αφορά την αναπτυξιακή συνεργασία και βάσει της ισότητας των φύλων, με τη διασφάλιση παράλληλα ότι στο θεματολόγιο του 2030 συμπεριλαμβάνονται όλοι, ανεξαρτήτως τόπου διαμονής, εθνικής καταγωγής, φύλου, ηλικίας, αναπηρίας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, γενετήσιου προσανατολισμού, καθεστώτος μετανάστη ή κάποιου άλλου καθεστώτος.

1.4. Χάρη στις παραπομπές της στο θεματολόγιο του 2030, και διατηρώντας τον στόχο για την εξάλειψη της φτώχειας στο επίκεντρο της αποστολής της, η κοινή αντίληψη αποδίδει στην αναπτυξιακή συνεργασία την αναγνώριση που της αξίζει και ενισχύει την προβολή της ως αυτοτελούς τομέα πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρότι η αναπτυξιακή πολιτική πρέπει να θεωρείται ένας από τους πυλώνες της εξωτερικής δράσης της ΕΕ, η κοινή αντίληψη θα πρέπει να εκλαμβάνεται ως εγγύηση του γεγονότος ότι οι σχετικές δραστηριότητες ασκούνται σε ισότιμη βάση με άλλους τομείς δράσης της Ένωσης από τους οποίους δεν είναι δυνατόν να εξαρτάται (ασφάλεια, εμπόριο, δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις κ.λπ.).

⁽¹⁾ Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. «Assessing the 2005 European Consensus on Development and accompanying the initiative “Proposal for a new European Consensus on Development”» («Αξιολόγηση της ευρωπαϊκής κοινής αντίληψης του 2005 για την ανάπτυξη που συνοδεύει την πρωτοβουλία με τίτλο “Πρόταση για μια νέα ευρωπαϊκή κοινή αντίληψη για την ανάπτυξη”»).

1.5. Η αναθεώρηση της κοινής αντίληψης προκύπτει σε μια ιδιαίτερα δυσχερή συγκυρία, στην οποία απειλούνται ολοένα και περισσότερο οι θεμελιώδεις ευρωπαϊκές αξίες και αρχές (απαριθμούνται στο άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση), καθώς και η ίδια η υπόσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πολλαπλές κρίσεις επηρεάζουν τη δυνατότητα και τη βούληση των κυβερνήσεων να διαθέσουν τους απαιτούμενους πόρους για την υλοποίηση του θεματολογίου του 2030. Κατά συνέπεια, η απόλυτη προσήλωση όλων των κρατών μελών και των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην υλοποίηση και την τήρηση του μέσω μιας ευρωπαϊκής κοινής αντίληψης για την ανάπτυξη, ιδίως όσον αφορά τις δημοσιονομικές επιπτώσεις του, είναι καίριας σημασίας.

1.6. Η κοινή αντίληψη θα πρέπει να επιχειρήσει να καθορίσει τους αντίστοιχους ρόλους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των κρατών μελών, λαμβάνοντας υπόψη τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που αυτά διαθέτουν ειδικά στον τομέα της ανάπτυξης. Η ανάγκη αυτή καθίσταται ακόμη πιο επιτακτική ενόψει της προβλεπόμενης μείωσης του συνολικού κονδυλίου της ΕΕ και των κρατών μελών της για την ανάπτυξη μετά την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ (Brexit) και στο πλαίσιο ενός μεταβαλλόμενου εσωτερικού πολιτικού κλίματος. Σύμφωνα με έκθεση που εκπονήθηκε το 2013 ⁽²⁾ για λογαριασμό της Επιτροπής Ανάπτυξης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το εκτιμώμενο οικονομικό κόστος της έλλειψης αποτελεσματικού συντονισμού μεταξύ των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στον τομέα της αναπτυξιακής βοήθειας ανέρχεται περίπου σε 800 εκατομμύρια ευρώ. Το ποσό αυτό θα μπορούσε να εξοικονομείται ετησίως από το κόστος συναλλαγών, εάν οι χορηγοί επικεντρώσουν τις προσπάθειές τους όσον αφορά την αναπτυξιακή βοήθεια σε μικρότερο αριθμό χωρών και δραστηριοτήτων. Εκτιμήθηκε επίσης ότι, εάν βελτιωθεί η κατανομή των χρηματοδοτικών πόρων μεταξύ των διαφόρων χωρών, θα μπορούσαν δυνητικά να εξοικονομούνται ετησίως άλλα 8,4 δισεκατομμύρια ευρώ.

1.7. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη της δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούν την αναπτυξιακή βοήθεια ως μέσο επιβολής μιας συνεργασίας στους εταίρους τους στο πλαίσιο των στόχων της οικονομικής και εξωτερικής πολιτικής, της εσωτερικής ασφάλειας και του ελέγχου των μεταναστευτικών ροών. Αντιθέτως, η αναπτυξιακή συνεργασία θα πρέπει να παραμένει διαρθρωμένη γύρω από τον πρωταρχικό στόχο της εξάλειψης της φτώχειας, της ισότητας των ευκαιριών, της αξιοπρέπειας για όλους και της διασφάλισης της βιωσιμότητας του περιβάλλοντος.

1.8. Η ΕΟΚΕ εφιστά ιδιαίτερα την προσοχή στον ρόλο της γεωργίας στην αναπτυξιακή πολιτική. Η ενίσχυση της βάσης για την τοπική παραγωγή τροφίμων, η βελτίωση της θέσης των γυναικών στις αγροτικές περιοχές και η σύσταση γεωργικών ενώσεων και συνεταιρισμών αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για την εξάλειψη της φτώχειας και την επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης στις φτωχότερες χώρες του κόσμου.

1.9. Η κοινή αντίληψη αναγνωρίζει τον ρόλο των κοινωνικών εταίρων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, τόσο σε ό,τι αφορά την προώθηση του θεματολογίου του 2030 όσο και τη συμβολή τους στην υλοποίησή της. Πέραν της ισχυρής πολιτικής στήριξης που πρέπει να παράσχει ώστε να τους εξασφαλίσει ένα ευνοϊκό περιβάλλον το οποίο θα τους επιτρέψει να διαδραματίζουν πλήρως τον ρόλο τους, η ΕΕ οφείλει να διασφαλίσει την αναγνώριση, την υποστήριξη και την προστασία των οργανώσεων για τα δικαιώματα του ανθρώπου, τους οργανισμούς εποπτείας (τύπου watchdog) και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις που εργάζονται υπό δυσμενείς συνθήκες. Επιπλέον, η ΕΕ θα πρέπει να επικεντρώσει τις προσπάθειές της στην εφαρμογή καλύτερα προσαρμοσμένων χρηματοδοτικών μηχανισμών, ώστε να μπορούν να συνδράμουν ευρύτερο φάσμα οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, με στόχο την εξασφάλιση της πρόσβασης περισσότερων και μικρότερων τοπικών οργανώσεων στα προγράμματα της ΕΕ. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ διατύπωσε μια σειρά σημαντικών συστάσεων στη γνωμοδότηση REX/461 που εξέδωσε με θέμα «Το θεματολόγιο του 2030 — Η Ευρωπαϊκή Ένωση προσηλωμένη στη βιώσιμη ανάπτυξη σε παγκόσμιο επίπεδο».

1.10. Είναι σκόπιμο ο κοινωνικός διάλογος να αναγνωριστεί ως μέσο υλοποίησης του αναπτυξιακού προγράμματος. Ο κοινωνικός διάλογος απαιτεί ευνοϊκό περιβάλλον και αποτελεσματικό θεσμικό πλαίσιο. Αφτηρία αποτελεί ο σεβασμός της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι και του δικαιώματος συλλογικής διαπραγμάτευσης. Η ΕΕ θα πρέπει να συνεργαστεί με τις ανεξάρτητες οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων (κοινωνικοί εταίροι) προκειμένου να προωθήσει ορθές πρακτικές όσον αφορά τις εργασιακές σχέσεις και την αποτελεσματική λειτουργία των διοικήσεων στον τομέα της εργασίας.

1.11. Μολονότι θεωρείται ότι τα καταπιστευματικά ταμεία της ΕΕ αποτελούν ένα δυνητικώς θετικό μέσο, δεν υπάρχουν επαρκείς μελέτες που να καταδεικνύουν ότι δύνανται να καλύψουν τις ανάγκες ανάληψης ίδιας ευθύνης από τις αναπτυσσόμενες χώρες, καθώς και τις ανάγκες προσαρμογής τους. Παρά το γεγονός ότι το ήμισυ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αυξάνουν τις συνεισφορές τους όσον αφορά την παροχή επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας (ΕΑΒ) στον ιδιωτικό τομέα, οι επενδύσεις του τομέα των εμπορικών συναλλαγών που πραγματοποιούνται με κρατικές ενισχύσεις παραμένουν σε μεγάλο βαθμό αδιαφανείς και μη εποπτευόμενες ⁽³⁾. Οι κοινωνικοί εταίροι και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα πρέπει να λαμβάνουν στήριξη και να τους επιτρέπεται να ασκούν έλεγχο στους χρηματοδοτικούς πόρους που χορηγούνται για την ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένων των κονδυλίων που προορίζονται για τον ιδιωτικό τομέα. Θα πρέπει να συμμετέχουν πραγματικά στην κατάρτιση, την υλοποίηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των αναπτυξιακών προγραμμάτων, ούτως ώστε τα εν λόγω προγράμματα να ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες της πλειονότητας των πολιτών.

⁽²⁾ *The Cost of Non-Europe in Development Policy: Increasing Coordination between EU Donors* (Το κόστος της απουσίας της Ευρώπης από την αναπτυξιακή πολιτική: Ενίσχυση του συντονισμού μεταξύ των χορηγών της ΕΕ), Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2013.

⁽³⁾ Η έκθεση «AidWatch 2016», πλατφόρμα CONCORD των ευρωπαϊκών ΜΚΟ.

1.12. Η δημιουργία θέσεων εργασίας αποτελεί σημαντική πρόκληση στις αναπτυσσόμενες χώρες και ο ιδιωτικός τομέας καλείται εν προκειμένω να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο. Στη γνωμοδότηση REX/386 της ΕΟΚΕ με θέμα «Συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στο αναπτυξιακό πλαίσιο μετά το 2015» υπογραμμίζεται ότι το επιχειρηματικό περιβάλλον διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στην καταπολέμηση της φτώχειας στον κόσμο «διότι δημιουργεί θέσεις εργασίας, παράγει αγαθά και υπηρεσίες, αποφέρει έσοδα και κέρδη και συνεισφέρει με τους φόρους που καταβάλλει στην κάλυψη των επιβαρύνσεων του Δημοσίου». Ωστόσο, η δημιουργία θέσεων εργασίας δεν θα πρέπει να συνιστά αυτοσκοπό, εκτός και αν διασφαλίζεται η τήρηση προτύπων στους τομείς της εργασίας και του περιβάλλοντος, καθώς και αξιοπρεπών συνθηκών εργασίας, κυρίως για τις γυναίκες και τους νέους, σύμφωνα με την ατζέντα της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ) για την αξιοπρεπή εργασία, τα εργασιακά πρότυπα της ΔΟΕ, καθώς και άλλα διεθνή έγγραφα, όπως π.χ. οι κατευθυντήριες αρχές του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) για τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα (UN Guiding Principles on Business and Human Rights) και οι κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις (OECD Guidelines for Multinational Enterprises).

1.13. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η ενσωμάτωση και ο βιώσιμος χαρακτήρας της βασίζονται στην εξασφάλιση αξιοπρεπών και σταθερών θέσεων εργασίας (ιδίως για τις γυναίκες και τους νέους), οι οποίες αποφέρουν επαρκή έσοδα και βιώσιμες αλυσίδες αξίας για μια ολόκληρη σειρά ενισχυμένων δημόσιων υπηρεσιών. Είναι σκόπιμο να προαχθούν νέα μοντέλα παραγωγής και κατανάλωσης στο πλαίσιο της κυκλικής οικονομίας. Οι ευάλωτες κατηγορίες θα τυγχάνουν καλύτερης προστασίας, θα έχουν πρόσβαση στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, ενώ ο έντιμος, δίκαιος και βιώσιμος επιχειρηματικός τομέας που θα διαμορφωθεί θα αναπτύξει νέα οικονομικά μοντέλα (κοινωνικές επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες σε τοπικό επίπεδο) και νέες ΜΜΕ, οι οποίες θα υπόκεινται στη δέουσα ρύθμιση.

2. Ιστορικό

2.1. Η αναπτυξιακή πολιτική αποτελεί βασικό στοιχείο της εξωτερικής δράσης της ΕΕ, όπως ορίζεται στο άρθρο 21 παράγραφος 2 στοιχείο δ) της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), η οποία συνίσταται στην «προώθηση, στις αναπτυσσόμενες χώρες, της αειφόρου ανάπτυξης από οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική άποψη, με πρωταρχικό στόχο την εξάλειψη της φτώχειας», σύμφωνα με τη σχετική διατύπωση που περιλαμβάνεται επίσης στο άρθρο 208 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

2.2. Η πρόταση για μια νέα ευρωπαϊκή κοινή αντίληψη για την ανάπτυξη επιδιώκει να παράσχει το πλαίσιο μιας κοινής προσέγγισης όσον αφορά την πολιτική αναπτυξιακής συνεργασίας, η οποία θα εφαρμόζεται από την ΕΕ και τα κράτη μέλη της.

2.3. Παράλληλα, η κοινή αντίληψη αποτελεί μια ηχηρή δήλωση που απευθύνεται σε ολόκληρο τον κόσμο, δίνοντας έμφαση στην αποφασιστικότητα της ΕΕ να διατηρήσει την αξιοπιστία, τις δεσμεύσεις και τις ευθύνες της στο διεθνές προσκήνιο και να αποτελέσει παράδειγμα προς μίμηση. Καθορίζει τις αρχές και τις προτεραιότητες της Ένωσης έναντι των σοβαρών προβλημάτων που διαπιστώνονται σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς και τα μέσα για την τήρηση των δεσμεύσεων που έχει αναλάβει η ΕΕ στο πλαίσιο του θεματολογίου του 2030 και της συμφωνίας του Παρισιού.

2.4. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι η αναθεώρηση της ευρωπαϊκής κοινής αντίληψης για την ανάπτυξη είναι ευπρόσδεκτη και εξαιρετικά σημαντική υπό τις νέες επικρατούσες συνθήκες, δεδομένου ότι αποσκοπεί να προανατολίζει τη δέσμευση της ΕΕ και των κρατών μελών προς την υλοποίηση του θεματολογίου του 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην επίτευξη των προτεραιοτήτων της εξωτερικής δράσης της Ένωσης, όπως ορίζονται στη συνολική στρατηγική της ΕΕ για την εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφαλείας.

2.5. Η συνεχιζόμενη οικονομική κρίση, το Brexit, οι αλλαγές πολιτικής στις ΗΠΑ, οι εντεινόμενες διαταραχές στην Ανατολή, οι συγκρούσεις στη Συρία και οι συνεπαγόμενες ανθρωπιστικές επιπτώσεις, η άνοδος του λαϊκισμού και της ξενοφοβίας στα κράτη μέλη, καθώς και οι οικονομικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, αποτελούν τους παράγοντες που συντελούν στη διαμόρφωση της σημαντικότερης πρόκλησης με την οποία έχει βρεθεί αντιμέτωπη η Ένωση τα τελευταία πενήντα και πλέον έτη.

2.6. Όπως υπογραμμίζεται στη νέα συνολική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφαλείας με τίτλο «Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe» (Κοινό όραμα, κοινή δράση: μια ισχυρότερη Ευρώπη) (2016), το νέο ενωσιακό και παγκόσμιο πλαίσιο είχε ως συνέπεια την αύξηση της αστάθειας και της ανασφάλειας. Ως εκ τούτου, ευρισκόμενη αντιμέτωπη με τις αυξανόμενες απειλές που θέτουν σε κίνδυνο την ίδια την υπόστασή της, η ΕΕ πρέπει να είναι πιο ισχυρή και πιο ενωμένη από ποτέ.

2.7. Η ΕΕ δεσμεύεται συλλογικά να παράσχει το 0,7 % του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματός της (ΑΕΕ) ως επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια (ΕΑΒ) εντός του χρονοδιαγράμματος του θεματολογίου του 2030. Για την υλοποίηση των φιλόδοξων στόχων της κοινής αντίληψης, η ΕΕ και τα κράτη μέλη πρέπει να επιτύχουν τους δικούς τους στόχους στον τομέα της βοήθειας. Επί του παρόντος, λαμβανομένων υπόψη των πολιτικών συνθηκών που επικρατούν στην Ευρώπη, εκφράζονται σοβαρές αμφιβολίες όσον αφορά την προθυμία των εν ενεργεία κυβερνήσεων να διατηρήσουν το εν λόγω ποσοστό χρηματοδοτικής δέσμευσης. Η εξέλιξη της πολιτικής κατάστασης στο εσωτερικό των κρατών μελών της ΕΕ ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο τις δεσμεύσεις των εθνικών κυβερνήσεων έναντι της αναπτυξιακής συνεργασίας, λόγω των έντονων πιέσεων που ασκούν τα λαϊκιστικά πολιτικά κινήματα για τον περιορισμό της παγκόσμιας αλληλεγγύης, καθώς και των δαπανών στο πλαίσιο της ΕΑΒ.

2.8. Δεδομένου ότι το Ηνωμένο Βασίλειο αποτελούσε τον κυριότερο χορηγό αναπτυξιακής βοήθειας στο πλαίσιο της ΕΕ (με συνεισφορά άνω των 14 δισεκατομμυρίων ευρώ το 2015), το Brexit θα έχει ήδη άμεσες επιπτώσεις στη θέση της ΕΕ και ειδικότερα στις ικανότητές της στον συγκεκριμένο τομέα πολιτικής, με τον περιορισμό των πόρων που σχεδίαζε να διαθέσει για την επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης (ΣΒΑ). Εκτιμάται ότι, πέραν της μη χρηματοοικονομικής ικανότητας, το Brexit θα κοστίσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση την απώλεια περίπου του 15 % του προϋπολογισμού της για την παροχή βοήθειας. Είναι υψίστης σημασίας τα κράτη μέλη της ΕΕ να διατηρήσουν την αλληλεγγύη τους και να τηρήσουν τους στόχους τους όσον αφορά την παροχή βοήθειας.

2.9. Η ΕΕ θα πρέπει να μεριμνήσει ώστε η ΕΑΒ να παραμείνει επικεντρωμένη στην καταπολέμηση της φτώχειας στις αναπτυσσόμενες χώρες, να ελέγχει ότι τα κεφάλαια δαπανώνται κατά τρόπο αποτελεσματικό προς πραγματικό όφελος των εν λόγω χωρών και να διασφαλίσει τη συνοχή των ευρωπαϊκών αναπτυξιακών πολιτικών (ΣΑΠ). Η έκδοση «AidWatch 2016» της πλατφόρμας CONCORD των ευρωπαϊκών ΜΚΟ καταδεικνύει ότι, ήδη το 2015, το 17 % της παρεχόμενης βοήθειας από την ΕΕ έπαψε να αντικατοπτρίζει την πραγματική μεταφορά πόρων προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, διότι επρόκειτο για δαπάνες που πραγματοποιούνταν στο εσωτερικό των χωρών-χορηγών υπέρ των προσφύγων, των σπουδαστών, της ελάφρυνσης του χρέους, καθώς και για τις πληρωμές που αφορούσαν ενισχύσεις και τόκους. Ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ αύξησαν το ύψος των κοινοποιηθεισών ενισχύσεων, σχεδόν αποκλειστικά λόγω των ποσών που διαθέτουν για τους πρόσφυγες στο εσωτερικό των χωρών τους, με αποτέλεσμα να καθίστανται κατά τον τρόπο αυτό οι κύριοι δικαιούχοι αυτών των κεφαλαίων.

2.10. Από τη φύση της και για λόγους που συνδέονται με την ίδρυση της, η ΕΕ δεσμεύεται να προάγει και να υπερασπίζεται την πολυμερή προσέγγιση, μια διεθνή τάξη που ερείδεται σε κανόνες, στην παγκόσμια ειρήνη και στα ανθρώπινα δικαιώματα. Με την πάροδο του χρόνου, η Ένωση εξελίχθηκε σε αναγκαίο και υπεύθυνο παγκόσμιο εταίρο που σέβεται ορισμένες αξίες και ο οποίος αντιμετωπίζει δυναμικά τα βαθύτερα αίτια των συγκρούσεων και της φτώχειας, προάγει τα οικουμενικά ανθρώπινα δικαιώματα, δίνει το παράδειγμα και χρησιμοποιεί την επιρροή του για να επιφέρει θετικές αλλαγές ανά τον κόσμο.

2.11. Η δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της ως ηγετικού παγκόσμιου παράγοντα στον τομέα της αναπτυξιακής συνεργασίας αποτελεί εφεξής αναπόσπαστο μέρος της ταυτότητας της Ένωσης και της εικόνας της στο εξωτερικό.

2.12. Η ΕΕ είναι η πλέον ανοικτή αγορά στον κόσμο, η οποία προσφέρει γενναιόδωρες δασμολογικές μειώσεις στις αναπτυσσόμενες χώρες που επικυρώνουν και θέτουν σε εφαρμογή τις σημαντικότερες διεθνείς συμβάσεις στους τομείς των ανθρώπινων και των εργασιακών δικαιωμάτων, του περιβάλλοντος και της χρηστής διακυβέρνησης.

2.13. Πέραν των χρηματοοικονομικών ροών, η ΕΕ συνιστά απολύτως αναγκαίο πολιτικό εταίρο των αναπτυσσόμενων χωρών, διότι ευνοεί θετικές πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις και συνδράμει τις χώρες αυτές ώστε να συμμετέχουν κατά τρόπο πιο ισότιμο και ολοκληρωμένο στις διεθνείς πολιτικές και οικονομικές διαδικασίες.

2.14. Η ΕΕ διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση και την υλοποίηση των αναπτυξιακών στόχων της χιλιετίας (ΑΣΧ) (2005-2015) και αποτέλεσε βασική κινητήρια δύναμη κατά την υιοθέτηση των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης (ΣΒΑ) (2016-2030), συμβάλλοντας αποφασιστικά στην ενσωμάτωση ευρωπαϊκών αξιών, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, η δημοκρατία, το κράτος δικαίου και η κοινωνική δικαιοσύνη, στο νέο παγκόσμιο αναπτυξιακό θεματολόγιο.

2.15. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί ηγετικό παγκόσμιο παράγοντα που προωθεί τις εξελίξεις όσον αφορά την κλιματική αλλαγή, ενώ έχει διαδραματίσει επίσης μείζονα ρόλο στη δημιουργία ενός ευρέος συνασπισμού μεταξύ των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών που κατέστησε εφικτή τη σύναψη της συμφωνίας του Παρισιού τον Δεκέμβριο του 2015. Η ΕΕ δεσμεύεται να διαθέσει το 20 % του προϋπολογισμού της στη δράση για το κλίμα, όσον αφορά τόσο τον μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής όσο και την προσαρμογή σε αυτή, προκειμένου να στηρίξει τη συμφωνία του Παρισιού.

2.16. Η έρευνα του Ευρωβαρόμετρου της ΕΕ για τη διεθνή συνεργασία και ανάπτυξη, η οποία δρομολογήθηκε τον Φεβρουάριο του 2016, καταδεικνύει ότι, στην ΕΕ, σχεδόν εννέα στους δέκα πολίτες υποστηρίζουν την ανάπτυξη (ποσοστό 89 %, αύξηση δηλαδή κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες από το 2014). Στα νέα κράτη μέλη, τα αριθμητικά στοιχεία τείνουν να είναι ελαφρώς μικρότερα από τα αριθμητικά στοιχεία που καταγράφηκαν στα παλαιότερα κράτη μέλη. Τα αριθμητικά στοιχεία καταδεικνύουν ότι αυξάνεται το ποσοστό των πολιτών που πιστεύουν ότι η αντιμετώπιση της φτώχειας στις αναπτυσσόμενες χώρες πρέπει να αποτελεί μία από τις κύριες προτεραιότητες της ΕΕ (ποσοστό 69 %, αυξημένο κατά πέντε εκατοστιαίες μονάδες) και των εθνικών κυβερνήσεων (ποσοστό 50 %, αυξημένο κατά πέντε εκατοστιαίες μονάδες). Σχεδόν επτά στους δέκα ερωτηθέντες τάχθηκαν υπέρ της αύξησης της αναπτυξιακής βοήθειας που παρέχει η ΕΕ (ποσοστό 68 %), ποσοστό υψηλότερο από ό,τι τα τελευταία χρόνια. Σχεδόν τρία τέταρτα των συμμετεχόντων στην εν λόγω έρευνα συμφώνησαν ότι η αναπτυξιακή βοήθεια συνιστά αποτελεσματικό τρόπο για την αντιμετώπιση της παράτυπης μετανάστευσης (ποσοστό 73 %), ενώ το 80 % των Ευρωπαίων θεωρούν ότι η ανάπτυξη είναι προς το συμφέρον της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το 52 % των Ευρωπαίων πολιτών θεωρούν ότι η ΕΕ θα πρέπει να εκπληρώσει την υπόσχεσή της για αύξηση της βοήθειας προς τις αναπτυσσόμενες χώρες.

3. Παρατηρήσεις

3.1. Η διασυνδεσιμότητα αποτελεί τον βασικό πυρήνα του θεματολογίου του 2030 για την ανάπτυξη, ένα πλαίσιο δράσης για τη διαμόρφωση ολοκληρωμένων εθνικών στρατηγικών βιώσιμης ανάπτυξης που θα ενσωματώνει με ισορροπημένο τρόπο τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης, οι οποίες επιδιώκουν να αποφέρουν θετικά αποτελέσματα στους αντίστοιχους διασυνδεδεμένους τομείς, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη διατομεακούς παράγοντες, όπως η ισότητα των φύλων, η νεολαία, η κινητικότητα, η μετανάστευση, οι επενδύσεις και η βιώσιμη ενέργεια. Οι προτεραιότητες που καθορίζονται στο θεματολόγιο του 2030 διαρθρώνονται γύρω από τους ακόλουθους άξονες προτεραιοτήτων: άνθρωποι, πλανήτης, ευημερία, ειρήνη και εταιρική σχέση.

3.2. Μολονότι ο αριθμός των ανθρώπων που ζουν σε συνθήκες έσχατης φτώχειας μειώθηκε τουλάχιστον κατά το ήμισυ από το 1990 έως το 2015, περισσότεροι από 800 εκατομμύρια άνθρωποι εξακολουθούν να διαβιώνουν με λιγότερα από 1,25 δολάρια ΗΠΑ ημερησίως, ενώ το 80 % εξ αυτών ζουν στην υποσαχάρια Αφρική και στην Ανατολική Ασία. Η κοινή αντίληψη επικεντρώνεται στην ανάγκη εξάλειψης της φτώχειας σε πολύ φτωχές και ασταθείς χώρες ή σε χώρες που πλήττονται από συγκρούσεις, καθώς στην ανάγκη ενίσχυσης της ανθεκτικότητας, ιδίως των ευάλωτων πληθυσμών που βρίσκονται αντιμέτωποι με περιβαλλοντικούς και οικονομικούς κλυδωνισμούς, φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές και παγκόσμιες απειλές για την υγεία.

3.3. Μέχρι το 2030 η πλειονότητα των φτωχών στον κόσμο θα είναι συγκεντρωμένοι σε ασταθή κράτη και κράτη που είναι εκτεθειμένα στις επιπτώσεις συγκρούσεων που επιδεινώνουν ακόμη περισσότερο τη φτώχεια. Υπό αυτές τις συνθήκες, η βούληση για την παροχή βοήθειας στους φτωχούς προϋποθέτει την υιοθέτηση διαφόρων προσεγγίσεων. Παρά το γεγονός ότι αυξάνεται ο αριθμός των ανθρώπων που εξέρχονται από συνθήκες έσχατης φτώχειας, διαπιστώνεται όξυνση των ανισοτήτων, τόσο μεταξύ όσο και εντός των χωρών. Εκτός από τη φτώχεια, τις συγκρούσεις και την κλιματική αλλαγή, η ανισότητα αποτελεί πλέον την κυριότερη πηγή αστάθειας στις περισσότερες περιοχές του πλανήτη.

3.4. Στο επίκεντρο της πολιτικής για την αναπτυξιακή συνεργασία βρίσκονται σημαντικά στοιχεία, όπως η προβληματική των διακρίσεων και των ανισοτήτων, η επιδίωξη να συμπεριλαμβάνονται όλοι ανεξαιρέτως, η έμφαση που αποδίδεται στην εξάλειψη της φτώχειας, στοιχεία τα οποία αποτελούν τη βάση της βιώσιμης ανάπτυξης. Ομοίως, έχει σημειωθεί πρόοδος όσον αφορά την ανθρώπινη αξιοπρέπεια: εξάλειψη της πείνας, πρόσβαση σε εκπαίδευση και κατάρτιση για όλους, συστήματα ασφάλισης υγείας, αξιοπρεπής εργασία για όλους, μετάβαση από την άτυπη στην επίσημη οικονομία, κατάλληλη και βιώσιμη κοινωνική προστασία, υγιές περιβάλλον. Η υλοποίηση των στόχων αυτών είναι δυνατή μέσω μιας κυβερνήσεως η οποία θεμελιώνεται σε ενοποιημένες πολιτικές που είναι αποτελεσματικές σε εθνικό επίπεδο, καθώς και σε ένα ελάχιστο επίπεδο προστασίας των ευάλωτων ατόμων.

3.5. Η κοινή μακροπρόθεσμη δράση θα ευνοήσει τους πληθυσμούς που ζουν σε συνθήκες χρόνιας φτώχειας, θα αποφέρει οικονομική ανάπτυξη, θα μειώσει τις ανισότητες και θα μετατρέψει τις δυνατότητες σε αποτελέσματα. Είναι σκόπιμο οι απτές οικονομικές υλοποιήσεις να συνοδεύονται από αναδιανεμητικές πολιτικές δημόσιων δαπανών, με την ενίσχυση της πρόσβασης σε υπηρεσίες ποιότητας, ιδίως όσον αφορά την εκπαίδευση, τις υπηρεσίες υγείας και τις υπηρεσίες αποχέτευσης.

3.6. Επιπλέον, αυτό θα επιτρέψει τη δημιουργία αποδοτικών, βιώσιμων και ισότιμων υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας, οι οποίες θα συνδέονται με θέσεις εργασίας που αποφέρουν έσοδα, με βάση την αλληλεγγύη. Ως θεμελιώδης υπηρεσία, θα μπορούσε επίσης να προβλεφθεί η εγγύηση ενός ελάχιστου εισοδήματος (ως νέο μέσο), το οποίο είναι αναγκαίο για την ανάπτυξη της ανθεκτικότητας και την αποφυγή, συνεπώς, της επιστροφής στην ακραία φτώχεια. Ενδείκνυται να ενισχυθούν οι μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες κοινωνικές δομές. Ενδείκνυται να ενισχυθούν οι μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες κοινωνικές δομές.

3.7. Παρότι δεν αναφέρεται ρητώς στην κοινή αντίληψη, προβλέπεται η διατήρηση της δέσμευσης, η οποία είχε αναληφθεί στο πλαίσιο του προγράμματος δράσης για την αλλαγή, όσον αφορά την παροχή συνεχούς στήριξης για την κοινωνική ενσωμάτωση και την ανθρώπινη ανάπτυξη, η οποία ανέρχεται τουλάχιστον στο 20 % της παρεχόμενης βοήθειας από την ΕΕ.

3.8. Ένα βασικό στοιχείο είναι η προστασία και η άσκηση των δικαιωμάτων των γυναικών και των κοριτσιών, με τον σεβασμό της σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας και των συναφών δικαιωμάτων, ο οποίος συνιστά θεμελιώδη παράμετρο της ανθρώπινης ανάπτυξης. Παράλληλα, είναι σκόπιμο να ενισχυθεί η ανθεκτικότητα των ευάλωτων πληθυσμών έναντι περιβαλλοντικών και οικονομικών κλυδωνισμών, ιδίως φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών. Είναι απαραίτητο να θεσπιστεί ένα συνεκτικό και ολοκληρωμένο σύστημα για την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, με στόχο τη στήριξη των εκτοπισμένων (με ιδιαίτερη μέριμνα για τους ανηλίκους και άλλα ευάλωτα άτομα) μέσω της ενίσχυσης της πρόσβασης στην εκπαίδευση και σε ποιοτικές θέσεις εργασίας.

3.9. Για τη διατήρηση της ζωτικής του δύναμης, ο άνθρωπος πρέπει να έχει πρόσβαση σε διαφοροποιημένα, επαρκή, θρεπτικά και ασφαλή τρόφιμα για όλους. Είναι επιτακτική η ανάγκη παροχής στήριξης στις φτωχές κοινότητες για τη βελτίωση της πρόσβασής τους σε χερσαίους πόρους, στο νερό (συμπεριλαμβανομένου του πόσιμου νερού), σε συστήματα αποχέτευσης, καθώς και σε καθαρές πηγές ενέργειας, σε μόνιμη βάση, έναντι δίκαιης και εύλογης τιμής και με ελάχιστες επιπτώσεις για το περιβάλλον. Η εξασφάλιση της πρόσβασης αυτής θα επιτρέψει τον περιορισμό των μορφών κακής διατροφής και του υποσιτισμού, καθώς και της καθυστέρησης της ανάπτυξης, ενώ θα ευνοήσει παράλληλα τη χειραφέτηση των παιδιών, καθώς και την ψυχική τους υγεία. Ομοίως, η πρόσβαση σε καλύτερες υπηρεσίες (τεχνολογική πρόοδος και ψηφιακή καινοτομία) θα παράσχει τη δυνατότητα βελτίωσης της ποιότητας ζωής των ταχέως αυξανόμενων αγροτικών και αστικών πληθυσμών, διότι θα συμβάλει στη βελτίωση της υγείας, της ευημερίας και της αξιοπρέπειας των πολιτών και θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες τους.

3.10. Η ανθεκτικότητα και η βιωσιμότητα αποτελούν βασικά στοιχεία, τα οποία είναι απολύτως αναγκαία για την ανάπτυξη βιώσιμων λύσεων στην παρούσα διεθνή συγκυρία, η οποία είναι πολύπλοκη, δυναμική και απρόβλεπτη. Η τρωτότητα επιδεινώνει τις σοβαρές επιπτώσεις της φτώχειας, ενώ η ακραία αστάθεια που συνδέεται με επαναλαμβανόμενες διαρθρωτικές κρίσεις εξακολουθεί να δημιουργεί καταστάσεις έκτακτης ανθρωπιστικής ανάγκης, παρεμποδίζοντας, συνεπώς, την ανάπτυξη ορισμένων κοινοτήτων. Λόγω των συνεχιζόμενων συγκρούσεων, απαιτούνται περισσότεροι πόροι από εκείνους που είναι διαθέσιμοι, εγείρονται φραγμοί στην εδραίωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και προκαλείται αύξηση του αριθμού των προσφύγων και των εκτοπισμένων. Η επίτευξη προόδου υπονομεύεται από τις επαναλαμβανόμενες δυσκολίες που ανακύπτουν στον τομέα της δημόσιας υγείας.

3.11. Η πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές και βιώσιμες ενεργειακές υπηρεσίες (παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας) εξακολουθεί να είναι περιορισμένη και συνιστά φραγμό στην οικονομική ανάπτυξη και στην εξασφάλιση κατάλληλης και αποδοτικής εκβιομηχάνισης, προσαρμοσμένης στις τοπικές συνθήκες, ανάγκες και δυνατότητες (με σεβασμό στην προστασία του περιβάλλοντος). Η πρόσβαση στους φυσικούς πόρους είναι περιορισμένη, διότι οι μη βιώσιμοι τρόποι εκμετάλλευσης προκαλούν την εξάντλησή τους.

3.12. Η βιώσιμη γεωργία, ο εξορθολογισμός των επισιτιστικών συστημάτων και η βιώσιμη αλιεία παράγουν προϊόντα που μπορούν να καλύψουν αποτελεσματικά τις ανάγκες πληθυσμών που αυξάνονται με αλματώδη ρυθμό, όταν δεν ασκούνται έντονες πιέσεις στο περιβάλλον. Η λειψυδρία και η (μη βιώσιμη) ζήτηση νερού έχουν επιπτώσεις στην κλιματική αλλαγή.

3.13. Με την κοινή αντίληψη επιδιώκεται να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο δημογραφικό πλεονέκτημα της νεολαίας στις αναπτυσσόμενες χώρες, με την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων των 1,3 δισεκατομμυρίων ανθρώπων που αποτελούν την κινητήριο δύναμη της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς και της βιώσιμης ανάπτυξης, μέσω της δημιουργίας νέων ποιοτικών θέσεων εργασίας και της υποστήριξης της χειραφέτησης των νέων και της συμμετοχής τους στις τοπικές οικονομίες, τις κοινωνίες και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, καθώς και στη διαχείριση των δημόσιων υποθέσεων σε τοπικό επίπεδο.

3.14. Είναι απαραίτητο να εξασφαλιστεί η μετάβαση στην κυκλική οικονομία, ούτως ώστε να είναι δυνατή η αποδοτική χρήση των διαθέσιμων πόρων και η στήριξη της ευρείας διαδικασίας επαρκούς και βιώσιμης ανάπτυξης. Υπάρχει πραγματικό δυναμικό νέων παραγόντων του ιδιωτικού τομέα, οι οποίοι είναι σε θέση να προτείνουν συνεργασίες και καινοτόμες λύσεις, αποδοτικούς και βιώσιμους μηχανισμούς χρηματοδότησης βάσει δεοντολογικών κριτηρίων που μπορούν να αποτελέσουν πρότυπα προόδου. Από τη στιγμή που οι πόροι και οι επενδύσεις αναπροσανατολίζονται προς την εκπλήρωση των ΣΒΑ, η συνεργασία και οι τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών (δίκτυα και υποδομές που χαρακτηρίζονται από ανθεκτικότητα και αποδοτικότητα) αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες επιτυχίας, προκειμένου να καταστεί εφικτή η επίτευξη προόδου ως απάντηση στις παγκόσμιες προκλήσεις.

3.15. Η εξάλειψη της φτώχειας και η βιώσιμη ανάπτυξη προϋποθέτουν τη βιωσιμότητα του περιβάλλοντος, τη σταθερότητα του κλίματος και την παροχή ευκαιριών στα ευάλωτα τμήματα της κοινωνίας. Οι ανισοβαρείς οικονομικές διαδικασίες μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο την ειρήνη και τη σταθερότητα και να προκαλέσουν μαζικές μεταναστευτικές ροές. Οι περιβαλλοντικές ανησυχίες πρέπει να ενσωματωθούν στις προληπτικές δράσεις, ιδίως με την ενισχυμένη εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει». Κρίσιμο ρόλο σε αυτόν τον τομέα μπορεί να διαδραματίσει η υπευθυνότητα του δημόσιου τομέα, με την προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων και της βιώσιμης κατανάλωσης και παραγωγής, στοιχεία που αναμένεται να διασφαλίσουν την αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, στο πλαίσιο της μετάβασης στην κυκλική οικονομία.

3.16. Ο ρόλος του ιδιωτικού τομέα στην υλοποίηση του θεματολογίου του 2030 θα πρέπει να αξιολογηθεί σε συνάρτηση με την ικανότητά του να συμβάλει στην επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων στις δικαιούχες χώρες και στις αρχές της Παγκόσμιας σύμπραξης για μία αποτελεσματική αναπτυξιακή συνεργασία (Global Partnership for Effective Development Cooperation). Εάν τα νέα μέσα χρηματοδότησης που προϋποθέτουν τη συμμετοχή των ιδιωτικών παραγόντων μπορούν να αποτελέσουν ένα αποδοτικό μέσο ικανό να αποφέρει οικονομική ανάπτυξη, θέσεις εργασίας και δημόσια έσοδα, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι τα εν λόγω μέσα υπόκεινται στα ίδια κριτήρια διαφάνειας και αξιολόγησης που διέπουν και τις δημόσιες χρηματοδοτήσεις. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη θα πρέπει να χρηματοδοτούν τη διενέργεια διαφανών και ανεξάρτητων αξιολογήσεων, επιτρέποντας στους ενδιαφερόμενους φορείς, κυρίως σε τοπικό επίπεδο, να προβαίνουν σε ανάλυση κόστους-ωφέλειας και σε εκτίμηση των επιπτώσεων των χρηματοδοτικών δραστηριοτήτων του ιδιωτικού και του εμπορικού τομέα όσον αφορά την ανάπτυξη. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να συμφωνήσουν επί μιας συνεκτικής αφήγησης σχετικά με τον ρόλο του ιδιωτικού τομέα στην ανάπτυξη προκειμένου να εξασφαλίσουν ότι καμία περιφέρεια και καμία χώρα δεν θα μείνει στο περιθώριο. Η ανάπτυξη καινοτόμων μηχανισμών χρηματοδότησης, όπως οι συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ), θα πρέπει να αξιολογείται ως προς τις αρχές της αποτελεσματικότητας ως προς το κόστος και της ανάπτυξης για την πρόληψη της συνδεδεμένης με όρους βοήθειας και την εξασφάλιση ρυθμιστικού περιβάλλοντος το οποίο να παρέχει στις κυβερνήσεις δυνατότητα οργάνωσης των δημόσιων υπηρεσιών.

3.17. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να προάγει τη χρήση ισχυρών διεθνών μέσων στον τομέα της υπεύθυνης ανάπτυξης προκειμένου να ενθαρρύνονται υπεύθυνες επιχειρηματικές πρακτικές και αλυσίδες εφοδιασμού. Δεδομένου ότι αυξάνεται το ενδιαφέρον για τον ιδιωτικό τομέα ως παράγοντα ανάπτυξης, τα υφιστάμενα μέσα για την υπεύθυνη επιχειρηματική συμπεριφορά αποκτούν μεγαλύτερη σημασία. Η τήρηση και η εφαρμογή των διεθνώς αναγνωρισμένων κατευθυντήριων γραμμών και αρχών σχετικά με τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων και τα μέσα λογοδοσίας τους θα πρέπει να αποτελέσει μια βασική προϋπόθεση για τη χορήγηση στήριξης στον ιδιωτικό τομέα για την αναπτυξιακή συνεργασία. Η συμμόρφωση θα πρέπει να συνδέεται με την επιλεξιμότητα και ένα επαρκές σύστημα παρακολούθησης θα πρέπει να συνεπάγεται την επαναξιολόγηση της χρηματοδοτικής στήριξης σε περίπτωση παραβιάσεων.

3.18. Είναι απαραίτητο να υποστηριχθούν σθεναρά οι υπεύθυνες εμπορικές πρακτικές, η ενσωμάτωση των ανθρωπίνων και των εργασιακών δικαιωμάτων, καθώς και οι αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας (σύμφωνα με τη σύμβαση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας και άλλες διεθνώς αναγνωρισμένες κατευθυντήριες γραμμές και αρχές όσον αφορά την επιχειρηματική συμπεριφορά), η εταιρική κοινωνική ευθύνη (σε ό,τι αφορά τα εργασιακά πρότυπα και τις αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας), η χρηματοοικονομική ακεραιότητα, η καταπολέμηση της διαφθοράς και τα περιβαλλοντικά πρότυπα. Με τον τρόπο αυτό, θα αποφευχθούν οι καταχρήσεις και η διαφθορά, γεγονός που θα επιτρέψει την υποστήριξη της μετάβασης από την άτυπη στην επίσημη οικονομία.

3.19. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η πρόσβαση άνευ διακρίσεων στη διά βίου ποιοτική κατάρτιση, η οποία διασφαλίζει ότι κάθε πολίτης θα αποκτήσει τις απαιτούμενες γνώσεις και ικανότητες, αποτελεί βασική προϋπόθεση της βιώσιμης ανάπτυξης. Η εξασφάλιση καλύτερων και αξιοπρεπέστερων συνθηκών ζωής με μεγαλύτερη συμμετοχή στα κοινά, ανάλογα με τις ικανότητες κάθε ατόμου, θα επιτρέψει τη διαμόρφωση καλύτερων και πιο υπεύθυνων ενήλικων, καθώς και την ενσωμάτωση περισσότερων δικαιωμάτων στους κόλπους μιας δίκαιης κοινωνίας που ερείδεται στην κοινωνική και οικονομική ευημερία.

3.20. Ένας άλλος βασικός παράγοντας της βιώσιμης ανάπτυξης συνίσταται στον σχεδιασμό, την κατασκευή, τη θέση σε λειτουργία και την εκμετάλλευση αποδοτικών αστικών υποδομών: βιώσιμα, διασυνδεδεμένα και ασφαλή δίκτυα μεταφορών και άλλες ανθεκτικές υποδομές. Οι πόλεις πρέπει να αποτελούν κόμβους βιώσιμης ανάπτυξης και καινοτομίας, χωρίς αποκλεισμούς, λαμβάνοντας υπόψη τις ευρύτερες αγροτικές τους κοινότητες με την παροχή αξιοπρεπών βασικών υπηρεσιών. Οι στόχοι αυτοί εντάσσονται στο πλαίσιο της έννοιας του χωροταξικού σχεδιασμού, της ισότιμης διαχείρισης των χρηματοπιστωτικών αγορών και της αστικής κινητικότητας.

3.21. Η ανισότητα, η απουσία κράτους δικαίου, ο αποκλεισμός και οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αναγκών αποτελούν τα πρωταρχικά αίτια της φτώχειας, της αστάθειας και των συγκρούσεων που προκαλούν την εκτόπιση πληθυσμών. Η δημοκρατική διακυβέρνηση διασφαλίζει την άσκηση των ατομικών, πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών δικαιωμάτων (πολιτισμική πολυμορφία), καθώς και των θρησκευτικών δικαιωμάτων. Ο πολιτικός διάλογος παρέχει τη δυνατότητα ανάληψης δράσης· η μεταρρύθμιση του δικαστικού τομέα, η πρόσβαση στη δικαιοσύνη για όλους, η διασφάλιση ανεξάρτητης, ανοικτής, υπεύθυνης και αποτελεσματικής δικαιοσύνης θα επιτρέψουν την ελάφρυνση της επιβάρυνσης που υφίστανται οι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Είναι αναγκαία η εδραίωση του κράτους δικαίου, η καταπολέμηση της βίας και της εγκληματικότητας στα αστικά κέντρα, η μεγιστοποίηση της ασφάλειας των πολιτών και η ενίσχυση των κρατικών ικανοτήτων, της λογοδοσίας, της διαφάνειας και της πρόληψης των συγκρούσεων. Η επίτευξη των στόχων αυτών θα συμβάλει στην ανάπτυξη εμπιστοσύνης μεταξύ της κυβέρνησης και των πολιτών.

3.22. Η βιώσιμη ανάπτυξη χρειάζεται κοινωνίες που ευνοούν την ενσωμάτωση και δημοκρατικούς θεσμούς που προάγουν οικουμενικές αξίες: χρηστή διακυβέρνηση σε πολλαπλά επίπεδα, κράτος δικαίου, διαφανείς διαδικασίες λήψης αποφάσεων, πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην καταπολέμηση της διαφθοράς, ανθρώπινα δικαιώματα, μια κοινωνία ελεύθερη, δίκαιη και ανοικτή, καθώς και μια κοινωνία των πολιτών διαφανή, η οποία συμβάλλει εποικοδομητικά στην ένταξη και είναι ανθεκτική σε εσωτερικούς ή εξωτερικούς κλυδωνισμούς.

3.23. Υπό το πρίσμα της μελλοντικής στρατηγικής της ΕΕ για διεθνείς πολιτιστικές σχέσεις (JOIN 2016/29 και η υπό εκπόνηση γνωμοδότηση REX/480), η ΕΟΚΕ αναδεικνύει τη σημασία που πρέπει να δοθεί στον πολιτισμό ως τέταρτο πυλώνα του αναπτυξιακού θεματολογίου και, ως εκ τούτου, ζητεί να ενσωματωθεί στις προτεραιότητες της νέας ευρωπαϊκής κοινής αντίληψης για την ανάπτυξη.

3.24. Στη γνωμοδότηση SOC/268 του 2007 με θέμα «Κοινωνική πολιτική για τη μετανάστευση και τη συνεργασία με τις χώρες προέλευσης για την προώθηση της ανάπτυξης», η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι «Η μετανάστευση είναι ευεργετική τόσο για τις χώρες προέλευσης όσο και για τις χώρες υποδοχής». Θα πρέπει, ωστόσο, να υπογραμμιστεί ότι η ανεπαρκής διαχείριση της μετανάστευσης μπορεί να έχει ως συνέπεια την άρνηση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της πρόσβασης στην εκπαίδευση και την υγεία. Οι μετανάστες διατρέχουν τον κίνδυνο να καταστούν θύματα εμπορίας ανθρώπων και αναγκαστικής εργασίας. Επιβάλλεται η αντιμετώπιση της κατάστασης και η λήψη άμεσων και αυστηρών μέτρων, τόσο στις χώρες καταγωγής και διέλευσης όσο και στις χώρες τελικού προορισμού. Είναι απαραίτητο να δρομολογηθεί ένας συστηματικός, διαρθρωμένος συντονισμός βάσει συνεργειών, ούτως ώστε να μεγιστοποιηθεί ο θετικός αντίκτυπος. Αυτή η συντονισμένη προσέγγιση θα πρέπει να συνδυάζεται με την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας. Η λύση συνίσταται στην εφαρμογή μιας πολιτικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη, με τη συνεχή καταβολή προσπάθειών στις χώρες-πηγές των μεταναστευτικών ροών. Ο πολιτικός διάλογος αποτελεί μια συνιστώσα της ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής και συνιστά μοχλό για τον περιορισμό των μεταναστευτικών ροών.

3.25. Σύμφωνα με την έρευνα του Ευρωβάρόμετρου της ΕΕ για τη διεθνή συνεργασία και ανάπτυξη, η οποία δρομολογήθηκε τον Φεβρουάριο του 2016, ένα τρίτο και πλέον (ποσοστό 36 %) των πολιτών της Ένωσης έχουν ακούσει τουλάχιστον για τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης, αν και μόνο ένας στους δέκα (ποσοστό 10 %) γνωρίζει περί τίνος ακριβώς πρόκειται. Το υψηλότερο ποσοστό των πολιτών που έχουν ακούσει ή διαβάσει για τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης κατοικούν στις χώρες της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης. Είναι προφανές ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να εντείνει τις προσπάθειες για την εκπαίδευση και την ενημέρωση των Ευρωπαίων πολιτών σχετικά με την αναπτυξιακή συνεργασία, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στα κράτη μέλη της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Η ΕΟΚΕ έχει διατυπώσει επίσης την ίδια σύσταση στη γνωμοδότησή της REX/461 με θέμα «Το θεματολόγιο του 2030 — Η Ευρωπαϊκή Ένωση προσηλωμένη στη βιώσιμη ανάπτυξη σε παγκόσμιο επίπεδο»: «Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να διοργανώσει και να υλοποιήσει δράσεις και εκστρατείες ευαισθητοποίησης, με σκοπό το θεματολόγιο του 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη να καταστεί ευρωπαϊκό θεματολόγιο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να αναλαμβάνει περιοδικές έρευνες Ευρωβάρόμετρου για τη μέτρηση του βαθμού ευαισθητοποίησης και κατανόησης σχετικά με τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης μεταξύ των πολιτών της ΕΕ. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στη διαδικασία αυτή».

3.26. Η ΕΕ έχει την ικανότητα να διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στο πλαίσιο των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης και μπορεί να αναλάβει τον ρόλο αυτό χάρη στη δύναμη της αλληλεγγύης της, στις κοινωνικές της πολιτικές και στις οικονομικές και εμπορικές εταιρικές της σχέσεις με όλους τους ενδιαφερόμενους παράγοντες που μοιράζονται τις ίδιες αξίες. Το τεράστιο διπλωματικό της δίκτυο εγγυάται τη συνοχή, τη συνεκτικότητα, την ενισχυμένη αξιοπιστία και νομιμότητα, καθώς και την προστιθέμενη αξία με θετικό αντίκτυπο. Το ευρύ φάσμα των ευρωπαϊκών εμπειριών, οι διαφοροποιημένες προσεγγίσεις, η προστιθέμενη αξία, καθώς και η ενότητα στην πολυμορφία συνιστούν συγκεκριμένα στοιχεία της εξωτερικής δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αποτελούν γι' αυτήν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

Βρυξέλλες, 26 Απριλίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

